

ឯកសារគម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មបិដកស្កាននេះ
ត្រូវបានថតចេញពី ច្បាប់គម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មបិដកជប៉ុន ។

ឯកសារគម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មបិដកនេះ ចាប់ពីភាគ៥១ ដល់ ភាគ១១០
ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើងដោយ គេហទំព័រ៥០០០ឆ្នាំ ឬជា
ចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា សម្រាប់ជាធម្មទាន ។

ផ្តល់សេចក្តីរំលឹកគម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មបិដកសម្រាប់ការងារ
ដោយ ឧបាសិកា កាំង ហ៊ិចទ័ណ ។

គ្រប់គ្រងឯកសារ (ទូទៅ និងផ្នែកបច្ចេកទេស)
ដោយ ឧបាសក ស្រុង-ចាន់ណា ។

ត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ
ដោយ ចន-ស្រីស្រស់ ។

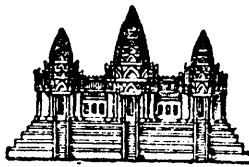
ថតស្កានដោយ
ប៊ុនប្រុស ម៉ាន់ សាន់ វ៉ាន់

ក្រោមការឧបត្ថម្ភយ៉ាងច្រើនលើសលែកពី៖

- ឧបាសិកា កាំង ហ្គីច ទ័ណ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ជុត លីស្រុង និង ឧបាសិកា លី សុខា ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក សរ ចន និង ឧបាសិកា អ៊ិច សារ៉េង ព្រមទាំងបុត្រ (បាត់ដំបង)
- ឧបាសក ជា ស៊ីវ៉ាតានា និងឧបាសិកា យុន សូនីម៉ា ព្រមទាំងបុត្រី ជា សុមេធាធីតា (ស.វ.អ)
- លោក ជីម-ជា និងលោកស្រី រតនី ស្រីមុំ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ទីផង យឿន (កូរ៉េ)
- លោក ស៊ុក ចាន់សេនី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា យ៉ា វ៉ានី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ប្អូនស្រី យ៉ា សុភ័ក្ត្រ (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា កោ សេង (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ប៉ាន សុគន្ធានីន និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ស្រុង ចាន់ណា និង ឧបាសិកា ចន ស្រីស្រស់ ព្រមទាំងបុត្រ ចាន់ណា សុធានីនាដ, ចាន់ណា សុធានីនាធា (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ស្រុង ចាន់រស្មី និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- កញ្ញា ស្រុង ចាន់រតនា (ភ្នំពេញ)
- លោក ស្រុង យូចេង (ភ្នំពេញ)
- លោក នង សុផល (កូរ៉េ)
- ប្អូនស្រី សុខ អេង (កំពង់ចាម)
- កញ្ញា ចន កក្កដា (បាត់ដំបង)
- លោកស្រី ចន សត្យា និងលោក ទួត សេនីស័ក ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោក ចន រចនា (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា ទីស សុផានី (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា យឿម សុផានី (បាត់ដំបង)
- លោក ម៉ៅ គន្ធា និងលោកស្រី ធឿង សេដ្ឋា (បាត់ដំបង)
- លោក សៅ សារ៉ុម (បាត់ដំបង)
- ព្រះតេជព្រះគុណ ជុំ សារៈ (ព្រះចៅអធិការវត្ត សម សាន្ត ខេត្តបាត់ដំបង)
- ឧបាសិកា វ៉ាន់ លុយ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ហួ ច័ន្ទសុវណ្ណ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ស.វ.អ)

១២៖
ព្រះបរមរាជវាំង
និង
សេចក្តីប្រែប្រាស់ភាសាខ្មែរ
អភិបាលប្រជុំ
បណ្ឌិត និងបណ្ឌិត

១០២

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត ភ្នំពេញ

ព.ស. ២៥១២

ឧទ្ទិសកថា

យើងខ្ញុំ សូមផ្តល់ស្មារតីសូត្រព្រះធម៌ឧទ្ទិសជូនជនជាតិខ្មែរ ។

ឥឡូវ យើងខ្ញុំអាចជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ទៅអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិខ្មែរបានហើយ ។

ព្រះធម៌នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នេះ ត្រូវបានសូត្រចេញពីជម្រៅដួងចិត្តនៃអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា
ជនជាតិជប៉ុន ។

このカンボジア版南伝大蔵経を
カンボジアの佛教徒へ
贈ることができることに感謝します。
これが日本の佛教徒の心です。

It is with a deep sense of gratitude that I present the translation
of the complete collection of "TRIPITAKA" to the Cambodian
Buddhists on behalf of the Japanese Buddhist community.

អារម្ភកថា

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរ ជាទីរាប់អាន !

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាទីគោរព !

គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកខ្មែរនេះ ត្រូវបាន " ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក " នៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅភ្នំពេញ បកប្រែពីភាសាបាលីមកជាភាសាខ្មែរ តាំងពីឆ្នាំ ១៩៣០ ទៅឆ្នាំ ១៩៦៨ គឺត្រូវចំណាយ ពេល ៣៩ ឆ្នាំ ទើបបានសម្រេចហើយសព្វគ្រប់ ។ នេះពិតជាកំណប់ព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ខ្មែរ ហើយក៏ជាកំណប់វប្បធម៌ខាងផ្នែកបោះពុម្ពរបស់ជនជាតិខ្មែរផងដែរ ។ យើងខ្ញុំ ពុទ្ធសាសនិក ជាតិជប៉ុន មានសន្តានចិត្តរីករាយនឹងបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ ដោយសង្ឃឹមថា ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ក៏នឹងរុងរឿងឡើងវិញដែរ ។

នេះគឺជាកំណែយពីជម្រៅដួងចិត្ត ជូនទៅដល់ជនជាតិខ្មែរទាំងអស់ ព្រមទាំង មនុស្សជាតិទូទៅ នៅក្នុងពិភពលោកនេះ ដែលមានចិត្តស្រឡាញ់សន្តិភាព ។

ខ្មែរបានរងសោកនាដកម្មដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះពុទ្ធសាសនា ខ្មែរ ក៏ត្រូវអន្តរាយយ៉ាងខ្លាំង ក៏ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ យើងទាំងអស់គ្នា បានឈានជើងកន្លងផុតពីសេចក្តី ទុក្ខសោកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរនេះ ចាកផុតពីអំពើឃោរឃៅ បញ្ចប់គំនុំគំនួន ដើរតាមពុទ្ធដីកាព្រះបរមគ្រូ ខិតខំព្យាយាមធ្វើឱ្យមានសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ។

ការណ៍ដែលយើងខ្ញុំជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកពេលនេះ គឺជានិមិត្តរូបនៃការប្តេជ្ញាចិត្ត របស់អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិជប៉ុនថា យើងខ្ញុំធ្វើសហប្រតិបត្តិការដើម្បីសន្តិភាព ក្នុងពិភពលោក ដើម្បីទុកជាកត្តាតាំងនៃចំណងមេត្រីភាព និងមិត្តភាពរវាងប្រជាជាតិជប៉ុន និង ប្រជាជាតិខ្មែរ ។

ថ្ងៃនក្ខត្តបុក្យ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

អ្នកតំណាងចាត់ការ Rev. Muchaku Seikyo

ប្រធានការិយាល័យ Rev. Sinohara Eiichi

អ្នកចាត់ការ Rev. Matunaga Zendo Rev. Arima Jitsujo Rev. Ito Yoshimichi
Rev. Watai Keiichi Rev. Sugiyama Yoshizumi Rev. Sigeta Shincyo
Rev. Maeda Risyo Rev. Nakajima Kyoshi Mr. Ei Rokusuke

『トリピタカ』復刻進呈にあたって

親愛なるカンボジアの皆さん！

敬愛するカンボジアの仏教徒の皆さん！

カンボジア版『トリピタカ』は、プノンペンの仏教研究所が、仏教界の英知を集め、1930年から1968年まで、39年の歳月をかけて翻訳し、分類し、集大成して完成されました。まさにカンボジア仏教の法宝であると共に、カンボジア出版文化の至宝です。日本仏教徒の有志は、カンボジア仏教の復興再生を願いつつ、これを復刻刊行し、贈らせていただきます。

これはカンボジア仏教徒のみならず、カンボジア全人民、否、平和を愛する地球上のすべての人々への、心からの贈り物です。

カンボジアは、古今未會有の悲劇を体験しました。カンボジア仏教もこの受難の時代に壊滅的な打撃を受けました。しかし、今はその悲しみを乗り越え、瞋りを離れ、怨みを恕し、ブッダの教えに従い、世界平和の実現に努力するときです。

この本の贈呈は、日本の仏教徒も共々に、世界平和のために努力することを誓うしるしであり、相互の連帯と友情の証なのです。

合掌

1994年7月吉日

カンボジア版トリピタカ（南伝大蔵経）復刻救援委員会

世話人代表 無着 成恭
事務局長 篠原 鋭一

世話人 松永 然道 有馬 実成
伊藤 佳通 渡井 奎一
杉谷 義純 茂田 真澄
前田 利勝 中島 教之
永 六輔

Acknowledgment

My dear Cambodian friends and respected members of the Cambodian Buddhist community.

It gives me a great pleasure to learn that the translation of the " Pali Tripitaka " into Cambodian by the " Tripitaka Commission " of the Buddhist Institute, Phnom Penh has been successfully achieved. The project to translate the Tripitaka was launched in 1930 and took 39 years to complete the whole work only in 1968.

The Cambodian translation of this great work will not only become a cherished treasure of the Cambodian Buddhist community but is also an important milestone in the history of publication in Cambodia.

Revival and prosperity of Buddhism in Cambodia is the ardent desire of the Japanese Buddhist Community. It is with this spirit that we have completed this important project and want to present the complete work to the Cambodian Buddhist community. It is a present not only to the Buddhist community in Cambodia but also to the Cambodian people and all the peace loving people in the world.

Cambodia experienced the greatest tragedies of modern times and the Cambodian Buddhist community also underwent severe trials and suffered crushing blows during this period. But now a time has come to surmount this grief and anger, and to forgive and start working again for world peace.

This great work is a symbol of Japanese Buddhist communities resolve to work with our Cambodian brothers and sisters toward world peace and a testimony to the friendship between the people.

Join hands in prayer...
July 1994

TRIPITAKA PUBLISHING SUPPORT COMMITTEE

Project Manager: Rev. Seikyo Muchaku

Secretary General: Rev. Eiichi Sinohara

Management Team:

Rev. Zendo Matunage Rev. Jitsujo Arima Rev. Yoshimichi Ito
Rev. Keiichi Watai Rev. Yoshizumi Sugiya Rev. Shincyo Sigeta
Rev. Risyo Maeda Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

អភិធម្មបិដកា

បដ្ឋាន នវមភាគ

១០២

ត.ស. ២៥១២

អភិធម្មបិដកេ

បដ្ឋានស្ស នវិមោ ភាគោ

អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ បបិមំ

នមោ តស្ស កកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

សារម្មណទុកំ

បដិប្បវិពោ

[១] សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច
 តយោ ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។
 សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច អនាម្មណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា សារម្មណោ ខន្ធោ បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ
 រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច
 សារម្មណោ ច អនាម្មណោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេ-
 តុប្បច្ចយា សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច តយោ ខន្ធោ
 ចិត្តសម្មដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 ។ បេ ។ អនាម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច អនាម្មណោ ធម្មោ

អភិធម្មបិដក

បដ្ឋាន នវិមភាគ

អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន ខាងចុង

សូមនមស្ការ ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះ ។

សារម្មណ៍ទុក៖

បដិច្ចារិះ៖

[១] សារម្មណធម៌ (ធម៌ប្រកបដោយអារម្មណ៍^(១)) អាស្រ័យ
 នូវសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ព
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ អនារម្មណធម៌ (ធម៌មិនមានអារម្មណ៍^(២))
 អាស្រ័យ នូវសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ
 ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ នូវសារម្មណក្ខន្ធក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ។ បេ ។ សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវសារម្មណ-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ព ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូប
 ក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ អនារម្មណធម៌ អាស្រ័យ នូវអនារម្មណធម៌

១ តិកុសល អកុសល វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយាអច្យាប្រិកក្នុងភូមិ ៣ ។ ២ គឺរូប
 និព្វាន ។ អន្តិកថា ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ឯកំ មហាក្កតំ ។ បេ ។ មហា-
 ក្កតេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ កេជត្តារូបំ ឧបាទារូបំ ។
 អនាម្បណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្បណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច សារម្បណា
 ខន្ធ ។ អនាម្បណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្បណោ ច
 អនាម្បណោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បច្ចយា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច សារម្បណា ខន្ធ មហាក្កតេ
 បដិច្ច កេជត្តារូបំ ។ សារម្បណាញ អនាម្បណាញ ធម្មំ
 បដិច្ច សារម្បណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ សារម្បណំ ឯកំ ខន្ធាញ វត្ថុញ បដិច្ច
 តយោ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . ។ សារម្បណាញ អនា-
 ម្បណាញ ធម្មំ បដិច្ច អនាម្បណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បច្ចយា សារម្បណោ ខន្ធ ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។
 សារម្បណាញ អនាម្បណាញ ធម្មំ បដិច្ច សារម្បណោ
 ច អនាម្បណោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ សារម្បណំ ឯកំ ខន្ធាញ វត្ថុញ បដិច្ច
 តយោ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . សារម្បណោ ខន្ធ ច
 មហាក្កតេ ច បដិច្ច កេជត្តារូបំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បវដ្តាន

ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ មហាក្វក ១ ។ បេ ។ ចិត្ត-
សមុជ្ឈនរូប កដក្ការូប និងទុបាទារូប អាស្រ័យ ទ្យវត្ថុកមហាក្វក ។
សារម្មណធម៌ អាស្រ័យ ទ្យវអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសារម្មណក្ខន្ធ អាស្រ័យ
ទ្យវវត្ថុ ។ សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្យវអនារម្មណធម៌
ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសា-
រម្មណក្ខន្ធ អាស្រ័យ ទ្យវវត្ថុ កដក្ការូប អាស្រ័យ ទ្យវត្ថុកមហាក្វក ។
សារម្មណធម៌ អាស្រ័យ ទ្យវសារម្មណធម៌ផង ទ្យវអនារម្មណធម៌ផង
ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ៣
អាស្រ័យ ទ្យវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង ទ្យវវត្ថុផង ទ្យវខន្ធ ២ . . . ។
អនារម្មណធម៌ អាស្រ័យ ទ្យវសារម្មណធម៌ផង ទ្យវអនារម្មណធម៌ផង ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ ទ្យវសា-
រម្មណក្ខន្ធផង ទ្យវត្ថុកមហាក្វកផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ សារម្ម-
ណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្យវសារម្មណធម៌ផង ទ្យវអនារម្ម-
ណធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ខន្ធ ៣ អាស្រ័យ ទ្យវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង ទ្យវវត្ថុផង ទ្យវខន្ធ ២ . . .
កដក្ការូប អាស្រ័យ ទ្យវសារម្មណក្ខន្ធផង ទ្យវត្ថុកមហាក្វកផង ។

សារម្មណ៍ព្រះ បដិច្ចវារៈ

[២] សារម្មណ៍ ធម៌ បដិច្ច សារម្មណ៍ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា សារម្មណ៍ ឯកំ ខន្ធ
 បដិច្ច តយោ ខន្ធ ទេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។
 អនារម្មណ៍ ធម៌ បដិច្ច សារម្មណ៍ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច សា-
 រម្មណា ខន្ធ ។ សារម្មណាញ អនារម្មណាញ ធម៌
 បដិច្ច សារម្មណ៍ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ សារម្មណ៍ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុញ
 បដិច្ច តយោ ខន្ធ ទេ ខន្ធ . . . សន្ធិត្ថំ ។

[៣] ហេតុយា នវ អារម្មណោ តីណិ អធិ-
 បតិយា បញ្ច អនន្តរេ តីណិ សមនន្តរេ តីណិ
 សហជាតេ នវ អញ្ញមញ្ញ ធនិស្សយេ នវ ឧប-
 និស្សយេ តីណិ បុរជាតេ ឯកំ អាសេវនេ ឯកំ
 កម្មេ នវ វិទាកេ នវ អាហារេ នវ ភ្ន្រិយេ នវ
 យានេ នវ មគ្គេ នវ សម្បយុត្តេ តីណិ វិប្បយុត្តេ
 នវ អត្ថិយា នវ នត្ថិយា តីណិ វិកតេ តីណិ
 អវិកតេ នវ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បដិច្ចវារៈ

[២] សារម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ នូវសារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធភ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ នូវ
 ខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សារម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ នូវអនាម្មណ៍ធម៌
 ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
 សារម្មណ៍ក្នុង អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ សារម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ នូវសារម្ម-
 ណ៍ធម៌ផង នូវអនាម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ៍ប្បច្ច័យ
 គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធភ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង
 នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ . . . សេចក្តីប្រែប្រួល ។

[៣] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណ៍ប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងអា-
 សេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

(៤) សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ សារម្មណំ
 ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច តាយោ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . .
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វិចិត្តិញ្ញាសហគតេ ឧទ្ធច្ច-
 សហគតេ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
 សហគតោ មោហោ ។ សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច
 អនារម្មណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកេ សារម្មណោ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានំ
 រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច
 សារម្មណោ ច អនារម្មណោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជន្តិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធំ
 បដិច្ច តាយោ ខន្ធា ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធធ្វេ . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ អនារម្មណំ ធម្មំ
 បដិច្ច អនារម្មណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា
 ឯកំ មហាក្ខតំ . . . អសញ្ញាសត្តានំ ឯកំ មហា-
 ក្ខតំ . . . ។ អនារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិក្ខណោ វិចិត្តិ បដិច្ច សារម្មណោ ខន្ធា ។

អភិធម្មបំណិក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

(៤) សារម្មណធម៌ អាស្រ័យ នូវសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង

ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធភ អាស្រ័យ នូវអរហេតុកក្ខន្ធទ ជាសារម្មណៈ

នូវខន្ធល . . . ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកក្ខន្ធដិសន្តិ មោហាៈ ដែលប្រឡំដោយ

វិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយ

វិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ អនារម្មណធម៌ អាស្រ័យ នូវសារម្មណធម៌

ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាអរហេតុកក្ខ-

ដិសន្តិ អាស្រ័យ នូវពួកអរហេតុកក្ខន្ធ ជាសារម្មណៈ ។ សារម្មណធម៌ក្តី

អនារម្មណធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេ-

តុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធភ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអរហេតុកក្ខន្ធទ

ជាសារម្មណៈ នូវខន្ធល . . . ជាអរហេតុកក្ខន្ធដិសន្តិ ។ អនារម្មណ-

ធម៌ អាស្រ័យ នូវអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ

គឺ មហាកូត ១ . . . មហាកូត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ . . . ។ សារម្មណ-

ធម៌ អាស្រ័យ នូវអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ

គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកក្ខន្ធដិសន្តិ ពួកសារម្មណក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។

សារម្មណ៍ទុកេ បដិច្ចវិហ

អនាមម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ច អនាមម្មណោ
 ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ វតំ បដិច្ច សារម្មណោ ខន្ធា មហាក្កតេ
 បដិច្ច កដត្តារូបំ ។ សារម្មណោញ អនាមម្មណោញ
 ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធា
 វតំ បដិច្ច តយោ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . ។
 សារម្មណោញ អនាមម្មណោញ ធម្មំ បដិច្ច អនាមម្មណោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកេ សារម្ម-
 ណោ ខន្ធា ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ សារម្មណោញ អនាមម្មណោញ
 ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ច អនាមម្មណោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធា វតំ បដិច្ច តយោ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា . . . សារម្មណោ ខន្ធា ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច កដត្តារូបំ ។

[៥] សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច អនាមម្មណោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា សារម្មណោ ខន្ធា
 បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។
 អនាមម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច អនាមម្មណោ ធម្មា

សារម្មណ៍ទុកៈ បដិច្ចវារៈ

សារម្មណ៍ធម៌ក្តី អនាម្មណ៍ធម៌ក្តី អាស្រ័យ ខ្ញុំអនាម្មណ៍ធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្បដ្ឋសន្ធិ
 ពួកសារម្មណ៍ក្នុង អាស្រ័យ ខ្ញុំវត្ថុ កងត្តារូប អាស្រ័យ ខ្ញុំពួកមហា-
 កូត ។ សារម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ ខ្ញុំសារម្មណ៍ធម៌ផង ខ្ញុំអនាម្មណ៍ធម៌
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្ប
 ដ្ឋសន្ធិ ខន្ធ ៣ អាស្រ័យ ខ្ញុំខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង ខ្ញុំវត្ថុផង ខ្ញុំ
 ខន្ធ ២ . . . ។ អនាម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ ខ្ញុំសារម្មណ៍ធម៌ផង ខ្ញុំ
 អនាម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នរូប ជាអរហេតុកប្បដ្ឋសន្ធិ អាស្រ័យ ខ្ញុំពួកអរហេតុកក្នុង ជាសារម្មណៈ
 ផង ខ្ញុំពួកមហាកូតផង ។ សារម្មណ៍ធម៌ក្តី អនាម្មណ៍ធម៌ក្តី អាស្រ័យ
 ខ្ញុំសារម្មណ៍ធម៌ផង ខ្ញុំអនាម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេ-
 តុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្បដ្ឋសន្ធិ ខន្ធ ៣ អាស្រ័យ ខ្ញុំ
 ខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង ខ្ញុំវត្ថុផង ខ្ញុំខន្ធ ២ . . . កងត្តារូប អាស្រ័យ
 ខ្ញុំពួកសារម្មណ៍ក្នុងផង ខ្ញុំពួកមហាកូតផង ។

(៥) អនាម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ ខ្ញុំសារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ខ្ញុំពួកសារម្មណ៍ក្នុង
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ។ អនាម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ ខ្ញុំអនាម្មណ៍ធម៌

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា យាវ អសញ្ញាសន្តា ។
សារម្មណាញ អនារម្មណាញ ធម្មំ បដិច្ច អនារម្មណោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា សារម្មណោ
ទទ្ធវេ ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
បដិសន្ធិ ។ សន្តិវត្តំ ។

[៦] ធម្មោត្ថយា នវ ន អារម្មណោ តីណិ ន អធិប-
តិយា នវ ន អនន្តរេ តីណិ ន សមនន្តរេ តីណិ ន អញ្ញ-
មញ្ញ តីណិ ន ឧបនិស្សយេ តីណិ ន បុរោជាតេ នវ
ន បច្ឆាជាតេ នវ ន អាសវនេ នវ ន កម្មេ ទ្វេ
នវ ចានេ បញ្ច ន អាហារេ ឯកំ ន ឥន្ទ្រិយេ ឯកំ
ន ឈានេ ទ្វេ ន មក្កេ នវ ន សម្បយុត្តេ តីណិ នវ ប្ប-
យុត្តេ ទ្វេ ចោនត្តិយា តីណិ ចោវិគតេ តីណិ ។

[៧] ធម្មោត្ថយា ន អារម្មណោ តីណិ . . .
ន អធិបតិយា នវ ។ សន្តិវត្តំ ។

[៨] ធម្មោត្ថយា អារម្មណោ តីណិ . . .
សហជាតេ នវ ។ សន្តិវត្តំ ។ . . . មក្កេ នវ
អវិគតេ នវ ។

សហជាតវារោចំ បដិច្ចវាសនិសោ ។

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

ទើបកើតឡើង ព្រោះនរោត្តមណាប្បច្ច័យ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។

អនាមម្មណាធម៌ អាស្រ័យ នូវសារម្មណាធម៌ផង នូវអនាមម្មណាធម៌ផង

ទើបកើតឡើង ព្រោះនរោត្តមណាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈន្តរូប ជាបដិសន្ធិ

អាស្រ័យ នូវពួកសារម្មណាត្នន្តផង នូវពួកមហាកូតជង ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

[៦] ក្នុងនរោត្តមណាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរោត្តមណាប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមបិដកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរោត្តមន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងនរោត្តមន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមព្រាហ្មណ៍ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងនរោត្តមឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមបុរេជានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងនរោត្តមបច្ឆាជានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរោត្តមសោវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 នរោត្តមប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងនរោត្តមវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនរោត្តមអាហា-
 រាប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនរោត្តមត្រ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនរោត្តមឈានប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ២ ក្នុងនរោត្តមមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរោត្តមសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងនរោត្តមនោត្តប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[៧] ក្នុងនរោត្តមណាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះនរោត្តមប្បច្ច័យ . . .
 ក្នុងនរោត្តមបិដកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

[៨] ក្នុងនរោត្តមណាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះនរោត្តមប្បច្ច័យ . . .
 ក្នុងនរោត្តមសហជានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ . . . ក្នុង
 នរោត្តមមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរោត្តមវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

ឯសហជានវារៈ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

សារម្ពណ៍ក្រ បច្ចុយវិណ័

បច្ចុយវិណ័

[៧] សារម្ពណ៍ ធម្មំ បច្ចុយា សារម្ពណ័
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចុយា តិណិ បដិស្ឋសនិសា ។
 អនារម្ពណ៍ ធម្មំ បច្ចុយា អនារម្ពណ័ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចុយា ឯកំ មហាក្កតំ ។ បេ ។ មហាក្កតេ
 បច្ចុយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ កកដន្តារូបំ ឧបាទារូបំ ។
 អនារម្ពណ៍ ធម្មំ បច្ចុយា សារម្ពណ័ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចុយា វត្ថុំ បច្ចុយា សារម្ពណ័
 ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បច្ចុយា សារម្ពណ័ ខន្ធា ។
 អនារម្ពណ៍ ធម្មំ បច្ចុយា សារម្ពណ័ ច អនារម្ព-
 ណ័ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចុយា វត្ថុំ បច្ចុយា
 សារម្ពណ័ ខន្ធា មហាក្កតេ បច្ចុយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ
 រូបំ បដិសន្ធិ ។ សារម្ពណ័ក្ក អនារម្ពណ័ក្ក ធម្មំ
 បច្ចុយា សារម្ពណ័ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចុយា
 សារម្ពណ័ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុក្ក បច្ចុយា តយោ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ ។ សារម្ពណ័ក្ក អនា-
 រម្ពណ័ក្ក ធម្មំ បច្ចុយា អនារម្ពណ័ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចុយា សារម្ពណ័ ខន្ធា ច មហាក្កតេ
 ច បច្ចុយា តត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បច្ចុប្បវាវៈ

បច្ចុប្បវាវៈ

(៧) សារម្មណ៍ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ អនារម្មណ៍ធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ
 មហាក្ខត ១ ។ បេ ។ ចិត្តសមុជ្ឈនរូប កដត្តារូប និងឧបាទារូប ពឹង
 ផ្អែក នឹងពួកមហាក្ខត ។ សារម្មណ៍ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណ៍ធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ពួកសារម្មណ៍ក្ខន្ធពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ
 កងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសារម្មណ៍ក្ខន្ធពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ សារម្មណ៍-
 ធម៌ក្តី អនារម្មណ៍ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ពួកសារម្មណ៍ក្ខន្ធពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចិត្តសមុជ្ឈនរូប
 ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកមហាក្ខត ។ សារម្មណ៍ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសា-
 រម្មណ៍ធម៌ផង នឹងអនារម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ
 គឺ ខន្ធនា ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធនា ១ ជាសារម្មណ៍ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធនា ២
 ... ជាបដិសន្ធិ ។ អនារម្មណ៍ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណ៍ធម៌ផង នឹង
 អនារម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈន-
 រូប ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកសារម្មណ៍ក្ខន្ធផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សាវច្ឆណា វា អនាវច្ឆណា វា ធម្មំ បច្ឆយា សាវច្ឆ-
ណោ ធម អនាវច្ឆណោ ធម ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ខេតុប្បច្ឆ-
យា សាវច្ឆណំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុវា បច្ឆយា តាយោ
ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . សាវច្ឆណោ ខន្ធា ធម មហាក្កតេ
ធម បច្ឆយា ចិត្តសប្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។

[១០] សាវច្ឆណំ ធម្មំ បច្ឆយា សាវច្ឆណោ
ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អាវច្ឆណាប្បច្ឆយា សាវច្ឆណំ ឯកំ
ខន្ធា បច្ឆយា តាយោ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិ-
សន្ធិ ។ អនាវច្ឆណំ ធម្មំ បច្ឆយា សាវច្ឆណោ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈតិ អាវច្ឆណាប្បច្ឆយា ធម កាយតនំ បច្ឆយា ធម កុ-
វិញ្ញាណំ កាយតនំ បច្ឆយា កាយវិញ្ញាណំ វត្ថុ-
បច្ឆយា សាវច្ឆណោ ខន្ធា បដិសន្ធិ ។ សាវច្ឆណា វា
អនាវច្ឆណា វា ធម្មំ បច្ឆយា សាវច្ឆណោ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈតិ អាវច្ឆណាប្បច្ឆយា ធម កុវិញ្ញាណសហគតំ
ឯកំ ខន្ធា ធម កាយតនំ វា បច្ឆយា តាយោ ខន្ធា
ទ្វេ ខន្ធា . . . កាយវិញ្ញាណសហគតំ ។ បេ ។
សាវច្ឆណំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុវា បច្ឆយា តាយោ
ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ ។ សន្ធិតំ ។

អភិធម្មប័ណ្ណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណធម៌ផង នឹង
អនារម្មណធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ៣ នឹងផ្អែក
នឹងខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកសារម្មណក្ខន្ធផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ។

[១០] សារម្មណធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះអារម្មណប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១
ជាសារម្មណៈ នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សារម្មណធម៌
ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះអារម្មណប្បដ្ឋយ គឺ
ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយ-
យតនៈ ពួកសារម្មណក្ខន្ធ ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ សារម្មណធម៌
ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណធម៌ផង នឹងអនារម្មណធម៌ផង ទើបកើតឡើង
ព្រោះអារម្មណប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយ
ចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង នឹងខន្ធ ២ . . . ប្រឡំដោយ
កាយវិញ្ញាណ ។ បេ ។ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ
ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

សារម្ពណ្ណកថា បច្ចយវិវា

[១១] ហេតុយា នវ អារម្មណេ ភីណី អនិច្ច-
តិយា នវ អនន្តរេ ភីណី សមនន្តរេ ភីណី សហ-
ជាតេ នវ អត្តាចារោ ធិ ជិស្សយេ នវ ឧបជិស្សយេ
ភីណី បុរេជាតេ ភីណី អាសេវនេ ភីណី កក្កេ ឬ នវ
វិចារេ នវ អាហារេ នវ ឥន្ទ្រិយេ នវ ឈារេ នវ
បត្តេ នវ សប្បយុត្តេ ភីណី វិប្បយុត្តេ នវ អត្តិយា
នវ នត្តិយា ភីណី វិគតេ ភីណី អវិគតេ នវ ។

[១២] សារម្ពណំ ធម្មំ បច្ចយា សារម្ពណោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា ភីណី បដិច្ចសង្ខារំ ។ អនា-
រម្ពណំ ធម្មំ បច្ចយា អនារម្ពណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
នហេតុប្បច្ចយា ឯតំ មហាក្ខតំ . . . អសន្តិសន្តិមំ
ឯតំ មហាក្ខតំ . . . ។ អនារម្ពណំ ធម្មំ បច្ចយា
សារម្ពណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា ចក្ខុយ-
តនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ បច្ចយា កា-
យវិញ្ញាណំ វត្ថុំ បច្ចយា អហេតុកា សារម្ពណោ ខន្ធា

សារម្មណ៍ទុកៈ បច្ចយវារៈ

[១១] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណ៍ប្បដ្ឋយ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣
 ក្នុងសមនន្តរុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣
 ក្នុងការសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 វិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្ប-
 ដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បដ្ឋយ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយមាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអត្ថិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្តិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 វិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

[១២] សារម្មណ៍ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ អនារម្មណ៍ធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ
 មហាក្ខត ១ . . . មហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ . . . ។ សារម្មណ៍-
 ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ
 គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុកាយតនៈ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក
 នឹងកាយាយតនៈ ពួកអហេតុកក្ខន្ធ ជាសារម្មណ៍ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បច្ចយា វិចិត្រីប្បាសហតតោ
 ឧប្ប្នសហតតោ មោហោ ។ អនាវច្ចណំ ធម្មំ បច្ចយា
 សារម្មណោ ច អនាវច្ចណោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 នហេតុប្បច្ចយា វត្ថុំ បច្ចយា សារម្មណោ ខន្ធា មហា-
 ក្ខតេ បច្ចយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។ សារម្ម-
 ណាវា អនាវច្ចណាវា ធម្មំ បច្ចយា សារម្មណោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហតតំ ឯកំ
 ខន្ធា ចក្កាយតននា បច្ចយា តយោ ខន្ធា ទ្វេ
 ខន្ធា . . . កាយវិញ្ញាណសហតតំ ។ បេ ។ សា-
 វច្ចណំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុវា បច្ចយា តយោ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ ។ សារម្មណាវា អនាវច្ច-
 ណាវា ធម្មំ បច្ចយា អនាវច្ចណោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា សារម្មណោ ខន្ធា ច មហា-
 ក្ខតេ ច បច្ចយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។
 សារម្មណាវា អនាវច្ចណាវា ធម្មំ បច្ចយា សារម្ម-
 ណោ ច អនាវច្ចណោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេ-
 តុប្បច្ចយា សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុវា បច្ចយា
 តយោ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា សារម្មណោ ខន្ធា ច មហា-
 ក្ខតេ ច បច្ចយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ មោហៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិត្រា ប្រឡំដោយ
 ឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ សារម្មណាធម៌ក្តី អនារម្មណាធម៌ក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណាធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនេហេតុប្បច្ច័យ
 គឺ ពួកសារម្មណាក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាបដិសន្ធិ
 ពឹងផ្អែក នឹងពួកមហាក្ខត ។ សារម្មណាធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណា-
 ធម៌ផង នឹងអនារម្មណាធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនេហេតុប្បច្ច័យ
 គឺ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង
 នឹងចក្ខាយតនៈផង នឹងខន្ធ ២ ... ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ
 ។ បេ ។ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង នឹងវត្ថុផង
 នឹងខន្ធ ២ ... ជាបដិសន្ធិ ។ អនារម្មណាធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសា-
 រម្មណាធម៌ផង នឹងអនារម្មណាធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនេហេ-
 តុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកសា-
 រម្មណាក្នុងផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ។ សារម្មណាធម៌ក្តី អនារម្មណា-
 ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណាធម៌ផង នឹងអនារម្មណាធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនេហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ជា
 សារម្មណៈផង នឹងវត្ថុផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ២ ផង
 នឹងសារម្មណាក្នុងផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

សារម្មណ៍ទុក បច្ចុយវារោ

ខន្ធ ធម៌ សារម្មណ៍ ឯកំ ខន្ធហា វត្តក្សា បច្ចុយា
តយោ ខន្ធា ធម្ម ខន្ធ . . . សារម្មណោ ខន្ធ ធម៌
អហារក្ខតេ ធម៌ បច្ចុយា កដត្តារូបំ ។ សង្ខតំ ។

[១៣] នបោតុយា នវំ នអារម្មណោ តីណិ
នអធិបតិយា នវំ នអនន្តរេ តីណិ នសមនន្តរេ
តីណិ នអនាមញ្ញោ តីណិ នធម្មនិស្សយេ តីណិ
នបុរេវារតេ នវំ នបច្ឆាវារតេ នវំ នអាសវនេ នវំ
នកម្មេ ចត្តារិ នវិហារតេ នវំ នអាហារេ ឯកំ
នសង្ខយេ ឯកំ នណានេ ចត្តារិ នបត្តេ នវំ
នសម្បយុត្តេ តីណិ នវិប្បយុត្តេ ទ្វេ នោនតិយា
តីណិ នោវិគតេ តីណិ ។

[១៤] បោតុប្បច្ចុយា នអារម្មណោ តីណិ . . .
នអធិបតិយា នវំ ។ សង្ខតំ ។

[១៥] នបោតុប្បច្ចុយា អារម្មណោ តីណិ . . .
អនន្តរេ តីណិ សមនន្តរេ តីណិ សហវារតេ នវំ ។
សង្ខតំ ។ . . . បត្តេ តីណិ អវិគតេ នវំ ។

និស្សយវារោ បច្ចុយវារសនិសោ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បច្ច័យវារៈ

ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធផង ខន្ធខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង នឹងវត្ថុ
ផង ខន្ធខន្ធ ២ . . . កងត្រារូប ពឹងផ្អែក នឹងពួកសារម្មណ៍ក្នុងផង
នឹងពួកមហាក្វកផង ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[១៣] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាម្មណ៍ប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញាប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
នអាហារប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុង
នឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្ប-
យុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងនោ-
នត្តិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

[១៤] ក្នុងនអាម្មណ៍ប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ
. . . ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[១៥] ក្នុងនអាម្មណ៍ប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ
. . . ក្នុងនអនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣
ក្នុងនសហជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ . . . ក្នុង
នមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

និស្សយវារៈ ដូចបច្ច័យវារៈដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សិស្សជីវិតោ

[១៦] សារម្មណំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ សារម្មណោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា សារម្មណំ ឯកំ
ខន្ធិំ សំសដ្ឋា តយោ ខន្ធា ។ មេ ។ ទ្វេ ខទ្វេ
សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា ។

[១៧] ហេតុយា ឯកំ អារម្មណោ ឯកំ អធិ-
បតិយា ឯកំ សព្វត្ថ ឯកំ អវិភតេ ឯកំ ។

[១៨] សារម្មណំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ សារម្មណោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ សា-
រម្មណំ ឯកំ ខន្ធិំ សំសដ្ឋា តយោ ខន្ធា ទ្វេ
ខទ្វេ . . . វិចិត្តិញ្ញាសហតេ ឧទ្ធច្ចសហតេ ខទ្វេ
សំសដ្ឋោ មោហោ ។ សង្ខតំ ។

[១៩] នហេតុយា ឯកំ នអធិបតិយា ឯកំ
នច្រវាជានេ ឯកំ នបច្ឆាជានេ ឯកំ នអាសវានេ
ឯកំ នកម្មេ ឯកំ នវិចារកេ ឯកំ នលាមេ
ឯកំ នមក្កេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ ឯកំ ។

ឯវំ ឥតេ ទ្វេ តណាណិ សម្បយុត្តវារោចិ
កាតម្ហា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សំសជ្ឈិវិវរៈ

[១៦] សារម្មណធម៌ ច្រឡំ នឹងសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ៣ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ ។ បេ ។
ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ២ ។

[១៧] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងការម្មណប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ១ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងបដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែ
មានវារៈ ១ ក្នុងអវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ។

[១៨] សារម្មណធម៌ ច្រឡំ នឹងសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ៣ ច្រឡំ នឹងនហេតុកត្តខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ
នឹងខន្ធ ២ ... មោហៈ ច្រឡំ នឹងពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខិច្ចា
ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ សេចក្តីប្រញ ។

[១៩] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ១ ក្នុងនការសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ១ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១
ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ។
ការរាប់ ទាំងពីរយ៉ាង ក្រៅនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត គប្បវធ្វើចុះ ។

សារម្មណ៍ក្នុង បញ្ញាវិវា

បញ្ញាវិវា

[២០] សារម្មណ៍ ធម្មា សារម្មណ៍ស្ស
 ធម្មស្ស ហេតុប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សារម្មណ៍ ហេតុ
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ហេតុប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិ ។ សារម្មណ៍ ធម្មា អនាម្មណ៍ស្ស
 ធម្មស្ស ហេតុប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សារម្មណ៍ ហេតុ
 ចិត្តសម្មដ្ឋានានំ រូចានំ ហេតុប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិ ។ សារម្មណ៍ ធម្មា សារម្មណ៍ស្ស ច
 អនាម្មណ៍ស្ស ច ធម្មស្ស ហេតុប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 សារម្មណ៍ ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានានក្ខ រូចានំ ហេតុប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិ ។

[២១] សារម្មណ៍ ធម្មា សារម្មណ៍ស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណ៍ប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ នានំ . . .
 សីលំ . . . ឧទោសថកម្មំ . . . តំ បច្ចវេក្ខតិ
 អស្សាទេតិ អភិទន្តតិ តំ អារត្ត ។ បេ ។ ទោម-
 នស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ បុព្វេ សុចិល្លានិ . . . យា នា . . .
 អរិយា កោត្រកំ វេទានំ បច្ចវេក្ខន្តិ អរិយា មត្តា
 វដ្ឋហិត្តា មត្តំ បច្ចវេក្ខន្តិ ដលំ បច្ចវេក្ខន្តិ

សារម្មណាទុក្ខៈ បញ្ញាវាវៈ

បញ្ញាវាវៈ

(២០) សារម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណាធម៌ ដោយហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ពួកហេតុ ជាសារម្មណៈ ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយហេតុប្បដ្ឋ័យ ។ សារម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណាធម៌ ដោយហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ពួកហេតុ ជាសារម្មណៈ ជាបច្ច័យ គឺជា បដិសន្ធិ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយហេតុប្បដ្ឋ័យ ។ សារម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណាធម៌ផង នៃអនាម្មណាធម៌ផង ដោយហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ពួកហេតុ ជាសារម្មណៈ ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្ត- កក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បដ្ឋ័យ ។

(២១) សារម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណាធម៌ ដោយអារម្មណ- ប្បដ្ឋ័យ គឺ នូវទាន . . . នូវសីល . . . នូវឧបាសថកម្ម . . . ពិចារណា នូវកុសលនោះ ត្រេកអរ រីករាយ ព្រោះប្រារព្ធ នូវកុសលនោះ ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង នូវពួកកុសល ដែលធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាល មុន . . . អំពីឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវគោត្រកូ និងវេ- ទានៈ ពួកព្រះអរិយៈ ចេញអំពីមគ្គ ពិចារណា នូវមគ្គ ពិចារណា នូវផល

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បហំនេ កិលេសេ បច្ចវេក្ខន្តិ វិក្ខម្ហិតេ កិលេសេ
 បច្ចវេក្ខន្តិ បុព្វេ សមុទាចិល្លោ កិលេសេ ជាទន្តិ សា-
 រម្មណោ ខន្ធិ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ នោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ
 ចេតោបរិយញ្ញណោន សារម្មណាចិត្តសមដ្ឋិស្ស ចិត្ត
 ជាតាតិ អាតាសានញ្ញាយតនំ វិញ្ញណញ្ញាយតនស្ស
 អាតញ្ញញ្ញាយតនំ នេវសញ្ញាទាសញ្ញាយតនស្ស សា-
 រម្មណា ខន្ធិ ឥន្ទ្រិវិជញ្ញណស្ស ចេតោបរិយញ្ញ-
 ណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញណស្ស យថាកម្មប-
 កញ្ញណស្ស អនាគតំសញ្ញណស្ស អាវជ្ជនាយ អាវម្ម-
 ណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អនាវម្មណា ធម្មោ សារម្ម-
 ណស្ស ធម្មស្ស អាវម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា
 និព្វានំ បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ កោត្រកុស្ស វេទានស្ស
 មត្តស្ស ផលស្ស អាវជ្ជនាយ អាវម្មណាប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ចក្កំ . . . វត្ថុំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ នោម-
 នស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កេន រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ
 សោតនាតុយា សន្តំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្ក-
 វិញ្ញណស្ស ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ កាយវិញ្ញណស្ស អនា-
 រម្មណា ខន្ធិ ឥន្ទ្រិវិជញ្ញណស្ស ចេតោបរិយញ្ញណស្ស

អភិធម្មប័ណ្ណ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ពិចារណា នូវពួកកិលេស ដែលលះបង់ហើយ ពិចារណា នូវពួក
 កិលេស ដែលសង្កត់សង្កិនហើយ ដឹង នូវពួកកិលេស ដែលធ្លាប់សន្សំ
 ហើយ ក្នុងកាលមុន នូវពួកសារម្មណក្ខន្ធ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស
 កើតឡើង បុគ្គល ដឹង នូវចិត្ត របស់បុគ្គលអ្នកប្រកបដោយសារម្មណចិត្ត
 ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាភាសានញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃវិញ្ញាណ-
 ញ្ញាយតនៈ អាភិញ្ញាញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ
 ពួកសារម្មណក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ ចេតោ-
 បរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសនុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបគញ្ញាណ និងអនា-
 គតិសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។ អនារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 សារម្មណធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវ
 ព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវគោត្រក្ខ វេទានៈ
 មគ្គ និងផល ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ . . . នូវវិក្ខុ ថាមិនឡើង
 ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ
 ព្ម នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ពួកអនារម្ម-
 ណក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ

សាវត្ថុណាមុកេ បញ្ញាវិហារ

បុព្វេនិកាសាទុស្ស័តិញ្ញាណស្ស យថាកម្មបកញ្ញាណស្ស អនាគតំសញ្ញាណស្ស អាវជ្ជនាយ អាវច្ឆណាប្បច្ឆយេន បច្ឆយោ ។

[២២] សាវត្ថុណោ ធម្មោ សាវត្ថុណស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ឆយេន បច្ឆយោ អាវច្ឆណាធិបតិសហជាតាធិបតិ ។ អាវច្ឆណាធិបតិ ទានំ . . . សីលំ . . . ឧបោសថកម្មំ . . . តំ ករុំ កត្វា បច្ឆវេក្ខតិ អស្សាទេតិ អភិទន្ធតិ តំ ករុំ កត្វា វារោ ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ ។ បេ ។ បុព្វេ សុចិណ្ណានិ . . . ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ឈានំ . . . អរិយា មត្តា វុដ្ឋហិត្វា មត្តំ ករុំ . . . ផលំ ករុំ . . . សាវត្ថុណោ ខន្ធករុំ កត្វា អស្សាទេតិ អភិទន្ធតិ តំ ករុំ កត្វា វារោ ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ ។ បេ ។ សហជាតាធិបតិ សាវត្ថុណោ អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ អធិបតិប្បច្ឆយេន បច្ឆយោ ។ សាវត្ថុណោ ធម្មោ អនាវច្ឆណាស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ឆយេន បច្ឆយោ សហជាតាធិបតិ សាវត្ថុណោ អធិបតិ ចិត្តសម្មដ្ឋានានំ រូបានំ អធិបតិប្បច្ឆយេន បច្ឆយោ ។ សាវត្ថុណោ ធម្មោ

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ជាក់៖

បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបតិញ្ញាណ នឹងអនាគតសញ្ញាណ
ដោយការម្មណ៍ប្បច្ច័យ ។

[២២] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយអធិប-
តិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ៍ធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ ការម្មណ៍-
ធិបតិ គឺ នូវទាន . . . នូវសីល . . . នូវឧបោសថកម្ម . . . បុគ្គល
ធ្វើ នូវកុសលនោះ ឲ្យជាទីគោរព ហើយពិចារណា គ្រេកអរ រីករាយ
រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវកុសលនោះ ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើត
ឡើង ។ បេ ។ នូវពួកកុសល ដែលធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន . . .
ចេញ អំពីឈាន នូវឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ អំពីមគ្គ . . .
នូវមគ្គ ឲ្យជាទីគោរព . . . នូវផល ឲ្យជាទីគោរព . . . ធ្វើ នូវពួកសា-
រម្មណ៍ក្នុងន្ទ ឲ្យជាទីគោរព ហើយគ្រេកអរ រីករាយ រាគៈ កើតឡើង
ព្រោះធ្វើ នូវពួកខន្ធនោះ ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ បេ ។ ឯ
សហជាតាធិបតិ គឺ សារម្មណ៍ធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្នុងន្ទ
ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ៍ធម៌
ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាតាធិបតិ គឺ សារម្មណ៍ធិបតិ
ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុប្បដ្ឋានំ

សារម្មណាស្ស ឬ អនាមម្មណាស្ស ឬ ធម្មស្ស អធិ-
 បតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតាធិបតិ សារម្មណា
 អធិបតិ សម្បយុត្តកាណំ ខត្តានំ ចិត្តសម្មជ្ជានានា
 រូបានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អនាមម្មណា
 ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ កុំ កត្តា
 បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ កោត្រកុស្ស វេទានស្ស មក្ខស្ស
 ផលស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កំ . . .
 វត្ថុំ កុំ កត្តា អស្សនេតិ អភិវន្តេតិ តំ កុំ កត្តា
 វេតោ ឧប្បជ្ជតិ ធិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ ។ បេ ។

[២៣] សារម្មណា ធម្មោ សារម្មណាស្ស
 ធម្មស្ស អនន្តវប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមា បុរិមា
 សារម្មណា ។ បេ ។ ផលសមាបត្តិយា អនន្តវប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ សមនន្តវប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ សត្ត បដិច្ចវវេ សហ-
 ជាតសធិសា អញ្ញាមញ្ញាប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិច្ច-
 វវេ អញ្ញាមញ្ញាសធិសា ធិ និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សត្ត បច្ចយវវេ និស្សយសធិសា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណាធម៌ផង នៃអនាម្មណាធម៌ផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាតាធិបតិ គឺ សារម្មណាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តិកក្នុងផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈនរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ អនាម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណាធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ហើយពិចារណា ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃគោត្រក្ខ វេទានៈ មគ្គ និងផល ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ . . . ធ្វើ នូវវត្ថុ ឲ្យជាទីគោរព ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវវត្ថុនោះ ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ បេ ។

(២៧) សារម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណាធម៌ ដោយអនន្តរ ប្បច្ច័យ គឺ ពួកសារម្មណៈ មុន ។ ។ បេ ។ ជាបច្ច័យ នៃផលសមាបត្តិ ដោយអនន្តរ ប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្តរ ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺ បច្ច័យទាំង ៧ ដូចសហជាតប្បច្ច័យ ក្នុង បដិច្ចវារៈដែរ ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាញប្បច្ច័យ គឺ បច្ច័យទាំង ៦ ដូច អញ្ញាញប្បច្ច័យ ក្នុងបដិច្ចវារៈដែរ ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ បច្ច័យទាំង ៧ ដូចនិស្សយប្បច្ច័យ ក្នុងបច្ច័យវារៈដែរ ។

សារម្មណ៍ក្រោយ បញ្ជាក់

[២៤] សារម្មណ៍នោះ ដទៃ សារម្មណ៍ស្នេហា ធម្មស្នេហា
 ឧបទ្វីបស្នេហា បញ្ចេញយេន បញ្ចេញយោ អារម្មណ៍ឧបទ្វីបស្នេហា
 យោ អនន្តរូបទ្វីបស្នេហា បកត្តិឧបទ្វីបស្នេហា ។ បេ ។
 បកត្តិឧបទ្វីបស្នេហា សង្ខំ ឧបទ្វីបស្នេហា ទានំ ទេតិ
 មាណំ ជម្រកំ ទិដ្ឋិ កល្យាណំ សីលំ ... បញ្ញា បត្តិ
 កាយិកំ សុខំ ... កាយិកំ ទុក្ខំ ឧបទ្វីបស្នេហា
 ទានំ ទេតិ ។ បេ ។ សមាបត្តិ ឧប្បទេតិ ទាលំ ហានតិ
 ។ បេ ។ សង្ខំ ភិណ្ឌតិ សទ្ធា ... បញ្ញា រកោ ។ បេ ។
 បត្តិ កាយិកំ សុខំ ... កាយិកំ ទុក្ខំ សទ្ធាយ
 រកស្ស បត្តិ កាយិកស្ស សុខស្ស កាយិ-
 កស្ស ទុក្ខស្ស បត្តិ ជលសមាបត្តិយា ឧបទ្វីបស្នេ-
 ហយបញ្ចេញយេន បញ្ចេញយោ ។ អនន្តរូបនោះ ដទៃ សា-
 រម្មណ៍ស្នេហា ធម្មស្នេហា ឧបទ្វីបស្នេហា បញ្ចេញយេន បញ្ចេញយោ
 អារម្មណ៍ឧបទ្វីបស្នេហា អនន្តរូបទ្វីបស្នេហា បកត្តិឧបទ្វី-
 បស្នេហា ។ បេ ។ បកត្តិឧបទ្វីបស្នេហា ទុក្ខំ ... កោជនំ
 ... សេនាសនំ ឧបទ្វីបស្នេហា ទានំ ទេតិ សមាបត្តិ
 ឧប្បទេតិ ទាលំ ហានតិ សង្ខំ ភិណ្ឌតិ ទុក្ខំ ...
 កោជនំ ... សេនាសនំ សទ្ធាយ ។ បេ ។ បត្តិ កាយិ-
 កស្ស សុខស្ស កាយិកស្ស ទុក្ខស្ស បត្តិ ជលសមាបត្តិយា ឧបទ្វីបស្នេហា
 បញ្ចេញយេន បញ្ចេញយោ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

[២២] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកក្ខបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកក្ខបនិស្ស័យ គឺ បុគ្គល អាស្រ័យ ឡូសត្វា ហើយឲ្យឡូទាន ដំឡើងឡូមានៈ ប្រកាន់ ឡូទិដ្ឋិ ឡូសីល . . . ឡូបញ្ញា សេចក្តីប្រាថ្នា និងកាយិកសុខ . . . អាស្រ័យ ឡូកាយិកទុក្ខ ហើយឲ្យឡូទាន ។ បេ ។ ញ៉ាំងសមាបត្តិ ឲ្យកើតឡើង សម្លាប់សត្វ ។ បេ ។ ចំបែកសង្ឃ សត្វ . . . បញ្ញា រាគៈ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រាថ្នា កាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ (ជាបច្ច័យ) នៃសត្វា រាគៈ សេចក្តីប្រាថ្នា កាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ មគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ អនារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកក្ខបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកក្ខបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) ឡូវដ្ឋុវី . . . ឡូកោជន . . . អាស្រ័យ ឡូវសេនាសនៈ ហើយឲ្យឡូទាន ញ៉ាំងសមាបត្តិ ឲ្យកើតឡើង សម្លាប់សត្វ ចំបែកសង្ឃ វដ្ឋុវី . . . កោជន . . . សេនាសនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃសត្វា ។ បេ ។ នៃសេចក្តីប្រាថ្នា កាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ មគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបំជីកេ អនុណោមទុកប្បដ្ឋានំ

(២៥) អនាវច្ឆណោ ធម្មោ សាវច្ឆណាស្ស ធម្មស្ស
 បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ អាវច្ឆណាបុរេជាតំ វត្ថុបុរេ-
 ជាតំ ។ អាវច្ឆណាបុរេជាតំ បក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ចតោ
 ។ ថេ ។ ខោបដស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន បក្កុនា រូបំ បស្ស-
 តិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា សង្ខំ សុណាតិ រូបាយតនំ
 បក្កវិញ្ញាណាស្ស ដោដ្ឋង្គាយតនំ កាយវិញ្ញាណាស្ស ។
 វត្ថុបុរេជាតំ បក្កាយតនំ បក្កវិញ្ញាណាស្ស កាយាយ-
 តនំ កាយវិញ្ញាណាស្ស វត្ថុ សាវច្ឆណានំ ខន្ធានំ
 បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។

(២៦) សាវច្ឆណោ ធម្មោ អនាវច្ឆណាស្ស
 ធម្មស្ស បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ឯកំ ។

(២៧) សាវច្ឆណោ ធម្មោ សាវច្ឆណាស្ស ធម្មស្ស
 អាសេវនប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ឯកំ ។

(២៨) សាវច្ឆណោ ធម្មោ សាវច្ឆណាស្ស
 ធម្មស្ស កុម្មប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតា នាណា-
 ខណ៌កា ។ សហជាតា សាវច្ឆណោ ចេតនា សម្ប-
 យុត្តកានំ ខន្ធានំ កុម្មប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៥] អនាម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណបុរេជាត គឺ ទ្វីវចក្កុ... ទ្វីវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គលឃើញ ទ្វីវរូប ដោយទិព្វចក្កុ ព្ភ ទ្វីវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្កុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្កុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្កុវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសារម្មណក្ខន្ធ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[២៦] សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណធម៌ ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ។

[២៧] សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយអាសេនៃប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ។

[២៨] សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាណិកៈ ។ សហជាត គឺ សារម្មណរេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

សារម្មណ៍ទុក បញ្ញត្តិ

នាពេលណា សារម្មណ៍ ចេតនា វិចារកាន់ ខ្លា-
 ងំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សារម្មណ៍ ធម្មា
 អនាម្មណាស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជានា នាពេលណា ។ សហជានា សារម្ម-
 ណា ចេតនា ចិត្តសមុដ្ឋានានំ រូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។ នាពេលណា សារម្មណ៍ ចេតនា
 កដត្តារូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សារម្ម-
 ណា ធម្មា សារម្មណាស្ស ច អនាម្មណាស្ស ច
 ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានា នាពេ-
 លណា ។ សហជានា សារម្មណា ចេតនា សម្ម-
 យុត្តកានំ ខ្លាងំ ចិត្តសមុដ្ឋានានំ រូទានំ
 កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នាពេលណា សារម្ម-
 ណា ចេតនា វិចារកានំ ខ្លាងំ កដត្តា ច រូទានំ
 កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[២៧] សារម្មណ៍ ធម្មា សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស
 វិចារកប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណិ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ឯនានាខណ៌កៈ គឺ សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធន៍ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ៍ធម៌ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណ៌កៈ ។ សហជាត គឺ
 សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានរូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯ
 នានាខណ៌កៈ គឺ សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកកដ្ឋក្ការូប ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ផង នៃអនា-
 ម្មណ៍ធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណ៌កៈ ។
 សហជាត គឺ សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធន៍
 នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានរូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណ៌កៈ គឺ
 សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធន៍ នៃពួកកដ្ឋក្ការូបផង
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[២៧] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយ

វិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៣០] សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បទ្វយេន បទ្វយោ តីណិ ។ អនា- រម្មណោ ធម្មោ អនារម្មណាស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បទ្វ- យេន បទ្វយោ កតតធិត្តារោ អាហារោ ឥមស្ស កាយស្ស អាហារប្បទ្វយេន បទ្វយោ ។

[៣១] សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បទ្វយេន បទ្វយោ តីណិ ។ អនា- រម្មណោ ធម្មោ អនារម្មណាស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បទ្វ- យេន បទ្វយោ រូបដីតិទ្រិយំ កដត្តារូទានំ ឥន្ទ្រិ- យប្បទ្វយេន បទ្វយោ ។ អនារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បទ្វយេន បទ្វយោ ចក្កទ្រិយំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស កាយទ្រិយំ កាយ- វិញ្ញាណស្ស ឥន្ទ្រិយប្បទ្វយេន បទ្វយោ ។ សារម្ម- ណោ ច អនារម្មណោ ច ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បទ្វយេន បទ្វយោ ចក្កទ្រិយញ្ច ចក្កវិញ្ញា- ណញ្ច ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បទ្វ- យេន បទ្វយោ កាយទ្រិយញ្ច កាយវិញ្ញាណញ្ច កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បទ្វយេន បទ្វយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុណាមទុកប្បដ្ឋាន

[៣០] សារម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណាធម៌ ដោយ
អាហារប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។ អនាម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
អនាម្មណាធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ កតទ្យំស្តិរាហារ ជាបច្ច័យ
នៃកាយនេះ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

[៣១] សារម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណាធម៌ ដោយឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។ អនាម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណា-
ធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ រូបជីវិតន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តា-
រូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ អនាម្មណាធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្ម-
ណាធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
កាយន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ សារម្ម-
ណាធម៌ក្តី អនាម្មណាធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណាធម៌ ដោយឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំ
ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយន្ទ្រិយក្តី កាយវិញ្ញាណក្តី
ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ ។

សារម្មណ៍ក្រោយ បញ្ញាវិញ

[៣២] សារម្មណ៍ក្រោយ ធម្មា អនាមម្មណ៍ស្ស
ធម្មស្ស យានប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ភីណី មត្តប្បដ្ឋ-
យេន បច្ឆយោ ភីណី សម្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆ-
យោ ឯកំ ។

[៣៣] សារម្មណ៍ក្រោយ ធម្មា អនាមម្មណ៍ស្ស
ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតំ បច្ឆា-
ជាតំ ។ សង្ខតំ ។ អនាមម្មណ៍ក្រោយ ធម្មា សារម្មណ៍ស្ស
ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតំ បុរ-
ជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ សារម្មណ៍នំ
ខន្ធនំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ បុរជាតំ
បក្ខាយតនំ បក្ខវិញ្ញាណស្ស កាយាយតនំ កាយ-
វិញ្ញាណស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។

[៣៤] សារម្មណ៍ក្រោយ ធម្មា សារម្មណ៍ស្ស ធម្មស្ស
អត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សារម្មណ៍ ឯកោ ខន្ធនា
ភីណីនំ ខន្ធនំ អត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ទ្វេ ខន្ធនា . . .
បដិសន្ធិ ។ សារម្មណ៍ក្រោយ ធម្មា អនាមម្មណ៍ស្ស ធម្មស្ស
អត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។
សង្ខតំ ។ សារម្មណ៍ក្រោយ ធម្មា សារម្មណ៍ស្ស ប

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

[៣២] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនារម្មណ៍ធម៌ ដោយឈា-
នប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣
ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ។

[៣៣] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនារម្មណ៍ធម៌ ដោយវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។
អនារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
ដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសារម្មណ៍ត្ថន្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត
គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ ជាបច្ច័យ
នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៣៤] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយអត្តិប្ប-
ច្ច័យ គឺ ខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ៣ ដោយអត្តិ-
ប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . បដិសន្ធិ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
អនារម្មណ៍ធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបច្ចាជាត ។
សេចក្តីបំប្រួញ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ផង

អភិធម្មចំណីកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អនាមច្ចុណស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 បដិច្ចសទិសំ ។ អនាមច្ចុណោ ធម្មោ អនាមច្ចុណស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ឯកំ មហាក្ខតំ
 យាវ អសញ្ញាសត្តា ។ អនាមច្ចុណោ ធម្មោ សារម្ម-
 ណស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្កុណោ
 វត្ថុ សារម្មណានំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។
 បុរេជាតំ ចក្កំ . . . វត្ថុំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។
 ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កុណា រូបំ បស្សតិ
 ទិញ្ចយ សោភណាតុយា សន្នំ សុណាតិ រូបាយតនំ
 ចក្កវិញ្ញាណស្ស ដោជ្ឈញ្ចាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស
 ចក្កាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស កាយាយតនំ កាយ-
 វិញ្ញាណស្ស វត្ថុ សារម្មណានំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ ។ សារម្មណោ ច អនាមច្ចុណោ ច
 ធម្មោ សារម្មណស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណ-
 សហគតោ ឯកោ ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច តិណ្ណាន្តំ
 ខន្ធានំ អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ទ្វេ ខន្ធា . . .
 កាយវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ ខន្ធា ច

អភិធម្មចិដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នៃអនាម្បណធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

អនាម្បណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្បណធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ គឺ មហា-
 ភូត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ អនាម្បណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 សារម្បណធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។
 សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសារម្បណក្ខន្ធ
 ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង
 ។ បេ។ ទោមនស្ស ភេតទៀង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ
 ព្ម នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ ដោយជ្រាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ចក្ខុយតនៈ (ជា
 បច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ
 ជាបច្ច័យ នៃពួកសារម្បណក្ខន្ធ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ សារម្បណធម៌ក្តី
 អនាម្បណធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃសារម្បណធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ៣ ដោយ
 អត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណក្តី

សារម្មណ៍ទុកេ បញ្ញវារោ

កាយាយេតនេត្យ តិណ្ណន្តំ ខន្ធនំ អត្តិច្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ទ្វេ ខន្ធា . . . សារម្មណោ ឯកោ ខន្ធា
 ច វត្ថុ ច តិណ្ណន្តំ ខន្ធនំ អត្តិច្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ^(១) ។ សារម្មណោ ច អនា-
 រម្មណោ ច ធម្មា អនារម្មណស្ស ធម្មស្ស អត្តិច្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បន្តាជាតំ អាហារំ
 វត្ថុន្តិយំ ។ សហជាតា សារម្មណោ ខន្ធា ច មហា-
 ក្ខតា ច បិទ្កសម្មដ្ឋានំ រូទានំ អត្តិច្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ បន្តាជាតា សារម្មណោ ខន្ធា
 ច កតធិត្ថវារោ អាហារោ ច វត្ថុស្ស កាយស្ស
 អត្តិច្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បន្តាជាតា សារម្មណោ
 ខន្ធា ច រូបជីវិត្តិយេត្យ កដត្តារូទានំ អត្តិច្ប-
 យេន បច្ចយោ ។

[៣៥] ហេតុយា តីណិ អារម្មណោ ទ្វេ អធិ-
 បតិយា ចត្តារិ អនន្តរេ ឯកំ សមនន្តរេ ឯកំ សហ-
 ជាតេ សត្ត អញ្ញមញ្ញោ ច និស្សយេ សត្ត ឧបនិស្សយេ
 ទ្វេ ចុរេជាតេ ឯកំ បន្តាជាតេ ឯកំ អាសេវនេ ឯកំ
 កម្មេ តីណិ វិទាកេ តីណិ អាហារេ ចត្តារិ

១ ម. បដិសន្ធិក្កណោ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

កាយាយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ៣ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . .
 ខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ៣ ដោយអត្តិ-
 ប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . បដិសន្ធិ ។ សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃអនារម្មណធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួកសារម្ម-
 ណក្ខន្ធក្តី ពួកមហាក្ខត្តក្តី ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួក ចិត្តស-
 ម្បជ្ជានរូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកសារម្មណក្ខន្ធ
 ក្តី កតឡឺង្ការហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។
 បច្ចាជាត គឺ ពួកសារម្មណក្ខន្ធក្តី រូបដីវិត្រិយ្យក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួក
 កដត្តារូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។

- [៣៥] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ២ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងសហជា-
 តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអព្រាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ២
 ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងបច្ចាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
 ក្នុងការសវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ២

អភិធម្មបដិកេ អនុណោមទុកប្បដ្ឋានំ

ក្រដ្ឋិយេ ន ណារេ វិនិ មន្តេ វិនិ សម្មយុត្តេ
ឯកំ វិប្បយុត្តេ ធូ អន្តិយា សត្ត នត្តិយា ឯកំ
វិនិតេ ឯកំ អវិនិតេ សត្ត ។

[៣ ៦] សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស
ធម្មស្ស អារម្មណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានប្ប-
ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ទុបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សារម្មណោ ធម្មោ
អនារម្មណាស្ស ធម្មស្ស សហជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
បដ្ឋជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ ។ សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ច អនា-
រម្មណាស្ស ច ធម្មស្ស សហជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អនារម្មណោ ធម្មោ អនា-
រម្មណាស្ស ធម្មស្ស សហជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ក្រដ្ឋិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ ។ អនារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស
អារម្មណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ ទុបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរោជានប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ ។ សារម្មណោ ច អនារម្មណោ ច ធម្មោ
សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស សហជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងត្រ័យប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
មគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងអត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្តប្បច្ច័យ
មានវារៈ ១ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[៣៦] សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយការម្ម-
ណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
និស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃអនារម្មណធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ច័យជាតប្ប-
ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសា-
រម្មណធម៌ផង នៃអនារម្មណធម៌ផង ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយកម្មប្បច្ច័យ អនារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនារម្មណធម៌ ដោយ
សហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយត្រ័យ-
ប្បច្ច័យ ។ អនារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយ
ការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ សារម្មណធម៌ក្តី
អនារម្មណធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ

សារម្មណ៍ទុក្ខេ បញ្ញាវិហា

ចុះវេជ្ជាតច្បុច្ចយេន បច្ចយោ (១) ។ សារម្មណោ ធម្ម
អនាមម្មណោ ធម្ម ធម្មា អនាមម្មណស្ស ធម្មស្ស
សហជ្ជាតច្បុច្ចយេន បច្ចយោ បច្ចាជ្ជាតច្បុច្ចយេន
បច្ចយោ អាហារវជ្ជច្ចយេន បច្ចយោ វេទ្ធិយច្បុច្ច-
យេន បច្ចយោ (២) ។

[៣៧] ទេហតុយា សត្តំ នអារម្មណោ សត្តំ ។ បេ ។
នសមនន្តរេ សត្តំ នសហជ្ជាតេ ន នអញ្ញាមញ្ញេ ន
ននិស្សយេ ន នទុបនិស្សយេ សត្តំ នចុះវេជ្ជាតេ សត្តំ
នបច្ចាជ្ជាតេ សត្តំ ។ បេ ។ នមក្កេ សត្តំ នសម្បយុត្តេ
ន នវិច្ចយុត្តេ បក្កំ នោអត្តិយា បត្តារិ នោនត្តិយា
សត្តំ នោវិគតេ សត្តំ នោអវិគតេ បត្តារិ ។

[៣៨] ហេតុច្បុច្ចយា នអារម្មណោ តីណិ . . .
នអធិបតិយា ។ បេ ។ នសមនន្តរេ តីណិ នអញ្ញា-
មញ្ញេ ឯកំ នទុបនិស្សយេ តីណិ ។ បេ ។ នមក្កេ
តីណិ នសម្បយុត្តេ ឯកំ នវិច្ចយុត្តេ ឯកំ នោ-
នត្តិយា តីណិ នោវិគតេ តីណិ ។

១ ម. សារម្មណោ ធម្ម អនាមម្មណោ ធម្ម ធម្មា សារម្មណស្ស ធម្មស្ស សហជ្ជាតំ
បុរេជ្ជាតំ ។ ២ សារម្មណោ ធម្ម អនាមម្មណោ ធម្ម ធម្មា អនាមម្មណស្ស ធម្មស្ស សហជ្ជាតំ
បច្ចាជ្ជាតំ អាហារំ វេទ្ធិយំ ។

សារម្មណ៍ទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ក្តី អនាម្មណ៍ធម៌
ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ៍ធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[៣៧] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ។ បេ ។ ក្នុងនសមនន្តរៈប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសហ-
ជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុង
ននិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
។ បេ ។ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោអត្តិប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៤ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ
៧ ក្នុងនោអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ។

[៣៨] ក្នុងនអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ក្នុងនសមនន្តរៈប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
។ បេ ។ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៣៩] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណោ ទ្វេ . . .
អធិបតិយា ចត្តារិ អនន្តរេ ឯកំ ។ អនុលោមមាតិកា
កាតព្វា ។ . . . អវិគតេ សត្ត ។

សារម្មណទុកំ និដ្ឋិតំ ។

បិដកំ

បដិប្បវាណោ

[៤០] ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្ប-
ជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា
ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
សម្បយុត្តកា ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ ។ នោចិត្តំ ធម្មំ
បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា នោ-
ចិត្តំ ឯកំ ខន្ធា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
រូបំ ទ្វេ ខន្ធា បដិច្ច ឯកោ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ខន្ធា បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ខន្ធា
ឯកំ មហាក្ខតំ បដិច្ច ។ បេ ។ នោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច
ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា នោចិត្តោ ខន្ធា
បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ នោចិត្តោ ខន្ធា បដិច្ច ចិត្តំ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(៣៧) ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ មានវវៈ ២ ព្រោះនេហតុប្បច្ច័យ . . . ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវវៈ ៤ ក្នុងអនន្តវប្បច្ច័យ មានវវៈ ១ ។ អនុលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។ . . . ក្នុងអវិគ- តប្បច្ច័យ មានវវៈ ៧ ។

ចប់ សារម្មណទុក ។

បិត្តិទុកៈ

បដិប្បវាវៈ

[៤០] នោចិត្តធម៌ (ធម៌មិនមែនជាចិត្ត(១)) អាស្រ័យ នូវ ចិត្តធម៌ (២) ទើបកើតឡើង ព្រោះនេហតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តិ- កក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ពួកសម្បយុត្តិកក្ខន្ធ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ នោចិត្ត ធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនេហតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ពួកខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ អាស្រ័យ នូវមហាកូត ១ ។ បេ ។ ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើត ឡើង ព្រោះនេហតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ មិនមែន ជាចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ មិនមែនជាចិត្ត

១ បានដល់វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ រូប និព្វាន ។ ២ បក្ខវិញ្ញាណ សោតវិញ្ញាណ យានវិញ្ញាណ ជីវិតវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោវិញ្ញាណ មនោវិញ្ញាណគាតុ ។ អដ្ឋកថា ។

ចិត្តទុក្ខេ បដិច្ចវារោ

បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។ នោចិត្តំ ធម្មំ
 បដិច្ច ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុ-
 ប្បច្ចយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធវេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច កដត្តា
 ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធវេ បដិច្ច ឯកោ ខន្ធវេ ចិត្តញ្ច
 កដត្តា ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តញ្ច
 សម្មយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចិត្តញ្ច នោចិត្តញ្ច ធម្មំ
 បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា នោ-
 ចិត្តំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្ត-
 សម្មជ្ជានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធវេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 កដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធវេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច នោចិត្តោ ខន្ធា ។

(២០) ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្មយុត្ត-
 កា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា

ចិត្តទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នៅចិត្ត-
 ធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ
 ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជា
 ចិត្ត នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កងត្តារូប
 ក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តក្តី កងត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោ-
 ចិត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្ត-
 សមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង
 នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ...
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង ។

(២១) នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការមូលប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ។ បេ ។ នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការមូលប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ខន្ធ ។ លោ-
 ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា
 លោចិត្ត ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ លោចិត្ត
 ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។
 លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធ បដិច្ច . . . បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ
 ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច
 ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ។ ចិត្តញ្ច លោចិត្តញ្ច
 ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយា លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច
 វត្ថុញ្ច បដិច្ច លោចិត្តោ ខន្ធ ។ សន្ធិត្តំ ។

(២២) ហេតុយា បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច
 អធិបតីយា បញ្ច អនន្តរេ បញ្ច សមនន្តរេ បញ្ច
 សហជាតេ បញ្ច អញ្ញមញ្ញេ បញ្ច និស្សយេ បញ្ច
 ឧបនិស្សយេ បញ្ច បុរាជាតេ បញ្ច អាសេវនេ បញ្ច

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នូវខន្ធ ២ . . . ពួកខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។
 ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ
 គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកនោចិត្តខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ
 នូវពួកនោចិត្តខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តក្តី
 នោចិត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
 ណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ នោចិត្ត-
 ធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្តផង នូវ
 ចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តខន្ធ អាស្រ័យ
 នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង ។ សេចក្តីបំប្រញា ។

- [២២] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្មណាប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ៥ ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងសហជា-
- តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង
- និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
- ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងការសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥

បិណ្ឌុរោ បដិច្ចវារោ

កម្មេ បញ្ច វិទាកេ បញ្ច អាហារេ បញ្ច វេទ្រិយេ
បញ្ច ឈានេ បញ្ច មគ្គេ បញ្ច សម្បយុត្តេ បញ្ច
វិប្បយុត្តេ បញ្ច អត្តិយា បញ្ច ធន្តិយា បញ្ច វិគតេ
បញ្ច អវិគតេ បញ្ច ។

(២៣) ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច
សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច រូបំ អហេតុ-
កប្បដិសន្ធិក្កុណោ វិចីកិច្ចាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសហគតំ
ចិត្តំ បដិច្ច វិចីកិច្ចាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ
មោហោ ។ លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ លោចិត្តំ ឯកំ
ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធិ ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធិ
. . . អហេតុកប្បដិសន្ធិ យាវ អសញ្ញាសត្តា
វិចីកិច្ចាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធិ បដិច្ច
វិចីកិច្ចាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។
លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេ-
តុប្បច្ចយា អហេតុកេ លោចិត្តេ ខន្ធិ បដិច្ច ចិត្តំ
អហេតុកប្បដិសន្ធិក្កុណោ លោចិត្តេ ខន្ធិ បដិច្ច
ចិត្តំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្កុណោ វត្តំ បដិច្ច ចិត្តំ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

ក្នុងកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងសាហា-
 រប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងឈាន-
 ប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងសម្ប-
 យុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុង
 ឥត្តិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនត្តិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិគតប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។

[៤៣] នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ
 នូវអហេតុកចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ មោហៈ ដែលច្រឡំដោយ
 វិចិក្ខា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ ។ នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ
 នូវអហេតុកក្ខន្ធទ មិនមែនជាចិត្ត នូវខន្ធ ២ . . . មានអហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ ។ ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយគឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធទ មិនមែន
 ជាចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ
 មិនមែនជាចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ លោចិត្តំ ឯកំ
 ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធិ ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ
 ទ្វេ ខន្ធិ ។ បេ ។ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 បដិច្ច ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធិ ។ ចិត្តញ្ច
 លោចិត្តញ្ច ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធិ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធិ . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ លោចិត្តំ ឯកំ
 ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធិ កដត្តា ច រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធិ . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច
 បដិច្ច លោចិត្តោ ខន្ធិ វិចីកំប្បាសហាគតំ ឧទ្ធច្ចសហា-
 គតំ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ ច ខន្ធិ បដិច្ច វិចីកំប្បា-
 សហាគតោ ឧទ្ធច្ចសហាគតោ មោហោ ។

(៤៤) ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ
 នហោរម្មណាប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិ ។ លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ជតិ នហោរម្មណាប្បច្ចយា លោចិត្តោ ខន្ធិ បដិច្ច
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ យាវ អសញ្ញាសត្តា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ
 នូវអហេតុកក្ខន្ធទ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នូវខន្ធ ២ ។ បេ ។ ក្នុងខណៈ
 នៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
 នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ
 នូវអហេតុកក្ខន្ធទ ដែលមិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . .
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវ
 ខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈ
 នៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង
 មោហៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខុច្ចា ប្រឡំដោយ ឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្ត ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខុច្ចា ប្រឡំដោយ ឧទ្ធច្ចៈផង នូវពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធផង ។

(២២) នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនការម្មណប្បដ្ឋាយ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានុប ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ។ នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនការម្មណប្បដ្ឋាយ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានុប ជាបដិ-
 សន្ធិ រហូតដល់អសញ្ញាសត្វ អាស្រ័យ នូវពួកនោចិត្តក្ខន្ធក្តី ។

ចិត្តទុកេ បដិច្ចវារោ

ចិត្តញ លោចិត្តញ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នអារម្មណាប្បច្ចយា ចិត្តញ សម្បយុត្តកេ
 ច ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានំ រូបំ ចិត្តញ មហា-
 ក្ខតេ ច បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តញ សម្បយុត្តកេ ច ខន្ធេ បដិច្ច កដត្តារូបំ
 ចិត្តញ មហាក្ខតេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ ។

(៤៥) លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នអធិបតិប្បច្ចយា បញ្ចា ។ នអនន្តរប្បច្ច-
 យា ។ បេ ។ នឧបនិស្សយប្បច្ចយា តីណី ។

(៤៦) ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 នបុរេជាតប្បច្ចយា អរូបេ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ ។
 លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 នបុរេជាតប្បច្ចយា អរូបេ លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធា
 បដិច្ច ន្ទេ ខន្ធា ន្ទេ ខន្ធា ។ បេ ។ លោចិត្តោ ខន្ធា
 បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានំ រូបំ បដិសន្ធិ យាវ អសញ្ញា-
 សត្តា ។ លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ

ចិត្តទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនអាម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តផង នូវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តផង នូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អា-
 ស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កងត្តារូប អាស្រ័យ
 នូវចិត្តផង នូវពួកមហាក្ខតផង ។

[៤៥] នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ។ ព្រោះនអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[៤៦] នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុង
 អរូប ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ នោចិត្តធម៌
 អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ក្នុងអរូប នូវខន្ធ ២
 ។ បេ ។ ចិត្តសមុជ្ជានរូប ជាបដិសន្ធិ រហូតដល់អសញ្ញាសត្វ អាស្រ័យ
 នូវពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ។ ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

នប្បវេជាតប្បដ្ឋយា អរូបេ នោចិត្តេ ខន្ធម្មេ បដិច្ច
 ចិត្តំ បដិសន្ធិក្កុណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 នប្បវេជាតប្បដ្ឋយា អរូបេ នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធម្មេ បដិច្ច
 ទ្ធម្មេ ខន្ធម្មេ ចិត្តញ្ច បដិសន្ធិក្កុណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធម្មេ ។ ចិត្តញ្ច នោចិត្តញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 នោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នប្បវេជាតប្បដ្ឋយា អរូបេ
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធម្មេ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្ធម្មេ ខន្ធម្មេ
 ខន្ធម្មេ . . . នោចិត្តេ ខន្ធម្មេ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្បដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តញ្ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្កុណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច
 នោចិត្តោ ខន្ធម្មេ បដិសន្ធិក្កុណោ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ
 ខន្ធម្មេ ច បដិច្ច កដន្តារូបំ ចិត្តញ្ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច កដន្តារូបំ ។ នប្បវេជាតប្បដ្ឋយា នអា-
 សេវនប្បដ្ឋយា ។

(៤៧) ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 នកម្មប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ចេតនា ។
 នោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នកម្ម-
 ប្បដ្ឋយា នោចិត្តេ ខន្ធម្មេ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ចេតនា

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងអរូប ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកនោចិត្តក្នុង
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី
 អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺ
 ក្នុងអរូប ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្នុងក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
 នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងអរូប ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែល
 មិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ... ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ
 នូវពួកនោចិត្តក្នុងផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្តផង
 នូវពួកមហាកូតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្នុង អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត
 ផង នូវពួកសម្បយុត្តកក្នុងផង កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវពួក
 មហាកូតផង ។ ព្រោះនបច្ចុជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសវនប្បច្ច័យ ។

(៤៧) នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។
 នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នកម្មប្បច្ច័យ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ នូវពួកនោចិត្តក្នុង

ប៊ីតូកុកេ បដិច្ចវារី

តារាហារំ . . . អាហារាសម្មជ្ជានំ . . . ឧត្ត សម្មជ្ជានំ
. . . ។ បិត្តញ្ចុ នោបិត្តញ្ចុ នម្មំ បដិច្ច នោបិត្តោ
នម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នកម្មប្បច្ចយា នោបិត្តោ ខន្ធន ច
បិត្តញ្ចុ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ចេតនា ។ សង្ខតំ ។

(៤៨) នហេតុយា បញ្ចុ នអារម្មណេ តីណិ
នអធិបតិយា បញ្ចុ នអនន្តរេ តីណិ នសមនន្តរេ
តីណិ នអញ្ញមញ្ញោ តីណិ នឧបទិស្សយេ តីណិ
នបុរេជានេ បញ្ចុ នបច្ឆាជានេ បញ្ចុ នអាសេវនេ
បញ្ចុ នកម្មេ តីណិ នវិចារេត បញ្ចុ នអាហារេ
ឯកំ នសង្ក្រិយេ ឯកំ នណានេ បញ្ចុ នមគ្គេ បញ្ចុ
នសម្បយុត្តេ តីណិ នវិប្បយុត្តេ បញ្ចុ នោនតិយា
តីណិ នោវិគតេ តីណិ ។

(៤៩) ហេតុប្បច្ចយា នអារម្មណេ តីណិ . . .
នអធិបតិយា បញ្ចុ ។ សង្ខតំ ។

(៥០) នហេតុប្បច្ចយា អារម្មណេ បញ្ចុ . . .
អនន្តរេ បញ្ចុ សព្វត្ត បញ្ចុ មគ្គេ តីណិ អវិគតេ បញ្ចុ ។
សហជានុវារេ បដិច្ចវារសទិសោ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

ពាហារៈ . . . អាហារសមុជ្ជាន . . . ឧត្តសមុជ្ជាន . . . ។ នោ-
ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង
ព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ នូវពួកនោចិត្តកូន
ផង នូវចិត្តផង ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

(៤៨) ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនការម្មណប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអានន្តរប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋយ មាន
មានវារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសោវនប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៥ ក្នុងនអាហារប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនន័រ្ទិយប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥
ក្នុងនសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥
ក្នុងនោនត្តិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

(៤៩) ក្នុងនការម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ
. . . ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

(៥០) ក្នុងនការម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ
. . . ក្នុងនអានន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងបដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
វារៈ ៥ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។
សហជាតវារៈ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បប្ផយវិវោ

[៥០] ចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បច្ចយា សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធិ បច្ចយា ន្ទេ ខន្ធា ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច
 រូបំ ន្ទេ ខន្ទេ ។ បេ ។ បដិសន្ធិ យាវ មហាក្ខតា
 វត្តំ បច្ចយា នោចិត្តោ ខន្ធា ។ នោចិត្តំ ធម្មំ
 បច្ចយា ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 នោចិត្តោ ខន្ទេ បច្ចយា ចិត្តំ វត្តំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ នោចិត្តោ ខន្ទេ បច្ចយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ វត្តំ បច្ចយា ចិត្តំ ។ នោចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា
 ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធិ បច្ចយា ន្ទេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច រូបំ ន្ទេ ខន្ទេ . . . វត្តំ បច្ចយា
 ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធិ បច្ចយា ន្ទេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 កដត្តា ច រូបំ ន្ទេ ខន្ទេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្តំ បច្ចយា ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។

អវិជ្ជាបិណ្ឌ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បបូយវារៈ

[៥១] នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាបដិសន្ធិក្តី
ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ។ នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះនេហតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែក
នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។ ជាបដិសន្ធិ
រហូតដល់ពួកមហាក្វត ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌
ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត
ពឹងផ្អែក នឹងពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក
នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី
ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹង
ខន្ធ ២ . . . ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កងត្តារូបក្តី ពឹងផ្អែក
នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។

ប៊ីត្តុកុរោ បច្ចុយវារោ

ចិត្តញ្ច នោចិត្តញ្ច ធម្មំ បច្ចុយា នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចុយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធស្ស ចិត្តញ្ច
 បច្ចុយា ទ្វេ ខន្ធនា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធន្ត
 ... ចិត្តញ្ច វត្តញ្ច បច្ចុយា នោចិត្តោ ខន្ធនា បដិ-
 សន្និក្ខុណោ នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធស្ស ចិត្តញ្ច បច្ចុយា
 ទ្វេ ខន្ធនា កដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធន្ត ... បដិ-
 សន្និក្ខុណោ ចិត្តញ្ច វត្តញ្ច បច្ចុយា នោចិត្តោ ខន្ធនា ។

[៥២] ចិត្តំ ធម្មំ បច្ចុយា នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណាប្បច្ចុយា ឯកំ បដិច្ចសទិសំ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បច្ចុយា នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចុយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធនំ បច្ចុយា ទ្វេ ខន្ធន្ត
 ទ្វេ ខន្ធន្ត ។ បេ ។ បដិសន្និក្ខុណោ វត្តំ បច្ចុយា
 នោចិត្តោ ខន្ធនា ចក្ខាយតនំ បច្ចុយា ចក្ខុវិញ្ញាណា-
 សហគតា ខន្ធនា កាយាយតនំ បច្ចុយា កាយវិញ្ញាណា-
 សហគតា ខន្ធនា វត្តំ បច្ចុយា នោចិត្តោ ខន្ធនា ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បច្ចុយា ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចុយា
 នោចិត្តោ ខន្ធនា បច្ចុយា ចិត្តំ វត្តំ បច្ចុយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្និក្ខុណោ នោចិត្តោ ខន្ធនា បច្ចុយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្និក្ខុណោ វត្តំ បច្ចុយា ចិត្តំ ចក្ខាយតនំ បច្ចុយា
 ចក្ខុវិញ្ញាណា កាយាយតនំ បច្ចុយា កាយវិញ្ញាណា ។

ចិត្តទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ផង នឹងនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្ខី ពឹង
 ផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្តផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២
 . . . ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កដក្តារូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិន-
 មែនជាចិត្តផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ។

(៥២) នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង

ព្រោះអារម្មណប្បដ្ឋយ គឺ មានវារៈ ១ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោ-
 ចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះអារម្មណប្បដ្ឋយ
 គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ពួកខន្ធ ដែល
 ប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំ
 ដោយកាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយយតនៈ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹង
 ផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះអារម្មណប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ចិត្ត
 ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួក
 នោចិត្តក្ខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចក្ខុវិញ្ញាណ
 ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយយតនៈ ។

អរិយធម៌បំណែក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

លោចិត្តំ ធម្មំ បច្ចុយា ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចុយា លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធ
 បច្ចុយា ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធ . . . វត្ថុំ បច្ចុយា
 ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុំ បច្ចុយា ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ
 ចក្ខុយននំ បច្ចុយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ សម្បយុត្តកា
 ច ខន្ធ កាយាយននំ បច្ចុយា កាយវិញ្ញាណំ
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ។ ចិត្តញ្ច លោចិត្តញ្ច
 ធម្មំ បច្ចុយា លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចុយា លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធន្ត ចិត្តញ្ច បច្ចុយា
 ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចុយា
 លោចិត្តោ ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច
 បច្ចុយា លោចិត្តោ ខន្ធ ចក្ខុយននញ្ច ចក្ខុវិញ្ញា-
 ណញ្ច បច្ចុយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធ កាយា-
 យននញ្ច . . . សន្និច្ចំ ។

[៥៣] លោតុយា . បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច អធិ-
 បតិយា បញ្ច សត្តត្ត បញ្ច អវិគតេ បញ្ច ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង

ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១

ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ . . . ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ

ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្ប-

យុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី

ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយវិញ្ញាណក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹង

ផ្អែក នឹងកាយយតនៈ ។ នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ផង

នឹងនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២

ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្តផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២

. . . ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ក្នុងខណៈ

នៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ពួកខន្ធ

ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈផង នឹងចក្ខុ-

វិញ្ញាណផង នឹងកាយយតនៈផង . . . សេចក្តីបំប្រួញ ។

[៥៣] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ

មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែ

មានវារៈ ៥ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

បិណ្ឌទុកេ បច្ចយវារោ

[៥៤] ចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បច្ចយា
 សម្បយុត្តកា ខន្ធិ ចិត្តសម្មដ្ឋានញ រូបំ អហេតុក-
 ប្បជិសន្តិកូណោ វិចិត្តិក្កាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសហគតំ
 ចិត្តំ បច្ចយា វិចិត្តិក្កាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ
 មោហោ ។ នោចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ នោចិត្តំ ឯកំ
 ខន្ធិ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធិ ចិត្តសម្មដ្ឋានញ រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធិ . . . អហេតុកប្បជិសន្តិ យាវ អសញ្ញសត្តា
 ចក្កាយតនំ បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ខន្ធិ
 កាយាយតនំ បច្ចយា កាយវិញ្ញាណសហគតោ ខន្ធិ
 វត្ថុំ បច្ចយា អហេតុកា នោចិត្តោ ខន្ធិ វិចិត្តិក្កាស-
 ហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធិ ច វត្ថុញ បច្ចយា វិចិត្ត-
 ិក្កាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។ នោ-
 ចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកេ នោចិត្តោ ខន្ធិ បច្ចយា ចិត្តំ វត្ថុំ បច្ចយា
 ចិត្តំ អហេតុកប្បជិសន្តិ ។ បេ ។ អហេតុកប្បសន្តិ-
 កូណោ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ ចក្កាយតនំ បច្ចយា
 ចក្កវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ បច្ចយា ។ បេ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

(៥៤) នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែក
 នឹងអហេតុកចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ មោហៈ ដែលច្រឡំ
 ដោយវិចិក្ខុ ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ដែលច្រឡំដោយ
 វិចិក្ខុ ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹង
 ផ្អែក នឹងអហេតុកក្ខន្ធទ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ . . . មាន
 អហេតុកប្បជីសន្និ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយកាយ-
 វិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយតនៈ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ជាអហេតុកៈ ពឹង
 ផ្អែក នឹងវត្ថុ មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខុ ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ
 ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខុ ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈផង នឹង
 វត្ថុផង ។ ចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកអហេតុកក្ខន្ធ ដែលមិនមែនជា
 ចិត្ត ចិត្ត ជាអហេតុកប្បជីសន្និ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ បេ ។ ក្នុង
 ខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចក្ខុវិញ្ញាណ
 ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយតនៈ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

នោចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយោ ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មា
 ទុប្បជ្ជនិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ នោចិត្តំ ឯកំ
 ខន្ធិ បច្ចយា នេ ខន្ធិ ចិត្តញ្ច ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច
 រូបំ នេ ខន្ធិ ។ បេ ។ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តញ្ច សម្ម-
 យុត្តកា ច ខន្ធិ អហេតុកប្បជ្ជិសន្ធិ ។ បេ ។ អហេ-
 តុកប្បជ្ជិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បច្ចយោ ចិត្តញ្ច សម្ម-
 យុត្តកា ច ខន្ធិ បក្ខាយតនំ បច្ចយា ។ បេ ។
 កាយាយតនំ ។ បេ ។ ចិត្តញ្ច នោចិត្តញ្ច ធម្មំ
 បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មា ទុប្បជ្ជនិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកំ នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បច្ចយា
 នេ ខន្ធិ ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច រូបំ នេ ខន្ធិ ។ បេ ។
 ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយោ នោចិត្តោ ខន្ធិ អហេតុ-
 កប្បជ្ជិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយោ នោចិត្តោ
 ខន្ធិ បក្ខាយតនញ្ច ចក្កវិញ្ញាណញ្ច បច្ចយា ចក្ក-
 វិញ្ញាណសហគតា ខន្ធិ កាយាយតនញ្ច ។ បេ ។
 វិចីក្ខិត្តាសហគតេ ទុទ្ធិច្ចុសហគតេ ខន្ធិ ច ចិត្តញ្ច
 បច្ចយា វិចីក្ខិត្តាសហគតា ទុទ្ធិច្ចុសហគតា មោ-
 ហោ ។ សង្ខិតំ ។

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុប្បក្តី ពឹង
 ផ្អែក នឹងអរហេតុកក្ខន្ធទ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ជាអរហេតុកប្បដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ
 ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
 ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយាននៈ ។ បេ ។ កាយាយាននៈ
 ។ បេ ។ នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ផល នឹងនោចិត្តធម៌ផល ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុប្បក្តី ពឹង
 ផ្អែក នឹងអរហេតុកក្ខន្ធទ ដែលមិនមែនជាចិត្តផល នឹងចិត្តផល នឹងខន្ធ ២
 ។ បេ ។ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផល នឹងវត្ថុផល ក្នុងខណៈ
 នៃអរហេតុកប្បដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផល នឹងវត្ថុផល
 ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយាននៈផល
 នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផល នឹងកាយាយាននៈផល ។ បេ ។ ហោហៈ ដែល
 ច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែល
 ច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈផល នឹងចិត្តផល ។ សេចក្តី
 បំប្រញ ។

(២៩) ក្នុងនរហេតុប្បដ្ឋយ មានព័រៈ ៥ ក្នុងនរហេតុប្បដ្ឋយ

ចិត្តទុក្ខ សំសង្ការា

ភីណិ នអនិបតិយា បញ្ច នអនន្តរេ ភីណិ នសមនន្តរេ
 ភីណិ នអញ្ញាមតោ ភីណិ នឧបនិស្សយេ ភីណិ
 នចុរេវាតេ បញ្ច នបឡាវាតេ បញ្ច នអាសេវនេ
 បញ្ច នកម្មេ ភីណិ នវិចារតេ បញ្ច នអាហារេ
 ឯកំ នឥន្ទ្រិយេ ឯកំ នឈានេ បញ្ច នមគ្គេ បញ្ច
 នសម្បយុត្តេ ភីណិ នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នោនត្តិយា
 ភីណិ នោវិគតេ ភីណិ ។

[៥៦] ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណេ ភីណិ . . .
 នអនិបតិយា បញ្ច ។ សង្ខត្តំ ។

[៥៧] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ បញ្ច . . .
 អនន្តរេ បញ្ច សព្វត្ត បញ្ច មគ្គេ ភីណិ អវិគតេ បញ្ច ។
 និស្សយវារោ ចច្ចយវារសទិសោ ។

សំសង្ការា

[៥៨] ចិត្តំ ធម្មំ សំសង្ការំ នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ សំសង្ការំ សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិក្កណោ ។ បេ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ សំសង្ការំ នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

ចិត្តទុក្ខៈ សំសង្ការៈ

មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
 ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង
 និរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
 ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[៥៦] ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ... ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។

[៥៧] ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ព្រោះនិរតិបតិប្បច្ច័យ
 ... ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង
 វារៈ ៥ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរតិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

និរតិបតិប្បច្ច័យវារៈ ដូចបច្ច័យវារៈដែរ ។

សំសង្ការៈ

[៥៨] នោចិត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តិកក្ខន្ធ ច្រឡំ នឹងចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ។ បេ ។ នោចិត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

ហេតុប្បច្ចយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធំ សំសដ្ឋា ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធេ សំសដ្ឋោ ឯកោ ខន្ធោ បដិសន្ធិ ។
 នោចិត្តំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេ-
 តុប្បច្ចយា នោចិត្តោ ខន្ធេ សំសដ្ឋំ ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។
 នោចិត្តំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធំ
 សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តក្ខា ទ្វេ ខន្ធេ ។ បេ ។
 បដិសន្ធិ ។ ចិត្តក្ខា នោចិត្តក្ខា ធម្មំ សំសដ្ឋោ
 នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា នោចិត្តំ
 ឯកំ ខន្ធក្ខា ចិត្តក្ខា សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធក្ខា ទ្វេ ខន្ធេ
 ។ បេ ។ បដិសន្ធិ ។ សន្ធិត្តំ ។

[៥៧] ហេតុយា បញ្ច អាមត្តុណោ បញ្ច អធិប-
 តិយា បញ្ច សត្វត្ត បញ្ច អវិគតេ បញ្ច ។ សន្ធិត្តំ ។

[៦០] នហេតុយា បញ្ច នអធិបតិយា បញ្ច
 នបុរេជាតេ បញ្ច នបច្ឆាជាតេ បញ្ច នអាសេវនេ
 បញ្ច នកម្មេ តីណិ នវិចារកេ បញ្ច នឈានេ បញ្ច
 នមក្កេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ កណានាចិ សម្បយុត្ត-
 វារោចិ សព្វេ កាតក្ខា ។

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

ព្រោះនោហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត
 ខន្ធ ១ ជាបដិសន្ធិ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ២ ។ ចិត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងនោ-
 ចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនោហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ច្រឡំ
 នឹងពួកខន្ធ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ច្រឡំ
 នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនោហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្ត-
 ធម៌ក្តី ច្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។
 ជាបដិសន្ធិ ។ នោចិត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តធម៌ផង នឹងនោចិត្តធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនោហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ដែល
 មិនមែនជាចិត្តផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។ ជាបដិសន្ធិ ។
 សេចក្តីបំប្រាញ ។

[៥៧] ក្នុងនោហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអារម្មណប្បដ្ឋយ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងបដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
 វារៈ ៥ ក្នុងអវិភតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។ សេចក្តីបំប្រាញ ។

[៦០] ក្នុងនោហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥
 ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ ២ យ៉ាង ក្រៅពីនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី ទាំងអស់នេះ
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។

ចិត្តសុខ បញ្ញាវិវា

បញ្ញាវិវា

[៦០] នោចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
 ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ នោចិត្តា ហេតុ សម្បយុត្ត-
 កានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុជ្ជានា នញ្ច រូបានំ ហេតុប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ នោចិត្តោ
 ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 នោចិត្តា ហេតុ ចិត្តស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ប នោចិត្តស្ស
 ប ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ នោចិត្តា ហេតុ
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ប ចិត្តសមុជ្ជា-
 នញ្ច រូបានំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។

[៦២] ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ ។
 ម្ងលំ កាតតំ ។ ចិត្តំ អារត្ត នោចិត្តា ខន្ធា ឧប្ប-
 ជ្ឈន្តិ ។ ម្ងលំ កាតតំ ។ ចិត្តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ប ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ នោចិត្តោ
 ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ នានំ ធាតុ សីលំ សមាទិយិត្តា ឧបាស-
 ថកម្មំ កត្តា តំ បច្ចវេក្ខតិ អស្សាដេតិ អភិទន្ធតិ

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវិវរៈ

បញ្ញាវិវរៈ

[៦១] នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង ដែលពួកចិត្តសមុជ្ឈនរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃចិត្ត ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈនរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[៦២] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ នូវចិត្ត ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ នូវចិត្ត ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ នូវចិត្ត ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល ឲ្យ នូវទាន រក្សា នូវសីល ធ្វើ នូវឧបាសម័កម្ម ហើយពិចារណា នូវកុសលនោះ ត្រេកអរ រីករាយ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

តំ អារត្ត វាគោ ឧប្បជ្ឈតិ ។ បេ ។ នោមនស្សំ
 ឧប្បជ្ឈតិ បុព្វេ សុចិញ្ញាវនំ . . . យា នា វុដ្ឋហិត្វា
 ណាវំ . . . អរិយា បន្តា វុដ្ឋហិត្វា មត្តំ បច្ចវេក្ខន្តិ
 ផលំ បច្ចវេក្ខន្តិ ជំព្វាវំ បច្ចវេក្ខន្តិ ជំព្វាវំ តោត្រ-
 កុស្សំ វេដានស្សំ បត្តស្សំ ផលស្សំ អាវដ្ឋនាយ
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា នោចិត្ត
 បហំនេ តិលេសេ បច្ចវេក្ខន្តិ វិក្ខម្ហិតេ តិលេសេ
 បច្ចវេក្ខន្តិ បុព្វេ សមុដាចំណ្ហា តិលេសេ ជានន្តិ
 បត្តំ . . . វត្តំ . . . នោចិត្ត ខន្ធសនិច្ចតោ ។ បេ ។
 នោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ជំព្វេន បត្តនា រូបំ បស្សតិ
 ជំព្វាយ សោតនាតុយា សម្ពំ សុណាតិ ចេតោប-
 រិយញ្ញាណេន នោចិត្តសមន្តិស្សំ ចិត្តំ ជាតាតិ អាតា-
 សានរាយតនំ ។ បេ ។ អាតិញ្ញញ្ញាយតនំ ។ បេ ។
 រូបាយតនំ បត្តវិញ្ញាណាសហាតតានំ ខន្ធាវំ ដោដ្ឋ-
 ញាយតនំ ។ បេ ។ នោចិត្តា ខន្ធា ឥន្ធិវិជញ្ញាណស្សំ
 ចេតោបរិយញ្ញាណស្សំ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញា-
 ណស្សំ យថាកម្មបករាណស្សំ អនាតតិសញ្ញា-
 ណស្សំ អាវដ្ឋនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន

ពត៌: កើតឡើង ព្រោះប្រាណ ល្ងង់កុសលនោះ ។ បេ ។ ទោម-
 នស្ស កើតឡើង ឲ្យពួកកុសល ដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាល
 មុន . . . ចេញ អំពីឈាន ឲ្យឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ
 អំពីបក្ក ហើយពិចារណា ឲ្យបក្ក ពិចារណា ឲ្យដល ពិចារណា
 ឲ្យព្រះនិព្វាន និព្វាន ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា ឲ្យគោត្រកូ វេ-
 ទានៈ មគ្គ និងដល ដោយការច្នៃឈាប្បច្ច័យ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា
 ឲ្យពួកតិលេស មិនមែនជាចិត្ត ដែលលះបង់ហើយ ពិចារណា ឲ្យ
 ពួកតិលេស ដែលខ្លួនសន្តត់សន្តិទហើយ ដឹង ឲ្យពួកតិលេស ដែល
 ខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន ឲ្យចក្ក . . . ឲ្យវត្ថុ . . . ឲ្យ
 ពួកនោចិត្តខ្លួន ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល
 ឃើញ ឲ្យរួប ដោយទិព្វចក្ក ព្វ ឲ្យសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ
 ដឹង ឲ្យចិត្ត របស់បុគ្គលអ្នកប្រកបដោយធម៌ មិនមែនជាចិត្ត ដោយ
 ចេតោបរិយញ្ញាណ អាភាសានិកាយតនៈ ។ បេ ។ អាកិញ្ញាយតនៈ
 ។ បេ ។ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្កវិញ្ញាណ
 ដោយរូបាយតនៈ ។ បេ ។ ពួកនោចិត្តខ្លួន ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា
 ឲ្យវិទ្ធិវិញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ មុខងារសាទុស្សតិញ្ញាណ
 យថាវេបបដិញ្ញាណ និងអនាគតិសញ្ញាណ ដោយការច្នៃឈាប្បច្ច័យ ។

ចំនួន១៣ បញ្ហាទី៧

នោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ នានំ នត្វា . . . បឋមកមនសទិសំ
 និរុទ្ធានាករណំ ។ ឥមំ នានំ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណាស្ស ដោដ្ឋព្វាយតនំ កោយវិញ្ញាណស្ស ។ នោ-
 ចិត្តោ ខន្ធិ ឥន្ធិវិជញ្ញាណស្ស ។ បេ ។ អារម្មណាយ
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តស្ស ច នោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ នានំ នត្វា . . . បឋមកមនសទិសំ
 និរុទ្ធានាករណំ ។ ឥមំ នានំ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណាស្ស សម្បយុត្តកានព្វា ខន្ធិនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
 កោយវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានព្វា ខន្ធិនំ ។ នោ-
 ចិត្តោ ខន្ធិ ឥន្ធិវិជញ្ញាណស្ស ។ បេ ។ អារម្មណាយ អា-
 រម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច
 ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ចិត្តព្វា សម្បយុត្តកោ ច ខន្ធិ អារព្វ ចិត្តំ ភិណិ ។

(៦៣) ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អធិ-
 បតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ ចិត្តំ ករុ
 កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។ ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស
 ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល
 ឲ្យ ខ្ញុំទាន . . . ដូចជាដំណើរទី ១ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នា
 ទេ ។ នេះ ជាសេចក្តីផ្សេងគ្នា គឺ រូបាយគនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ ដោយរូបាយគនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ។ នោចិត្តក្ខន្ធ
 ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា ខ្ញុំឥន្ទ្រវិញ្ញាណ ។ បេ ។ ដោយអារម្ម-
 ណ៍ប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង
 ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល ឲ្យខ្ញុំទាន . . . ដូចជាដំណើរ
 ទី ១ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។ នេះ ជាសេចក្តីផ្សេងគ្នា គឺ
 រូបាយគនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយរូបាយគនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធផង ។ នោចិត្តក្ខន្ធ (ជាបច្ច័យ) នៃការពិចារណា ខ្ញុំឥន្ទ្រវិញ្ញាណ
 ។ បេ ។ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ប្រាវត្ត ខ្ញុំចិត្តផង ខ្ញុំពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង មានវារៈ ៣ ។

[៦៣] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយអធិ-
 បតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ គឺ ចិត្ត កើតឡើង
 ព្រោះធ្វើ ខ្ញុំចិត្ត ឲ្យជាទីគោរព ។ ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃនោចិត្តធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតាធិបតី ។ អារម្មណាធិបតី ចិត្តំ ករុំ កត្វា
 លោចិត្តា ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ សហជាតាធិបតី ចិត្តា-
 ធិបតី សម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូចានំ អធិបតីប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តស្ស ច លោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស អធិបតីប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតី ចិត្តំ ករុំ កត្វា ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ
 លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អធិបតីប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អារម្មណាធិបតី សហជាតាធិបតី ។ អារម្មណា-
 ធិបតី ណាណំ . . . សីលំ . . . ឧចោសថកម្មំ . . .
 តំ ករុំ កត្វា បច្ចវេត្តន្តិ អស្សានេតិ អភិណន្តិ តំ ករុំ
 កត្វា វគោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ បេ ។
 បុព្វេ . . . ឈានា . . . អរិយា មត្តា វុដ្ឋហិត្វា
 មក្កំ បច្ចវេត្តន្តិ វេលំ . . . ទិដ្ឋានំ ករុំ កត្វា . . .
 ទិដ្ឋានំ កេត្រកុស្តុ វេណានស្តុ មក្កស្តុ វេលស្តុ
 អធិបតីប្បច្ចយេន បច្ចយោ មក្កំ . . . វុត្តំ . . .
 លោចិត្តោ ខន្ធា ករុំ កត្វា អស្សានេតិ អភិណន្តិ
 តំ ករុំ កត្វា វគោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នឹងសហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ គឺ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ កើត
 ឡើង ព្រោះធ្វើ នូវចិត្ត ទ្រង់ទីគោរព ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តា-
 ធិបតិធមិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង
 ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធមិផង ៃនោ-
 ចិត្តធមិផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ គឺ ចិត្តក្តី
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវចិត្ត ទ្រង់ទីគោរព ។
 នោចិត្តធមិ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធមិ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់
 អារម្មណាធិបតិ នឹងសហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ គឺ នូវទាន
 ... នូវសីល ... នូវឧបាសថកម្ម ... បុគ្គល ធ្វើ នូវកុសល
 នោះ ហើយពិចារណា នូវកុសលនោះ ទ្រង់ទីគោរព គ្រេកអរ រីក-
 រាយ រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវកុសលនោះ ទ្រង់ទីគោរព ទិដ្ឋិ
 កើតឡើង ។ បេ ។ ក្នុងកាលមុន ... អំពីឈាន ... ពួកព្រះ
 អរិយៈ ចេញ អំពីមគ្គ ពិចារណា នូវមគ្គ នូវផល ... ព្រោះ
 ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ទ្រង់ទីគោរព ... ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃគោ-
 ត្រកូ រោទានៈ មគ្គ នឹងផល ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ
 ... គ្រេកអរ រីករាយ ព្រោះធ្វើ នូវនោចិត្តក្ខន្ធ ទ្រង់ទីគោរព រាគៈ
 កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវពួកខន្ធនោះ ទ្រង់ទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ បេ ។

បិក្ខុទុកេ បញ្ញាវិពេ

សហជាតានិបតិ នោចិត្តោ អនិបតិ សម្បយុត្តកានំ
 ខន្ធានំ ចិត្តសម្មជ្ជានានញ្ច រូបានំ អនិបតិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនិ-
 បតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ទ្រេបិ កមតា បវេមកមន-
 សទិសា និដ្ឋានាករណា អារម្មណានិបតិ សហជា-
 តានិបតិ កាតញ្ច ។ ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មា
 ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្ម-
 ណានិបតិ ភិណិបិ កុកោរម្មណា កាតញ្ច អារម្ម-
 ណានិបតិយេវ ។

(៦៤) ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនន្ត-
 រវ្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស
 បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរវ្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនន្តរវ្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមានំ បច្ឆិមានំ នោ-
 ចិត្តានំ ខន្ធានំ អនន្តរវ្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តំ វុដ្ឋា-
 នស្ស អនន្តរវ្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តស្ស ច នោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស អនន្តរវ្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស
 សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ អនន្តរវ្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ឯសហជាតាធិបតិ គឺ នោចិត្តាធិបតិធមិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
 ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធមិ ជា
 បច្ច័យនៃចិត្តធមិ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ គឺ ដំណើរទាំង ២ យ៉ាង ដូច-
 ជាដំណើរទី ១ ដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ឯអារម្មណាធិបតិ
 នឹងសហជាតាធិបតិ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ ចិត្តធមិក្តី នោចិត្តធមិ
 ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធមិ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ
 គឺ មានវារៈ ៣ មានការធ្វើឲ្យធ្ងន់ជាអារម្មណ៍ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ គឺ
 អារម្មណាធិបតិហ្នឹងដដែល ។

[៦៤] ចិត្តធមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធមិ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ
 ចិត្ត មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយៗ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តធមិ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធមិ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុនៗ
 ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តក្ខន្ធ ក្រោយៗ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ចិត្ត ជាបច្ច័យ
 នៃវុដ្ឋានៈ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធមិផង
 នៃនោចិត្តធមិផង ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្ត ក្រោយៗ ផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

លោចិត្តោ ធម្មោ លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ចយោ បុរិមា បុរិមា លោចិត្តា ខន្ធ
 ។ មេ ។ ផលសមាបត្តិយា អនន្តរប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 តមេ ទ្រេបិ បូរេតុកាមេន កាតញ្ច បុរិមតមន-
 សទិសា ។ ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា ចិត្តស្ស
 ធម្មស្ស អនន្តរប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស
 អនន្តរប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ បុរិមំ
 បុរិមំ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ បច្ឆិមាទំ បច្ឆិមាទំ
 លោចិត្តានំ ខន្ធាទំ អនន្តរប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ វុជ្ជានស្ស អនន្តរប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស
 សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធាទំ អនន្តរប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។
 សមនន្តរប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ បញ្ច បដិច្ចវាសទិសា អញ្ញមញ្ញប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ បញ្ច បដិច្ចវាសទិសា និស្សយប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ បញ្ច បច្ចយវាសទិសា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ពួកនោ-
 ចិត្តក្ខន្ធ មុន ១ ។ ២ ។ ជាបច្ច័យ នៃផលសមាបត្តិ ដោយអនន្ត-
 រាប្បច្ច័យ វារៈទាំង ២ យ៉ាងនេះ បណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញានឹងចំពេញ
 គប្បីធ្វើឲ្យដួចដំណើរមុនចុះ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តធម៌ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុន ១ ក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយ ។ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីស្មារ
 មូលចុះ ចិត្ត មុន ១ ក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកនោ-
 ចិត្តក្ខន្ធ ក្រោយ ។ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃវុជ្ជាន ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីស្មារមូលចុះ
 ចិត្ត មុន ១ ក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយ ។ ផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
 សមនន្តរាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ២
 ដួចបដិច្ចវារៈដែរ ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ២
 ដួចបដិច្ចវារៈដែរ ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ២
 ដួចបច្ច័យវារៈដែរ ។

ចិត្តទុកោ បញ្ញាវិហោ

(៦៥) ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយ-
 យប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្យបនិស្សយោ អនន្ត-
 រូបនិស្សយោ បកត្ថបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្ថប-
 និស្សយោ ចិត្តំ ចិត្តស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ភីណិ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ លោចិត្តស្ស
 ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្យ-
 បនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកត្ថបនិស្សយោ
 ។ បេ ។ បកត្ថបនិស្សយោ សន្នំ ឧបនិស្សយ
 ទានំ ទេតិ ។ បេ ។ មាទំ ជប្បេតិ ទិដ្ឋិ កណ្ណាតិ
 សីលំ ។ បេ ។ សេនាសនំ ឧបនិស្សយ ទានំ ទេតិ
 ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិទ្ធតិ សទ្ធា ។ បេ ។ សេនាសនំ
 សទ្ធាយ ។ បេ ។ មគ្គស្ស ជលសមាបត្តិយា ឧប-
 និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ឥមេ ទ្រេបិ ប្បវេតុកាមេន សព្វត្ថ កាតក្ខា បវេម-
 កមនសទិសា និដ្ឋានាករណា ។ ចិត្តោ ច លោ-
 ចិត្តោ ច ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណ្យបនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ
 បកត្ថបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្ថបនិស្សយោ ចិត្តញ្ច

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

[៦៥] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 បានដល់អារម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកក្ខបនិស្ស័យ
 ។ បេ ។ ឯបកក្ខបនិស្ស័យ គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
 ធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តរូប-
 និស្ស័យ និងបកក្ខបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកក្ខបនិស្ស័យ គឺ បុគ្គល
 អាស្រ័យ នូវសត្វ ហើយឲ្យទាន ។ បេ ។ តំឡើងមានៈ ប្រកាន់
 ទិដ្ឋិ សីល ។ បេ ។ បុគ្គល អាស្រ័យ នូវសេនាសនៈ ហើយឲ្យ
 ទាន ។ បេ ។ បំបែកសង្ឃ សត្វ ។ បេ ។ សេនាសនៈ ជាបច្ច័យ
 នៃសត្វ ។ បេ ។ នៃមគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្ប-
 ច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 គឺ វារៈទាំង ២ យ៉ាងនេះ បណ្ឌិត អ្នកប្រាថ្នានឹងបំពេញ គប្បីធ្វើ
 ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ ឲ្យដូចជាដំណើរទី ១ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។
 គ្នាទេ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ
 និងបកក្ខបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកក្ខបនិស្ស័យ គឺ ចិត្តក្តី

អរិយធម៌ជំនាន់ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សម្បយុត្តតា ច ខន្ធ ចិត្តស្ស ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ តីណី ។

[៦៦] លោចិត្តោ ធម្មោ លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណាបុរេជាតំ វត្ថុ-
បុរេជាតំ ។ អារម្មណាបុរេជាតំ ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ច-
តោ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្កុណ
រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតជាតុយា សង្កំ សុណាតិ
រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ ដោជ្ជព្វា-
យតនំ កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ បុរេជា-
តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ វត្ថុបុរេជាតំ ចក្កាយតនំ
ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ កាយាយតនំ . . .
វត្ថុ លោចិត្តានំ ខន្ធនំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
លោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ អារម្មណាបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។ អារម្មណា-
បុរេជាតំ ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ទោម-
នស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្កុណ រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ
សោតជាតុយា សង្កំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កុ-
វិញ្ញាណស្ស ដោជ្ជព្វាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ពួកសម្បយុត្តិកក្ខន្ធកី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ

មានវរៈ ៣ ។

[៦៦] នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណបុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំ ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំ ដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណបុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ។

ចិត្តទុក្ខ បញ្ញាវិវាទ

វត្ថុបុរេជាន់ ចក្ខុយននំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស កាយាយ-
 នំ កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ចិត្តស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ច នោ-
 ចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ
 ចក្ខុំ . . . វត្ថុំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ នោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ
 ទិព្វេន ចក្ខុណា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា
 សទ្ធិំ សុណាតិ រូបាយនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ច
 សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ នោជ្ឈព្វាយនំ ។ បេ ។
 វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខុយននំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស សម្ប-
 យុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 កាយាយនំ កាយវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច
 ខន្ធានំ វត្ថុ ចិត្តស្ស ច សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ
 បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។

[៦៧] ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស បច្ចា-
 ជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ សទ្ធិតំ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ
 នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស បច្ចាជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។
 សទ្ធិតំ ។ ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មោ នោចិត្តស្ស
 ធម្មស្ស បច្ចាជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ សទ្ធិតំ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ឯវត្ថុបុរេជានិ គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយាននៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយបុរេជានិ-
 តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង
 ដោយបុរេជានិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជានិ និងវត្ថុបុរេជានិ ។
 ការម្មណបុរេជានិ គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោ-
 មនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវ
 សំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
 ផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយព្រាយាននៈ ។ បេ ។ ឯវត្ថុបុរេជានិ
 គឺ ចក្ខុយាននៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយបុរេជានិប្បច្ច័យ កាយាយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធផង ដោយបុរេជានិប្បច្ច័យ ។

[៦៧] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយបច្ច័យជានិប្ប-
 ច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌
 ដោយបច្ច័យជានិប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយបច្ច័យជានិប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៦៨] ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អាសេវ-
នប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ។

[៦៩] វោចិត្តោ ធម្មោ វោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតា វោនាខណិកា ។
សហជាតា វោចិត្តោ វេតនា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
ចិត្តសម្មដ្ឋានានក្ក រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
វោនាខណិកា វោចិត្តោ វេតនា វិចាកានំ ខន្ធានំ
កដត្តា ច រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ វោ-
ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន
បច្ចយោ សហជាតា វោនាខណិកា ។ សហជាតា
វោចិត្តោ វេតនា ចិត្តស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
វោនាខណិកា វោចិត្តោ វេតនា វិចាកស្ស ចិត្តស្ស
កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ វោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស
ច វោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ
សហជាតា វោនាខណិកា ។ សហជាតា វោចិត្តោ
វេតនា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តស-
ម្មដ្ឋានានក្ក រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ វោនា-
ខណិកា វោចិត្តោ វេតនា វិចាកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស
ច កដត្តា ច រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[៦៨] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ។

[៦៩] នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ៃពួកចិត្ត-សមុដ្ឋានរូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង ៃពួកកដក្ការូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយ កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃ វិបាកចិត្ត ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានា-ខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយ កម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកកដក្ការូបផង ដោយ កម្មប្បច្ច័យ ។

ចិត្តទុកេ បញ្ញាវាហ

[៧០] ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស វិទា-
កប្បច្ចយេន បច្ចយោ បញ្ច អាហារវប្បច្ចយេន បច្ចយោ
បញ្ច ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បញ្ច ។

[៧១] នោចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
ណានប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណី មក្កប្បច្ចយេន
បច្ចយោ តីណី សម្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ បញ្ច ។

[៧២] ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស វិប្ប-
យុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។
សន្និទ្ធីតំ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ
បច្ឆាជាតំ ។ សហជាតា នោចិត្តោ ខន្ធា ចិត្តសម្មដ្ឋា-
នានំ រូទានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ-
ក្ខណោ នោចិត្តោ ខន្ធា វត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
បច្ចយោ វត្ត ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
បុរេជាតំ ចក្ខុយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហកតានំ ខន្ធានំ
កាយយតនំ កាយវិញ្ញាណសហកតានំ ខន្ធានំ វត្ត
នោចិត្តានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
បច្ឆាជាតា នោចិត្តោ ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស
កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

[៧០] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយវិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ។

[៧១] នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយឈានប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ។

[៧២] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និវបច្ឆាជាត ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និវបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកនោចិត្តទុក្ខ ជាបច្ច័យ នៃ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក នោចិត្តទុក្ខ ជាបច្ច័យ នៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃ ពួកខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកនោ- ចិត្តទុក្ខ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកនោចិត្តទុក្ខ ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

លោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្និ-
 ក្កាលោ វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 បុរេជាតំ ចក្ខុយានំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស កាយាយានំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ច លោចិត្តស្ស
 ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
 បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្និក្កាលោ វត្ថុ ចិត្តស្ស
 សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ បុរេជាតំ ចក្ខុយានំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ កាយាយានំ កាយវិញ្ញាណស្ស . . . វត្ថុ
 ចិត្តស្ស ច សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មោ
 លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សន្និក្កំ ។

[៧៣] ចិត្តោ ធម្មោ លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
 អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។
 សន្និក្កំ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
 ជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ)
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជា
 បច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត
 គឺ ចក្ខុយាននៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ...
 វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្ត-
 ប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[៧៣] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ

បានដល់សហជាត នឹងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ នោចិត្តធម៌

បិណ្ឌទុកេ បញ្ញាវិហ

អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ចា-
 ជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សង្ខីតំ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
 បុរេជាតំ ។ សហជាតា លោចិត្តោ ខន្ធា ចិត្តស្ស
 បដិសន្ធិក្កុណោ លោចិត្តោ ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្កុណោ
 វត្ថុ ចិត្តស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ
 ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ចតោ . . . បុរេជាតសទិសំ ។
 សង្ខីតំ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ច លោចិត្តស្ស ច
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។
 សហជាតោ លោចិត្តោ ឯកោ ខន្ធា ទ្ធិន្ធិ ខន្ធានំ
 ចិត្តស្ស ច ចិត្តសម្មជាតានញ្ច រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បដិសន្ធិក្កុណោ លោចិត្តោ ឯកោ ខន្ធា
 ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្កុណោ វត្ថុ ចិត្តស្ស សម្មយុត្តកានញ្ច
 ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ចក្កំ
 . . . វត្ថុ . . . បុរេជាតសទិសំ ។ សង្ខីតំ ។ ចិត្តោ ច
 លោចិត្តោ ច ធម្មោ លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ចាជាតំ
 អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សហជាតោ លោចិត្តោ ឯកោ
 ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច ទ្ធិន្ធិ ខន្ធានំ ចិត្តសម្មជាតានញ្ច
 រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ទ្រេ ខន្ធា . . . ។

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវិវាទៈ

ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេ-
 ជាត បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ នោ-
 ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធន (ជាបច្ច័យ) នៃចិត្ត
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ
 ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ ... នូវ
 វត្ថុ ថាមិនទៀង ... ដូចជាបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។
 នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយអត្តិប្ប-
 ច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ នោចិត្តក្ខន្ធន ១
 ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយ
 អត្តិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នោចិត្តក្ខន្ធន ១ ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធនផង ដោយ
 អត្តិប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ... ដូចជាបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 នោចិត្តធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត
 អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ នោចិត្តក្ខន្ធន ១ ក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃខន្ធ ២ ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ... ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតំ ចិត្តញ្ច វត្ថុ ច ។ បច្ឆាជាតំ ខន្ធានំ
អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិត្តុណេបិ ទ្វេ ។
សហជាតំ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ចិត្ត-
សម្បដ្ឋានានំ រូទានំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សហ-
ជាតំ ចិត្តញ្ច មហាក្ខតា ច ចិត្តសម្បដ្ឋានានំ រូទានំ
អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតំ ចិត្តញ្ច សម្ប-
យុត្តកា ច ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស កាយស្ស
អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតំ ចិត្តញ្ច សម្ប-
យុត្តកា ច ខន្ធា កតតន្ត្រីម្ហោ អាហារោ ច ឥមស្ស
កាយស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតំ
ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកោ ច ខន្ធា រូបជីវិត្រ្យ្ហិយញ្ច
កដត្តារូទានំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[៧២] ហេតុយា តីណិ អាម្មណោ នវ អតិប-
តិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
បញ្ច អត្តមញ្ញេ បញ្ច និស្សយេ បញ្ច ឧបនិស្ស-
យេ នវ បុរេជាតេ តីណិ បច្ឆាជាតេ តីណិ អាសេ-
វនេ នវ កម្ម តីណិ វិទាកេ បញ្ច អាហារេ
បញ្ច ឥន្ទ្រិយេ បញ្ច ឈានេ តីណិ មត្ត តីណិ
សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្បយុត្តេ បញ្ច អត្តិយា បញ្ច

អភិធម្មចិនិត អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សហជាត គឺ ចិត្តក្តី រត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកខោចិត្តទុន្ទ ដោយអត្តិ-
 ប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ មានព័រៈ ២ ។ សហជាត គឺ ចិត្តក្តី ពួក
 សម្បយុត្តកទុន្ទក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។
 សហជាត គឺ ចិត្តក្តី ពួកមហាក្វតក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកទុន្ទក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកទុន្ទក្តី ភពឡឺង្ការហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ
 ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកទុន្ទក្តី រូប-
 ជីវិត្រ្យន្តិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។

- [៣៤] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៣ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ
 មានព័រៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៧ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៥ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៥ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៣ ក្នុងបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងអា-
 ហារប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
 មានព័រៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥

ចិត្តទុកេ បញ្ញាវិហ

នត្តិយា នវ វិគតេន នវ អវិគតេន បញ្ច ។

[៧៥] ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណវ្យច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយវ្យច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ធម្មោ តោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណវ្យច្ចយេន បច្ចយោ សហជានុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយវ្យច្ចយេន បច្ចយោ បច្ឆាជានុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស តោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណវ្យច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយវ្យច្ចយេន បច្ចយោ ។ តោចិត្តោ ធម្មោ តោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណវ្យច្ចយេន បច្ចយោ សហជានុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយវ្យច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជានុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បច្ឆាជានុប្បច្ចយេន បច្ចយោ កម្មវ្យច្ចយេន បច្ចយោ អាហារវ្យច្ចយេន បច្ចយោ ភីន្ទ្រិយវ្យច្ចយេន បច្ចយោ ។ តោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណវ្យច្ចយេន បច្ចយោ សហជានុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយវ្យច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជានុប្បច្ចយេន បច្ចយោ កម្មវ្យច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ក្នុងនិក្ខិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ។

[៧៥] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
ធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។
ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយការម្មណប្ប-
ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
នោចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។
នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

លោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ច លោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរាជា-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរាជា-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា
 ចិត្តស្ស ច លោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[៧៦] ធម្មោត្តយា នវ នអារម្មណេ នវ សព្វត្ត
 នវ លោក្ខិតេ នវ ។

[៧៧] ហេតុប្បច្ចយា នអារម្មណេ តីណី
 ។ ប ។ . . . នសមនន្តវេ តីណី នអញ្ញាមញ្ញា ឯកំ
 នឧបនិស្សយេ តីណី សព្វត្ត តីណី នមក្កេ តីណី
 នសម្បយុត្តេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ តីណី លោនតិយា
 តីណី លោក្ខិតេ តីណី ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយការម្មណ៍-
 ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយ-
 ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយការម្មណ៍ប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយការម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហ-
 ជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង
 នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយការម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ ។

[៧៦] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណ៍ប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ។

[៧៧] ក្នុងនការម្មណ៍ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ។ បេ ។ ... ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញញ្ញប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់
 សុទ្ធតែមានវារៈ ៣ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនានត្ថិប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

បេតសិក្ខុកេ បដិច្ចវិវា

[៧៨] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .
អធិបតិយា នវ ។

អនុលោមប្បដិលោមមាតិកា កាតត្វា ។

ចិត្តទុកំ និដ្ឋិតំ ។

បេតសិក្ខុកំ

បដិច្ចវិវា

[៧៩] បេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច បេតសិកោ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា បេតសិកំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច
ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធលោ បដិច្ច ឯកោ ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខុ-
ណោ ។ បេ ។ បេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច អបេតសិកោ
ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា បេតសិកេ ខន្ធលោ បដិច្ច
ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខុណោ បេត-
សិកេ ខន្ធលោ បដិច្ច ចិត្តញ្ច កកដត្តា ច រូបំ ។
បេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច បេតសិកោ ច អបេត-
សិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា បេត-
សិកំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្តស-
មុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធលោ . . . បដិសន្ធិក្ខុណោ ។ បេ ។

ចេតសិកទុកៈ បដិច្ចារិរៈ

[៧៨] ក្នុងអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ មានវរៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
 . . . ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវរៈ ៧ ។
 អនុលោមប្បដិលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

ចប់ ចិត្តទុកៈ ។

ចេតសិកទុកៈ

បដិច្ចារិរៈ

[៧៩] ចេតសិកធម៌^(១) អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ខន្ធ ១
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ អចេតសិកធម៌^(២)
 អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត
 ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធ ចិត្តក្តី កដត្តារូប
 ក្តី អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ចេតសិក-
 ធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវចេតសិកក្ខន្ធទ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។

១ គឺ វេទនា សញ្ញា និងសង្ខារ ។ ២ គឺចិត្ត រូប និងនិព្វាន ។ អដ្ឋកថា ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច អចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច កដន្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច
 វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខតំ . . . មហាក្ខតេ
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ កដន្តារូបំ ទុណារូបំ ។
 អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ បដិច្ច
 ចេតសីកោ ខន្ធា ។ អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសី-
 កោ ច អចេតសីកោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ច-
 យា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចេត-
 សីកញ្ច អចេតសីកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចេតសីកំ ឯកំ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . .
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសីកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ចិត្ត
 អាស្រ័យ នូវវត្ថុ មហាក្ខត ១ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានរូប កដត្តារូប
 ផងឧបាទារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាក្ខត ។ ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ
 នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចេតសិក-
 ធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចេតសិកធម៌ អា-
 ស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង
 នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេត-
 សិកក្ខន្ធផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

ចេតសិកុកោ បដិច្ចវារោ

ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច វត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . ។ ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច
 ធម្មំ បដិច្ច អចេតសិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហោ-
 តុប្បច្ចយា ចេតសិកេ ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានំ រូបំ ចេតសិកេ ខន្ធា ច មហាក្សតេ ច
 បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសិកេ
 ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច កដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចេតសិកេ ខន្ធា ច មហាក្សតេ ច បដិច្ច កដត្តា-
 រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសិកេ ខន្ធា ច វត្តញ្ច
 បដិច្ច ចិត្តំ ។ ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ
 បដិច្ច ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ហោតុប្បច្ចយា ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសម្មដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធា វត្តញ្ច បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធា ច វត្តញ្ច បដិច្ច ឯកោ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច ។

ចេតសិកទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ផង នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង នូវ

ខន្ធ ២ . . . ។ អាចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអាចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប

អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ

នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កដត្តារូប

អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុង

ខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវវត្ថុផង ។

ចេតសិកធម៌ក្តី អាចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវ

អាចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី

ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ផង នូវចិត្តផង នូវ

ខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ

នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈ

នៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ផង

នូវវត្ថុផង ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ផង នូវវត្ថុផង ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៨០] ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា ចេតសីកំ ឯកំ
 ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . . បដិសន្ធិ ។
 ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច អចេតសីកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណាប្បច្ចយា ចេតសីកេ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច ចិត្តំ បដិ-
 សន្ធិ ។ ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ច
 អចេតសីកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា
 ចេតសីកំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តក្ខ ទ្វេ
 ខន្ធធ្វេ . . . បដិសន្ធិ ។ អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច
 អចេតសីកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។ អចេតសីកំ
 ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ
 បដិច្ច ចេតសីកោ ខន្ធា ។ អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច
 ចេតសីកោ ច អចេតសីកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 អារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តក្ខ
 សម្បយុត្តកោ ច ខន្ធា ។ ចេតសីកក្ខ អចេត-
 សីកក្ខ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(៨០) ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្វេវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ទ្វេវ
 ខន្ធ ២ ... បដិសន្ធិ ។ អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវចេតសិកធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ ទ្វេវ
 ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវ
 ចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ទ្វេវខន្ធ ២ ... បដិសន្ធិ ។
 អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈវនបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ ទ្វេវវត្ថុ ។
 ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
 ណប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ក្នុងខណៈវន
 បដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈវនបដិសន្ធិ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ អាស្រ័យ
 ទ្វេវវត្ថុ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវអចេតសិក-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវវត្ថុ ក្នុងខណៈវនបដិសន្ធិ ។ ចេតសិកធម៌
 អាស្រ័យ ទ្វេវចេតសិកធម៌ផង ទ្វេវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង

លោកសិរីពុទ្ធភិក្ខុ បដិច្ចវិហារ

អារម្មណ៍ប្បដ្ឋយា ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធជ ។... បដិសន្ធិក្កុណោ
 ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធជ ។... បដិសន្ធិក្កុណោ ចេតសិកំ ឯកំ
 ខន្ធិញ្ច វត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធជ ។... ។
 ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អចេត-
 សិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណ៍ប្បដ្ឋយា បដិសន្ធិ-
 ក្កុណោ ចេតសិកេ ខន្ធជ ច វត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តំ ។
 ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចេតសិកោ
 ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណ៍ប្ប-
 ដ្ឋយា បដិសន្ធិក្កុណោ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច
 វត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធជ ។... ។

[៨០] ចេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសិកោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អធិបតិប្បដ្ឋយា ។ សន្ធិតំ ។

[៨២] ហេតុយោ នវ អារម្មណោ នវ អធិប-
 តិយោ នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
 នវ អញ្ញាមញ្ញោ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ
 បុរេជាតេ បញ្ច អាសេវនេ បញ្ច កក្កម្មេ នវ សត្វត្ត
 នវ អវិកតេ នវ ។

ចេតសិកៈទុកៈ បដិច្ចវិវាវៈ

ព្រោះការម្មណ្យប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ផង
 នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ផង
 នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នូវខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
 នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នូវខន្ធ ២ . . . ។
 អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ្យប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវចេត-
 សិកក្ខន្ធទ ផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី
 អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ្យប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ
 នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ . . . ។

(៨១) ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។

(៨២) ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្មណ្យប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
 ក្នុងការសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 ច្បាប់ចម្លងទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុណោមទកប្បដ្ឋានំ

[៧៣] ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចេត-
 សីកំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . .
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្កុណោ វិចីកិញ្ញាសហគតេ ឧទ្ធច្ច-
 សហគតេ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច វិចីកិញ្ញាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
 សហគតោ មោហោ ។ ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច
 អចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកេ ចេតសីកេ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច ចិត្តញ្ច ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានញ្ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ ចេតសីកំ
 ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ច អចេតសីកោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចេតសីកំ
 ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។
 អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច អចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្កុណោ ចិត្តំ បដិច្ច
 កដន្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ
 មហាក្ខតំ . . . អសញ្ញាសន្តានំ ឯកំ មហាក្ខតំ . . . ។
 អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

(៨៣) ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ
 ជាអហេតុកៈ នូវខន្ធ ២ . . . មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ។ អចេតសិកធម៌
 អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី ជាអហេតុកប្បជិសន្តិ អាស្រ័យ នូវពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ជាអហេតុកៈ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី
 អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ជា
 អហេតុកៈ នូវខន្ធ ២ . . . ជាអហេតុកប្បជិសន្តិ ។ អចេតសិកធម៌
 អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ នូវអហេតុកចិត្ត កដត្តារូប អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ចិត្ត
 អាស្រ័យ នូវវត្ថុ មហាកូត ១ . . . មហាកូត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ
 . . . ។ ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង

បេសិកទុកេ បដិច្ចវិកេ

នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
 សម្បយុត្តកា ខន្ធា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 បដិច្ច ចេតសិកា ខន្ធា វិចិកិត្តាសហាគតំ ឧទ្ធច្ច-
 សហាគតំ ចិត្តំ បដិច្ច វិចិកិត្តាសហាគតោ ឧទ្ធច្ច-
 សហាគតោ មោហោ ។ អចេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច
 ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា
 ច ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តញ្ច សម្ប-
 យុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច
 ធម្មំ បដិច្ច ចេតសិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេ-
 តុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសិកំ
 ឯកំ ខន្ធឯ វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . .

ចេតសិកទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធិ អាស្រ័យ នូវអហេតុក-
 ចិត្ត ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធិ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្ប-
 ជិសន្តិ ពួកចេតសិកក្ខន្ធិ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្ប-
 ជិសន្តិ មោហាៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី
 អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធិក្តី ចិត្តសមុជ្ជនរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវអហេតុកចិត្ត ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធិក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធិក្តី អាស្រ័យ
 នូវវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ។ ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវ
 ចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្ប-
 ដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធិ ១ ជាអហេតុកៈផង នូវចិត្ត
 ផង នូវខន្ធ ២ ... ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធិ ១ ផង នូវចិត្តផង
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ នូវខន្ធ ២ ... ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេត-
 សិកក្ខន្ធិ ១ ផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ នូវខន្ធ ២ ...

អភិធម្មប័ដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វិចិត្តញ្ញាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ញ
 បដិច្ច វិចិត្តញ្ញាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ មោហោ ។
 ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អចេត-
 សិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកេ
 ចេតសិកេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ញ បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ
 រូបំ អហេតុកេ ចេតសិកេ ខន្ធ ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចេតសិកេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ញ បដិច្ច កដត្តារូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសិកេ ខន្ធ ច
 មហាក្កតេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ អហេតុកប្បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចេតសិកេ ខន្ធ ច វត្តញ្ញ បដិច្ច
 ចិត្តំ ។ ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធស្វ
 ចិត្តញ្ញ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសម្មដ្ឋានញ្ច រូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធស្វ
 ចិត្តញ្ញ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ អហេ-
 តុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធស្វ វត្តញ្ញ
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ញ ទ្វេ ខន្ធ . . . ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

មោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រច្នា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ អាស្រ័យ នូវពួក
 ខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រច្នា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈផង នូវចិត្តផង ។
 អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ជាអហេតុកៈផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ
 នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធ ជាអហេតុកៈផង នូវពួកមហាក្ខតផង កងត្តារូប
 អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិ-
 សន្និ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវពួកមហាក្ខតផង
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្និ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង
 នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្និ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិ-
 កធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ជាអហេតុកៈផង នូវចិត្តផង ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិ-
 សន្និ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវវត្ថុផង
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្និ នូវខន្ធ ២ . . . ។

ចេតសិកទុកេ បដិច្ចវារោ

[៨៤] ចេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច អចេតសិកោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា ចេតសិកេ ខន្ធ
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។
 អចេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច អចេតសិកោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ បដិសន្ធិ យាវ អសញ្ញាសត្តា ។ ចេតសិកត្តា
 អចេតសិកត្តា ធម្មំ បដិច្ច អចេតសិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា ចេតសិកេ ខន្ធ ច
 វិញ្ញាណត្តា ចិត្តត្តា បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ចេត-
 សិកេ ខន្ធ ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្រេបិ កាតត្តា ។ សន្ធិត្តំ ។

[៨៥] នហេតុយា នវ ន អារម្មណោ តីណិ ន អ-
 ដិបតិយា នវ ន អនន្តរេ តីណិ ន សមនន្តរេ តីណិ
 ន អញ្ញាមញ្ញោ តីណិ ន ឧបទិស្សយេ តីណិ ន ប្រវេណិតេ
 នវ ន បច្ឆាជិតេ នវ ន អាសេវនេ នវ ន កម្មេ ចត្តារិ
 នវ ចារកេ នវ ន អាហារេ ឯកំ ន វុទ្ធិយេ ឯកំ
 ន លាទេ ន មត្តេ នវ ន សម្បយុត្តេ តីណិ

ចេតសិកទុកៈ បដិច្ចវារៈ

[៨៤] អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុកចេតសិកក្ខន្ធ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវអចេត-
 សិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនិអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប
 អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ជាបដិសន្ធិ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ អចេតសិ-
 កធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវចេតសិកធម៌ផង ទ្វេវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនិអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុក
 ចេតសិកក្ខន្ធផង ទ្វេវវិញ្ញាណផង ទ្វេវចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ
 ទ្វេវត្ថុកចេតសិកក្ខន្ធផង ទ្វេវត្ថុកមហាក្ខតផង វារៈទាំង ២-យ៉ាង បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

[៨៥] ក្នុងនិហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិអារម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនិអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិអនន្តរាប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនិសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនិឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិ-
 អាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុង
 និវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
 និសន្តិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនិឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុង
 និមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

នវិប្បយុត្តេ ធន ជោនតិយា តីណិ ជោវិតតេ តីណិ ។

[៨៦] ហេតុប្បដ្ឋយា ន អារម្មណេ តីណិ . . .

ន អធិបតិយា នវ ។ សុត្តន្តំ ។

[៨៧] ន ហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .

អនន្តរេ នវ ។ បេ ។ បុរេជាតេ បញ្ច អាសេវនេ បញ្ច កម្មេ នវ សព្វត្ត នវ មក្កេ តីណិ អវិតតេ នវ ។

សហជាតវារោបិ បដិច្ចវាវសទិសោ ។

បបូយវារោ

[៨៨] ចេតសិកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសិកោ

ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា តីណិ បដិច្ចសទិសោ ។ អចេតសិកំ ធម្មំ បច្ចយា អចេតសិកោ

ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ឈានំ រូបំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ

បច្ចយា កដត្តារូបំ ចិត្តំ បច្ចយា វត្ថុំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខតំ . . . ។ អចេតសិកំ ធម្មំ

បច្ចយា ចេតសិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បច្ចយា សម្មយុត្តកា ខន្ធ វត្ថុំ បច្ចយា

ចេតសិកោ ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណោ ខ្មេបិ កាតត្វា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បវត្តន

ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោនត្ថិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុង
នោវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

[៨៦] ក្នុងនអារម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ
... ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

[៨៧] ក្នុងនអារម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ ...
ក្នុងនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។ បេ ។ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥
ក្នុងនសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងបដ្ឋយ
ទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងអវិតតប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៧ ។ ឯសហជាតវារៈ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

បបូយវារៈ

[៨៨] ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
អចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈានរូប ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្ត ពឹងផ្អែក
នឹងវត្ថុ កដត្តារូប ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ពឹង
ផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ មហាកូត ១ ... ។ ចេតសិក-
ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ
គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួករចេតសិកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក
នឹងវត្ថុ វារៈទាំង ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

ចេតសិកទុកេ ចច្ចយវាវោ

អចេតសិកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសិកោ ច អចេត-
សិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ
បច្ចយា សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ
វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ កាតញ្ច ច ខន្ធា បដិ-
សន្ធិក្កុលោ ទ្វេបំ កាតញ្ច ។ ចេតសិកញ្ច
អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចេតសិកោ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធកំ ចិត្តំ
បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធកំ ទ្វេ ខន្ធកំ . . . ចេតសិកំ ឯកំ
ខន្ធកំ ចិត្តំ វត្ថុំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធកំ ទ្វេ
ខន្ធកំ . . . បដិសន្ធិក្កុលោ ទ្វេបំ កាតញ្ច ។ ចេត-
សិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បច្ចយា អចេតសិកោ
ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចេតសិកេ ខន្ធកំ ច
ចិត្តំ បច្ចយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ ចេតសិកេ ខន្ធកំ
ច មហាក្កតេ ច បច្ចយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ ចេត-
សិកេ ខន្ធកំ ច វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្កុលោ
តណិបំ កាតញ្ច ។ ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច
ធម្មំ បច្ចយា ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា
ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធកំ
ចិត្តំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធកំ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ

ចេតសិកទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋាន
 រូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹង
 វត្ថុ វារៈ ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។
 ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក ។ នឹងចេតសិកធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិក-
 ក្ខន្ធទ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ ... ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹង
 ចេតសិកក្ខន្ធទ ផង នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ ... វារៈ ២
 យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ អចេតសិកធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងពួកចេតសិកក្ខន្ធ
 ផង នឹងចិត្តផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងពួកចេតសិកក្ខន្ធផង
 នឹងពួកមហាក្ខតផង ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នឹង
 វត្ថុផង វារៈ ៣ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។
 ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ផង
 នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធទ ផង នឹងចិត្តផង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ទ្វេ ខទ្វេ . . . ចេតសិកំ ឯកំ ខទ្ធិញ្ច វុត្តញ្ច បច្ចយា
ទ្វេ ខទ្វា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខទ្វេ . . . បដិសន្ធិក្កុណោ ទ្វេបិ
កាតញ្ច ។

[៨៧] ចេតសិកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសិកោ
ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អាវម្មណាប្បច្ចយា តីណំ បដិច្ច-
សនិសា ។ អចេតសិកំ ធម្មំ បច្ចយា អចេត-
សិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អាវម្មណាប្បច្ចយា ចក្ខាយ-
តនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ បច្ចយា
កាយវិញ្ញាណំ វុត្តំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ អចេត-
សិកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
អាវម្មណាប្បច្ចយា ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណ-
សហគតា ខទ្វា កាយាយតនំ បច្ចយា . . . ចិត្តំ
បច្ចយា សម្បយុត្តកា ខទ្វា វុត្តំ បច្ចយា ចេតសិ-
កោ ខទ្វា បដិសន្ធិក្កុណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។
អចេតសិកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសិកោ ច
អចេតសិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អាវម្មណាប្បច្ចយា
ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ សម្បយុត្តកា
ច ខទ្វា កាយាយតនំ បច្ចយា . . . វុត្តំ បច្ចយា
ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខទ្វា បដិសន្ធិក្កុណោ ឯកំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នឹងខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង
នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

[៨៧] ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើត

ឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
អចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
អារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយាននៈ កាយ-
វិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយាននៈ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹង
វត្ថុ ។ ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹង
ផ្អែក នឹងចក្ខុយាននៈ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយាននៈ . . . ពួកសម្បយុត្ត-
កក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២
យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ចេតសិកធម៌
ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹង
ផ្អែក នឹងចក្ខុយាននៈ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយាននៈ . . . ចិត្តក្តី ពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

ចេតសីកុកេ បច្ចយវិហ

ចេតសីកកញ អចេតសីកកញ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសីកោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណស-
 ហាគតំ ឯកំ ខន្ធកញ ចក្កវិញ្ញាណកញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . . ចក្កវិញ្ញាណសហាគតំ ឯកំ ខន្ធកញ
 ចក្កាយតនកញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . .
 កាយវិញ្ញាណសហាគតំ . . . ចេតសីកំ ឯកំ ខន្ធកញ
 ចិត្តកញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . . ចេតសីកំ
 ឯកំ ខន្ធកញ វត្ថកញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . .
 បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេ ។ ចេតសីកកញ អចេតសីកកញ
 ធម្មំ បច្ចយា អចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហាគតេ ខន្ធធ ច ចក្កាយ-
 តនកញ បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណសហាគតេ
 . . . ចេតសីកេ ខន្ធធ ច វត្ថកញ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិ
 ឯកំ ។ ចេតសីកកញ អចេតសីកកញ ធម្មំ បច្ចយា
 ចេតសីកោ ច អចេតសីកោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហាគតំ ឯកំ ខន្ធកញ ចក្កាយ-
 តនកញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចក្កវិញ្ញាណកញ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ
 បច្ចយា . . . ចេតសីកំ ឯកំ ខន្ធកញ វត្ថកញ បច្ចយា ទ្វេ
 ខន្ធា ចិត្តកញ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . . បដិសន្ធិ ឯកំ ។ សន្ធិត្តំ ។

ចេតសិកទុកៈ បច្ចយវិរៈ

ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១
 ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងខន្ធ ២ ...
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹង
 ចក្ខុយតនៈផង នឹងខន្ធ ២ ... ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ...
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធទផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ ...
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធទផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ ...
 វរៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ អចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេត-
 សិកធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុ-
 វិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ...
 ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចេតសិកក្ខន្ធទផង នឹងវត្ថុផង ឯបដិសន្ធិ មាន
 វរៈ ១ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិក-
 ធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ
 គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយ
 ចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ២ ... ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធទផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ ...
 បដិសន្ធិ មានវរៈ ១ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុណាមទុកប្បដ្ឋានំ

[៧០] ហេតុយា នវ អារម្មណេ នវ អធិ-
បតិយា នវ សត្វត្ត នវ បុរាជាតេ នវ អាសេវនេ
នវ អវិគតេ នវ ។

[៧១] ចេតសិកំ ធម្មំ បច្ចុយា ចេតសិកោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចុយា អហេតុកំ ចេត-
សិកំ . . . ។ សង្ខតំ ។ នវ បញ្ញា បញ្ញាវិញ្ញាណាម្ប
យថា អារម្មណប្បច្ចុយា ឯវំ កាតតំ តិស្សយេវ
មោហោ សព្វេ បញ្ញា បវត្តិប្បដិសន្ធិយា កាតត្វា
អសម្មាហន្តេន ។

[៧២] នហេតុយា នវ នអារម្មណេ តីណិ
នអធិបតិយា នវ នអនន្តរេ តីណិ នសមនន្តរេ
តីណិ នអញ្ញមញ្ញេ តីណិ នឧបនិស្សយេ តីណិ
នបុរាជាតេ នវ នបច្ឆាជាតេ នវ នអាសេវនេ នវ
នកម្មេ តីណិ នវិចារកេ នវ នអាហារេ ឯកំ
នន្រ្ទិយេ ឯកំ នលារនេ នវ នមក្កេ នវ នសម្ប-
យុត្តេ តីណិ នវិប្បយុត្តេ ន នោនត្តិយា តីណិ នោ-
វិគតេ តីណិ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(៧០) ក្នុងហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណប្បដ្ឋាយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែ
មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាសេវនប្បដ្ឋាយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនាវិគតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។

(៧១) ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ អហេតុកចេតសិក . . . ។ សេចក្តីបំប្រញា ។
ប្រស្នា ៧ ក្តី បញ្ចវិញ្ញាណក្តី បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ដូចអារម្មណប្បដ្ឋាយ
ដែរ មោហៈ ក្នុងវារៈទាំង ៣ និងប្រស្នាទាំងអស់ បណ្ឌិត កាលមិន
វង្វេង គប្បីធ្វើ ក្នុងបវត្តិប្បជិសន្តិច្ឆ័យ ។

(៧២) ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអារម្មណប្បដ្ឋាយ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បដ្ឋាយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាញប្បដ្ឋាយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋាយ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ច័យជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋាយ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋាយ មានវារៈ
៧ ក្នុងនអាហារប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ១
ក្នុងនឈានប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
នសម្បយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៦ ក្នុង
នោនត្តិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនាវិគតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ។

ចេតសិកទុកេ សំសដ្ឋិវារោ

[៧៣] ហេតុប្បដ្ឋយា ន អារម្មណេ ភីណិ . . .
ន អធិបតិយា នវ ។ សង្ខតំ ។

[៧៤] ន ហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .
អនន្តរេ នវ សព្វត្ថេ នវ មគ្គេ ភីណិ អវិគតេ នវ ។

សំសដ្ឋិវារោ

[៧៥] ចេតសិកំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចេតសិកោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធ
សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។
ចេតសិកំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ អចេតសិកោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចេតសិកោ ខន្ធ សំសដ្ឋំ
ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ ចេតសិកំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចេត-
សិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុ-
ប្បដ្ឋយា ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធ សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធ
ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ អចេតសិកំ
ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចេតសិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុ-
ប្បដ្ឋយា ចិត្តំ សំសដ្ឋា សម្បយុត្តកា ខន្ធ បដិ-
សន្ធិ ។ ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ សំ-
សដ្ឋោ ចេតសិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា

ចេតសិកទុកៈ សំសង្កិរិវៈ

(៧៧) ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

(៧៨) ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ...
ក្នុងអនន្តរវប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧
ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

សំសង្កិរិវៈ

(៧៩) ចេតសិកធម៌ ប្រឡំ នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចេតសិកក្ខន្ធទ ១ នឹងខន្ធ ២
... ជាបដិសន្ធិ ។ អចេតសិកធម៌ ប្រឡំ នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ប្រឡំ នឹងពួកចេតសិ-
កក្ខន្ធ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ប្រឡំ នឹងចេតសិកធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ប្រឡំ នឹងចេតសិ-
កក្ខន្ធទ ១ នឹងខន្ធ ២ ... ជាបដិសន្ធិ ។ ចេតសិកធម៌ ប្រឡំ នឹងអ-
ចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្មយុត្តកក្ខន្ធទ
ជាបដិសន្ធិ ប្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ចេតសិកធម៌ ប្រឡំ នឹងចេតសិក-
ធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ

អភិធម្មប្រដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធិ
ទ្វេ ខន្ធិ . . . បដិសន្ធិ ។ សន្និទ្ធី ។

[៧៦] ហេតុយា បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច អធិ-
បតិយា បញ្ច សត្វត្ថ បញ្ច អវិគតេ បញ្ច ។

[៧៧] ចេតសិកំ ធម្មំ សំសដ្ឋា ចេតសិកោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយោ ឯវំ បញ្ចបិ បញ្ញា
កាតញ្ច វីសុយេរ(១) ហោហោ ។ សន្និទ្ធី ។

[៧៨] នហេតុយា បញ្ច នអធិបតិយា បញ្ច
នបុរេដានេ បញ្ច នបច្ឆាដានេ បញ្ច នអាសេវនេ
បញ្ច នកម្មេ វីណិ នវិចារកេ បញ្ច នឈានេ បញ្ច
នមក្កេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ កណាណបិ សម្បយុត្តវារោបិ
កាតញ្ច ។

បញ្ញាវិញ្ញា

[៧៩] ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស ធម្មស្ស
ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសិកោ ហេតុ សម្ប-
យុត្តកាធំ ខន្ធិធំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។

១ ប. ពីណិយេវាទំ ទិស្សតិ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចេតសិកក្ខន្ធទ្រង់ នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . .

ជាបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[៧៦] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអារម្មណប្បដ្ឋាយ មាន
វារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងបដ្ឋាយទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
វារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ។

[៧៧] ចេតសិកធម៌ ប្រឡំ នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ប្រស្នា ៥ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ
ក្នុងវារៈទាំង ៣ មានមោហាវិវាទ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[៧៨] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋាយ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋាយ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសវនប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋាយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥
ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ ២ យ៉ាង ក្រៅពីនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត
គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។

បញ្ហាវារៈ

[៧៩] ចេតសិកធម៌ ជាបដ្ឋាយ នៃចេតសិកធម៌
ដោយហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួកចេតសិកហេតុ ជាបដ្ឋាយ គឺ
ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយហេតុប្បដ្ឋាយ ។

ចេតិកទុកេ បញ្ញាវិហ

ចេតសិកោ ធម្មោ អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសិកោ ហេតុ ចិត្តស្ស ចិត្តស-
 មុដ្ឋានានញ្ច រូបាណំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។
 ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស ច អចេតសិកស្ស
 ច ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសិកោ
 ហេតុ សម្បយុត្តកោណំ ខន្ធាណំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នានញ្ច រូបាណំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។

[១០០] ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសិកេ
 ខន្ធិ អារត្ត ចេតសិកោ ខន្ធិ ឧប្បជ្ជន្តិ ។ ម្ងលំ
 បុច្ឆិតតំ ចេតសិកេ ខន្ធិ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ជិតិ ។
 ម្ងលំ បុច្ឆិតតំ ចេតសិកេ ខន្ធិ អារត្ត ចេតសិកោ
 ខន្ធិ ច ចិត្តញ្ច ឧប្បជ្ជន្តិ ។ អចេតសិកោ ធម្មោ
 អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អរិយា ដលំ បច្ចវេត្តន្តិ និព្វានំ បច្ចវេត្តន្តិ និព្វានំ កោ-
 ត្រកុស្ស វេទានស្ស បក្កស្ស ដលស្ស អារដ្ឋនាយ
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កំ . . . វត្ថុំ . . .
 អចេតសិកេ ខន្ធិ អនិច្ចតោ វិបស្សនិ អស្សាទេតិ
 អភិនន្តិតិ តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ជិតិ និព្វេន ចក្កុនា រូបំ

ចេតសិកទុក្ខៈ បញ្ញាវិវៈ

ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួក
 ចេតសិកហេតុ ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋាន-
 រូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌
 ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចេតសិកហេតុ
 ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួក
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

(១០០) ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអា-
 រម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ នូវពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ នូវមូលផងចុះ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះ
 ប្រាវព្វ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ។ បណ្ឌិត គប្បីប្តូរ នូវមូលផងចុះ ពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធក៏ ចិត្តក៏ កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធ ។
 អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយអាម្មណប្បច្ច័យ គឺ
 ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវផល ពិចារណា នូវព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន
 ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវគោត្រកូ ពេទានៈ មគ្គ និងផល ដោយ
 អាម្មណប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ . . . នូវវិត្ត . . . បុគ្គល ឃើញច្បាស់
 នូវពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ថាមិនទៀង ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង
 ព្រោះប្រាវព្វ នូវចេតសិកក្ខន្ធនោះ បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បស្សតិ ទិព្វាយ សោតទានុយា សទ្ធិំ សុណានិ ចេតោ-
 បរិយញ្ញាលោន អចេតសិកេ ចិត្តសមដ្ឋិស្ស ចិត្តំ ជា នាតិ
 អាគាសានញ្ញាយតនំ ។ បេ ។ អាគិញ្ញញ្ញាយតនំ ។ បេ ។
 អចេតសិកា ខន្ទា ឥន្ទ្រិវិជញ្ញាលាស្ស ចេតោបរិយញ្ញា-
 លាស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាលាស្ស យថាកម្មបក-
 ញ្ញាលាស្ស អនាគតំសញ្ញាលាស្ស អារដ្ឋនាយ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អចេតសិកោ ជន្មោ ចេត-
 សិកស្ស ជន្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា
 និព្វានំ បច្ចវេក្ខន្តិ បឋមកមនសទិសំ ។ ចក្កំ . . .
 វត្ថុំ . . . អចេតសិកេ ខន្ទេ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ទោម-
 នស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ
 សោតទានុយា សទ្ធិំ សុណានិ ចេតោបរិយញ្ញា-
 លោន អចេតសិកេ ខន្ទេ ជា នាតិ អាគាសានញ្ញាយ-
 តនំ . . . អាគិញ្ញញ្ញាយតនំ នេវសញ្ញា នាសញ្ញាយត-
 នស្ស រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាលាសហាគតានំ ខន្ទានំ
 ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ . . . អចេតសិកា ខន្ទា ឥន្ទ្រិវិជញ្ញា-
 លាស្ស ចេតោបរិយញ្ញាលាស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញា-
 លាស្ស យថាកម្មបកញ្ញាលាស្ស អនាគតំសញ្ញា-
 លាស្ស អារដ្ឋនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ពុទ្ធសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ ដឹងនូវចិត្ត របស់បុគ្គលអ្នកប្រកប
 ដោយអចេតសិកចិត្ត ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាភាសានញ្ញាយតនៈ
 ។ បេ ។ អាភិញ្ញញ្ញាយតនៈ ។ បេ ។ ពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ
 នៃការពិចារណា នូវឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសា-
 នុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវព្រះនិព្វាន ដូច
 ដំណើរទី ១ ដែរ ។ នូវចិត្ត . . . នូវវិត្ត . . .នូវពួកអចេតសិកក្ខន្ធ
 ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញនូវរូប
 ដោយទិព្វចក្ខុ ពុទ្ធសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ ដឹងនូវពួកអចេត-
 សិកក្ខន្ធ ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាភាសានញ្ញាយតនៈ . . .
 អាភិញ្ញញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ រូបាយតនៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ
 . . . ពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥទ្ធិ-
 វិធាញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថា-
 កម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

ចេតសិកទុកេ បញ្ញាវារោ

អចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស ច អចេតសិ-
 កស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អរិយា និព្វានំ បច្ចវេត្តន្តំ បឋមគមនសទិសំ ។
 បទ្កំ . . . វត្តំ . . . អចេតសិកោ ខន្ធ អនិច្ចតោ
 វិបស្សនិ អស្សាទេតិ អភិនន្តតំ តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ឧប្បជ្ឈន្តំ និព្វេន . . . ។
 សង្ខតំ ។ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្ប-
 យុត្តកានញ្ច ខន្ធនំ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ដោដ្ឋព្វាយតនំ . . . អចេតសិកោ ខន្ធ ឥន្ទ្រ-
 វិជញ្ញាណស្ស ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស បុព្វេនិវាសា-
 នុស្សតិញ្ញាណស្ស យថាកម្មបកញ្ញាណស្ស អនាគ-
 តំសញ្ញាណស្ស អារដ្ឋនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា
 ចេតសិកស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ចេតសិកោ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច អារត្ត ចេតសិកោ ខន្ធ
 ឧប្បជ្ឈន្តំ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ ចេតសិកោ ខន្ធ ច
 ចិត្តញ្ច អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈន្តំ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ ចេត-
 សិកោ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច អារត្ត ចេតសិកោ ខន្ធ ច
 ចិត្តញ្ច ឧប្បជ្ឈន្តំ ។

ចេតសិកទុក្ខៈ បញ្ចាវរៈ

អរចតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអរចេតសិកធម៌ផង
 ដោយ អារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា ខ្ញុំព្រះនិព្វាន
 ដូចដំណើរទី ១ ដែរ ។ ខ្ញុំចក្ខុ . . . ខ្ញុំវត្ថុ . . . បុគ្គល
 ឃើញច្បាស់ ខ្ញុំពួកអរចេតសិកក្នុង ថាមិនទៀង ត្រេកអរ រីករាយ
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្នុងក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ ខ្ញុំអរចេតសិ-
 កក្នុងនោះ ទិព្វ . . . ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្នុងផង ដោយ អារម្មណប្បច្ច័យ
 ដោយរូបាយតនៈ . . . ពួកអរចេតសិកក្នុង ជាបច្ច័យ នៃការពិចារ-
 ណា ខ្ញុំឥន្ទ្រិធាណា ចេតាបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ
 យថាកម្មបតញ្ញាណ និងអនាគតិសញ្ញាណ ដោយ អារម្មណប្បច្ច័យ ។
 ចេតសិកធម៌ក្តី អរចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកចេតសិកក្នុង កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ ខ្ញុំ
 ពួកចេតសិកក្នុងផង ខ្ញុំចិត្តផង ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ ខ្ញុំមូលផងចុះ
 ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ ខ្ញុំពួកចេតសិកក្នុងផង ខ្ញុំចិត្តផង ។
 បណ្ឌិត គប្បីសួរ ខ្ញុំមូលផងចុះ ពួកចេតសិកក្នុងក្តី ចិត្តក្តី កើតឡើង
 ព្រោះប្រាវព្វ ខ្ញុំពួកចេតសិកក្នុងផង ខ្ញុំចិត្តផង ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១០១] ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ
 សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ ចេតសិកេ ខន្ធ
 កុំ កត្វា ចេតសិកា ខន្ធ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ សហជាតា-
 ធិបតិ ចេតសិកា អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ
 អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ម្យលំ បុច្ឆិតតំ អារម្ម-
 ណាធិបតិ ចេតសិកេ ខន្ធ កុំ កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ
 សហជាតាធិបតិ ចេតសិកា អធិបតិ ចិត្តស្ស ចិត្ត-
 សម្បជ្ឈានព្វា រូបានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 ម្យលំ បុច្ឆិតតំ អារម្មណាធិបតិ ចេតសិកេ ខន្ធ កុំ
 កត្វា ចេតសិកា ខន្ធ ច ចិត្តព្វា ឧប្បជ្ឈន្តិ សហជា-
 តាធិបតិ ចេតសិកា អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ
 ចិត្តស្ស ច ចិត្តសម្បជ្ឈានព្វា រូបានំ អធិបតិប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ អចេតសិកោ ធម្មោ អចេតសិ-
 កស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណា-
 ធិបតិ សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ អរិយា
 និព្វានំ កុំ កត្វា បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ កោត្រកុស្ស វោ-
 ទានស្ស មក្កស្ស ជលស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ចកុំ . . . វត្តំ . . . អចេតសិកេ ខន្ធ កុំ កត្វា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[១០១] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអធិ-
 បតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ អារម្ម-
 ណាធិបតិ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវចេតសិកក្ខន្ធ
 ឲ្យជាទីគោរព ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចេតសិកាធិបតិធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីស្តារ នូវ
 មូលផ្តល់ចុះ អារម្មណាធិបតិ គឺ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវចេតសិ-
 កក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចេតសិកាធិបតិ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត
 គប្បីស្តារ នូវមូលផ្តល់ចុះ អារម្មណាធិបតិ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី
 កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ឯសហជាតា-
 ធិបតិ គឺ ចេតសិកាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង
 នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជា
 បច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិ-
 បតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ
 នូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ហើយពិចារណា ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ
 នៃគោត្រកូ វេទានៈ មគ្គ និងផល ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ
 ... នូវវត្ថុ ... បុគ្គល ធ្វើ នូវពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព

បេតសិក្ខុកេ បញ្ញាវិរោ

អស្សាទេតិ អភិណ្ឌុតិ តំ កុំ កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។
សហជាតាធិបតិ អបេតសិកោ អធិបតិ ចិត្តស្ស
ចិត្តសមុដ្ឋានានា រូទានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ច-
យោ ។ អបេតសិកោ ធម្មោ បេតសិកស្ស
ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ
សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ
កុំ កត្វា ... បឋមគមនសទិសំ ។ ចក្កំ ...
វត្ថុំ ... អបេតសិកោ ខន្ធ កុំ កត្វា អស្សាទេតិ
អភិណ្ឌុតិ តំ កុំ កត្វា វាកោ ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ
។ បេ ។ សហជាតាធិបតិ អបេតសិកោ អធិបតិ
សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
អបេតសិកោ ធម្មោ បេតសិកស្ស ច អបេតសិ-
កស្ស ច ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្ម-
ណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ អរិយា
និព្វានំ ... បឋមគមនំ ។ អបេតសិកោ ខន្ធ កុំ
កត្វា អស្សាទេតិ អភិណ្ឌុតិ តំ កុំ កត្វា បេតសិ-
កោ ខន្ធ ច ចិត្តា ឧប្បជ្ជតិ ។ សហជាតាធិបតិ
អបេតសិកោ អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្ត-
សមុដ្ឋានានា រូទានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចេតសិកទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ហើយត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះធ្វើ ឲ្យខន្ធនោះ ឲ្យជាទី
 គោរព ។ សហជាតាធិបតិ គឺ អចេតសិកាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង
 នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធមិ ជា
 បច្ច័យ នៃចេតសិកធមិ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ
 និងសហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ ឲ្យព្រះ
 និព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ... ដូចដំណើរទី ១ ដែរ ។ ឲ្យចក្ក ...
 ឲ្យវត្ថុ ... បុគ្គល ធ្វើ ឲ្យពួកអចេតសិកក្នុង ឲ្យជាទីគោរព ហើយ
 ត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ ឲ្យអចេតសិកក្នុងនោះ
 ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ បេ ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺ អចេត-
 សិកាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្នុង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។
 អចេតសិកធមិ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធមិផង នៃអចេតសិកធមិផង
 ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។
 អារម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ព្រះនិព្វាន ... ដូចដំណើរទី១ ដែរ ។
 បុគ្គល ធ្វើ ឲ្យពួកអចេតសិកក្នុង ឲ្យជាទីគោរព ហើយត្រេកអរ រីករាយ
 ពួកអចេតសិកក្នុងក្តី ចិត្តក្តី កើតឡើង ព្រោះធ្វើ ឲ្យអចេតសិកក្នុងនោះ
 ឲ្យជាទីគោរព ។ សហជាតាធិបតិ គឺ អចេតសិកាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្នុងផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ចេតសិកស្ស
ធម្មស្ស អនន្តរវ្យច្ឆយេន បច្ឆយោ អារម្មណាធិបតិ ។
តីណិ ។ អារម្មណាធិបតិយេវ ។

[១០២] ចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិកស្ស
ធម្មស្ស អនន្តរវ្យច្ឆយេន បច្ឆយោ បុរិមា បុរិមា
ចេតសិកា ខន្ធា បច្ឆិមានំ បច្ឆិមានំ ចេតសិកានំ
ខន្ធានំ អនន្តរវ្យច្ឆយេន បច្ឆយោ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ
បុរិមា បុរិមា ចេតសិកា ខន្ធា បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស
ចិត្តស្ស អនន្តរវ្យច្ឆយេន បច្ឆយោ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ
បុរិមា បុរិមា ចេតសិកា ខន្ធា បច្ឆិមានំ បច្ឆិមានំ
ចេតសិកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច អនន្តរវ្យច្ឆយេន
បច្ឆយោ ។ អចេតសិកោ ធម្មា អចេតសិកស្ស
ធម្មស្ស អនន្តរវ្យច្ឆយេន បច្ឆយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្ត
បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរវ្យច្ឆយេន បច្ឆយោ
អនុលោមំ កោត្រកុស្ស ផលសមាបត្តិយា អនន្តរវ្យ-
ច្ឆយេន បច្ឆយោ ។ អចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិ-
កស្ស ធម្មស្ស អនន្តរវ្យច្ឆយេន បច្ឆយោ ឃី តីណិ
កាតញ្ចនិ បវេមកមនសទិសំ បូរេត្វា កាតតំ វិជ្ជា-
លក្ខណំ ។ ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
អធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ ។ មានវារៈ ៣ ។ ជាអារម្ម-
ណាធិបតិដដែល ។

(១០២) ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
អនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេត-
សិកក្ខន្ធ ក្រោយៗ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ
នូវមូលផ្សំចុះ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយៗ
ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ នូវមូលផ្សំចុះ ពួកចេត-
សិកក្ខន្ធ មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធ ក្រោយៗ ផង នៃចិត្តផង
ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌
ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយៗ
ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ អនុលោម ជាបច្ច័យ នៃគោត្រក្ខត្តផង នៃផល-
សមាបត្តិផង ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃចេតសិកធម៌ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ បណ្ឌិត គប្បី-
ធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ឲ្យពេញ ដូចដំណើរទី ១ ចុះ មិន
មានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី

ចេតសិកទុកេ បញ្ញាវិពេ

ចេតសិកស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 តីណិ អាវុដ្ឋនាបិ វុដ្ឋានម្បិ នត្តិ ។ សមនន្តរប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ នវ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 នវ បដិច្ចវាសទិសំ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 នវ បដិច្ចវាសទិសំ និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ
 បច្ចយវាសទិសំ ។

[១០៣] ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អាវុដ្ឋនាប-
 និស្សយោ អនន្តរបនិស្សយោ បកក្ខបនិស្សយោ
 ។ បេ ។ បកក្ខបនិស្សយោ ចេតសិកោ ខន្ធា
 ចេតសិកានំ ខន្ធានំ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ម្យលំ បុច្ឆិតតំ តីណិ ឧបនិស្សយោ ចេត-
 សិកោ ខន្ធា ចិត្តស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ម្យលំ បុច្ឆិតតំ តីណិ ឧបនិស្សយោ ចេត-
 សិកោ ខន្ធា ចេតសិកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ឧប-
 និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អចេតសិកោ ធម្មោ
 អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ អាវុដ្ឋនាបនិស្សយោ អនន្តរបនិស្សយោ បក-
 ក្ខបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកក្ខបនិស្សយោ ឧត្តំ . . .

ចេតសិកទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈៗ អាវុដ្ឋានៈក្តី
 វុដ្ឋានក្តី មិនមានទេ ។ ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧
 ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ
 ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ
 ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។

(១០៣) ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ្ឌបនិស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និងបក-
 ភូបនិស្ស័យ ។ បេ។ ឯបកភូបនិស្ស័យ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធិ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីស្អា ឡូម្មល
 ផងចុះ មានវារៈៗ ពួកចេតសិកក្ខន្ធិ ជាឧបនិស្ស័យ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីស្អា ឡូម្មលផងចុះ មានវារៈៗ
 ពួកចេតសិកក្ខន្ធិ ជាឧបនិស្ស័យ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធិផង នៃ
 ចិត្តផង ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេត-
 សិកធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ្ឌបនិស្ស័យ អនន្តបុ-
 និស្ស័យ និងបកភូបនិស្ស័យ ។ បេ។ ឯបកភូបនិស្ស័យ គឺ ឡូវដូរ . . .

អភិធម្មបំដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

កោជនំ . . . សេនាសនំ . . . ចិត្តំ ឧបនិស្សាយ នានំ
 ទេតិ ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិក្ខុតិ ឧត្តំ . . . កោជនំ . . . សេនា-
 សនំ . . . ចិត្តំ សទ្ធាយ ។ បេ ។ បញ្ញាយ វាគស្ស ។ បេ ។
 បត្តនាយ កាយិកស្ស សុខស្ស កាយិកស្ស ធុក្ខស្ស
 មក្ខស្ស ដលសមាបត្តិយា ឧបនិស្សយ ប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ អនេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស ធម្មស្ស
 ឧបនិស្សយ ប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ
 អនន្តបនិស្សយោ បកត្តបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្ត-
 បនិស្សយោ ឧត្តំ . . . កោជនំ . . . សេនាសនំ . . . ចិត្តំ ឧប-
 និស្សាយ នានំ ទេតិ តីណិ បវេមតមនសទិសំ និញ្ញាណ-
 ករណំ ។ ចេតសិកោ ច អនេតសិកោ ច ធម្មោ ចេតសិ-
 កស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយ ប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ ។

(១០៤) អនេតសិកោ ធម្មោ អនេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស បុរេវាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបុរេ-
 វាតំ វត្តបុរេវាតំ ។ អារម្មណ្ឌបុរេវាតំ ចក្កំ . . .
 វត្តំ . . . អនិច្ចតោ វិបស្សតិ អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ
 តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្កនា រូបំ បស្សតិ
 ទិញ្ញាយ សោតនាតុយា សទ្ធិំ សុណាតិ រូបាយតនំ
 ចក្កវិញ្ញាណស្ស ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នូវកោដន ... នូវសេនាសនៈ ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវចិត្ត ហើយឲ្យ
 នូវទាន ។ បេ ។ ចំបែក នូវសង្ឃ រដូវ ... កោដន ... សេនាសនៈ ...
 ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃសុទ្ធា ។ បេ ។ នៃបញ្ញា និងរតៈ ។ បេ ។ នៃសេចក្តី
 ប្រាថ្នា កាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ មគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ្ឌូបនិស្សយ អនន្តរូបនិស្សយ និង
 បកត្តូបនិស្សយ ។ បេ ។ ឯបកត្តូបនិស្សយ គឺ នូវរដូវ ... នូវកោដន
 ... នូវសេនាសនៈ ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវចិត្ត ហើយឲ្យ នូវទាន
 មានវារៈ ៣ ដូចដំណើរទី ១ ដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។
 ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។

(១០៤) អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយបុរេ-
 ជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ្ឌបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្មណ្ឌ-
 បុរេជាត គឺ បុគ្គល ឃើញ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ... ថាមិនទៀង គ្រេកអរ
 រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ នូវវត្ថុនោះ បុគ្គល ឃើញនូវរូប
 ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតនាគុ រូបាយតនៈ (ជា
 បច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយរូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ។

បេតសិក្ខា ឬញាតិ

វត្តបុរេជានំ ចក្ខុយនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស កាយាយ-
 តនំ កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ត ចិត្តស្ស បុរេជានប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ អបេតសិកោ ធម្មោ បេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេ-
 ជានំ វត្តបុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ ចក្ខុំ . . . វត្តំ
 អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ខោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន
 ចក្ខុនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា សន្តំ
 សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ
 ដោជ្ឈព្វាយតនំ កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ ។
 វត្តបុរេជានំ ចក្ខុយនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតានំ
 ខន្ធនំ កាយាយតនំ . . . វត្ត បេតសិកានំ ខន្ធនំ
 បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អបេតសិកោ ធម្មោ
 បេតសិកស្ស ច អបេតសិកស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជានប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្តបុរេជានំ ។ អារម្ម-
 ណបុរេជានំ ចក្ខុំ . . . វត្តំ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ អស្សា-
 ទេតិ អភិណ្ណតិ តំ អារត្ត ចិត្តត្ត ភស្សយុត្តកា ច ខន្ធនំ
 ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្ខុនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោត-
 នាតុយា សន្តំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 ភស្សយុត្តកានំ ខន្ធនំ ដោជ្ឈព្វាយតនំ . . . ។

ចេតសិកទុក្ខៈ បញ្ញាវិវាទៈ

ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ
(ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយបុរេជាតប្ប-
ច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយបុរេជាតប្ប-
ច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណបុរេ-
ជាត គឺ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើត
ឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយ
ទិព្វសោតធាតុ រូបាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយ
ចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយជញ្ជាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយ
កាយវិញ្ញាណ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ
ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ ... វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃ
ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
ចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់
អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណបុរេជាត គឺ បុគ្គល ឃើញ
នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួកសម្ប-
យុត្តកក្ខន្ធក៏ កើតឡើង ព្រោះប្រាវត្ត នូវវត្ថុនោះ បុគ្គល ឃើញ នូវរូប
ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយានៈ (ជាបច្ច័យ)
នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយជញ្ជាយានៈ ... ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្ត-
កានព្វា ខន្ធានំ កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស សម្ប-
យុត្តកានព្វា ខន្ធានំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[១០៥] ចេតសិកោ ធម្មា អចេតសិកស្ស
ធម្មស្ស បច្ឆាជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សង្ខតំ ។
អចេតសិកោ ធម្មា អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស បច្ឆា-
ជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សង្ខតំ ។ ចេតសិកោ ច
អចេតសិកោ ច ធម្មា អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស
បច្ឆាជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សង្ខតំ ។

[១០៦] ចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិកស្ស
ធម្មស្ស អាសេវនប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[១០៧] ចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិកស្ស
ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នាណាខ-
ណិកា ។ សហជាតា ចេតសិកា ចេតនា សម្បយុត្ត-
កានំ ខន្ធានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នាណាខ-
ណិកា ចេតសិកា ចេតនា វិចារកានំ ខន្ធានំ កម្មប្ប-
ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចេតសិកោ ធម្មា អចេតសិ-
កស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នា-
ណាខណិកា ។ សហជាតា ចេតសិកា ចេតនា ចិត្តស្ស
ចិត្តសម្បជ្ជានព្វា ខន្ធានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃ
ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[១០៥] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយបច្ឆា-
ជាតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេត-
សិកធម៌ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី
អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។
សេចក្តីបំប្រួញ ។

[១០៦] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអា-
សវនប្បច្ច័យ ។

[១០៧] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយកម្មប្ប-
ច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេត-
សិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនា-
នាខណិកៈ គឺ ចេតសិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធ ដោយកម្មប្ប-
ច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ
បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតសិកចេត-
នា ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានុរូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

ចេតសិកទុកេ បញ្ញាវារោ

នាណាខណីកា ចេតសិកា ចេតនា វិចារកស្ស
 ចិត្តស្ស កដត្តា ច រូបាណំ កម្មប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។
 ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស ច អចេតសិកស្ស
 ច ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហជាតា
 នាណាខណីកា ។ សហជាតា ចេតសិកា ចេតនា
 សម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូបាណំ កម្មប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ នាណាខណីកា
 ចេតសិកា ចេតនា វិចារកាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តស្ស ច
 កដត្តា ច រូបាណំ កម្មប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។

(១០៨) ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស វិចារកប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ នវ អាហារប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ចយោ នវ ស្រ្តិយប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 នវ ឈានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ភីណិ មក្កប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ ភីណិ សម្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ បញ្ច ។

(១០៩) ចេតសិកោ ធម្មោ អចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ អចេតសិកោ
 ធម្មោ អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។

ចេតសិវេទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតសិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃវិបាកចិត្តផង នៃពួក
 កងក្តារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិក-
 ធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និង
 នានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតសិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានុរូបផង ដោយកម្មប្ប-
 ច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតសិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធ
 ផង នៃចិត្តផង នៃពួកកងក្តារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[១០៨] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយវិបា-
 កប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ជាបច្ច័យ ដោយសាហារប្បច្ច័យ គឺ មាន
 វារៈ ៧ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ជាបច្ច័យ
 ដោយឈានប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ
 គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ។

[១០៩] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំ-
 ប្រញ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតំ ចិត្តំ ចិត្តសមុជ្ជានំ រូទានំ វិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ កេជន្តារូទានំ
 វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តំ វត្ថុស្ស វិប្បយុត្ត-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ចក្ខាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញា-
 ណាស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយាយតនំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតំ ចិត្តំ បុរេជាតស្ស ឥមស្ស កា-
 យស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អចេតសីកោ
 ធម្មោ ចេតសីកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិ-
 ក្ខណោ វត្ថុ ចេតសីកានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ចក្ខាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស-
 ហតតានំ ខន្ធានំ កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចេតសី-
 កានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អចេត-
 សីកោ ធម្មោ ចេតសីកស្ស ច អចេតសីកស្ស ច
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេ-
 ជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចេតសីកានំ
 ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មចំណីក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកកដក្ការូប ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយាននៈ ជាបច្ច័យ
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 កាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 ឯបច្ចាជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធ ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែល
 ប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយាននៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់
 សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ
 ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

ចេតសិកទុកេ បញ្ញាវិហេ

បុរេជាតំ ចក្ខាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណាស្ស សម្មយុត្ត-
 កានញ្ច ខន្ធានំ កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស
 សម្មយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា
 អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខត្តំ ។

[១១០] ចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឯកំ បដិច្ចសទិសំ ។
 ចេតសិកោ ធម្មា អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខត្តំ ។
 ចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិកស្ស ច អចេតសិកស្ស
 ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឯកំ បដិច្ចស-
 ទិសំ ។ អចេតសិកោ ធម្មា អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ
 អាហារំ ភ្ន្រ្តិយំ ។ សង្ខត្តំ ។ អចេតសិកោ ធម្មា
 ចេតសិកស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ ចិត្តំ ចេតសិកានំ ខន្ធានំ
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្កុណោ ចិត្តំ ។ បេ ។

ចេតសិកទុក្ខៈ បញ្ញាវិរៈ

ឯបុរេជាត គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធដង កាយាយាននៈ ... វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃ
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អាច-
 តសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអាចតសិកធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[១១០] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 អត្តិប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចេតសិកធម៌
 ជាបច្ច័យ នៃអាចតសិកធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអាចតសិកធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ គឺ
 មានវារៈ ១ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ អាចតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 អាចតសិកធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចា-
 ជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ អាចតសិក-
 ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
 ជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចេតសិកានំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ចក្កំ ... វត្ថុំ អនិច្ចតោ
 ... បុរេជាតសទិសំ និដ្ឋានំ ។ អចេតសិកោ ធម្មា
 ចេតសិកស្ស ច អចេតសិកស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហ-
 ជាតំ ចិត្តំ សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសម្មជ្ជាណនញ្ច
 រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ
 ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចេតសិកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តស្ស ច អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ
 ចក្កំ ... វត្ថុំ អនិច្ចតោ ... បុរេជាតសទិសំ និដ្ឋានំ ។
 ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។
 សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ ខន្ធា
 ចក្កាយតនញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ កាយវិញ្ញាណសហគ-
 តោ ... ចេតសិកោ ឯកោ ខន្ធា ច វត្ថុ ច
 ចិត្តញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ទ្វេ
 ខន្ធា ... ។ សហជាតោ ចេតសិកោ ឯកោ ខន្ធា
 ច វត្ថុ ច ចិត្តញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ទ្វេ ខន្ធា ... បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធ ដោយអត្តិ-
 ប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង . . .
 ដូចបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ មិនមានផ្សេងៗគ្នាទេ ។ អចេតសិកធម៌ ជា
 បច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃ
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ
 នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង . . . ដូចបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ
 មិនមានផ្សេងៗគ្នាទេ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 ចេតសិកធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។
 សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយាននៈក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ចេត-
 សិកក្ខន្ធ ១ ក្តី វត្ថុក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ
 នូវខន្ធ ២ . . . ។ សហជាត គឺ ចេតសិកក្ខន្ធ ១ ក្តី វត្ថុក្តី
 ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ នូវខន្ធ ២ . . .
 ឯវារៈទាំង ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

ចេតសិកុពេ បញ្ញាវិហេ

ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា អចេតសិ-
កស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សហជាតា
ចក្កុវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច
ចក្កុវិញ្ញាណស្ស កាយវិញ្ញាណសហគតា ... ចេត-
សិកោ ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបានំ
អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសិកោ ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច
មហាក្ខតា ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ។ សហជាតា ចេតសិកោ ខន្ធា ច វត្ថុ
ច ចិត្តស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ
តិណិបិ កាតញ្ច ។ បច្ឆាជាតា ចេតសិកោ ខន្ធា ច
ចិត្តញ្ច បុរេជានិកស្ស ឥមស្ស កាយស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា ចេតសិកោ ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច
កតធិដ្ឋានោ អាហារោ ច ឥមស្ស កាយស្ស អត្ថិ-
ប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា ចេតសិកោ ខន្ធា ច
ចិត្តញ្ច រូបដីវត្ថិន្ទ្រិយញ្ច កដត្តារូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ។ ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច
ធម្មា ចេតសិកស្ស ច អចេតសិកស្ស ច ធម្មស្ស
អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។

ចេតសិកទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយ
អត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ និង
ឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
ក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដែលប្រឡំដោយកាយ-
វិញ្ញាណ . . . ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្ត-
សមុដ្ឋានរូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី ពួកមហាកូត
ក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ សហជាត
គឺ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី វត្ថុក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចិត្ត ដោយអត្តិប្បច្ច័យ
សហជាត គឺ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
ដោយអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ព្យា បណ្ឌិត គប្បធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ផងចុះ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
កាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចេត-
សិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី កតាឡើងវិញហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ ដោយ
អត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី រូបដ៏-
វត្ថុន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ ចេត-
សិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេត-
សិកធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បវត្តនំ

សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ឯកេវ ខន្ធភ ច
 ចក្កាយតនញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ច
 អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយវិញ្ញាណសហគតោ
 ឯកោ ខន្ធភ ច កាយាយតនញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធនំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស ច អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ទ្វេ
 ខន្ធភ ... ។ សហជាតោ ចេតសិកោ ឯកោ ខន្ធភ
 ច វត្ថុ ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធនំ ចត្តស្ស ច អត្តិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ទ្វេ ខន្ធភ ... បដិសន្ធិយា ទ្វេ កាតញ្ច ។

[១១១] ហេតុយា តីណិ អារម្មណេ នវ អនិ-
 បតិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
 នវ អញ្ញមញ្ញេ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ
 បុរជាតេ តីណិ បញ្ញាជាតេ តីណិ អាសេវនេ នវ
 កម្មេ តីណិ វិចារកេ នវ អាហារេ នវ វេទនិយេ
 នវ ណារេ តីណិ មត្តេ តីណិ សម្បយុត្តេ បញ្ច
 វិប្បយុត្តេ បញ្ច អត្តិយា នវ នត្តិយា នវ វិគតេ
 នវ អវិគតេ នវ ។

អភិធម្មប័ណ្ណ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណភ្នំ ចក្ខុយានៈ
 ភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ
 ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណភ្នំ កាយាយានៈភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃ
 ខន្ធ ២ ផង នៃកាយវិញ្ញាណផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . ។
 សហជាត គឺ បេតសិក្ខុខន្ធ ១ ភ្នំ វត្តភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង
 នៃចិត្តផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . មានវារៈ ២ បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

[១១១] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការម្សុណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអពាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារ-
 ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្ប-
 ច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

ចេតសិកទុក្ខៈ បញ្ញាវិវៈ

[១១២] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយភ័ន្តិយប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន

អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង
 ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ចេត-
 សិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយការម្ម-
 ណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអ-
 ចេតសិកធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌-
 ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយការម្ម-
 ណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ។

[១១៣] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនោអវិគតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ។

[១១៤] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 . . . ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៣

ចិត្តសម្បយុត្តទុក្ខំ បដិច្ចវិញ

នមត្តេ ភីណិ នសម្បយុត្តេ ឯកំ នវប្បយុត្តេ ឯកំ
នោនត្តិយា ភីណិ នោវិគតេ ភីណិ ។

[១១៥] នហេតុប្បច្ចយា អារម្មណេ នវ . . .
អនិបតិយា នវ ។ អនុលោមមាតិកា កាតញ្ច ។
. . . អវិគតេ នវ ។

បេតសិកទុកំ និដ្ឋិតំ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុក្ខំ

បដិច្ចវិញ

[១១៦] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តំ
ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធស បដិច្ច ឯកោ
ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ
បដិច្ច ចិត្តវប្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា
ចិត្តសម្បយុត្តេ ខន្ធស បដិច្ច ចិត្តសម្បជ្ជានំ រូបំ បដិ-
សន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច
ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវប្បយុត្តោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជន្តិ
ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ
ខន្ធា ចិត្តសម្បជ្ជានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធស . . . បដិសន្ធិ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ក្នុងនមក្កប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោ-
វិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

(១១៥) ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ...
ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ អនុលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
ចុះ ។ ... ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

ចប់ បេតសិកទុកៈ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ

បដិច្ចវារៈ

(១១៦) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌^(១) (ធម៌ដែលប្រកបដោយចិត្ត) អា-
ស្រ័យ ទ្រូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
អាស្រ័យ ទ្រូវចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធទ ខន្ធទ អាស្រ័យ ទ្រូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌^(២) (ធម៌ដែលប្រាសចាកចិត្ត)
អាស្រ័យ ទ្រូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ
ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ ទ្រូវពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
។ បេ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្រូវចិត្តសម្ប-
យុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជាន-
រូបក្តី អាស្រ័យ ទ្រូវចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធទ ទ្រូវខន្ធទ ... ជាបដិសន្ធិ ។

១ បានដល់វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ និងសង្ខារក្ខន្ធ ។ ២ រូប និងនិព្វាន ។ អដ្ឋកថា ។

អភិធម្មបដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ឯកំ មហាក្កតំ . . . មហាក្កតេ
 បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ឯកំ
 មហាក្កតំ . . . មហាក្កតេ បដិច្ច កកដត្តារូបំ ឧបា-
 នារូបំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ
 បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ បដិច្ច
 ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា មហាក្កតេ បដិច្ច កកដត្តារូបំ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តញ្ច ចិត្តវិប្បយុត្តញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិ-
 ក្ខណោ ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . ។ ចិត្តសម្បយុត្តញ្ច ចិត្តវិប្ប-
 យុត្តញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធា ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ ខន្ធា ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច កកដត្តារូបំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺ មហាកូត១ ... ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវពួក
មហាកូត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ មហាកូត ១ ... កដត្តារូប និងឧបាទា-
រូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវ
ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃ
បដិសន្ធិ ពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី
ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ
នូវវត្ថុ កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌
អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
នូវចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ១ ផង នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ ... ។
ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌
ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ
នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នូវពួកមហាកូតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នូវពួកមហាកូតផង ។

ចិត្តសម្បយុត្តកា បដិច្ចវិហារ

ចិត្តសម្បយុត្តកា ចិត្តវិប្បយុត្តកា ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្ប-
ច្ចយា បដិសន្ធិក្កុណោ ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធកា
វត្តកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធស្វេ . . . ចិត្តសម្បយុត្ត
ខន្ធស្វេ ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ ។

[១១៧] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា ចិត្តសម្ប-
យុត្តំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធស្វេ . . .
បដិសន្ធិ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តោ
ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្កុណោ
វត្តំ បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា ។ ចិត្តសម្បយុត្តកា
ចិត្តវិប្បយុត្តកា ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្កុណោ ចិត្តសម្ប-
យុត្តំ ឯកំ ខន្ធកា វត្តកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធស្វេ
. . . ។ សន្ធិត្តំ ។

[១១៨] ហេតុយា នវ អារម្មណោ តីណិ អធិ-
បតីយា បញ្ច អនន្តរេ តីណិ សមនន្តរេ តីណិ សហ-
ជាតេ នវ អញ្ញមញ្ញេ ធន វិស្សយេ នវ ឧបវិស្សយេ
តីណិ បុរេជាតេ ឯកំ អាសេវនេ ឯកំ កម្មេ នវ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្រវែងចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ផង ទ្រវែងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្រវែងចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ១ ផង
ទ្រវែងចិត្ត ទ្រវែង ខន្ធ ២ ... កងក្តារប អាស្រ័យ ទ្រវែងចិត្តសម្បយុត្តក្នុង
ផង ទ្រវែងចិត្តហាក្តតផង ។

[១១៧] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ ទ្រវែងចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្រវែង
ចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ១ ទ្រវែង ខន្ធ ២ ... ជាបដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្ប-
យុត្តធម៌ អាស្រ័យ ទ្រវែងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
ណាប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសម្បយុត្តក្នុង អាស្រ័យ
ទ្រវែង ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ ទ្រវែងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង ទ្រវែង
ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្រវែងចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ១ ផង ទ្រវែង
ផង ទ្រវែង ខន្ធ ២ ... សេចក្តីបំប្រញ ។

[១១៨] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណាប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអនន្តរាប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វិហារេតេ នវ អាហារេ នវ វិញ្ញាយេ ឈារេ មត្តេ នវ
សម្បយុត្តោ វិណិ វិញ្ញយុត្តេ នវ អវិចារេ នវ វិចារេ
វិណិ វិចារេ វិណិ អវិចារេ នវ ។

[១១៧] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហោតុប្បច្ចយា អហោតុកំ
ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខត្វា ទ្វេ ខន្ធេ ...
អហោតុកប្បដិសន្ធិត្តុណោ វិចិត្តិញ្ញាសហាគតេ ឧទ្ធច្ច-
សហាគតេ ខន្ធេ បដិច្ច វិចិត្តិញ្ញាសហាគតោ ឧទ្ធច្ច-
សហាគតោ មោហោ ។ ឯវំ នវបិ បញ្ញា កាតញ្ច
អហោតុកន្តិ សព្វត្ត និយាមេតតំ ឯកំយេវ មោហា-
ច្ចលំ^(១) ប្បរេតតំ ។

[១២០] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
វិញ្ញយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហោតុប្បច្ចយា
ចិត្តសម្បយុត្តេ ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តសម្បដ្ឋានំ រូបំ
បដិសន្ធិ ។ ចិត្តវិញ្ញយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តវិញ្ញយុត្តោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហោតុប្បច្ចយា ឯកំ មហាក្កនំ
យេវ អសញ្ញាសត្តា ។ ចិត្តសម្បយុត្តញ្ច ចិត្តវិញ្ញ-
យុត្តញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តវិញ្ញយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

១ ម. មោហំ មូលបទេ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្ប-
ច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្ថប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
អវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១១៧] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវអហេតុកត្តខន្ធ ១
ជាចិត្តសម្បយុត្ត នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃអហេតុកត្តសន្និ មោហាៈ
ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខុ ច្រឡំដោយខន្ធច្នះ អាស្រ័យ នូវភ្នកខន្ធ ដែល
ច្រឡំដោយវិចិក្ខុ ច្រឡំដោយខន្ធច្នះ ។ ឯប្រស្នាទាំង ៧ អ្នកប្រាជ្ញ
គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ បទថា អហេតុកៈ ដូច្នោះ បណ្ឌិត គប្បីកំណត់ក្នុង
បច្ច័យទាំងពួង មោហមូល មានតែ ១ គត់ បណ្ឌិត គប្បីបំពេញចុះ ។

[១២០] ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាបដិសន្និ
អាស្រ័យ នូវភ្នកចិត្តសម្បយុត្តខន្ធ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ
នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ មហា-
ភូតិ ១ រហូត ដល់ភ្នកអសញ្ញាសត្វ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ
នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បដិច្ចវារោ

នការច្បុលាច្បុយុយោ ចិត្តសម្បយុត្តេ ខន្ធេ ម មហា-
ក្ខតេ ម មនីច្ច ចិត្តសម្បជ្ឈានំ រូបំ មនីសន្និក្ខុណោ
ឯកំ សង្ខតំ ។

[១២០] នហេតុយា នវ នការម្មណោ ភីណិ នអ-
និបតិយា នវ នអនន្តរេ ភីណិ នសមនន្តរេ ភីណិ
នអញ្ញាមញ្ញេ ភីណិ នឧបនិស្សយេ ភីណិ នចុរេជាតេ
នវ នបច្ឆាជាតេ នវ នអាសវនេ នវ នកម្មេ ទ្វេ
នវនាកេ មញ្ញុ នអាហារេ ឯកំ នស្រ្តិយេ ឯកំ
នណារេ ឯកំ នបក្កេ នវ នសម្បយុត្តេ ភីណិ នវិច្ចុ-
យុត្តេ ទ្វេ នោនតិយា ភីណិ នោវិកតេ ភីណិ ។

[១២២] ហេតុច្បុយុយោ នការម្មណោ ភីណិ ...
នអនិបតិយា នវ នកម្មេ ឯកំ នវិទាកេ មញ្ញុ
នសម្បយុត្តេ ភីណិ នវិច្ចុយុត្តេ ឯកំ នោនតិយា
ភីណិ នោវិកតេ ភីណិ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសម្មជានរូប អាស្រ័យ នូវវត្ថុកិច្ច-
សម្បយុត្តទុក្ខផល នូវវត្ថុកមហាក្ខតផល មានវារៈ ១ ក្នុង ១ ណៈ វៃរបដិសន្ធិ
សេចក្តីប្រញា ។

[១២១] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាញាប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការសវនប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
នឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងនោ-
នត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[១២២] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
នោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុណោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១២៣] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណោ វីណី ...
អនន្តរេ វីណី សមនន្តរេ វីណី អញ្ញាមញ្ញោ ធិ បុរ-
ជាតេ ឯកំ អាសេវេនេ ឯកំ កម្មេ នវ មក្កេ ឯកំ
អវិគតេ នវ ។

សហជាតវារោ បដិច្ចវារសទិសោ ។

បច្ចយវារោ

[១២៤] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា វីណី បដិច្ច-
សទិសា . ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តវិប្បយុត្តោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ឯកំ . . . បដិច្ចស-
ទិសំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្ត-
សម្បយុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ
បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តសម្ប-
យុត្តកា ខន្ធា មហាក្ខតេ បច្ចយា ចិត្តសម្បជ្ឈានំ
រូបំ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តញ្ច ចិត្តវិប្បយុត្តញ្ច
ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មប័ដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(១២៣) ក្នុងការប្បណប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ
 ... ក្នុងអនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 អពាមញ្ញប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៦ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ១ ក្នុងការស-
 វនប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។

សហជាតវារៈ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។

បបូយវារៈ

(១២៤) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្ត-
 វិប្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុ-
 ប្បដ្ឋាយ គឺ មានវារៈ ១ . . . ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួក
 ចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចិត្តសម្បដ្ឋានរូប
 ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកមហាក្វត ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង

ប័ណ្ណសម្បយុត្តកំ បច្ចុយវិកេ

ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច វត្តញ្ច
 បច្ចុយា ទ្វេ ខន្ធិ ទ្វេ ខន្ធិ . . . បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តញ្ច ចិត្តវិប្បយុត្តញ្ច ធម្មំ បច្ចុយា ចិត្តវិប្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធិ ច
 មហាក្កតេ ច បច្ចុយា ចិត្តសម្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តញ្ច ចិត្តវិប្បយុត្តញ្ច ធម្មំ បច្ចុយា ចិត្ត-
 សម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេ-
 តុប្បដ្ឋយា ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច វត្តញ្ច បច្ចុយា
 ទ្វេ ខន្ធិ ទ្វេ ខន្ធិ . . . ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធិ ច
 មហាក្កតេ ច បច្ចុយា ចិត្តសម្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។

[១២៥] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចុយា ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ឯកំ បដិច្ច-
 សនិសំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចុយា ចិត្តសម្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ចក្កាយតនំ បច្ចុយា
 ចក្កវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធិ កាយាយតនំ . . . វត្ត
 បច្ចុយា ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធិ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តញ្ច ចិត្តវិប្បយុត្តញ្ច ធម្មំ បច្ចុយា ចិត្តសម្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ចក្កវិញ្ញាណសហ-
 គតំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចក្កាយតនញ្ច បច្ចុយា ទ្វេ ខន្ធិ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បច្ចយវារៈ

ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ១ ផង
 នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសម្បជានរូប ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសម្ប-
 យុត្តក្នុងផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្ត-
 ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តក្នុង
 ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ចិត្តសម្បជានរូប ជាបដិសន្ធិ ពឹង
 ផ្អែក នឹងពួកចិត្តសម្បយុត្តក្នុងផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ។

[១២៥] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ១ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះអារ-
 ម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹង
 ចក្ខុយតនៈ នឹងកាយាយតនៈ . . . ពួកចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ជាបដិសន្ធិ
 ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង
 នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង

អភិធម្មប័ដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ទ្វេ ខន្ធ . . . កាយវិញ្ញាណសហគតំ . . . ចិត្ត-
សម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធហ វត្ថុញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធ
ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ សន្ធិតំ ។

[១២៦] ហេតុយា នវ អារម្មណោ ភីណិ អធិប-
តិយា នវ អនន្តរេ ភីណិ សមនន្តរេ ភីណិ សហជាតេ
នវ អញ្ញាបញ្ញា ធនិស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ ភីណិ
បុរាជាតេ ភីណិ អាសេវនេ ភីណិ កកម្មេ នវ ។ បេ ។
អវិគតេ នវ ។

[១២៧] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា ភីណិ បដិច្ច-
សទិសា ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តវិប្បយុត្តោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា ឯកំ មហាក្ខតំ យាវ
អសញ្ញសត្តា ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្ត-
សម្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា ចក្ខា-
យតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធ កាយា-
យតនំ . . . វត្ថុំ បច្ចយា អហេតុកា ចិត្តសម្បយុត្តកា
ខន្ធ បដិសន្ធិ វត្ថុំ បច្ចយា វិចិក្ខាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
សហគតោ មោហោ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា
ចិត្តសម្បយុត្តោ ធនិ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធនិ ធម្មោ ឧប្បជ្ជន្តិ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នឹងខន្ធ ២ . . . ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក
នឹងចិត្តសម្បយុត្តិក្ខន្ធ ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃ
បដិសន្ធិ សេចក្តីប្រញូញ ។

[១២៦] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងភារម្មណប្បដ្ឋាយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣
ក្នុងសមនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧
ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
ឧបនិស្សយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុង
អាសេវនប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។ បេ ។
ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។

[១២៧] ចិត្តសម្បយុត្តិធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តិធម៌
ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ច-
វារៈដែរ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តិធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តិធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ មហាក្ខត១ រហូត ដល់ពួកអសញ្ញា-
សត្វ ។ ចិត្តសម្បយុត្តិធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តិធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ នឹងកាយាយតនៈ . . . ពួកអហេតុក្ខន្ធ
ជាចិត្តសម្បយុត្តិ ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ មោហៈ ដែលប្រឡំ
ដោយវិចិត្តិចា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសម្បយុត្តិ-
ធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តិធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តិធម៌ ទើបកើតឡើង

ចិត្តសម្បយុត្តក្កោ បច្ចយវារោ

នហេតុប្បដ្ឋយា វត្ថុំ បច្ចយា អហេតុកា ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា បហាភូតេ បច្ចយា ចិត្តសម្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តកា ចិត្តវិប្បយុត្តកា ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បដ្ឋយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធកា បក្ខាយតនន្ធកា បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធកា ទ្វេ ខន្ធកា . . . កាយវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធកា កាយាយតនន្ធកា បច្ចយា . . . អហេតុកំ ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធកា វត្ថុកា បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធកា ទ្វេ ខន្ធកា . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិត្ថុណោ វិចីក្ខាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធកា ច វត្ថុកា បច្ចយា វិចីក្ខាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។ ឯវំ ទ្វេ បញ្ញា បវត្តិប្បដិសន្ធិ កាតញ្ច ។ សន្និទ្ធិ ។

[១២៨] នហេតុយា នវ នអារម្មណោ ភីណិ នអធិបតិយា នវ នអនន្តរេ ភីណិ នសមនន្តរេ ភីណិ នឧបដិស្សយេ ភីណិ នបុរេជាតេ នវ នបច្ឆាជាតេ នវ នអាសេវនេ នវ នកម្មេ ចន្តារិ នវិចារកេ នវ នអាហារេ ឯកំ នស្រ្តិយេ ឯកំ នឈានេ ចន្តារិ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បច្ចយវារៈ

ព្រោះនរហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកអរហេតុកក្ខន្ធ ជាចិត្តសម្បយុត្ត ពឹងផ្អែក
 នឹងវត្ថុ ចិត្តសម្បជ្ជានុប ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកមហាកូត ។ ចិត្ត
 សម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១
 ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង នឹងខន្ធ ២ . . .
 ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណផង នឹងកាយ-
 យតនៈផង . . . ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងអរហេតុកក្ខន្ធ ១ ជាចិត្តសម្ប-
 យុត្តផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកក្ខន្ធវិសន្ធិ
 មោហៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែក នឹងពួក
 ខន្ធ ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈផង នឹងវត្ថុផង ។
 ប្រស្នា ២ យ៉ាង នឹងបវត្តិប្បដិសន្ធិ អ្នកប្រាជ្ញ គប្បធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។
 សេចក្តីបំប្រួញ ។

- (១២៨) ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ៣ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ៣ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ៣ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ៧ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ២ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ១ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនរហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ២

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

នហត្ថេ នវំ នសម្បយុត្តេ ភីណិ នវិប្បយុត្តេ ទ្វេ
លោនត្តិយា ភីណិ លោវិគតេ ភីណិ ។

[១២៧] ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណោ ភីណិ . . .
នកម្មេ ភីណិ នវិប្បយុត្តេ ឯកំ លោនត្តិយា ភីណិ
លោវិគតេ ភីណិ ។

[១៣០] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណោ ភីណិ
។ បេ ។ . . . មត្តេ ភីណិ ។ បេ ។ . . . អវិគតេ នវំ ។
និស្សយវារោ បច្ចយវារសទិសោ ។

សំសដ្ឋិវារោ

[១៣១] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្ត-
សម្បយុត្តោ ធម្មោ ទុប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសម្ប-
យុត្តំ ឯកំ ខន្ធិំ សំសដ្ឋា ទ្វេ ខត្វា ទ្វេ ខត្វេ . . .
បដិសន្ធិ៍^(១) ។

[១៣២] ហេតុយា ឯកំ អារម្មណោ ឯកំ អធិ-
បតិយា ឯកំ សត្វត្ត ឯកំ អវិគតេ ឯកំ ។

[១៣៣] នហេតុយា ឯកំ នអធិបតិយា

១ ម. បដិសន្ធិក្ខណោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
នោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[១២៧] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[១៣០] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
ៗ បេ ៗ ... ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ៗ បេ ៗ ... ក្នុងនោវិត-
តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

និស្សយវារៈ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។

សំសង្កេតៈ

[១៣១] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងចិត្តសម្បយុត្តខន្ធ ១
នឹងខន្ធ ២ ... ជាបដិសន្ធិ ។

[១៣២] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធ
តែមានវារៈ ១ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ។

[១៣៣] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បញ្ញាវិពោ

ឯកំ នច្ចុរថោតេ ឯកំ នច្ចាថោតេ ឯកំ នអាសេវនេ
ឯកំ នកម្មេ ឯកំ នវិហារេត ឯកំ នឈានេ ឯកំ
នមត្តេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ ឯកំ ។

ឯវំ ឥតវេ ទ្វេ កណ្ឌនាបិ សម្បយុត្តវារោបិ
កាតញ្ច ។

បញ្ញាវិពោ

(១៣២) ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
យុត្តស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្ត-
សម្បយុត្តា ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ហេតុប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ
ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ
ចិត្តសម្បយុត្តា ហេតុ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូចានំ ហេតុ-
ប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ
ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ច ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ច ធម្មស្ស
ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសម្បយុត្តា ហេតុ
សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសម្មដ្ឋាននក្ខ រូចានំ
ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវិវរៈ

មានវារៈ ១ ក្នុងនិបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនិបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ១ ក្នុងនិសាសវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនិកម្មប្បដ្ឋយ មាន
 វារៈ ១ ក្នុងនិវាហកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនិឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១
 ក្នុងនិមត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ។
 ការរាប់ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅពីនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។

បញ្ញាវិវរៈ

(១៣៤) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបដ្ឋយ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
 ហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តហេតុ ជាបដ្ឋយ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយហេតុប្បដ្ឋយ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបដ្ឋយ នៃ
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តហេតុ ជាបដ្ឋយ
 គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តរូប ដោយហេតុប្បដ្ឋយ ។ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តធម៌ ជាបដ្ឋយ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង
 ដោយហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តហេតុ ជាបដ្ឋយ គឺ ជាបដិសន្ធិ
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តរូបផង ដោយហេតុប្បដ្ឋយ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១៣៥] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ នានំ . . .
 សីលំ . . . ឧបោសថកម្មំ កត្តា តំ បច្ចវេក្ខតិ អស្សា-
 នេតិ អភិធម្មតិ តំ អារត្ត វាតោ ឧប្បជ្ជតិ នោមនស្សំ
 ឧប្បជ្ជតិ បុព្វេ សុចិណ្ណានិ . . . លោកា វុដ្ឋហិត្តា
 លានំ . . . អរិយា មត្តា វុដ្ឋហិត្តា មក្កំ បច្ចវេក្ខន្តិ
 ផលំ បច្ចវេក្ខន្តិ បហីនេ កំលេសេ . . . វិក្ខម្ហិត
 កំលេសេ បច្ចវេក្ខន្តិ បុព្វេ សម្មនាចិណ្ណា កំលេសេ
 ជានន្តិ ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធភិធម្មតោ ។ បេ ។ នោម-
 នស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ចេតោបរិយញ្ញាលោន ចិត្តសម្បយុត្ត-
 សបដ្ឋិស្សំ ចិត្តំ ជានាតិ អាកាសានញ្ញាយតនំ វិញ្ញា-
 ណញ្ញាយតនស្សំ អាកិញ្ញញ្ញាយតនំ លេសញ្ញាណស-
 ញ្ញាយតនស្សំ ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធភិធម្មតោ ណស្សំ
 ចេតោបរិយញ្ញាលស្សំ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញា ណស្សំ
 យថាកម្មបកញ្ញា ណស្សំ អនាគតិសញ្ញា ណស្សំ អា-
 វុដ្ឋនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តវិប្បយុត្តោ
 ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ អរិយា និព្វានំ បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ
 តោត្រកុស្សំ វេទានស្សំ មក្កស្សំ ផលស្សំ អវុដ្ឋនាយ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(១៣៥) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ នូវទាន . . . នូវសីល . . . បុគ្គល
ធ្វើ នូវឧបោសថកម្ម ពិចារណា នូវឧបោសថកម្មនោះ ហើយត្រេក-
អរ រីករាយ រតនៈ កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវពួកកុសលនោះ
ទោមនស្ស កើតឡើង នូវពួកកុសល ដែលសន្សំហើយ ក្នុងកាល
បុន . . . ចេញ អំពីឈាន នូវឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ
អំពីមគ្គ ពិចារណា នូវមគ្គ ពិចារណា នូវផល នូវពួកកិលេស ដែល
លះបង់ហើយ . . . ពិចារណា នូវពួកកិលេស ដែលសន្តត់សន្តិន
ហើយ ដឹង នូវពួកកិលេស ដែលធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន
នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តទុន្ទ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើត
ឡើង បុគ្គល ដឹង នូវចិត្ត របស់បុគ្គល ដ្ឋកប្រកបដោយចិត្តសម្ប-
យុត្តធម៌ ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាគាសានញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ)
នៃវិញ្ញាណញ្ញាយតនៈ អាភិញ្ញាញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃនេវសញ្ញា-
នាសញ្ញាយតនៈ ពួកចិត្តសម្បយុត្តទុន្ទ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា
នូវឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ
យថាកម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតិសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។
ចិត្តិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយអារម្មណ-
ប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បញ្ញារាជេ

អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កំ . . . វត្ថុំ . . .
 ចិត្តវិប្បយុត្តោ ខន្ធភិណ្ឌិតោ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ
 ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោ-
 តនាតុយា សន្តំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណាស-
 ហាគតានំ ខន្ធានំ ដោជ្ឈព្វាយតនំ . . . ចិត្តវិប្បយុត្តា
 ខន្ធា វត្ថុវិញ្ញាណាស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណាស្ស
 យថាកម្មបកត្តាណាស្ស អនាគតំសញ្ញាណាស្ស អាវជ្ជ-
 នាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[១៣៦] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ
 សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ ទានំ . . .
 សីលំ . . . ឧទោសថកម្មំ . . . តំ ករុំ កត្វា បច្ច-
 វេក្ខតិ អស្សាទេតិ អភិទន្ធតិ តំ ករុំ កត្វា រាគោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ឈតិ បុព្វេ . . . ឈានា . . . អរិយា
 មត្តា វុដ្ឋហិត្វា មក្កំ ករុំ កត្វា . . . ផលំ ករុំ កត្វា
 បច្ចវេក្ខន្តិ ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធករុំ កត្វា អស្សា-
 ទេតិ អភិទន្ធតិ តំ ករុំ កត្វា រាគោ ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋិ
 ឧប្បជ្ឈតិ ។ សហជាតាធិបតិ ចិត្តសម្បយុត្តា អធិបតិ
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវគោត្រកូ វេទនាៈ មគ្គ និងផល
 ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ . . . នូវចិត្តវិប្បយុត្តក្ខន្ធ
 ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប
 ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតនាតុ រូបាយតនៈ (ជា
 បច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ . . .
 ពួកចិត្តវិប្បយុត្តក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥទ្ធិវិធានាណ
 បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាភម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតំសញ្ញាណ
 ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

(១៣៦) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។
 អារម្មណាធិបតិ គឺ នូវទាន . . . នូវសីល . . . នូវឧបោសថកម្ម . . .
 ធ្វើ នូវកុសលនោះ ឲ្យជាទីគោរព ហើយពិចារណា ត្រេកអរ រីករាយ
 រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវកុសលនោះ ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើត
 ឡើង ក្នុងកាលមុន . . . អំពីឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ
 អំពីមគ្គ ធ្វើ នូវមគ្គ ឲ្យជាទីគោរព . . . ធ្វើ នូវផល ឲ្យជាទីគោរព
 ហើយពិចារណា បុគ្គល ធ្វើ នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព
 ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវខន្ធនោះ
 ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តក្ខន្ធ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបំណែ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អធិ-
 បតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជានាធិបតិ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ អធិបតិ ចិត្តសម្បដ្ឋានំ រូបានំ អធិបតិប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ប ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ប ធម្មស្ស អធិបតិប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជានាធិបតិ ចិត្តសម្បយុត្តោ
 អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសម្បដ្ឋានានញ្ច
 រូបានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ
 ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ ករុំ កត្វា
 បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ កោត្រកុស្ស វេទានស្ស មក្ខស្ស
 ផលស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បក្កំ ... វត្ថុំ ...
 ចិត្តវិប្បយុត្ត ខន្ធើ ករុំ កត្វា អស្សនេតិ អភិធម្មតិ
 តំ ករុំ កត្វា រកោ ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ ។

[១៣៧] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ធម្មស្ស អនន្តរវ្យច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមា
 បុរិមា ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធើ ។ បេ ។ ផលសមា-
 បត្តិយា អនន្តរវ្យច្ចយេន បច្ចយោ ។ សមនន្ត-
 រវ្យច្ចយេន បច្ចយោ សហជានាធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ

អភិធម្មប័ដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ
 បានដល់សហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្ត-
 សម្បជានុរូប ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសម្បជានុរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ចិត្តវិប្បយុត្ត-
 ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់
 អារម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព
 ហើយតិចារណា ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃគោត្រកូ វេទានៈ មគ្គ
 នឹងផល ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ... បុគ្គល ធ្វើ
 នូវពួកចិត្តវិប្បយុត្តក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ហើយគ្រេកអរ រីករាយ រាគៈ
 កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវខន្ធនោះ ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។

(១៣៧) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌

ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធ មុន ។ ។ បេ ។
 ជាបច្ច័យ នៃផលសមាបត្តិ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យ
 ដោយសមនន្តរាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បញ្ញវារោ

សត្ត បដិច្ចសទិសា បញ្ញា យដនា នត្ថំ ។ អញ្ញមញ្ញ-
ប្បច្ចយេន បច្ចយោ ន បដិច្ចសទិសា ។ និស្ស-
យប្បច្ចយេន បច្ចយោ សត្ត បច្ចយវាសទិសា បញ្ញា
យដនា នត្ថំ ។

(១៣៨) ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌ-
បនិស្សយោ អនន្ត្របនិស្សយោ បកត្តបនិស្សយោ
។ បេ ។ បកត្តបនិស្សយោ សទ្ធិំ ឧបនិស្សយ ទានំ
ទេតិ ។ បេ ។ មារំ ជេហ្មតិ ទិដ្ឋិ កណ្ណាតិ សីលំ ...
។ បេ ។ បត្តនំ ... កាយិកំ សុខំ ... កាយិកំ
ទុក្ខំ ឧបនិស្សយ ទានំ ទេតិ ។ បេ ។ មាលំ ហានតិ
សង្ឃំ ភិណ្ឌតិ សទ្ធា ។ បេ ។ កាយិកំ ទុក្ខំ សទ្ធាយ
។ បេ ។ មក្កស្ស ជលសមាបត្តិយា ឧបនិស្សយប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
យុត្តស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ អនន្ត្របនិស្សយោ បកត្តប-
និស្សយោ ។ បេ ។ បកត្តបនិស្សយោ ឧត្ថំ ...
កោជនំ ... សេនាសនំ ឧបនិស្សយ ទានំ ទេតិ
។ បេ ។ សង្ឃំ ភិណ្ឌតិ ឧត្ថ ។ ... កោជនំ ...

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ប្រស្នា ៧ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ តំណ មិនមានទេ ។ ជាបច្ច័យ
ដោយអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ គឺ មានប្រស្នា ៦ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ មានប្រស្នា ៧ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យ-
វារៈដែរ តំណ មិនមានទេ ។

(១៣៨) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និង
បកត្យបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្យបនិស្ស័យ គឺ បុគ្គល អាស្រ័យ នូវសត្វ
ហើយឲ្យ នូវទាន ។ បេ ។ ដំឡើង នូវមានៈ ប្រកាន់ នូវទិដ្ឋិ នូវសីល
... ។ បេ ។ នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ... នូវកាយិកសុខ ... អាស្រ័យ
នូវកាយិកទុក្ខ ហើយឲ្យ នូវទាន ។ បេ ។ សម្លាប់ នូវសត្វ បំបែក នូវសង្ឃ
សត្វ ។ បេ ។ កាយិកទុក្ខ ជាបច្ច័យ នៃសត្វ ។ បេ ។ នៃមគ្គ និង
ផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ្យប-
និស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និងបកត្យបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្យបនិស្ស័យ
គឺ នូវរដូវ ... នូវកោជន ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវសេនាសនៈ
ហើយឲ្យ នូវទាន ។ បេ ។ បំបែក នូវសង្ឃ រដូវ ... កោជន ...

អភិធម្មបិដកេ អនុណោមទុកប្បដ្ឋានំ

សេនាសនំ សន្ទាយ ។ បេ ។ ជលសមាបត្តិយា
ឧបនិស្សយប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ ។

(១៣៧) ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ អារម្មណាបុរេ-
ដានំ វត្តបុរេដានំ ។ អារម្មណាបុរេដានំ បក្ខំ . . .
វត្តំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ជិតំ ទិព្វេន
បក្ខំនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា សម្ពុ-
ស្សណាតិ រូបាយតនំ បក្ខវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ
ដោជ្ឈព្វាយតនំ . . . ។ វត្តបុរេដានំ បក្ខាយតនំ
បក្ខវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ កាយាយតនំ . . .
វត្តំ ចិត្តសម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ បុរេជាតប្បដ្ឋាយេន
បច្ចយោ ។

(១៤០) ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស
ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ សម្ពិទ្ធិតំ ឯកំ ។
អាសេវនប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ ឯកំ ។

(១៤១) ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុ-
ត្តស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ សហជាតា
នាណខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសម្បយុត្តោ ទេតនា
សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ កម្មប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សេនាសនៈ ជាបច្ច័យ នៃសទ្ធា ។ បេ ។ នៃផលសមាបត្តិ ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[១៣៧] ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
បុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្ម-
ណបុរេជាត គឺ ទ្វិវចក្ក . . . ទ្វិវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោម-
នស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ ទ្វិវរូប ដោយទិព្វចក្ក ឬ ទ្វិវសំឡេង
ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំ
ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋង្គាយតនៈ . . . ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ
ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តកិច្ចន្ធ ដោយ
បុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[១៤០] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយ
បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ សេចក្តីបំប្រួញ មានវារៈ ១ ។ ជាបច្ច័យ ដោយការ-
សេវនប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ។

[១៤១] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ ស-
ហជាត គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា (ចេតនា ដែលប្រកបដោយ
ចិត្ត) ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកិច្ចន្ធ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បញ្ញាវារោ

នានាខណ្ឌកា ចិត្តសម្បយុត្តា ចេតនា វិចារកានំ ខន្ធានំ
 កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តា ធម្មោ
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតា នានាខណ្ឌកា ។ សហជាតា ចិត្តសម្ប-
 យុត្តា ចេតនា ចិត្តសម្បជានានំ រូចានំ កម្មប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ នានាខណ្ឌកា ចិត្តសម្បយុត្តា ចេតនា
 កដត្តារូចានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តា ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ច ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ច
 ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតា នានាខ-
 ណ្ឌកា ។ សហជាតា ចិត្តសម្បយុត្តា ចេតនា សម្ប-
 យុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសម្បជានានញ រូចានំ កម្មប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ។ នានាខណ្ឌកា ចិត្តសម្បយុត្តា
 ចេតនា វិចារកានំ ខន្ធានំ កដត្តា ច រូចានំ កម្មប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។

(១៤២) ចិត្តសម្បយុត្តា ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ធម្មស្ស វិចារកប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ ។

(១៤៣) ចិត្តសម្បយុត្តា ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ ។
 ចិត្តវិប្បយុត្តា ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្នុងន្ទ
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត
 គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសម្បជានុរូប ដោយកម្មប្ប-
 ច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួក
 កដក្ការូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
 សម្បយុត្តធម៌ផង នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់
 សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា
 ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្កន្ទផង នៃពួកចិត្តសម្បជានុរូបផង ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា ជាបច្ច័យ
 នៃពួកវិបាកក្នុងផង នៃពួកកដក្ការូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

(១៤២) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
 វិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

(១៤៣) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ដោយអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កតតន្និវិញ្ញាណេ អាហារោ
ឥមស្ស កាយស្ស អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[១៤៤] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ភីណិ ។ ចិត្តវិប្ប-
យុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្ប-
ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ រូបដីតិឥន្ទ្រិយំ កដត្តារូបំ ឥន្ទ្រិយប្ប-
ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
យុត្តស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កុន្ទ្រិយំ
ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ កាយិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ច
ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស
ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កុន្ទ្រិយញ្ច ឧបេក្កុន្ទ្រិ-
យញ្ច ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋ-
យេន បដ្ឋយោ កាយិន្ទ្រិយញ្ច សុខិន្ទ្រិយញ្ច កា-
យិន្ទ្រិយញ្ច ធុក្កុន្ទ្រិយញ្ច កាយវិញ្ញាណសហគតានំ
ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ យានប្បដ្ឋ-
យេន បដ្ឋយោ ភីណិ មក្កប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ភីណិ
សម្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឯកំ ។

[១៤៥] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយពហារប្បច្ច័យ គឺ ភពឡើង្កាពហារ ជាបច្ច័យ
នៃកាយនេះ ដោយពហារប្បច្ច័យ ។

(១៤៤) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្ប-
យុត្តធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ រូបជីវិតិទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តា-
រូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្ប-
យុត្តធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ
ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយិទ្រិយ ។ បេ ។
ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុទ្រិយក្តី ឧបេក្ខិទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួក
ខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយិទ្រិយក្តី
សុទ្ធិទ្រិយក្តី កាយិទ្រិយក្តី ទុក្ខិទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែល
ប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ។

(១៤៥) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌

ចិត្តសម្បយុត្តទ្រព្យ បញ្ញាវិព

ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតំ បដ្ឋា-
 ជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហ-
 ជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចិត្ត-
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។
 បុរេជាតំ ចក្ខាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធា-
 នំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ កាយាយតនំ ...
 វត្ថុ ចិត្តសម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បច្ឆយោ ។

[១៤៦] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ឯកំ បដិច្ចសទិសំ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិ-
 ប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតំ បដ្ឋាជាតំ ។ សង្ខតំ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ច ចិត្តវិប្ប-
 យុត្តស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ បដិច្ច-
 សទិសំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតំ អា-
 ហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបច្ឆាជាត ។ សេចក្តី
 បំប្រញ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តកិច្ចន្ត ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ ចក្ខាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ
 ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ ...
 វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តកិច្ចន្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[១៤៦] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ដោយអត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់ស-
 ហជាត នឹងបច្ឆាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ដូចគ្នានឹង
 បដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយ
 អត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត អាហារ និង ឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំ-
 ប្រញ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ

អភិធម្មវិជ្ជា អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ វេទ្ក
 ចិត្តសម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 បុរេជាតំ ចក្កំ . . . វេទ្កំ អនិច្ចតោ . . . បុរេជាត-
 សទិសំ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មា
 ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណ-
 សហគតោ ឋិតោ ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច ទ្ធិន្ធិ
 ខន្ធាណំ . . . កាយាយតនំ ចិត្តសម្បយុត្តោ ឋិតោ
 ខន្ធា ច វេទ្ក ច ទ្ធិន្ធិ ខន្ធាណំ . . . ទ្វេ ខន្ធា . . .
 បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច
 ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ វេទ្ធិយំ ។ សហជាតា
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធា ច មហាភូតា ច ចិត្តសម្បដ្ឋានានំ
 រូបានំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ បច្ឆាជាតា
 ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា ច កតតទ្ធិវិញ្ញាណោ អាហារោ
 ច វេទ្ធិយំ កាយស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 បច្ឆាជាតា ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា ច រូបដីវិវេទ្ធិយញ្ច
 កដត្តារូបានំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បានដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈ នៃបដិ-
សន្និ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។
ឯបុរេជាត គឺ ខ្សែវត្ថុ . . . ខ្សែវត្ថុ ថាមិនទៀង . . . ដូចគ្នានឹង
បុរេជាតប្បច្ច័យដែរ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជា
បច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
ក្តី ចក្ខាយតនៈក្តី នៃខន្ធ ២ . . . កាយាយតនៈក្តី ចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធ ១
ក្តី វត្ថុក្តី នៃខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ . . . មានបដិសន្និដែរ ។ ចិត្ត-
សម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយ
អត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។
សហជាត គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធក្តី ពួកមហាក្ខតក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
ពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ មានបដិសន្និដែរ ។ បច្ចាជាត
គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធក្តី កពាទ្យិណាហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ
ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធក្តី រូបដី-
ឥន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសម្បយុត្តុកោ បញ្ញាវិហោ

[១៤៧] ហេតុយោ វីណិ អាវច្ឆណោ ទ្វេ អនិ-
 ចនិយោ ចត្តារិ អនន្តរេ ឯកំ សមនន្តរេ ឯកំ សហ-
 ជាតេ សត្ត អញ្ញាមញ្ញោ ន និស្សយេ សត្ត ឧបនិស្ស-
 យេ ទ្វេ ចុរជាតេ ឯកំ ចន្ទាជាតេ ឯកំ អាសេវនេ
 ឯកំ កម្មេ វីណិ វិចារកេ វីណិ អាហារេ ចត្តារិ
 ឥន្ទ្រិយេ ន យានេ វីណិ បក្កេ វីណិ សម្បយុត្ត
 ឯកំ វិប្បយុត្ត ទ្វេ អត្តិយា សត្ត នត្តិយា ឯកំ
 វិគតេ ឯកំ អវិគតេ សត្ត ។

[១៤៨] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អាវច្ឆណាប្បក្កយេន បច្ចយោ សហជា-
 តប្បក្កយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បក្កយេន បច្ចយោ
 កម្មប្បក្កយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បក្កយេន បច្ចយោ
 ចន្ទាជាតប្បក្កយេន បច្ចយោ កម្មប្បក្កយេន បច្ច-
 យោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ច
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ច ធម្មស្ស សហជាតប្បក្កយេន បច្ច-
 យោ កម្មប្បក្កយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បក្កយេន បច្ចយោ
 អាហារប្បក្កយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បក្កយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវារៈ

[១៤៧] ក្នុងវេហតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ២ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ក្នុងអនន្តវប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
 ក្នុងសមនន្តវប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងការសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤
 ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងមគ្គ-
 ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្ត-
 ប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ១ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១៤៨] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្ត-
 សម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នៃចិត្តវិប្បយុត្ត-
 ធម៌ផង ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

អវិជ្ជាបិដកេ អនុលោមទុកប្បញ្ញាតំ

ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អា-
 រម្មណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ឧបទិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ មហេជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ
 ច ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ មហេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្ត-
 សម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មា ចិត្តវិប្បយុ-
 ត្តស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដ្ឋជា-
 តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 ត្រៃយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[១៤៧] នហេតុយា សត្ត នការម្មណោ សត្ត
 នអធិបតិយា សត្ត នអនន្តរេ សត្ត នសមនន្តរេ សត្ត
 នសហជាតេ ន នអញ្ញាមញ្ញា ន នទិស្សយេ ន
 នឧបទិស្សយេ សត្ត នមហេជាតេ សត្ត សព្វត្ថ សត្ត
 នសម្បយុត្តេ ន នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នោអត្ថយា ចត្តារិ
 នោនត្តិយា សត្ត នោវិគតេ សត្ត នោអវិគតេ ចត្តារិ ។

[១៥០] ហេតុប្បដ្ឋយា នការម្មណោ តីណី ... នអ-
 ធិបតិយា តីណី នអនន្តរេ តីណី នសមនន្តរេ តីណី
 នអញ្ញាមញ្ញា ឯកំ នឧបទិស្សយេ តីណី សព្វត្ថ តីណី

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជា
បច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេ-
ជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
វិប្បយុត្តធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[១៤៧] ក្នុងនេហតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសហជាតប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៦ ក្នុងនអពាមពាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងននិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦
ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤
ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
នោអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ។

[១៤៨] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអពាមពាប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៣

បិត្តសំសង្ក័កេ បដិបូរិវោ

នសម្បយុត្តេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ ឯកំ នោនត្តយា
តិណំ នោវិតតេ តិណំ ។

[១៥១] នហេតុប្បច្ចយា អារម្មណេ ទ្វេ . . .
អធិបតិយា ធន្តារិ ។ អនុលោមមាតិកោ កាតញ្ច ។
. . . អវិតតេ សត្ត ។

បិត្តសម្បយុត្តទុកំ និដ្ឋិតំ ។

បិត្តសំសង្ក័កំ

បដិបូរិវោ

[១៥២] ចិត្តសំសង្កំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសង្កោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសង្កំ ឯកំ ខន្ធ
បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ ចិត្ត-
សំសង្កំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសង្កោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសង្កេ ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តសម្បជ្ឈានំ
រូបំ បដិសន្ធិ ។

ចិត្តសំសង្កទុកំ យថា ចិត្តសម្បយុត្តទុកំ
ឃីរំ កាតញ្ចំ និប្ពានាករណំ ។

ចិត្តសំសង្កេតៈ បដិច្ចវារៈ

ក្នុងនសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១

ក្នុងនោនត្ថប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

[១៥១] ក្នុងការម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ

... ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ។ អនុលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បី

ធ្វើប៉ុន្តែ ។ ... ក្នុងអវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

ចប់ ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ ។

ចិត្តសំសង្កេតៈ

បដិច្ចវារៈ

[១៥២] ចិត្តសំសង្កេតិ(១) (ធម៌ដែលច្រឡំដោយចិត្ត) អា-

ស្រ័យ ឡូវចិត្តសំសង្កេតិ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២

អាស្រ័យ ឡូវចិត្តសំសង្កេតិខន្ធ ១ ឡូវខន្ធ ២ ... មានបដិសន្ធិដែរ ។ ចិត្ត-

វិសំសង្កេតិ(២) (ធម៌ដែលប្រា.បចាកការច្រឡំដោយចិត្ត) អាស្រ័យ

ឡូវចិត្តសំសង្កេតិ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋាន-

រូប ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ ឡូវពួកចិត្តសំសង្កេតិ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ យ៉ាងណា ចិត្តសំសង្កេតៈ បណ្ឌិត គប្បី

ធ្វើ យ៉ាងនោះដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្មានទេ ។

១ គឺវេទនាខន្ធ, សញ្ញាខន្ធ នឹងសង្ខារខន្ធ ។ ២ គឺរូប នឹងនិព្វាន ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បិទ្កសមដ្ឋានទុកំ

បដិប្បវិវា

[១៥៣] ចិត្តសមដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមដ្ឋា-
 នោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ ... ចិត្តសមដ្ឋានំ ឯកំ មហាក្កតំ ...
 មហាក្កតេ បដិច្ច ចិត្តសមដ្ឋានំ រូបំ ទុច្ឆានារូបំ ។
 ចិត្តសមដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសមដ្ឋានោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមដ្ឋានេ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច
 ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមដ្ឋានេ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច ចិត្តំ
 កកដត្តា ច រូបំ ។ ចិត្តសមដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សមដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមដ្ឋានោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្តសមដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច កកដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ ... ។
 នោចិត្តសមដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសមដ្ឋានោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បិត្តសមុជ្ឈានទុកៈ

បដិច្ចវារៈ

[១៥៣] បិត្តសមុជ្ឈានធម៌^(១) (ធម៌មានបិត្តជាសមុជ្ឈាន) អាស្រ័យ
 នូវបិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
 បិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវបិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធទ ១ នូវខន្ធ ២ . . .
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវបិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធទ ១ នូវខន្ធ ២
 . . . មហាកូត ១ ជាបិត្តសមុជ្ឈាន . . . បិត្តសមុជ្ឈានរូប និង
 ឧបាទារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត ។ នៅបិត្តសមុជ្ឈានធម៌^(២) (ធម៌
 មិនមានបិត្តជាសមុជ្ឈាន) អាស្រ័យ នូវបិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ បិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកបិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធទ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ បិត្តក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកបិត្តសមុជ្ឈា-
 នក្ខន្ធទ ។ បិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី នៅបិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវបិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី បិត្តក្តី
 បិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវបិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធទ ១ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី បិត្តក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវបិត្តសមុជ្ឈា-
 នក្ខន្ធទ ១ នូវខន្ធ ២ . . . ។ នៅបិត្តសមុជ្ឈានធម៌ អាស្រ័យ នូវនៅបិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

១ គឺវេទនាខន្ធ ។ ២ គឺបិត្ត, រូបដំរីសេស និងនិព្វាន ។

ចិត្តសមុដ្ឋាន៤៣ បដិច្ចវិហារ

ចិត្តំ បដិច្ច កកដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ
 ឯកំ មហាក្ខតំ ... មហាក្ខតេ បដិច្ច កកដត្តារូបំ ឧបា-
 នារូបំ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានា ខន្ធា ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
 សម្បយុត្តកា ខន្ធា កកដត្តា ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នញ្ច នោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធកា ចិត្តកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធកា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធកា ... បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធកា
 ចិត្តកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធកា ទ្វេ ខន្ធកា ... ។ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានញ្ច នោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តស-
 មុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធកា ច ចិត្តកា បដិច្ច កកដត្តារូបំ

ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

កងក្តារូប អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ចិត្ត អាស្រ័យ
 ទ្វេវវត្ថុ មហាកូត ១ . . . កងក្តារូប នឹងឧបាទារូប អាស្រ័យ ទ្វេវពួក
 មហាកូត ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ
 ទ្វេវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ អាស្រ័យ ទ្វេវវត្ថុ ។
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវនោចិត្តសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងក្តារូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អា-
 ស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទ្វេវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត-
 សមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វេវចិត្តផង ទ្វេវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វេវចិត្តផង ទ្វេវខន្ធ ២
 . . . ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទ្វេវនោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ កងក្តារូប អាស្រ័យ ទ្វេវពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធផង ទ្វេវចិត្តផង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្មជ្ជានេ ខន្ធធ ច មហាក្កតេ
 ច បដិច្ច ឧបាទារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្មជ្ជានេ
 ខន្ធធ ច វត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តំ ។ ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច
 លោចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានោ ច
 លោចិត្តសម្មជ្ជានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្មជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធក្ខ ចិត្តញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា កជត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធធ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្មជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធក្ខ វត្តញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធធ ... ។

(១៥៤) ចិត្តសម្មជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជា-
 នោ ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជានំ
 ឯកំ ខន្ធនំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ ... បដិសន្ធិ ។
 ចិត្តសម្មជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តសម្មជ្ជានោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ជន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជានេ ខន្ធធ បដិច្ច
 ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្មជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តស-
 ម្មជ្ជានោ ច លោចិត្តសម្មជ្ជានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ
 អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធនំ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធធ ... បដិសន្ធិ ។ លោចិត្តស-
 ម្មជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តសម្មជ្ជានោ ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ
 អារម្មណប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្តំ បដិច្ច ចិត្តំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ឧបាទារូប អាស្រ័យ ទ្វេវត្តកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធដង
 ទ្វេវត្តកមហាក្ខត្តដង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ ទ្វេវត្តកចិត្ត-
 សមុជ្ជានក្ខន្ធដង ទ្វេវត្តដង ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី
 អាស្រ័យ ទ្វេវត្តសមុជ្ជានធម៌ដង ទ្វេវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ដង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តា-
 ប្បក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ដង ទ្វេវត្តដង ទ្វេវខន្ធ ២ . . .
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ
 ដង ទ្វេវត្តដង ទ្វេវខន្ធ ២ . . . ។

[១៥៤] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្វេវត្តសមុជ្ជា-
 នក្ខន្ធទ ទ្វេវខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ
 ទ្វេវត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត
 ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ ទ្វេវត្តកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី
 នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្ត-
 សមុជ្ជានក្ខន្ធទ ទ្វេវខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ នោចិត្តសមុជ្ជាន-
 ធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការ-
 ម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ ទ្វេវត្ត ។

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកេ បដិច្ចវារោ

វោចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ភារម្មណាប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្ម-
 យុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្ម-
 យុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តស-
 មុដ្ឋានា ខន្ធា ។ វោចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានោ ច វោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ភារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ
 សម្មយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច វោចិត្ត-
 សមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ ភារម្មណាប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធា
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា ... បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា ... បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធា វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា ... ។ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានញ្ច វោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច វោចិត្ត-
 សមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ភារម្មណាប្បច្ចយា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធា ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច
 ចិត្តំ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច វោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច វោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 អារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្ត-
 សមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 អារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង
 នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធទ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . .
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធទ ផង នូវ
 ចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្ត-
 សមុដ្ឋានក្ខន្ធទ ផង នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ . . . ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវ
 ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធទផង នូវវត្ថុផង ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តស-
មុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច វត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
ទ្វេ ខន្ធា . . . ។

[១៥៥] ហេតុយា នវ អារម្មណោ នវ អធិប-
តិយា បញ្ច អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
នវ អញ្ញាមញ្ញា នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ
បុរេជាតេ បញ្ច អាសវនេ បញ្ច កម្មេ នវ វិចារកេ
នវ អាហារេ នវ ភ័ន្តិយេ នវ ឈានេ នវ មក្កេ នវ
សម្បយុត្តេ នវ សព្វត្តេ នវ អវិគតេ នវ ។

[១៥៦] ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសមុដ្ឋា-
នំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ
ខន្ធា . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ
ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . ចិត្តសមុដ្ឋានំ
ឯកំ មហាក្កតំ . . . មហាក្កតេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
រូបំ ឧទានារូបំ វិចិត្តិច្ឆាសហកតេ ឧទ្ធច្ចសហកតេ ខន្ធា
បដិច្ច វិចិត្តិច្ឆាសហកតេ ឧទ្ធច្ចសហកតេ មោហោ ។
ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ ... ។

[១៥៥] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មាន វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មាន វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង អាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិបាកប្ប- ច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១៥៦] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើប កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អា- ស្រ័យ នូវអហេតុកក្នុង ១ ជាចិត្តសមុដ្ឋាន នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈ នៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង ១ នូវ ខន្ធ ២ ... ជាមហាកូត ១ ចិត្តសមុដ្ឋាន ... ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ឧបា- ទារូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត មោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិ- កិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌

ចិត្តសម្មាសមុទកេ បដិច្ចវារោ

ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកេ ចិត្តសម្មជ្ជានេ
 ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្ត-
 សម្មជ្ជានេ ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តំ កដត្តា ច រូបំ ។ ចិត្ត-
 សម្មជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានោ ច នោចិត្ត-
 សម្មជ្ជានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ នហេតុប្បច្ចយា អហេ-
 តុកំ ចិត្តសម្មជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធេ បដិច្ច ន្ធេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច រូបំ ន្ធេ ខន្ធេ . . . អហេតុកប្បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ នោចិត្តសម្មជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច
 នោចិត្តសម្មជ្ជានោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច កដត្តារូបំ ចិត្ត
 បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខតំ យាវ អសញ្ញ-
 សត្តា កាតញ្ច ។ នោចិត្តសម្មជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្មជ្ជានោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេ-
 តុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច
 រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ ។ បេ ។ អហេតុ-
 កប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានោ ខន្ធា
 វិចិត្តិញ្ច សហកតោ ឧទ្ធច្ចុសហកតោ មោហោ ។
 នោចិត្តសម្មជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជានោ ច
 នោចិត្តសម្មជ្ជានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ នហេតុប្បច្ចយា

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ញាវាវៈ

ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកអហេតុកក្ខន្ធ ជាចិត្តសមុជ្ជាន ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្និ ចិត្តក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធ ១ ជាចិត្តសមុជ្ជាន នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្និ ។ បេ ។ នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវនាចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្និ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ មហាក្ខត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ បណ្ឌិត ធម្មវិធ្វើចុះ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវនាចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្និ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្និ ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធក្តី មោហៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនាចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បដ្ឋយ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា
 ខន្ធ កដត្តា ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ។ ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច
 វោចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្មជ្ជាវោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសម្មជ្ជានំ ឯកំ
 ខន្ធស្ក ចិត្តស្ក បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច រូបំ
 ទ្វេ ខន្ធ ... អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្មជ្ជានំ
 ឯកំ ខន្ធស្ក ចិត្តស្ក បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ ...
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្មជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធស្ក
 វត្ថុស្ក បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ ... វិចីកិញ្ញាសហគតេ
 ឧទ្ធច្ចុសហគតេ ខន្ធ ច ចិត្តស្ក បដិច្ច វិចីកិញ្ញាសហគ-
 តោ ឧទ្ធច្ចុសហគតោ មោហោ ។ ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច វោ-
 ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច វោចិត្តសម្មជ្ជាវោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តសម្មជ្ជានេ ខន្ធ ច ចិត្តស្ក បដិច្ច កដត្តារូបំ អហេ-
 តុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្មជ្ជានេ ខន្ធ ច មហា-
 ភូតេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តសម្មជ្ជានេ ខន្ធ ច វត្ថុស្ក បដិច្ច ចិត្តំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្តិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្តក្តី កងត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្តិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្តក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ
 គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធ ១ ជាចិត្តស-
 មុដ្ឋានផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្តិ
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ...
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្តិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១
 ផង នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ ... មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា ច្រឡំ
 ដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា ច្រឡំដោយ
 ឧទ្ធច្ចៈផង នូវចិត្តផង ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋា-
 នធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្ប-
 ដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្តិ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្តស-
 មុដ្ឋានក្ខន្ធផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្តិ កងត្តារូប អា-
 ស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធផង នូវពួកមហាកូតផង ក្នុងខណៈនៃអ-
 ហេតុកប្បជីសន្តិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធផង នូវវត្ថុផង ។

ចិត្តសម្មជានុកោ នោចិត្តសម្មជានុកោ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្មជានោ ច នោចិត្តសម្មជានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តស-
 ម្មជានំ ឯកំ ខន្ធខោ ចិត្តោ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា កដត្តា
 ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តសម្មជានំ ឯកំ ខន្ធខោ វត្ថុកោ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 ចិត្តោ ទ្វេ ខន្ធា . . . ។

[១៥៧] ចិត្តសម្មជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្មជានុ-
 នោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេតុកប្បច្ចយា ចិត្តសម្មជានោ
 ខន្ធា បដិច្ច ចិត្តសម្មជានំ រូបំ ចិត្តសម្មជានំ ឯកំ
 មហាក្ខតំ . . . មហាក្ខតេ បដិច្ច ចិត្តសម្មជានំ រូបំ
 ឧបាទារូបំ ។ ចិត្តសម្មជានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្ត-
 សម្មជានោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេតុកប្បច្ចយា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្មជានោ ខន្ធា បដិច្ច កដត្តា-
 រូបំ ។ នោចិត្តសម្មជានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសម្មជានុ-
 នោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេតុកប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បដិច្ច កដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ ឯកំ
 មហាក្ខតំ យាវ អសញ្ញសត្តា ។ នោចិត្តសម្មជានំ
 ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្មជានោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេ-
 តុកប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសម្មជានំ រូបំ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌
 ផង នូវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត-
 សមុជ្ជានក្ខន្ធិ ១ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃអហេតុ-
 កប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធិ ១ ផង នូវ
 វត្ថុផង នូវខន្ធ ២ . . . ។

(១៥៧) ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវ
 ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធិផង នូវមហាកូត ១ ជាចិត្តសមុជ្ជាន . . . ចិត្ត-
 សមុជ្ជានរូបក្តី ឧបាទារូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត ។ នោចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះន-
 ការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្ត-
 សមុជ្ជានក្ខន្ធិ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តា-
 រូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត មហាកូត ១ រហូតដល់ពួក
 អសញ្ញាសត្វ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច នោ ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា
 ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធឺ ប ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានំ
 រូបំ ចិត្តញ្ច មហាក្កតេ ប បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានំ រូបំ ។
 ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច នោ ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច នោ-
 ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធឺ ប ចិត្តញ្ច បដិច្ច
 កដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធឺ ប
 មហាក្កតេ ប បដិច្ច កដត្តារូបំ ។ សង្ខតំ ។

[១២៨] នហេតុយា នវ ន អារម្មណោ ធន ន អ-
 ធិបតីយា នវ ន អនន្តរេ ធន ន សមនន្តរេ ធន ន អវា-
 មញ្ញោ ធន ន ឧបនិស្សយេ ធន ន បុរេជានេ នវ ន បច្ឆា-
 ជានេ នវ ន អាសេវនេ នវ ន កក្កេ បត្តារិ នវ ន ចានេ
 បញ្ច ន អាហារេ ឯកំ ន ឥន្ទ្រិយេ ឯកំ ន ឈានេ ធន
 ន មត្តេ នវ ន សម្បយុត្តេ ធន ន វិប្បយុត្តេ ធន នោ-
 នត្តិយា ធន នោវិគតេ ធន ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុជ្ឈាន-
 ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈានរូប អា-
 ស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុជ្ឈានក្នុងផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ឈានរូប អាស្រ័យ
 នូវចិត្តផង នូវពួកមហាក្ខតផង ។ នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការ-
 ម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងក្តាររូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្ត-
 សមុជ្ឈានក្នុងផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងក្តាររូប អាស្រ័យ
 នូវពួកចិត្តសមុជ្ឈានក្នុងផង នូវពួកមហាក្ខតផង ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

- [១៥៨] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ៦ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មាន
- វារៈ ៦ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ មាន
- វារៈ ៦ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មាន
- វារៈ ៥ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មាន
- វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
- ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦
- ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ។

ចិត្តសមុជ្ជាទុកេ បច្ចយវារោ

[១៥៧] ហេតុប្បដ្ឋយា ន អារម្មណោ ន . . .
ន អដិបតិយា នវ ន កម្មេ តីណិ នវិចារកេ បញ្ច
ន សម្បយុត្តេ ន នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នោ នតិយា ន
នោវិកតេ ន ។

[១៦០] ន ហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណោ នវ . . .
អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ បុរេជាតេ បញ្ច អាសេ-
វនេ បញ្ច ឈានេ តីណិ មត្តេ តីណិ អវិកតេ នវ ។
សហជាតវារោ បដិច្ចវារសទិសោ ។

បច្ចយវារោ

[១៦១] ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តស-
មុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា តីណិ បដិច្ច-
សទិសា ។ នោ ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា នោ-
ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា វត្ថុ
បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្កណោ បដិច្ចសទិសា ។
នោ ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បច្ចយា សម្បយុត្តកា
ខន្ធា ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច រូបំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តស-
មុជ្ជានា ខន្ធា បដិសន្ធិក្កណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈ បច្ចយវារៈ

[១៥៧] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុង
នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោ-
វិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ។

[១៦០] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង
នយានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនមត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអវិគត-
ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

សហជាតវារៈ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

បច្ចយវារៈ

[១៦១] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈ
ដែរ ។ នៅចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនៅចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
សន្ធិ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនៅ-
ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្ត-
កក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធក្តី ពឹង
ផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

លោចិត្តសម្មជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជាលោ ច
 លោចិត្តសម្មជ្ជាលោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្ប-
 ច្ចយា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធិ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ទ្វេ បដិច្ចសទិសា ។ ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច
 លោចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជាលោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច
 ចិត្តញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធិ ទ្វេ ខន្ធិ ... ចិត្តសម្មជ្ជានំ
 ឯកំ ខន្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធិ ទ្វេ ខន្ធិ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ បដិច្ចសទិសា ។ ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច
 លោចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច ធម្មំ បច្ចយា លោចិត្តសម្មជ្ជាលោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជាលោ ខន្ធិ ច
 វត្ថុញ្ច បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ភីណិបិ កាតញ្ច
 បដិច្ចសទិសា ។ ចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច លោចិត្តសម្មជ្ជានញ្ច
 ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជាលោ ច លោចិត្តសម្មជ្ជាលោ ច
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជានំ ឯកំ
 ខន្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធិ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធិ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច បដិច្ចសទិសា ។

(១២២) ចិត្តសម្មជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្មជ្ជាលោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ភីណិបិ បដិច្ចសទិសា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសមុជ្ឈាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
 ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុជ្ឈាន-
 ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹង
 ចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធ ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធ ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធផង នឹងវត្ថុផង
 វារៈ ៣ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈ
 ដែរ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេ-
 តុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធ ១ ផង នឹង
 វត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
 សន្ធិចុះ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

[១២៤] ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះការម្សុណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

ចិត្តសមុទ្រនៃ បច្ចុយវារោ

លោ ចិត្តសមុទ្រដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចុយា លោ ចិត្តសមុទ្រលោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុយតនំ បច្ចុយា
 ចក្ខុវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ . . . វត្ថុំ បច្ចុយា ចិត្តំ ។
 លោ ចិត្តសមុទ្រដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចុយា ចិត្តសមុទ្រលោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ បច្ចុយា
 សម្បយុត្តកា ខន្ធភ កាយវិញ្ញាណំ . . . ចិត្តំ បច្ចុយា
 សម្បយុត្តកា ខន្ធភ វត្ថុំ បច្ចុយា ចិត្តសមុទ្រលោ ខន្ធភ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្រេបិ ។ លោ ចិត្តសមុទ្រដ្ឋានំ ធម្មំ
 បច្ចុយា ចិត្តសមុទ្រលោ ច លោ ចិត្តសមុទ្រលោ ច
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុយតនំ បច្ចុយា
 ចក្ខុវិញ្ញាណំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធភ កាយាយតនំ
 . . . វត្ថុំ បច្ចុយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធភ
 បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុទ្រដ្ឋានញ លោ ចិត្តសមុទ្រដ្ឋានញ
 ធម្មំ បច្ចុយា ចិត្តសមុទ្រលោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណប្បច្ចយា ចិត្តសមុទ្រដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធភ ចិត្តញ បច្ចុយា
 ទ្រេ ខន្ធភ ទ្រេ ខន្ធភ . . . ចិត្តសមុទ្រដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធភ
 វត្ថុញ បច្ចុយា ទ្រេ ខន្ធភ ទ្រេ ខន្ធភ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 ទ្រេបិ កាតញ ។ ចិត្តសមុទ្រដ្ឋានញ លោ ចិត្តសមុទ្រដ្ឋានញ
 ធម្មំ បច្ចុយា លោ ចិត្តសមុទ្រលោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ

ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្សុណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈផង
 នឹងកាយាយតនៈផង . . . ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្សុណប្បច្ច័យ
 គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុវិញ្ញាណ នឹងកាយវិញ្ញាណ . . .
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ
 មានវារៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្សុ-
 ណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុ-
 យតនៈ នឹងកាយាយតនៈ . . . ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ជាបដិសន្ធិ ពឹង
 ផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹង
 នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្សុណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹង
 ផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អារម្មណាប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណាសហគតេ ខន្ធច
 ចក្ខាយតននញ្ច បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណ-
 សហគតេ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធច វត្ថុញ្ច បច្ច-
 យា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្កុលោ ។ បេ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 នោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច
 នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ច-
 យា ចក្កវិញ្ញាណាសហគតំ ឯកំ ខន្ធឯ ចក្ខាយត-
 នញ្ច បច្ចយា ន្ទ ខន្ធា ចក្កវិញ្ញាណញ្ច ន្ទ ខន្ទ
 . . . កាយវិញ្ញាណាសហគតំ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 ឯកំ ខន្ធឯ វត្ថុញ្ច បច្ចយា ន្ទ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ន្ទ
 ខន្ទ . . . បដិសន្ធិ សន្ធិត្តំ ។

[១២៣] ហេតុយា នវ អារម្មណេ នវ អធិប-
 តិយា នវ សព្វត្ថ នវ អវិគតេ នវ ។

[១២៤] ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា សព្វេ នវបិ
 បញ្ញា កាតញ្ច បដិច្ចវាសនិសា បញ្ជវិញ្ញាណាម្បិ
 កាតញ្ចំ ភីណិយេវ មោហោ ។

[១២៥] នហេតុយា នវ នអារម្មណេ ធន នអធិប-
 តិយា នវ នអនន្តរេ ធន នសមនន្តរេ ធន នអញ្ញមញ្ញេ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ ដ៏ ចក្កវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែល
 ច្រឡំដោយចក្កវិញ្ញាណផង នឹងចក្កាយតនៈផង ដែលច្រឡំដោយកាយ-
 វិញ្ញាណ . . . ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្នុងផង នឹងវត្ថុផង
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចក្កវិញ្ញាណក្តី ពឹងផ្អែក នឹង
 ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្កវិញ្ញាណផង នឹងចក្កាយតនៈផង នឹងខន្ធ ២
 . . . ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិដែរ
 សេចក្តីបំប្រញ ។

[១៦៣] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធ
 តែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១៦៤] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ បច្ច័យទាំងអស់ក្តី បញ្ញាទាំង ៧ ក្តី បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើ ឲ្យដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈចុះ ឯបញ្ញាវិញ្ញាណ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ
 មានវារៈ ៣ នឹងមោហៈដែរ ។

[១៦៥] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៦ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៦ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនអញ្ញាប្បច្ច័យ

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកោ បច្ចយវារោ

ឆ នធិបនិស្សយេ ឆ នបុរេវារោតេ នវ នបច្ឆាជាតេ
នវ នអាសេវនេ នវ នកម្មេ ចត្តារិ នវិទានកេ នវ
នអាហារេ ឯកំ នស្រ្តិយេ ឯកំ នណារេ នវ នមគ្គេ
នវ នសម្បយុត្តេ ឆ នវិប្បយុត្តេ ឆ នោនត្តិយា ឆ
នោវិគតេ ឆ ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ កណាណាបិ និស្សយវារោបិ កាតត្វា ។

[១២៦] ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តសមុដ្ឋា-
នោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ឆយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ
ខន្ធិ សំសដ្ឋា ទ្វេ ខត្វា ទ្វេ ខន្ធិ ... បដិសន្ធិ ។
ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ឆយា ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធិ សំសដ្ឋំ
ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តស-
មុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ
ហេតុប្បច្ឆយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិ សំសដ្ឋា ទ្វេ
ខត្វា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធិ ... បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តស-
មុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
ហេតុប្បច្ឆយា ចិត្តំ សំសដ្ឋា សម្បយុត្តកា ខត្វា បដិ-
សន្ធិ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច នោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ សំ-
សដ្ឋោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ឆយា

ចិត្តសមុជ្ឈានទុកៈ បច្ចយវារៈ

មានវារៈ ៦ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនត្រ័យប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
 នឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោ-
 នត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ។

ការរាប់ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅនេះក្តី និស្សយវារៈក្តី បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។

(១៦៦) ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធ ១ នឹង
 ខន្ធ ២ ... មានបដិសន្ធិវែរ ។ នៅចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ប្រឡំ នឹងចិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ
 ប្រឡំ នឹងពួកចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុជ្ឈាន-
 ធម៌ក្តី ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធ ១ នឹងខន្ធ ២
 ... ជាបដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ប្រឡំ នឹងនៅចិត្តសមុជ្ឈាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ជា
 បដិសន្ធិ ប្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ឈា-
 នធម៌ផង នឹងនៅចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធកា ចិត្តកា សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា
ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ សន្ធិតំ ។

(១៦៧) ហេតុយា បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច សព្វត្ត
បញ្ច អវិកតេ បញ្ច ។

(១៦៨) ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសដ្ឋា ចិត្ត-
សមុដ្ឋានោ ធម្មោ ទុប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា បញ្ច
បញ្ញា កាតញ្ច ភីណំ មោហោ ។

(១៦៩) នហេតុយា បញ្ច នអដិបតិយា បញ្ច
នបុរេជានេ បញ្ច នបច្ឆាជានេ បញ្ច នអាសេវនេ
បញ្ច នកម្មេ ភីណំ នវិចារកេ បញ្ច នឈានេ បញ្ច
នមត្តេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតេ ទ្វេ កណាណបិ សម្បយុត្តវារោបិ
កាតញ្ច ។

បញ្ញាវិញ្ញា

(១៧០) ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុដ្ឋានា ហេ-
តុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានកា រូចានំ
ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ
ធម្មោ នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បវដ្តាន

គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ ...
ជាបដិសន្ធិ សេចក្តីបំប្រញ ។

[១៦៧] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ។

[១៦៨] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ បញ្ញា ៥ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ
មានវារៈ ៣ មានមោហៈដែរ ។

[១៦៩] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត
គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។

បញ្ញាវារៈ

[១៧០] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានហេតុ ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃពួក
សម្បយុត្តកក្នុងផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។
ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ

បិទ្កិសមុដ្ឋានទុកេ បញ្ញាវារោ

បច្ចុយោ ចិត្តសមុដ្ឋានា ហេតុ ចិត្តស្ស ហេតុប្បច្ចុយេន
 បច្ចុយោ បដិសន្ធិក្កុណោ ចិត្តសមុដ្ឋានា ហេតុ ចិត្តស្ស
 កដត្តា ច រូបាណំ ហេតុប្បច្ចុយេន បច្ចុយោ ។ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច លោចិត្ត-
 សមុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចុយេន បច្ចុយោ
 ចិត្តសមុដ្ឋានា ហេតុ សម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តស្ស
 ច ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបាណំ ហេតុប្បច្ចុយេន បច្ចុយោ
 បដិសន្ធិក្កុណោ ។ បេ ។

[១៧០] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចុយេន បច្ចុយោ ចិត្តសមុដ្ឋានេ
 ខន្ធភារត្ត ចិត្តសមុដ្ឋានា ខន្ធភារត្ត ឧប្បជ្ជន្តិ ។ មូលំ
 កាតតំ ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធភារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ជន្តិ ។
 មូលំ កាតតំ ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធភារត្ត ចិត្តសមុដ្ឋានា
 ខន្ធភារត្ត ច ចិត្តញ្ច ឧប្បជ្ជន្តិ ។ លោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 លោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចុយេន បច្ចុ-
 យោ អរិយា និព្វានំ បច្ចុវេក្ខន្តិ និព្វានំ កោត្រកុស្ស
 វេទានស្ស មក្កស្ស ជលស្ស អារជ្ជនាយ អារម្មណាប្បច្ចុ-
 យេន បច្ចុយោ ចក្កំ ... វត្ថុំ ... លោចិត្តសមុដ្ឋានេ
 ខន្ធភារត្ត វិបស្សនិ ។ បេ ។ អស្សានេតិ អភិនន្តតិ

ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខៈ បញ្ចារវៈ

គឺ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានហេតុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានហេតុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួក
 កងត្តារូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
 សមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួក
 ចិត្តសមុដ្ឋានហេតុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួក
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។

(១៧១) ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
 ការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ ទ្រូវ
 ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើប៉ុះ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះ
 ប្រាវព្វ ទ្រូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើប៉ុះ ពួកចិត្ត-
 សមុដ្ឋានក្ខន្ធក៏ ចិត្តក៏ កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ ទ្រូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ។
 នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្ម-
 ណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា ទ្រូវព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន ជា
 បច្ច័យ នៃការពិចារណា ទ្រូវគោត្រភូ វេទានៈ មគ្គ នឹងផល ដោយ
 ការម្មណប្បច្ច័យ បុគ្គល ឃើញច្បាស់ ទ្រូវចក្ខុ . . . ទ្រូវវត្ថុ . . . ទ្រូវ
 ពួកនោចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ បុគ្គល ត្រេកអរ រីករាយ

អភិធម្មប្តីដំរើ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្កេនា រូបំ បស្សតិ
 ទិព្វាយ សោតជាតុយា សន្នំ សុណាតិ ចេតោប-
 រិយញ្ញាលោន លោចិត្តសម្មដ្ឋានចិត្តសមន្តិស្សំ ចិត្តំ
 ដានាតិ អាតាសានញ្ញាយតនំ . . . អាតិញ្ញញ្ញ-
 យតនំ . . . រូនាយតនំ ចក្កវិញ្ញាលាស្សំ ដោដ្ឋញ្ញ-
 យតនំ . . . លោចិត្តសម្មដ្ឋានា ខន្ធា ឥន្ទ្រិវិញ្ញញ្ញ-
 លាស្សំ ចេតោបរិយញ្ញាលាស្សំ បុព្វេនិវាសានុស្សតិ-
 ញ្ញាលាស្សំ យថាកម្មបកញ្ញាលាស្សំ អនាគតិសញ្ញា-
 លាស្សំ អារជ្ជនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 លោចិត្តសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសម្មដ្ឋានស្សំ ធម្មស្សំ
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា ទិព្វានំ បច្ចវេក្ខន្តិ
 បឋមគមនសទិសំ ចក្កំ . . . វត្ថុំ . . . លោចិត្តសម្មដ្ឋានេ
 ខន្ធា អនិច្ចតោ ។ បេ ។ លោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន
 ចក្កេនា រូបំ បស្សតិ ។ សន្នំ ។ រូនាយតនំ ចក្កវិញ្ញាលា-
 សហគតានំ ខន្ធានំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ . . . លោចិត្តស-
 ម្មដ្ឋានា ខន្ធា ឥន្ទ្រិវិញ្ញញ្ញាលាស្សំ ចេតោបរិយញ្ញាលាស្សំ
 បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាលាស្សំ ។ បេ ។ អនាគតិសញ្ញា-
 លាស្សំ អារជ្ជនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ នូវខន្ធនោះ បុគ្គល ឃើញ នូវរូប
 ដោយទិព្វចក្ខុ ព្វ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ ដឹង នូវចិត្ត របស់
 បុគ្គលឆ្លុកប្រកបដោយចិត្តជាទោចិត្តសមុជ្ជាន ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ
 អាកាសានញ្ញាយតនៈ . . . អាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ . . . រូបាយតនៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋញ្ញាយតនៈ . . . ពួកទោចិត្តសមុជ្ជាន-
 ក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ
 បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបតញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ
 ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។ ទោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តស-
 មុជ្ជានធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវ
 ព្រះនិព្វាន ដូចគ្នានឹងដំណើរទី ១ ដែរ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ . . .
 នូវពួកទោចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើត
 ឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។
 រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
 ដោយដ្ឋញ្ញាយតនៈ . . . ពួកទោចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការ
 ពិចារណា នូវឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្ស-
 តិញ្ញាណ ។ បេ ។ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកេ បញ្ញារាជ

នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច នោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ អរិយា និព្វានំ បច្ចវេក្ខន្តិ បឋមកមនសទិសំ
 នោចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធភិណ្ឌុតោ វិបស្សនិ ។ បេ ។
 អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា
 ច ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ទិព្វេន ចក្កេន . . . រូនាយតនំ
 ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ ដោដ្ឋញ្ញា-
 យតនំ . . . នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ខន្ធា ឥន្ធិវិជញ្ញាណស្ស
 ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សនិញ្ញាណស្ស
 ។ បេ ។ អនាគតំសញ្ញាណស្ស អារដ្ឋនាយ អារម្មណាប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ច ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ តិណិ អារត្ត កាតញ្ច ។

[១៧២] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស

ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណា-
 ធិបតិ សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានេ ខន្ធា កុំ កត្វា ចិត្តសមុដ្ឋានោ ខន្ធា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ សហជាតាធិបតិ ចិត្តសមុដ្ឋានោ អធិបតិ

ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខៈ បញ្ចារិកៈ

នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋាន-
ធម៌ផង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវព្រះ
និព្វាន ដូចដំណើរទី ១ ដែរ បុគ្គល ឃើញ នូវពួកនោចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង
ថាមនឡើង ។ បេ ។ បុគ្គល គ្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្ត-
កក្នុងក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវខន្ធនោះ ដោយទិព្វចក្ខុ ... រូបា-
យតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្នុងផង ដោយដ្ឋព្វា-
យតនៈ ... ពួកនោចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវ
ឥន្ទ្រិវិញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ។ បេ ។
និងអនាគតិសញ្ញាណ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្ម-
ណប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ បណ្ឌិត គប្បីប្រារព្ធ ហើយធ្វើផងចុះ ។

[១៧២] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ

អធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ ការម្ម-
ណាធិបតិ គឺ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវពួកចិត្តស-
មុដ្ឋានក្នុង ឲ្យជាទីគោរព ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានធិបតិ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ
អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ តីណិបិ អារម្មណាធិប-
តិបិ សហជាតាធិបតិបិ កាតញ្ច ។ លោចិត្តសមុដ្ឋានោ
ធម្មោ លោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ ករុំ កត្វា
។ បេ ។ លោចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធករុំ កត្វា អស្សាទេតិ
អភិនន្តតិ តំ ករុំ កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។ លោចិត្តសមុដ្ឋា-
នោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ។
អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ ករុំ កត្វា ។ បេ ។
លោចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធករុំ កត្វា អស្សាទេតិ អភិ-
នន្តតិ រកោ ឧប្បជ្ជតិ និដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ ។ សហជាតា-
ធិបតិ លោចិត្តសមុដ្ឋានោ អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ
ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ អធិបតិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
ធម្មោ លោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ ករុំ
កត្វា ។ បេ ។ លោចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធករុំ កត្វា
។ បេ ។ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ធម្មោ ខន្ធករុំ កត្វា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង្គំ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយ
អធិបតិប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្តី ការម្មណាធិបតិក្តី សហជាតាធិបតិក្តី
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
សមុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ ពួកព្រះ
អរិយៈ ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ
ព្រោះធ្វើ នូវពួកនោចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ចិត្ត កើតឡើង
ព្រោះធ្វើ នូវខន្ធនោះ ឲ្យជាទីគោរព ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ និង
សហជាតាធិបតិ ។ ការម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ នូវព្រះ
និព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ព្រោះធ្វើ នូវពួក
ចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព រាគៈ កើតឡើង ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ ឯ
សហជាតាធិបតិ គឺ នោចិត្តសមុដ្ឋានធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
យុត្តកក្ខន្ធផង្គំ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ ចិត្ត-
សមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ
ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ។ បេ ។ ធ្វើ នូវពួកនោចិត្តសមុដ្ឋាន-
ក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ។ បេ ។ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ។

ចិត្តសមុដ្ឋាន៩១៣ បញ្ញាវិពោ

ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ចិត្ត-
សមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អនិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
អារម្មណាធិបតិ ភីណិ អារម្មណាធិបតិយេវ ។

[១៧៣] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ភីណិ វុដ្ឋានំ នត្ថិ ។
នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មា នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ប្បិមំ ប្បិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស
។ បេ ។ និរោជានំ វុដ្ឋហន្តស្ស នេវសញ្ញានាសញ្ញាយ-
តំ វេលសមាបត្តិយា អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
ឥតេវ ទ្វេ គណនា ឥមស្ស សទិសាយេវ កាតត្វា ។
ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ចិត្តស-
មុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ភីណិ
កាតត្វា វុដ្ឋានំ នត្ថិ ។

[១៧៤] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
ធម្មស្ស សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិច្ចសទិសំ ។
អញ្ញាមញ្ញាប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិច្ចសទិសំ ។ និស្ស-
យប្បច្ចយេន បច្ចយោ បច្ចយសទិសំ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជាន-
ធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ គឺ មានវារៈ ៣
ជាអារម្មណាធិបតិដដែល ។

[១៧៣] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌
ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ វុជ្ជាន មិនមានទេ ។ នោ-
ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយអនន្តរប្ប-
ច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុនៗ នៃចិត្ត ក្រោយៗ ។ បេ ។ នេវសញ្ញានា-
សញ្ញាយតនៈ របស់បុគ្គល កាលចេញអំពីនិរោធដ ជាបច្ច័យ នៃផល-
សមាបត្តិ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។ ការរាប់ ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅពី
នេះ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ឲ្យដូចគ្នានឹងសមនន្តរប្បច្ច័យនេះដែរ ។ ចិត្ត-
សមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌
ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ពួកបច្ច័យ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើផង
ចុះ វុជ្ជាន មិនមានទេ ។

[១៧៤] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
សហជាតប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
និស្ស្រយប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១៧៥] ចិត្តសម្មជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសម្មជ្ជានស្ស
 ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌប-
 និស្សយោ អនន្ត្របនិស្សយោ បកត្តបនិស្សយោ
 ។ បេ ។ បកត្តបនិស្សយោ ភីណំ បញ្ញា កាតញ្ចា ។
 នោចិត្តសម្មជ្ជានោ ធម្មោ នោចិត្តសម្មជ្ជានស្ស ធម្មស្ស
 ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ
 អនន្ត្របនិស្សយោ បកត្តបនិស្សយោ ។ បេ ។ បក-
 ត្តបនិស្សយោ ឧត្តំ ... ភោជនំ ... សេនាសនំ ...
 ចិត្តំ ឧបនិស្សយ ទានំ ទេតិ ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិណ្ឌតិ
 ឧត្តំ ... ភោជនំ ... សេនាសនំ ... ចិត្តំ ចិត្តស្ស
 ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តសម្មជ្ជានោ
 ធម្មោ ចិត្តសម្មជ្ជានស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ អនន្ត្របនិស្សយោ
 បកត្តបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្តបនិស្សយោ ឧត្តំ ...
 ភោជនំ ... សេនាសនំ ... ចិត្តំ ឧបនិស្សយ ទានំ
 ទេតិ ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិណ្ឌតិ ឧត្តំ ... ភោជនំ ...
 សេនាសនំ ... ចិត្តំ សទ្ធាយ ។ បេ ។ មក្កស្ស
 ដលសមាបត្តិយា ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 នោចិត្តសម្មជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសម្មជ្ជានស្ស ធម្ម

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[១៧៥] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និង
 បកត្យបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្យបនិស្ស័យ គឺ មានវារៈ៣ ប្រស្នា បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើផងចុះ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ
 និងបកត្យបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្យបនិស្ស័យ គឺ នូវរដូវ ... នូវ
 កោជន ... នូវសេនាសនៈ ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវចិត្ត ហើយឲ្យ
 នូវទាន ។ បេ ។ ចំបែក នូវសង្ឃ រដូវ ... កោជន ... សេនាសនៈ
 ... ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្ត-
 សមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 បានដល់ការម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកត្យបនិស្ស័យ
 ។ បេ ។ ឯបកត្យបនិស្ស័យ គឺ នូវរដូវ ... នូវកោជន ... នូវ
 សេនាសនៈ ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវចិត្ត ហើយឲ្យនូវទាន ។ បេ ។
 ចំបែក នូវសង្ឃ រដូវ ... កោជន ... សេនាសនៈ ... ចិត្ត
 ជាបច្ច័យ នៃសទ្ធា ។ បេ ។ នៃមគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកេ បញ្ញាវិពោ

នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណ្យបនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ
 បកក្ខបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកក្ខបនិស្សយោ ឧត្តំ ...
 កោជនំ ... សេនាសនំ ... ចិត្តំ ឧបនិស្សយ ទានំ
 ទេតិ ។ បេ ។ សង្កំ កិណ្ណតិ ឧត្តំ ... កោជនំ ...
 សេនាសនំ ... ចិត្តំ ចិត្តសមុដ្ឋានានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស
 ច ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ
 ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្យប-
 និស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកក្ខបនិស្សយោ
 ។ បេ ។ បកក្ខបនិស្សយោ តិណិ ។

[១៧៦] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្យបុរេជានំ
 ចិត្តសមុដ្ឋានេ រូបេ ។ បេ ។ ដោជ្ជព្វេ អនិច្ចតោ វិ-
 បស្សតិ ។ បេ ។ នោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កុណ
 រូបំ បស្សតិ ទិញាយ សោភជានុយា សង្កំ សុណានិ
 រូញាយតនំ ចក្កុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ បុរេជាន-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ដោជ្ជញាយតនំ កាយវិញ្ញាណ-
 សហគតានំ ខន្ធានំ បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ចវារៈ

នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្ម-
 ណូបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកតូបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបក-
 តូបនិស្ស័យ គឺ ឡូវរដូវ . . . ឡូវភោជន . . . ឡូវសេនាសនៈ . . .
 បុគ្គល អាស្រ័យ ឡូវចិត្ត ហើយឲ្យ ឡូវទាន ។ បេ ។ បំបែក ឡូវសង្ឃ
 រដូវ . . . ភោជន . . . សេនាសនៈ . . . ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្ត-
 សមុដ្ឋានក្នុងផង នៃចិត្តផង ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណូបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និង
 បកតូបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកតូបនិស្ស័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។

(១៧៦) ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណូបុរេជាត គឺ ឡូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ។ បេ ។ បុគ្គល ឃើញ ឡូវពួកដេវ័ជ្ជៈ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោម-
 នស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ ឡូវរូប ដោយទិព្វចក្ក ឮ ឡូវសំឡេង
 ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដេវ័ជ្ជព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
 បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាបុរេជាតំ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានេ រូបេ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វេ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ
 ។ បេ ។ អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ អារត្តំ ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ
 ទិព្វេន ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ ទិញាយ សោតនាតុយា
 សទ្ធិំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ដោដ្ឋ-
 ញាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច
 នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាបុរេជាតំ ចិត្តសមុដ្ឋានេ រូបេ ។ បេ ។
 ដោដ្ឋព្វេ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ អស្សាទេតិ
 អភិនន្តតិ តំ អារត្តំ ចិត្តញ្ច សម្មយុត្តកា ច ខន្ធា
 ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ ទិញាយ សោត-
 នាតុយា សទ្ធិំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស
 សម្មយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ . . . ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ អារម្មណាបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។ អារម្មណាបុរេ-
 ជាតំ ចក្កំ ។ បេ ។ វត្ថុំ . . . កាយំ . . . រូបេ ។ បេ ។

អភិធម្មបំណិន អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
 បានដល់ការម្មណបុរេជាត គឺ នូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ។ បេ ។ បុគ្គល
 ឃើញ នូវពួកដេដ្ឋព្វៈ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើត
 ឡើង ព្រោះប្រាព្វ នូវដេដ្ឋព្វៈនោះ បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វ-
 ចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ដេដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជាត គឺ
 នូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ។ បេ ។ បុគ្គល ឃើញ នូវពួកដេដ្ឋព្វៈ ថាមិនទៀង
 ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះ
 ប្រាព្វ នូវដេដ្ឋព្វៈនោះ បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំ-
 ឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដេដ្ឋព្វាយតនៈ ... ។
 នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជាតប្ប-
 ច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្មណបុរេជាត
 គឺ នូវចក្ខុ ... ។ បេ ។ នូវវត្ថុ ... នូវកាយ ... នូវពួករូប ។ បេ ។

ប័ណ្ណសម្ព័ន្ធនិទ្ទេស បញ្ជាក់រាល់

ដោយឡែក អនិច្ចតោ ។ បេ ។ តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ
 ទិព្វេន ចក្កុណា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា
 សន្តំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កុវិញ្ញាណស្ស ដោយឡែក-
 យតនំ . . . ។ វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខាយតនំ ចក្កុ-
 វិញ្ញាណស្ស កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស បុរេ-
 ជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តសម្មជ្ជានោ ឆន្ទោ
 ចិត្តសម្មជ្ជានស្ស ឆប្បស្ស បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ
 ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ នោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ
 ទិព្វេន ចក្កុណា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា
 សន្តំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កុវិញ្ញាណសហគតានំ
 ខន្ធានំ ដោយឡែកយតនំ . . . ។ វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខា-
 យតនំ ចក្កុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ កាយាយ-
 តនំ . . . វត្ថុ ចិត្តសម្មជ្ជានំ ខន្ធានំ បុរេជានប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តសម្មជ្ជានោ ឆន្ទោ ចិត្តស-
 ម្មជ្ជានស្ស ច នោចិត្តសម្មជ្ជានស្ស ច ឆប្បស្ស បុរេជាន-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។
 អារម្មណបុរេជានំ ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ចតោ ។ បេ ។

ចិត្តសមុជ្ឈានទុកៈ បញ្ញាវិវេ:

នូវពួកផ្កាដ្ឋព្វៈ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាសាទ

នូវផ្កាដ្ឋព្វៈនោះ បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង

ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ផ្កាដ្ឋព្វា-
 យតនៈ . . . ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយបុរេជាតប្ប-
 ច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ដោយបុរេ-
 ជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណ-
 បុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស

កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយ

ទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយ

ចក្ខុវិញ្ញាណ ផ្កាដ្ឋព្វាយតនៈ . . . ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខាយតនៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ . . .
 វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ នោចិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង

ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។

អារម្មណបុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច សម្មយុត្តកា ច ខន្ធ ឧប្បជ្ជនំ
 ទិព្វេន ចក្កេន . . . ទិព្វាយ សោតជានុយា . . .
 រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្មយុត្តកា នញ្ច
 ខន្ធនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ . . . ។ វត្ថុបុរេជាតំ ចក្កា-
 យតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្មយុត្តកា នញ្ច ខន្ធនំ
 កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស សម្មយុត្តកា នញ្ច
 ខន្ធនំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសម្មដ្ឋានោ
 ច នោចិត្តសម្មដ្ឋានោ ច ធម្មា ចិត្តសម្មដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
 បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុបុរេ-
 ជាតំ ។ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបាយតនញ្ច វត្ថុ ច ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានំ ខន្ធនំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនញ្ច . . . ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបា-
 យតនញ្ច ចក្កាយតនញ្ច ចក្កវិញ្ញាណសហតតានំ
 ខន្ធនំ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនញ្ច កាយាយត-
 នញ្ច . . . ។ ចិត្តសម្មដ្ឋានោ ច នោចិត្តសម្មដ្ឋានោ
 ច ធម្មា នោចិត្តសម្មដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។
 ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបាយតនញ្ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស បុរេជា-
 តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនញ្ច

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តក៏ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក៏ កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវវត្ថុនោះ ដោយ
 ទិព្វចក្ខុ . . . ដោយទិព្វសោតណត្ត . . . រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ)
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ . . . ។
 ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 នៅចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ រូបាយតនៈ
 ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ដោយបុរេ-
 ជាតប្បច្ច័យ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី . . . រូបាយតនៈ
 ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី កាយាយតនៈក្តី
 . . . ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត
 និងវត្ថុបុរេជាត ។ រូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្ត ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកេ បញ្ញាវិពោ

វត្ថុ ច . . . ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយតនណ្ហ ចក្ខុយតនណ្ហ
 ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ចិត្តសមុដ្ឋានំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនណ្ហ
 កាយាយតនណ្ហ . . . ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច លោចិត្តស-
 មុដ្ឋានោ ច ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច លោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អាម្ម-
 ណាបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយត-
 នណ្ហ វត្ថុ ច ចិត្តស្ស សម្បយុត្តកានណ្ហ ខន្ធានំ បុរេ-
 ជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ដោដ្ឋញ្ញាយត-
 នណ្ហ វត្ថុ ច . . . ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយតនណ្ហ ចក្ខុ-
 យតនណ្ហ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានណ្ហ ខន្ធានំ
 បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ដោដ្ឋញ្ញ-
 យតនណ្ហ . . . ។

[១៧៧] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស បច្ចាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បច្ចាជាតា ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានា ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 កាយស្ស បច្ចាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឥមីតាការេ-
 នេវ បច្ចាជាតោ វិត្តារេតញ្ញោ ។ អាសេវនប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ នវ ។

ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខៈ បញ្ញាវិវាទៈ

វិត្តក្តី . . . រូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី កាយាយតនៈក្តី . . . ។

ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
 ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្ម-
 ណបុរេជាត និងវិត្តបុរេជាត ។ រូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី វិត្តក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោយដ្ឋ-
 ព្វាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី វិត្តក្តី . . . រូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋាន
 ក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី . . . ។

[១៧៧] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ

បច្ចាជាតប្បច្ច័យ បានដល់បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តសមុដ្ឋានកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ ឯបច្ចា-
 ជាត បណ្ឌិត គប្បីឲ្យពិស្តារ តាមអាការនេះឯង ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
 អារសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១៧៨] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នាណ-
 ខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានោ ចេតនា សម្ប-
 យុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ កម្មប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នាណខណ៌កា ចិត្តសមុដ្ឋានោ
 ចេតនា វិហាកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ
 កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជាតា នាណខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ចេតនា ចិត្តស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នាណ-
 ខណ៌កា ចិត្តសមុដ្ឋានោ ចេតនា វិហាកស្ស ចិត្តស្ស
 កដត្តា ច រូបានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នស្ស ច ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា
 នាណខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានោ ចេតនា
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានា-
 នញ្ច រូបានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នាណខណ៌កា
 ចិត្តសមុដ្ឋានោ ចេតនា វិហាកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច
 កដត្តា ច រូបានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(១៧៨) ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ
 ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តស-
 មុជ្ឈានរូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈាន-
 ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានរូបផង ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ
 ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានា-
 ខណិកៈ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា ជាបច្ច័យ នៃវិបាកចិត្តផង នៃពួក
 កដត្តារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់
 សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា
 ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានរូបផង
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា ជា
 បច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកេ បញ្ញាវារោ

[១៧៧] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
ធម្មស្ស វិទាកប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ។

[១៨០] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុដ្ឋានា
អាហារា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
រូទានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ម្យលំ
កាកតំ ចិត្តសមុដ្ឋានា អាហារា ចិត្តស្ស អាហារប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ក-
តន្តីការោ អាហារោ ឥមស្ស នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
កាយស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ម្យលំ កា-
តតំ ចិត្តសមុដ្ឋានា អាហារា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ អាហារប្បច្ចយេន
បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោ-
ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ
បដិសន្ធិក្ខណោ នោចិត្តសមុដ្ឋានា អាហារា កដត្តា-
រូទានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ នោចិត្តស-
មុដ្ឋានោ កតន្តីការោ អាហារោ ឥមស្ស នោចិត្ត-
សមុដ្ឋានស្ស កាយស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ច-
យោ ។ ម្យលំ កាកតំ នោចិត្តសមុដ្ឋានា អាហារា

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

[១៧៧] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
វិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ។

[១៨០] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
អាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសមុជ្ជានាហារ ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃ
ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង្គ ទាំង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។
មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ពួកចិត្តសមុជ្ជានាហារ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កតឡើង្ហាហារ ជាចិត្តស-
មុជ្ជាន ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានកាយនេះ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។
មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើផងចុះ ពួកចិត្តសមុជ្ជានាហារ ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិ-
សន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង្គ ទាំង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូបផង ដោយ
អាហារប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌
ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តសមុជ្ជានាហារ
ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ កតឡើង្ហាហារ ជា
នោចិត្តសមុជ្ជាន ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានកាយនេះ ដោយអា-
ហារប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ពួកនោចិត្តសមុជ្ជានាហារ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ
អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ម្ងលំ កាតតំ
បដិសន្ធិក្ខណោ នោចិត្តសមុដ្ឋានា អាហារា សម្បយុត្ត-
កានំ ខន្ធានំ កដត្តា ច រូទានំ អាហារប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច
ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ចិត្តសមុដ្ឋានា ច នោចិត្តសមុដ្ឋានា ច
អាហារា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
រូទានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ម្ងលំ
កាតតំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្ត-
សមុដ្ឋានោ ច អាហារា កដត្តារូទានំ អាហារប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច
កតតិវ្យាគោ អាហារោ ឥមស្ស នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
កាយស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ម្ងលំ កា-
តតំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋា-
នោ ច អាហារា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ កដត្តា ច
រូទានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង្គំ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋាន-
 រូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានាហារ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង្គំ នៃ
 ពួកកដត្តារូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នៅចិត្តស-
 មុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ
 ចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី នៅចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិ-
 សន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង្គំ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអាហា-
 រប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានាហារក្តី នៅចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយ
 អាហារប្បច្ច័យ កតឡើងវិញវិញ ជាចិត្តសមុដ្ឋាន និងជានៅចិត្តសមុដ្ឋាន
 ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានកាយនេះ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ មូល
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី នៅ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង្គំ នៃពួកកដត្តា-
 រូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

ប៊ុត្តសម្មាសម្ពាទេ បញ្ញាវិហ

[១៨០] ចិត្តសម្មាសម្ពាទេ ធម្មោ ចិត្តសម្មាសម្មាទស្ស
 ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ភីណិ ។ ទោ-
 ចិត្តសម្មាសម្ពាទេ ធម្មោ ទោចិត្តសម្មាសម្មាទស្ស ធម្មស្ស
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្កុណោ ទោចិត្ត-
 សម្មាសម្ពាទេ ឥន្ទ្រិយោ កេជន្តារុទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បដិសន្ធិក្កុណោ ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុវិញ្ញាណស្ស
 កាយន្ទ្រិយំ កាយវិញ្ញាណស្ស រូបដីវិឥន្ទ្រិយំ កេជន្តា-
 រុទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ម្ហលំ កាតតំ
 ទោចិត្តសម្មាសម្ពាទេ ឥន្ទ្រិយោ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តសម្មាសម្ពាទេន រុទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិក្កុណោ ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុវិញ្ញាណសហគតានំ
 ខន្ធានំ កាយន្ទ្រិយំ . . . ។ ម្ហលំ កាតតំ បដិសន្ធិ-
 ក្កុណោ ទោចិត្តសម្មាសម្ពាទេ ឥន្ទ្រិយោ សម្បយុត្តកានំ
 ខន្ធានំ កេជន្តា ច រុទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយ-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយន្ទ្រិយំ . . . ។ ចិត្តសម្មាស-
 ម្ពាទេ ច ទោចិត្តសម្មាសម្ពាទេ ច ធម្មោ ចិត្តសម្មាសម្មាទស្ស
 ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសម្មាសម្ពាទេ ច

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

[១៨១] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ពួកឥន្ទ្រិយ ជានោចិត្តសមុដ្ឋាន ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចក្ខុន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
 កាយន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ រូបជីវិតន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃ
 ពួកកដត្តារូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ
 ពួកឥន្ទ្រិយ ជានោចិត្តសមុដ្ឋាន ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង
 នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ចក្ខុន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយ-
 ន្ទ្រិយ . . . ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
 ឥន្ទ្រិយ ជានោចិត្តសមុដ្ឋាន ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃ
 ពួកកដត្តារូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃពួក
 ខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយន្ទ្រិយ
 . . . ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
 សមុដ្ឋានធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ពួកឥន្ទ្រិយ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី

អភ័ន្តប្បិដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

។ នោចិវត្តសមុដ្ឋានា ប វត្តិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ចិវត្តសមុដ្ឋានានញ រូបានំ វត្តិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 បដិសន្ធិក្ខណោ បកុវត្តិយញ ឧបេក្ខិវត្តិយញ ចក្ក-
 វិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ កាយវត្តិយញ សុខិវត្តិ-
 យញ កាយវត្តិយញ ទុក្ខិវត្តិយញ កាយវិញ្ញាណ-
 សហគតានំ ខន្ធានំ វត្តិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 ម្ងលំ កាតតំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិវត្តសមុដ្ឋានា ប នោ-
 ចិវត្តសមុដ្ឋានា ប វត្តិយា កដត្តារូបានំ វត្តិយ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កវត្តិយញ ឧបេក្ខិវត្តិយញ
 ចក្កវិញ្ញាណស្ស កាយវត្តិយំ . . . ។ ម្ងលំ កាតតំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិវត្តសមុដ្ឋានា ប នោចិវត្តសមុដ្ឋានា ប
 វត្តិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ កដត្តា ប រូបានំ
 វត្តិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កវត្តិយញ ឧបេក្ខិវត្តិ-
 យញ ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានញ ខន្ធានំ
 វត្តិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយវត្តិយញ . . . ។ ណា-
 នប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណិ មគ្គប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 តីណិ សម្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បញ្ច ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជានោចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចក្ខុន្ទ្រិយក្តី
 ឧបេក្ខន្ទ្រិយក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយ-
 ទ្រិយក្តី សុខិទ្រិយក្តី កាយទ្រិយក្តី ទុក្ខិទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ
 ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ជានោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយ
 ក្តី ឧបេក្ខន្ទ្រិយក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយទ្រិយ ... ។ មូល
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី
 ជានោចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តា-
 រូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយក្តី ឧបេក្ខន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយទ្រិយក្តី
 ... ។ ជាបច្ច័យ ដោយឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយ
 មគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ចវារៈ

[១៨២] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។
 ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
 សន្និ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជាន-
 ធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់បច្ចា-
 ជាត ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និង
 បច្ចាជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្និ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួក
 កងត្តារូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្ត (ជាបច្ច័យ) នៃវត្ថុ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ)
 នៃបក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ចាជាត គឺ ពួកនោចិត្តសមុជ្ជា-
 នក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សង្ខតំ ។ នោចិត្តសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសម្មដ្ឋានស្ស
 ច នោចិត្តសម្មដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។
 ចិត្តសម្មដ្ឋានោ ច នោចិត្តសម្មដ្ឋានោ ច ធម្មោ ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសម្មដ្ឋានោ
 ច នោចិត្តសម្មដ្ឋានោ ច ធម្មោ នោចិត្តសម្មដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ សហជាតំ បច្ឆា-
 ជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសម្មដ្ឋានោ ច នោចិត្តស-
 ម្មដ្ឋានោ ច ធម្មោ ចិត្តសម្មដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសម្មដ្ឋា-
 នស្ស ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។

[១៨៣] ចិត្តសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសម្មដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ
 បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសម្មដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសម្មដ្ឋា-
 នស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋាយេន បច្ចយោ សហជាតំ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សេចក្តីបំប្រែញ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌
 ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
 ជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ ចិត្តសមុជ្ជាន-
 ធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។
 ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តស-
 មុជ្ជានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។
 សេចក្តីបំប្រែញ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[១៨៣] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
 អត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តី
 បំប្រែញ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
 អត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត និងអាហារ ។
 សេចក្តីបំប្រែញ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌
 ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត

ចំង្រុំសមុប្បដ្ឋានិក្ខេប បញ្ញាវិហារ

បុរេជានំ បច្ឆាជានំ ។ សង្ខតំ ។ នោចិត្តសមុប្បដ្ឋានោ
 ធម្មោ នោចិត្តសមុប្បដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជានំ បុរេជានំ បច្ឆាជានំ អាហារំ វេទ្រៃ-
 យំ ។ សង្ខតំ ។ នោចិត្តសមុប្បដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តស-
 មុប្បដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជានំ
 បុរេជានំ បច្ឆាជានំ ។ សង្ខតំ ។ នោចិត្តសមុប្បដ្ឋានោ
 ធម្មោ ចិត្តសមុប្បដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសមុប្បដ្ឋានស្ស ច
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេជានំ
 បច្ឆាជានំ អាហារំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសមុប្បដ្ឋានោ ច
 នោចិត្តសមុប្បដ្ឋានោ ច ធម្មោ ចិត្តសមុប្បដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេជានំ បច្ឆា-
 ជានំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ
 ឧប្បា . . . សង្ខតំ ។ ចិត្តសមុប្បដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុប្បដ្ឋា-
 នោ ច ធម្មោ នោចិត្តសមុប្បដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេជានំ បច្ឆាជានំ អា-
 ហារំ វេទ្រៃយំ ។ សហជាតា ចក្កវិញ្ញាណសហគតា
 ឧប្បា ច ចក្កាយតននញ្ច ចក្កវិញ្ញាណស្ស អត្ថិប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ កាយវិញ្ញាណសហគតា . . . ។
 សហជាតា ចិត្តសមុប្បដ្ឋានោ . . . បច្ចយវិរសទិសា

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

បុរេជាត នឹងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត
បច្ចាជាត អាហារ នឹងវេទ្រ័យ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេ-
ជាត នឹងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បាន
ដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត នឹងអាហារ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។
ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត នឹងបច្ចាជាត ។ សហ-
ជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ... សេចក្តីបំប្រែញ ។ ចិត្ត-
សមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ នឹង
វេទ្រ័យ ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុ-
យតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ដែលច្រឡំដោយ
កាយវិញ្ញាណ ... ។ សហជាត គឺ ជាចិត្តសមុដ្ឋាន ... ដូចបច្ច័យវារៈដែរ

អភិធម្មចិរិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិបិ បវត្តិបិ កាកត្វា សព្វេសម្មិ បញ្ញានំ ។
 បញ្ញាជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានា ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច បុរេជាតស្ស
 ឥបស្ស លោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស កាយស្ស អត្តិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បញ្ញាជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានា ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច
 កតជ្ឈីវ្ហោ អាហារោ ច ឥវស្ស លោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នស្ស កាយស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បញ្ញា-
 ជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានា ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច រូបជីវិត្រ្យយញ្ច
 កជត្តារូចានំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 លោ ច លោចិត្តសមុដ្ឋាលោ ច ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ច លោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស អត្តិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បញ្ញាជាតំ ។ សហជា-
 តោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ... សន្ធិត្តំ ។ បច្ចយ-
 វារោ សហជាតវារសនិសោ សហជាតបទា សព្វ
 កាកត្វា ។ នត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ វិកតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អវិកតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[១៨៤] ហេតុយា ភីណិ អារម្មណេ នវ អធិប-
 តិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ នវ

អភិធម្មចិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បដិសន្ធិក្តី បវត្តិក្តី របស់ពួកប្រស្នាទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្នុងចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជាន-
 កាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តស-
 មុជ្ជានក្នុងចិត្តក្តី កពទ្បិវារាហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានកាយ
 នេះ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្នុងចិត្តក្តី រូប-
 ដីវិត្រ្យ័យក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ ចិត្តស-
 មុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង នៃ
 នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត
 នឹងបច្ឆាជាត ។ សហជាត ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ... សេចក្តី
 បំប្រញ ។ បច្ច័យវារៈ ដូចគ្នានឹងសហជាតវារៈដែរ ឯសហជាតបទទាំង
 អស់ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ ជាបច្ច័យ ដោយនត្តិប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយវិតតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៨៤] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ៣ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧

ဝိန္နုပုဒ္ဓါနဂေ ပတ္တကါဂေ

အဏ္ဏဗြဟ္မေ ဝေ ဝိဇ္ဇယေ ဝေ ဣပဝိဇ္ဇယေ ဝေ
 ဗုဒ္ဓါဇာတေ ဝေ ဗညာဇာတေ ဝေ အာပေါဓေ ဝေ ကဗ္ဗ
 ဇီဝါ ဝိဘါဏေ ဝေ ဗုဒ္ဓိန္ဒြိယေ ဝေ ဝါယာဓ
 ဇီဝါ ဗန္ဓေ ဇီဝါ ဗုဒ္ဓိန္ဒြိယေ ဝေ ဝိပဿယုတ္တေ ဝေ
 ။ ပေ ။ အနိကဇာတေ ဝေ ။

[၁၆၉] ဝိန္နုပုဒ္ဓါနဂေ ဝိန္နုပုဒ္ဓါနဂေ
 ဝိန္နုပုဒ္ဓါနဂေ အာပေါဓေ ဝေ ဝိဇ္ဇယေ ဝေ ဣပဝိဇ္ဇယေ ဝေ
 ဗုဒ္ဓါဇာတေ ဝေ ဗညာဇာတေ ဝေ အာပေါဓေ ဝေ ကဗ္ဗ
 ဇီဝါ ဝိဘါဏေ ဝေ ဗုဒ္ဓိန္ဒြိယေ ဝေ ဝါယာဓ
 ဇီဝါ ဗန္ဓေ ဇီဝါ ဗုဒ္ဓိန္ဒြိယေ ဝေ ဝိပဿယုတ္တေ ဝေ
 ။ ပေ ။ အနိကဇာတေ ဝေ ။

ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ក្នុងវេទនាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 បច្ឆាជានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាសវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 កម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំង
 អស់ សុទ្ធវៃតមានវារៈ ៧ ក្នុងត្រ័យប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈាន-
 ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្ត-
 ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ បេ ។ ក្នុង
 អវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១៤៥] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
 ការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជានប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជានប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បច្ឆាជានប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
 ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយសហជានប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជា
 បច្ច័យ ដោយបុរេជានប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជានប្បច្ច័យ ជា
 បច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយពហារប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ផង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជានប្បច្ច័យ ជា
 បច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជានប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជានប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្ម-
 ណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បច្ចាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 ភ័ន្តិយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
 ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តស-
 មុដ្ឋានធម៌ផល នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផល ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ ជា
 បច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តស-
 មុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ

បិក្ខុសមុជ្ឈានទុកេ បញ្ញាវិហារំ

សហជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ចយោ អាហារប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ វេទ្ធិយប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានោ ច នោចិត្តសមុជ្ឈានោ
 ច នម្មា ចិត្តសមុជ្ឈានស្ស ច នោចិត្តសមុជ្ឈានស្ស ច
 នម្មស្ស អាម្មណាប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ បុរេ-
 ជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។

[១៧៦] នហេតុយា នវំ នការម្មណោ នវំ សត្វត្ត
 នវំ នោអវិគតេ នវំ ។

[១៧៧] ហេតុប្បដ្ឋយា នការម្មណោ វីណី . . .
 នអនិបតិយា វីណី នអនន្តរេ វីណី នសមនន្តរេ
 វីណី នអញ្ញមញ្ញេ ទ្វេ នឧបនិស្សយេ វីណី នមត្តេ
 វីណី នសម្បយុត្តេ ទ្វេ នវិប្បយុត្តេ វីណី នោនត្តិ-
 យា វីណី នោវិគតេ វីណី ។

[១៧៨] នហេតុប្បដ្ឋយា អាម្មណោ នវំ . . .
 អនិបតិយា នវំ ។ អនុលោមគណានា កោតញ្ច ។
 . . . អវិគតេ នវំ ។

ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតិប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតិប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតិប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយក្រន្តិយប្បច្ច័យ ។ ចិត្ត-
សមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង
នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយស-
ហជាតិប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
បុរេជាតិប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតិប្បច្ច័យ ។ ។

(១៨៦) ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធវិភាមានវារៈ ៧ ក្នុងនោភិកតិប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ។

(១៨៧) ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអត្តាមត្តាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦
ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
នសម្បយុត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
នោភិកតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោភិកតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

(១៨៨) ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ ការរាប់ជាអនុលោម បណ្ឌិត
គប្បធ្វើចុះ ។ ... ក្នុងនោភិកតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

អរិយធម៌បំរើកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បិត្តសហភ័ក្តិ

បដិប្បវិពោ

[១៨៧] ចិត្តសហភ័ក្តិ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហភ័ក្តិ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហភ័ក្តិ ឯកំ ខន្ធ
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តសហភ័ក្តិ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហភ័ក្តិ ឯកំ ខន្ធ
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . ។ ចិត្តសហភ័ក្តិ ធម្មំ
 បដិច្ច លោចិត្តសហភ័ក្តិ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 ចិត្តសហភ័ក្តិ ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តំ លោចិត្តសហភ័ក្តិ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហភ័ក្តិ ខន្ធ
 បដិច្ច ចិត្តំ ករណី ច រូបំ ។ ចិត្តសហភ័ក្តិ ធម្មំ បដិច្ច
 ចិត្តសហភ័ក្តិ ច លោចិត្តសហភ័ក្តិ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហភ័ក្តិ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ
 ចិត្តញ្ច ចិត្តសហភ័ក្តិ ច លោចិត្តសហភ័ក្តិ ច ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហភ័ក្តិ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ្ច ករណី ច រូបំ ។ លោចិត្តសហភ័ក្តិ
 ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តសហភ័ក្តិ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ច-
 យា ចិត្តំ បដិច្ច លោចិត្តសហភ័ក្តិ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច ករណី រូបំ ចិត្តំ បដិច្ច

អភិធម្មបំណង អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បិក្ខុសហគុទុកៈ

បដិប្បវាវៈ

(១៨៧) បិក្ខុសហគុធម៌^(១) (ធម៌កើតជាមួយនឹងបិក្ខុ) អាស្រ័យ នូវ
 បិក្ខុសហគុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី បិក្ខុស-
 មុដ្ឋានរូប ជាបិក្ខុសហគុក្តី អាស្រ័យ នូវបិក្ខុសហគុក្ខន្ធ (ខន្ធកើតជាមួយ
 នឹងបិក្ខុ) ១ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវ
 បិក្ខុសហគុក្ខន្ធ ១ នូវខន្ធ ២ . . . ។ នោបិក្ខុសហគុធម៌^(២) (ធម៌មិន
 មែនកើតជាមួយនឹងបិក្ខុ) អាស្រ័យ នូវបិក្ខុសហគុធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ បិក្ខុក្តី បិក្ខុសមុដ្ឋានរូប ជានោបិក្ខុសហគុក្តី
 អាស្រ័យ នូវពួកបិក្ខុសហគុក្ខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ បិក្ខុក្តី កដត្តារូ-
 បក្តី អាស្រ័យ នូវពួកបិក្ខុសហគុក្ខន្ធ ។ បិក្ខុសហគុធម៌ក្តី នោបិក្ខុស-
 ហគុធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវបិក្ខុសហគុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេ-
 តុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី បិក្ខុក្តី បិក្ខុសមុដ្ឋានរូប ជាបិក្ខុសហគុ
 និងជានោបិក្ខុសហគុក្តី អាស្រ័យ នូវបិក្ខុសហគុក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី បិក្ខុក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវបិក្ខុសហគុ-
 ក្ខន្ធ ១ ។ នោបិក្ខុសហគុធម៌ អាស្រ័យ នូវនោបិក្ខុសហគុធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ បិក្ខុសមុដ្ឋានរូប ជានោបិក្ខុសហគុ អា-
 ស្រ័យ នូវបិក្ខុ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវបិក្ខុ វត្ថុ

១ គឺ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ កាយវិញ្ញាណ និងវិបីវិញ្ញត្តិ ។ ២ គឺ បិក្ខុ រូប និងនិព្វាន ។

ចិត្តសហករណ៍ បដិច្ចវិធាន

វត្ត វត្ត បដិច្ច ចិត្ត ឯកំ មហាក្សត្រ . . . មហាក្សត្រ
 បដិច្ច នោចិត្តសហករ ចិត្តសម្មជានំ រូបំ កដត្តារូបំ ឧបា-
 នារូបំ ។ នោចិត្តសហករំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហករ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈនិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធ
 ចិត្តសហករ ច ចិត្តសម្មជានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ
 បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្តំ បដិច្ច
 ចិត្តសហករ ខន្ធ មហាក្សត្រ បដិច្ច ចិត្តសហករ ចិត្ត-
 សម្មជានំ រូបំ ឧបាណារូបំ ។ នោចិត្តសហករំ ធម្មំ បដិច្ច
 ចិត្តសហករ ច នោចិត្តសហករ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈនិ ហេ-
 តុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធ ចិត្តសហករ
 ច នោចិត្តសហករ ច ចិត្តសម្មជានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធ កដត្តា ច រូបំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ វត្តំ បដិច្ច ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកោ ច
 ខន្ធ មហាក្សត្រ បដិច្ច ចិត្តសហករ ច នោចិត្តសហករ
 ច ចិត្តសម្មជានំ រូបំ ឧបាណារូបំ ។ ចិត្តសហករញ្ច នោ-
 ចិត្តសហករញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហករ ធម្មា ឧប្បជ្ឈនិ
 ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសហករំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តសហករ ចិត្តសម្មជានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តសហករំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ

ចិត្តសហក្រុមៈ បដិច្ចវារៈ

អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ចិត្ត អាស្រ័យ ទ្វេវវត្ថុ ទ្វេវហាក្ខត ១ . . . ចិត្តស-
មុដ្ឋានរូប ជាខោចិត្តសហកុ កងត្តារូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យ ទ្វេ
ពួកមហាក្ខត ។ ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេខោចិត្តសហកុធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋាន-
រូប ជាចិត្តសហកុក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្ត-
សហកុក្ខន្ធ អាស្រ័យ ទ្វេវវត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងឧបា-
ទារូប អាស្រ័យ ទ្វេពួកមហាក្ខត ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌
ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេខោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ
គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងជាខោចិត្ត-
សហកុក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
ក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវវត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ
និងជាខោចិត្តសហកុ និងឧបាទារូប អាស្រ័យ ទ្វេពួកមហាក្ខត ។ ចិត្ត-
សហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសហកុធម៌ផង ទ្វេខោចិត្តសហកុធម៌ផង
ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធលក្ខ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្ត-
សហកុក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វេវចិត្តផង ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ខន្ធលក្ខ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វេវចិត្តផង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហកំ ឯកំ
 ខន្ធា វត្ថុញ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធ . . . ចិត្ត-
 សហក្ខ ខន្ធ ច មហាក្ខតេ ច បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ
 ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ ឧបាទារូបំ ។ ចិត្តសហក្ខញ លោ-
 ចិត្តសហក្ខញ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធ ច ចិត្តញ បដិច្ច
 លោចិត្តសហក្ខ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្ត-
 សហក្ខ ខន្ធ ច ចិត្តញ បដិច្ច កកដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តសហក្ខ ខន្ធ ច វត្ថុញ បដិច្ច ចិត្តំ ចិត្តស-
 ហក្ខ ខន្ធ ច មហាក្ខតេ ច បដិច្ច លោចិត្តសហក្ខ
 ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ កកដត្តារូបំ ឧបាទារូបំ ។ ចិត្តស-
 ហក្ខញ លោចិត្តសហក្ខញ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ ច
 លោចិត្តសហក្ខ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្ត-
 សហកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្ត-
 សហក្ខ ច លោចិត្តសហក្ខ ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហកំ ឯកំ ខន្ធា
 ចិត្តញ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា កកដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធ
 . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហកំ ឯកំ ខន្ធា
 វត្ថុញ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ ទ្វេ ខន្ធ . . .

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ទ្វីវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្វីវចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១
 ផង ទ្វីវវត្ថុផង ទ្វីវខន្ធ ២ ... ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងឧបាទារូប
 អាស្រ័យ ទ្វីវត្ថុចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទ្វីវត្ថុកមហាក្ខតផង ។ នោចិត្តស-
 ហកុធមិ អាស្រ័យ ទ្វីវចិត្តសហកុធមិផង ទ្វីវនោចិត្តសហកុធមិផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ
 អាស្រ័យ ទ្វីវត្ថុចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទ្វីវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 កដត្តារូប អាស្រ័យ ទ្វីវត្ថុចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទ្វីវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិ-
 សន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ ទ្វីវត្ថុចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទ្វីវវត្ថុផង ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នរូប ជានោចិត្តសហកុ កដត្តារូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យ ទ្វីវត្ថុចិត្ត-
 សហកុក្ខន្ធផង ទ្វីវត្ថុកមហាក្ខតផង ។ ចិត្តសហកុធមិក្តី នោចិត្តសហកុធមិ
 ក្តី អាស្រ័យ ទ្វីវចិត្តសហកុធមិផង ទ្វីវនោចិត្តសហកុធមិផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ
 និងជានោចិត្តសហកុក្តី អាស្រ័យ ទ្វីវចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វីវចិត្តផង ទ្វីវ
 ខន្ធ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វីវចិត្ត-
 សហកុក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វីវចិត្តផង ទ្វីវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ ទ្វីវចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វីវវត្ថុផង ទ្វីវខន្ធ ២ ...

ចិត្តសហក្រុម បដិច្ចវារោ

ចិត្តសហក្រុម ខន្ធធ្វេ ប មហាក្រុមតេ ប បដិច្ច កាដត្តារូប
ឧបាទារូប ។ សង្ខតំ ។

[១៧០] ហេតុយា នវ អាម្មណេ នវ អរូបំ សត្វំ
ឧទ្ធករិតតំ ចិត្តសម្មជ្ជានធិកុសធិសំ ។ អធិបតិយា នវ
មហាក្រុមា នសុបិ បញ្ញាសុ កាតញ្ញា អធិបតិយា វិសុ
នត្តំ ។ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជានេ នវ
អញ្ញាមញ្ញា នវ ជិស្សយេ នវ ឧបជិស្សយេ នវ បុរា
ជានេ បញ្ញា អាសេវនេ បញ្ញា កាម្មេ នវ សង្ខតំ នវ
អវិកតេ នវ ។

[១៧១] ចិត្តសហក្រុម ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្រុ
នម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសហក្រុ
ឯកំ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធធ្វា ចិត្តសហក្រុ ចិត្តសម្មជ្ជា
នញ្ញា រូបំ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . . អហេតុកប្បជិស្ខិត្តុក្កុណា
វិចិក្កិត្តាសហកតេ ឧទ្ធក្ខុសហកតេ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច វិចិ
ក្កិត្តាសហកតេ ឧទ្ធក្ខុសហកតេ មោហោ ។ ឯវំ
នវបិ បញ្ញា កាតញ្ញា អហេតុកន្តិ ជំយាមេតតំ យថា
អនុលោមេ លត្តតិ ឯវំ កាតតំ តិណំ មោហោ យថា
ចិត្តសម្មជ្ជានធិកេ ឯវមេវ កាតញ្ញា ។

ចិត្តសហគុទុកៈ បដិច្ចវារៈ

កង្កែប និងឧបាទរូប ពាស្រ័យ ខ្យល់ពួកចិត្តសហគុទ្ធដ៏ ខ្យល់ពួកមហាក្សត្រផង ។ សេចក្តីបំប្រុង ។

(១៧០) ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្សណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ អរូបទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីរើឡើង ឲ្យដូចគ្នានឹងចិត្តសមុជ្ជានុទុកៈចុះ ។ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ពួកមហាក្សត្រ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងបញ្ញាទាំង ៦ ចុះ ឯក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ (ពួកមហាក្សត្រ) មិនមានក្នុងបញ្ញាទាំង ៣ ទេ ។ ក្នុងអនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអពាយព្យាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ គ្រប់ប្រដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

(១៧១) ចិត្តសហគុធមិ ពាស្រ័យ ខ្យល់ចិត្តសហគុធមិ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុរូប ជាចិត្តសហគុក្តី ពាស្រ័យ ខ្យល់ចិត្តសហគុទ្ធទ្ប ១ ជាអហេតុកៈ ខ្យល់ខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃ អហេតុកប្បដ្ឋយន្តិ មោហៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ពាស្រ័យ ខ្យល់ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ បញ្ញាទាំង ៧ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ គប្បីកំណត់ថាជាអហេតុកៈ ដែលធ្លាប់មានក្នុងអនុលោម យ៉ាងណា ត្រូវធ្វើ យ៉ាងនោះចុះ វារៈ ៣ និងមោហៈ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ឲ្យដូចក្នុងចិត្តសមុជ្ជានុទុកៈដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១៧២] នេហេតុយា នវំ នអារម្មណេ នវំ នអនិប-
តិយា នវំ នអនន្តរេ នវំ នសមនន្តរេ នវំ នអញ្ញាមញ្ញា
នវំ នឧបនិស្សយេ នវំ នឫទ្ធរជាតេ នវំ នបច្ឆាជាតេ
នវំ នអាសេវនេ នវំ ។

[១៧៣] ចិត្តសហកំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ
នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នកម្មប្បច្ចយា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធម បដិច្ច
ចិត្តសហក្ខ ចេតនា ។ នោចិត្តសហកំ ធម្មំ បដិច្ច
នោចិត្តសហក្ខ នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នកម្មប្បច្ចយា កាហិរំ
... អាហារ ... ឧត្តំ ... ។ នោចិត្តសហកំ
ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នកម្មប្បច្ច-
យា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ចេតនា ។ ចិត្តសហ-
កុញ្ញ នោចិត្តសហកុញ្ញ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ នម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ នកម្មប្បច្ចយា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធម ចិត្តក្ខ
បដិច្ច សម្បយុត្តកា ចេតនា ។

[១៧៤] នកម្មេ ចត្តារិ នវិហិតេ នវំ នអាហារេ
វិកំ នវន្ត្រិយេ វិកំ ។

[១៧៥] ចិត្តសហកំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ
នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នណេ នប្បច្ចយា បញ្ញវិញ្ញាណសហ-
គតំ ។ ពេ ។

អភិធម្មប្បដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[១៧២] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការប្បណប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនសមនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ។

[១៧៣] ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសហកុធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសហកុចេតនា អាស្រ័យ ទ្វេវពួក
ចិត្តសហកុក្ខន្ធ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវនោចិត្តសហកុធម៌
ទើបកើតឡើង ព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺ ពាហិរៈ . . . អាហារ . . .
រដូវ . . . ។ ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវនោចិត្តសហកុធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្ត ។
ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសហកុធម៌ផង ទ្វេវនោចិត្តសហកុធម៌ផង
ទើបកើតឡើង ព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ ទ្វេវ
ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទ្វេវចិត្តផង ។

[១៧៤] ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនអាហារប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ។

[១៧៥] ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះនឈានប្បដ្ឋយ គឺ វែលច្រឡំដោយបញ្ចវិញ្ញាណ ។ បេ ។

ចិត្តសមាគម បច្ចយវិពោ

[១៧៦] ខេណាខេ ន ខេណេ ខេ នេសប្បយុត្ត
 នេ នេប្បយុត្ត ន ខេណត្ថិយា នេ ខេណវិគេ នេ ។
 ឯវំ ឥតេ ទ្វេបិ កណាណា កាតញ្ច ។
 សហនាតវារេបិ បដិច្ចវាសនិសោ ។

បច្ចយវិពោ

[១៧៧] ចិត្តសហកំ នម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហក
 នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយោ តំណិ បដិច្ចសនិសោ ។
 ខេណចិត្តសហកំ នម្មំ បច្ចយោ ខេណចិត្តសហកំ នម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយោ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ ចិត្តំ បច្ច-
 យោ ខេណចិត្តសហកំ ចិត្តសម្បជ្ឈានំ រូបំ បដិសន្ធិ បដិច្ច-
 សនិសោ សព្វេ បហាក្កតា ។ ខេណចិត្តសហកំ នម្មំ
 បច្ចយោ ចិត្តសហកំ នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយោ
 ចិត្តំ បច្ចយោ សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសហកំ ចិត្ត-
 សម្បជ្ឈានំ រូបំ វត្ថុំ បច្ចយោ ចិត្តសហកំ ខន្ធា បដិ-
 សន្ធិ សព្វេ បហាក្កតា បដិច្ចសនិសោ ។ ខេណចិត្ត-
 សហកំ នម្មំ បច្ចយោ ចិត្តសហកំ ច ខេណចិត្តសហកំ
 ច នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយោ ចិត្តំ បច្ចយោ សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសហកំ ច ខេណចិត្តសហកំ ច ចិត្ត-
 សម្បជ្ឈានំ រូបំ វត្ថុំ បច្ចយោ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច

ចិត្តសហកុទុកៈ បច្ចយវារៈ

[១៧៦] ក្នុងនិយាយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនមត្តប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៦ ក្នុងនោត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។
 ការពប់ ២ យ៉ាងក្រៅពីនេះ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។
 សហជាតវារៈ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។

បច្ចយវារៈ

[១៧៧] ចិត្តសហកុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្ត-
 សហកុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេ-
 តុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ
 និងបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកមហាក្ខតទាំងអស់ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។
 ចិត្តសហកុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេ-
 តុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុក្តី ពឹង
 ផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ និងបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ពួកមហាក្ខត
 ទាំងអស់ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុ-
 ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 គឺពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងជានោចិត្ត-
 សហកុ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ

អភិធម្មបិដកេ អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

ខន្ធោ បដិសន្ធិ បដិច្ចសនិសា សព្វេ មហាក្កតា ។ ចិត្ត-
 សហកុញ្ញ លោចិត្តសហកុញ្ញ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហកុ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហកុំ ឯកំ ខន្ធកា
 ចិត្តកា បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសហកុ ចិត្តសមុដ្ឋានកា
 រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . ចិត្តសហកុំ ឯកំ ខន្ធកា វត្ថុកា
 បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ បដិច្ចស-
 និសា សព្វេ មហាក្កតា ។ ចិត្តសហកុញ្ញ លោចិត្តស-
 ហកុញ្ញ ធម្មំ បច្ចយា លោចិត្តសហកុ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហកុ ខន្ធា ច ចិត្តកា បច្ចយា
 លោចិត្តសហកុ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសហកុ ខន្ធា ច
 វត្ថុកា បច្ចយា ចិត្តំ ចិត្តសហកុ ខន្ធា ច មហាក្កតេ ច
 បច្ចយា លោចិត្តសហកុ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ
 បដិច្ចសនិសា សព្វេ មហាក្កតា ។ ចិត្តសហកុញ្ញ លោ-
 ចិត្តសហកុញ្ញ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហកុ ច លោចិត្ត-
 សហកុ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហកុំ
 ឯកំ ខន្ធកា ចិត្តកា បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសហកុ ច
 លោចិត្តសហកុ ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសហកុំ ឯកំ
 ខន្ធកា វត្ថុកា បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តកា ទ្វេ ខន្ធា . . .
 បដិសន្ធិ បដិច្ចសនិសា សព្វេ មហាក្កតា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បដិសន្ធិ ពួកមហាក្ខតទាំងអស់ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសហកុធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ផង នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ-
 ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . .
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នឹងវត្ថុផង ខន្ធ ២ . . .
 បដិសន្ធិ ពួកមហាក្ខតទាំងអស់ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្តសហ-
 កុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ផង នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ជាចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ
 ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង នឹងចិត្តផង ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួក
 ចិត្តសហកុក្ខន្ធផង នឹងវត្ថុផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ពឹង
 ផ្អែក នឹងពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង នឹងពួកមហាក្ខតផង បដិសន្ធិ ពួកមហា
 ក្ខតទាំងអស់ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហ-
 កុធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ផង នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តស-
 ហកុ និងជានោចិត្តសហកុ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នឹង
 ចិត្តផង ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នឹងវត្ថុផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . បដិសន្ធិ ពួកមហាក្ខតទាំងអស់ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

ចិត្តសហវុទ្ធកេ បញ្ញាវារោ

[១៧៧] ចិត្តសហវុទ្ធកំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហវុទ្ធកំ
 នធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា តីណិ បដិច្ចស-
 និសា ។ វោចិត្តសហវុទ្ធកំ ធម្មំ បច្ចយា វោចិត្តសហវុទ្ធកំ
 នធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា ចក្ខាយតនំ បច្ច-
 យា ចក្កវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ . . . ។ ឥមំ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋាននុកេ បច្ចយវារោ អារម្មណាសនិសំ ធន្ធម្មំ
 ឥវេសំ បញ្ញវិញ្ញាណម្ធុណា កាតញ្ច ។ សង្ខតំ ។

[១៧៧] វោតុយា នវ អារម្មណេ នវ អធិប-
 តិយា នវ សត្វត្ត នវ អវិគតេ នវ ។

[២០០] ចិត្តសហវុទ្ធកំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហវុទ្ធកំ
 នធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នវោតុប្បច្ចយា អវោតុកំ ចិត្តស-
 ហវុទ្ធកំ ឯតំ ខន្ធំ . . . ។ សង្ខតំ ។ សត្វំ កាតតំ
 បច្ចយវារស្ស បញ្ញវិញ្ញាណំ ធន្ធម្មំ ម្ធុណា កាតញ្ច
 សត្វេ បហាវុតា តីណិយេវ មោហោ ។ សង្ខតំ ។

[២០១] នវោតុយា នវ នអារម្មណេ នវ
 នអធិបតិយា នវ នអនន្តរេ នវ នសមនន្តរេ នវ
 នអញ្ញាមញ្ញេ នវ នឧបនិស្សយេ នវ នបុរោជាតេ នវ

ចិត្តសហកុទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

[១៧៨] ចិត្តសហកុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។
 នៅចិត្តសហកុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនៅចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 អារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយ-
 យតនៈ . . . ។ បទនេះ ដូចគ្នានឹងអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ក្នុងបច្ច័យវារៈ
 ត្រង់ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខៈដែរ ឯពួកបញ្ញាវិញ្ញាណមូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ដោយ
 អំណាចនៃវារៈទាំង ៦ នេះចុះ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[១៧៩] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ គ្រប់បច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២០០] ចិត្តសហកុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ជាអហេតុកៈ . . . ។
 សេចក្តីបំប្រែញ ។ បញ្ញាវិញ្ញាណនៃបច្ច័យវារៈ ទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 ចុះ មូលនៃវារៈ ទាំង ៦ មហាក្ខតទាំងអស់ មានវារៈ ៣ និងមោហៈ
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[២០១] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ
 ៧ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអត្រាមញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមិទុកប្បដ្ឋានំ

នបច្ឆាជាតេ នវ នអាសេវនេ នវ នកម្មេ ចត្តាវ
នវំចារកេ នវ នអាហារេ ឯកំ នស្រ្តិយេ ឯកំ
នឈានេ នវ នមក្កេ នវ នសម្បយុត្តេ នវ នវិប្ប-
យុត្តេ វ នោនត្តិយា នវ នោវិគតេ នវ ។

[២០២] ហេតុប្បដ្ឋយា នអាម្មណេ នវ សព្វត្ថ
នវ . . . នកម្មេ តីណិ នវំចារកេ នវ នសម្បយុត្តេ
នវ នវិប្បយុត្តេ មញ្ញ នោនត្តិយា នវ នោវិគតេ នវ ។

[២០៣] នហេតុប្បដ្ឋយា អាម្មណេ នវ . . .
អនន្តរេ នវ សព្វត្ថ នវ មក្កេ តីណិ អវិគតេ នវ ។

និស្សយវារោ បច្ឆយវារសទិសោ ។

សំសជ្ជារោ

[២០៤] ចិត្តសហកំ ធម្មំ សំសជ្ជោ ចិត្តសហក្ខ
នម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសហកំ ឯកំ ខន្ធ
សំសជ្ជា ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។
ចិត្តសហកំ ធម្មំ សំសជ្ជោ នោចិត្តសហក្ខ នម្មោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងនបច្ឆាជិតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាហា-
រប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
នោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២០២] ក្នុងនអាម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ . . . ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២០៣] ក្នុងនអាម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
. . . ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ គ្រប់បច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
វារៈ ៧ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។
និស្សយវារៈដូចបច្ច័យវារៈដែរ ។

សីលជ្ឈិវារៈ

[២០៤] ចិត្តសហកុធមិ ប្រឡំ នឹងចិត្តសហកុធមិ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចិត្តសហកុធមិ ១ នឹង
ខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ នោចិត្តសហកុធមិ ប្រឡំ នឹងចិត្តសហកុធមិ

ចិត្តសហវុទ្ធកេ សំសង្ការោ

ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធ សំសង្ការំ ចិត្តំ
 បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសហកំ ធម្មំ សំសង្ការំ ចិត្តសហក្ខ
 ប រោចិត្តសហក្ខ ប ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 ចិត្តសហកំ ឯកំ ខន្ធ សំសង្ការំ ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ្ច
 ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ រោចិត្តសហកំ ធម្មំ សំ-
 សង្ការំ ចិត្តសហក្ខ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 ចិត្តំ សំសង្ការំ សម្បយុត្តកា ខន្ធ បដិសន្ធិ ។ ចិត្ត-
 សហក្ខញ្ច រោចិត្តសហក្ខញ្ច ធម្មំ សំសង្ការំ ចិត្ត-
 សហក្ខ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហកំ
 ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច សំសង្ការំ ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . .
 បដិសន្ធិ ។ សង្ខតំ ។

[២០៥] ហេតុយា បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច សង្ខតំ
 បញ្ច អវិកតេ បញ្ច ។

[២០៦] នហេតុយា បញ្ច តីណី មោហោ ។
 នអធិបតីយា បញ្ច នបុរេជានេ បញ្ច នបច្ឆាជានេ
 បញ្ច នអាសេវនេ បញ្ច នកម្មេ តីណី នវិចារេ បញ្ច
 នណារេ បញ្ច នមត្តេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឥតេ ទ្វេ កណាទាបិ សម្បយុត្តកំរោបិ
 សព្វេ កាតញ្ច ។

ចិត្តសហកុទុក្ខៈ សំសង្ការៈ

ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ប្រឡំ នឹងពួក
 ចិត្តសហកុទុក្ខ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នៅចិត្តសហកុធម៌ក្តី ប្រឡំ នឹងចិត្ត-
 សហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី
 ប្រឡំ នឹងចិត្តសហកុទុក្ខ ១ នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ ចិត្តសហកុ-
 ធម៌ ប្រឡំ នឹងនៅចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ
 ពួកសម្បយុត្តកុទុក្ខ ជាបដិសន្ធិ ប្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ចិត្តសហកុធម៌ ប្រឡំ
 នឹងចិត្តសហកុធម៌ផង នឹងនៅចិត្តសហកុធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចិត្តសហកុទុក្ខ ១ ផង នឹងចិត្តផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

(២០៥) ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្មណប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងបដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ។

(២០៦) ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក៏មាន មានវារៈ ៣
 ក៏មាន ហើយមានមោហៈដែរ ។ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងន-
 បុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងន-
 អាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិបុ-
 កប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិញ្ញយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។ ក្រៅនេះ ការរាប់ទាំង៤
 យ៉ាងក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត គប្បី ធ្វើទាំងអស់ចុះ ។

បញ្ញាវិញ្ញា

(២០៧) ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស ធម្មស្ស
 ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហក្ខ ហេតុ សម្បយុត្ត-
 កានំ ខន្ធានំ ចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ
 ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ ចិត្ត-
 សហក្ខ ធម្មោ លោចិត្តសហកុស្ស ធម្មស្ស ហេតុ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហក្ខ ហេតុ ចិត្តស្ស លោ-
 ចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ ហេតុប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហក្ខ ហេតុ ចិត្តស្ស
 កដត្តា ច រូបានំ ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្ត-
 សហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស ច លោចិត្តសហកុស្ស
 ច ធម្មស្ស ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហក្ខ
 ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសហ-
 ក្ខនញ្ច លោចិត្តសហក្ខនញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានានំ រូបានំ
 ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

(២០៨) ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ នវ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នទុក្ខកេសទិសំ និដ្ឋានាករណំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បញ្ញាវិវរៈ

[២០៧] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសហកុហេតុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
 ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោ-
 ចិត្តសហកុធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសហកុហេតុ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុផង ដោយហេ-
 តុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសហកុហេតុ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជា
 បច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយហេតុប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសហកុហេតុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្ត
 ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងជានោចិត្តសហកុផង
 ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[២០៨] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយអា-
 រម្មណប្បច្ច័យ គឺ មានវរៈ ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ មិនមាន
 ការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។

ចិត្តសហកុរុកេ បញ្ញារិពោ

[២០៧] ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស្ន ធម្មស្ស្ន
 អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ អារម្មណាធិបតិបិ
 សហជាតាធិបតិបិ កាតញ្ចា ។ ធម្មោ ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ
 ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស្ន ធម្មស្ស្ន អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 តីណិ អារម្មណាធិបតិបិ សហជាតាធិបតិបិ ឥមេសម្ប
 តិណ្ណំ កាតញ្ចា នវេបិ បញ្ញា ចិត្តសម្បដ្ឋានទុក្ខសទិសា
 អន្តេ តីណិ អារម្មណាធិបតិយេវ ។

[២០៨] ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស្ន
 ធម្មស្ស្ន អនន្តវប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ចិត្តសម្បដ្ឋាន-
 ទុក្ខសទិសំ និន្នាណាករណំ ។ សមនន្តវប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ នវ បដិច្ចវាវសទិសា ។ សហជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ នវ បដិច្ចវាវសទិសា ។ អញ្ញមញ្ញប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ នវ បដិច្ចវាវសទិសា ។ និស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ នវ បច្ចយវាវសទិសា ។ ឧបនិស្សយប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ នវ ចិត្តសម្បដ្ឋានទុក្ខសទិសា ។

[២០៩] ធម្មោ ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស្ន
 ធម្មស្ស្ន បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាបុរេជាតំ
 វត្ថុបុរេជាតំ តីណិ ។ ធម្មោ ចិត្តសហកុម្មលំយេវ លត្តតិ
 ចិត្តសម្បដ្ឋានទុក្ខសទិសា តីណិ បិ និន្នាណាករណំ ។

ចិត្តសហកុដមិ បញ្ញាវារៈ

[២០៩] ចិត្តសហកុដមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុដមិ ដោយអធិ-
 បតិប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ឯការម្មណាធិបតិក្ខី សហជាតាធិបតិក្ខី
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ នោចិត្តសហកុដមិ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុ-
 ដមិ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ការម្មណាធិបតិក្ខី សហជា-
 តាធិបតិក្ខី ប្រស្នាទាំង ៧ ក្តី ដូចចិត្តសមុដ្ឋានរូបដែរ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 (ដោយអំណាច) នៃវារៈទាំង ៣ ចុះ ក្នុងទីបំផុត មានវារៈ ៣ ហើយជា
 ការម្មណាធិបតិក្ខីដែរ ។

[២១០] ចិត្តសហកុដមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុដមិ ដោយ
 អនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ មិនមាន
 ការធ្វើឲ្យផ្សេង ៗ គ្នាទេ ។ ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ មាន
 វារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺ
 មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាញាប្ប-
 ច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយនិស្ស្រ-
 យប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
 ឧបនិស្ស្រយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ ។

[២១១] នោចិត្តសហកុដមិ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុដមិ ដោយ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ហើយមាន
 វារៈ ៣ ។ នោចិត្តសហកុដមិ បណ្ឌិតតែងបានពិតប្រាកដ មានវារៈ ៣
 ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ៗ គ្នាទេ ។

အင်္ဂုလိမုဒိကေ အနုလေမဒကပ္ပဋ္ဌာနံ

[၂၀၂] ဝိန္တုပဟက္ခံ ဇမ္ဗူယော ဇောဝိန္တုပဟက္ခံ
 ဇမ္ဗူယော ပဋ္ဌာသိတပဋ္ဌာယော ဇပဋ္ဌာယော ပဋ္ဌာသိတ ဝိန္တု-
 ပဟက္ခံ ခဏှာ ပုဂ္ဂိုလ်တေ နိဗ္ဗာနံ ဇောဝိန္တုပဟက္ခံ
 ကာယံ ဇမ္ဗူယော ပဋ္ဌာသိတပဋ္ဌာယော ဇပဋ္ဌာယော ။ ဇောဝိန္တုပ-
 ဟက္ခံ ဇမ္ဗူယော ဇောဝိန္တုပဟက္ခံ ဇမ္ဗူယော ပဋ္ဌာသိတပဋ္ဌာ-
 ယော ဇပဋ္ဌာယော ။ ဝိန္တုပဟက္ခံ ဇောဝိန္တုပဟက္ခံ ဇ
 ဇမ္ဗူယော ဇောဝိန္တုပဟက္ခံ ဇမ္ဗူယော ပဋ္ဌာသိတပဋ္ဌာယော ဇ
 ပဋ္ဌာယော ။ အာပေသိတပဋ္ဌာယော ဇပဋ္ဌာယော ဝိ ။

[၂၀၃] ဝိန္တုပဟက္ခံ ဇမ္ဗူယော ဝိန္တုပဟက္ခံ
 ဇမ္ဗူယော ကမ္မပဋ္ဌာယော ဇပဋ္ဌာယော နိဗ္ဗာနံ ဇောဝိ-
 န္တုပဟက္ခံ ။ နိဗ္ဗာနံ ဝိန္တုပဟက္ခံ ဝိန္တုပဟက္ခံ ဝိန္တုပဟက္ခံ
 ဝိန္တုပဟက္ခံ ကမ္မပဋ္ဌာယော ဇပဋ္ဌာယော ။ ဇောဝိန္တုပဟက္ခံ ဝိန္တု-
 ပဟက္ခံ ဇောဝိန္တုပဟက္ခံ ဝိန္တုပဟက္ခံ ဝိန္တုပဟက္ခံ
 ကမ္မပဋ္ဌာယော ဇပဋ္ဌာယော ။ ဝိန္တုပဟက္ခံ ဇမ္ဗူယော ဇော-
 ဝိန္တုပဟက္ခံ ဇမ္ဗူယော ကမ္မပဋ္ဌာယော ဇပဋ္ဌာယော
 နိဗ္ဗာနံ ဇောဝိန္တုပဟက္ခံ ။ နိဗ္ဗာနံ ဝိန္တုပဟက္ခံ ဝိန္တုပဟက္ခံ
 ဝိန္တုပဟက္ခံ ကမ္မပဋ္ဌာယော ဇပဋ္ဌာယော ။ ဇောဝိန္တုပဟက္ခံ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២១២] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
 បច្ចាជានប្បច្ច័យ បានដល់បច្ចាជាន គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃ
 នោចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ចាជានប្បច្ច័យ ។ នោ-
 ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយបច្ចាជានប្ប-
 ច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
 សហកុធម៌ ដោយបច្ចាជានប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យ ដោយអាសវនប្បច្ច័យ
 គឺ មានវារៈ ៧ ។

[២១៣] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាន និងនានាខណិកៈ ។ សហជាន គឺ
 ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តស-
 មុដ្ឋានរូបដង ជាចិត្តសហកុដង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ
 គឺ ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ ជាវិបាក
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាន និងនានាខណិកៈ ។ ឯសហ-
 ជាន គឺ ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃចិត្តដង នៃពួកចិត្តស-
 មុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុដង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ

ចិត្តសហកុទុកៈ បញ្ញារិះ

គឺ ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃវិបាកចិត្តផង នៃពួកកងគ្នារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង នៃ នោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និវននានា-
 ១ណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងជា
 នោចិត្តសហកុផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានា១ណិកៈ គឺ ចិត្តសហ-
 កុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកកងគ្នារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[២១៤] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ វិបាកប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ ភាហារប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ ឯចិត្ត- សមុដ្ឋានទុកៈ ១ នេះ ដូចគ្នានឹងកតាឡិក្ការាហារដែរ ។

[២១៥] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ គ្រន្ទិយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ ចិន មានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នា ទេ ។ ជាបច្ច័យ ដោយឈានប្បច្ច័យ មាន វារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុក្ខដ្ឋានំ

[២០៦] ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា ចិត្ត-
 សហក្ខ ខន្ធា ចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូទានំ
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ
 លោចិត្តសហកុស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជាតំ បញ្ញាជាតំ ។ សហជាតា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធា
 លោចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូទានំ វិប្បយុត្តប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ... ។ បញ្ញាជាតា ចិត្ត-
 សហក្ខ ខន្ធា បុរោជាតស្ស ឥមស្ស លោចិត្តសហកុស្ស
 កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសហ-
 ក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស ច លោចិត្តសហកុស្ស ច
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា ចិត្ត-
 សហក្ខ ខន្ធា ចិត្តសហក្ខនញ្ច លោចិត្តសហក្ខនញ្ច
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូទានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 លោចិត្តសហក្ខ ធម្មោ លោចិត្តសហកុស្ស ធម្មស្ស
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរោជាតំ បញ្ញា-
 ជាតំ ។ សហជាតំ ចិត្តំ លោចិត្តសហក្ខំ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានំ រូទានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិ-
 ក្ខណោ ចិត្តំ កកដត្តារូទានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ

អភិធម្មចិជិត អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(២១៦) ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចិត្ត-
 សហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ
 ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ... ។ ឯបច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ
 ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង នៃនោចិត្តសហ-
 កុធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហ-
 កុក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងជានោចិត្ត-
 សហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 នោចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេ-
 ជាត និងបច្ចាជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួក
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ

ចិន្តសហគុណ បញ្ញាវិញ

ចិត្តំ វត្ថុស្សំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ វត្ថុ ចិត្តស្ស
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ បុរេជានំ ចក្ខាយ-
 តនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ ។ បច្ឆាជានំ ចិត្តំ បុរេជានស្ស ឥមស្ស លោ-
 ចិត្តសហគុស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ច-
 យោ ។ លោចិត្តសហគុ ធម្មោ ចិត្តសហគុស្ស ធម្មស្ស
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេជានំ ។
 សហជានំ ចិត្តំ ចិត្តសហគុនំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូនា-
 នំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ បុរេជានំ ចក្ខា-
 យតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគុតានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្ប-
 ដ្ឋយេន បច្ចយោ កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តសហគុ-
 នំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ លោចិត្តស-
 ហគុ ធម្មោ ចិត្តសហគុស្ស ច លោចិត្តសហគុស្ស ច
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេ-
 ជានំ ។ សហជានំ ចិត្តំ ចិត្តសហគុនញ លោចិត្តសហ-
 គុនញ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូនានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ច-
 យោ បនិសន្និត្តាលោ . . . ។ វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខាយតនំ

ចិត្តសហកុទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ ជាបច្ច័យ នៃ
ចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយានៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃនោ-
ចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្ត-
សហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
ដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួក
ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ
ចក្ខុយានៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយានៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសហកុទុក្ខ
ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តស-
ហកុធម៌ផង នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់
សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តស-
មុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងនោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
ឯខណៈនៃបដិសន្ធិ . . . ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ

អភិធម្មបិដកេ អនុណោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចក្កវិញ្ញាណាស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ វិប្ប-
 យុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ កាយាយតនំ . . . វត្ត-
 ចិត្តស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បច្ឆយោ ។ ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្តសហក្ខ ច ធម្មា ចិត្ត-
 សហកុស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហ-
 ជាតា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច ចិត្តសហក្ខំ ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានានំ រូចានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។
 ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្តសហក្ខ ច ធម្មា នោចិត្តសហ-
 កុស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហ-
 ជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សហជាតា ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្ត-
 សហក្ខ ច ខន្ធា ចិត្តញ្ច នោចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសម្មដ្ឋ-
 នានំ រូចានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ . . . ។ បច្ឆាជាតា ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្តស-
 ហក្ខ ច ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស នោចិត្តសហកុស្ស
 កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ ចិត្តសហក្ខ
 ច នោចិត្តសហក្ខ ច ធម្មា ចិត្តសហកុស្ស ច នោចិត្ត-
 សហកុស្ស ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ
 ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្តសហក្ខ ច ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្ត-
 សហក្ខនញ្ច នោចិត្តសហក្ខនញ្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានានំ រូចា-
 នំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្ត-
 ប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តស-
 ហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី
 នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហ-
 កុក្ខន្ធក្តី ពួកនោចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ជានោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ . . . ។
 ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកនោចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃនោចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង
 នោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ
 ក្តី ពួកនោចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ជាចិត្តសហកុ និងជានោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសហក្រុម បញ្ញាវិញ

[២០៧] ចិត្តសហក្រុម ធម្មា ចិត្តសហកុស្ណ៍
 ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហក្រុម ឯកោ
 ខន្ធោ . . . បដិច្ចសទិសំ ។ ចិត្តសហក្រុម ធម្មា នោ-
 ចិត្តសហកុស្ណ៍ ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហ-
 ជានំ បច្ឆាជានំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសហក្រុម ធម្មា ចិត្ត-
 សហកុស្ណ៍ ច នោចិត្តសហកុស្ណ៍ ច ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហក្រុម ឯកោ ខន្ធោ . . . បដិច្ច-
 សទិសំ ។ នោចិត្តសហក្រុម ធម្មា នោចិត្តសហកុស្ណ៍
 ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានំ បុរេជានំ
 បច្ឆាជានំ អាហារំ វិជ្ជិយំ ។ សង្ខតំ ។ នោចិត្តស-
 ហក្រុម ធម្មា ចិត្តសហកុស្ណ៍ ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ សហជានំ បុរេជានំ ។ នោចិត្តសហក្រុម ធម្មា
 ចិត្តសហកុស្ណ៍ ច នោចិត្តសហកុស្ណ៍ ច ធម្មស្ស អត្ថ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានំ បុរេជានំ ។ សង្ខតំ ។
 ចិត្តសហក្រុម ច នោចិត្តសហក្រុម ច ធម្មា ចិត្តសហកុស្ណ៍
 ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានំ បុរេ-
 ជានំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ
 ខន្ធោ ច តក្កាយតនេន ចក្កវិញ្ញាណេន ធ្មំ ខន្ធនំ
 . . . សត្វំ បដិសន្ធិយំ កោតត្វំ សហជានំ បុរេជានំ ។

ចិត្តសហកុទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

(២១៧) ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
អត្តិប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសហកុទ្ធន្ត ១ . . . ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសហ-
កុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
ជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
ចិត្តសហកុធម៌ផង នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត-
សហកុទ្ធន្ត ១ . . . ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត
បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ នោចិត្តសហ-
កុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
ជាត និងបុរេជាត ។ នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង
នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេ-
ជាត ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី
ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និង
បុរេជាត ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
ចក្ខុយតនៈក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃខន្ធ ២ . . . បទទាំង
អស់ ជាសហជាត និងបុរេជាត បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងបដិសន្ធិចុះ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បវដ្តានំ

ចិត្តសហក្ខ ច លោចិត្តសហក្ខ ច ធម្មា លោចិត្ត-
 សហក្ខុស្ស ធម្មស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ វេទ្ធិយំ ។
 សហជាតា ចក្កវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា ច ចក្កាយ-
 តនញ្ច ចក្កវិញ្ញាណស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 កាយវិញ្ញាណសហគតា . . . ចិត្តសហក្ខ ខន្ធា ច
 ចិត្តញ្ច លោចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ អត្តិ-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សហជាតំ ចិត្តសហក្ខ ខន្ធា
 ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សហ-
 ជាតា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធា ច មហាក្ខតា ច លោចិត្ត-
 សហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ បដិសន្ធិក្ខណោ តិណិបិ កាតញ្ច ។ បច្ឆាជាតា
 ចិត្តសហក្ខ ច លោចិត្តសហក្ខ ច ខន្ធា បុរេជាតស្ស
 វេទ្ធិយំ លោចិត្តសហក្ខុស្ស កាយស្ស អត្តិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា ចិត្តសហក្ខ ច លោចិត្តសហក្ខ
 ច ខន្ធា កតធិដ្ឋក្ការោ អាហារោ ច វេទ្ធិយំ លោចិត្ត-
 សហក្ខុស្ស កាយស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 បច្ឆាជាតា ចិត្តសហក្ខ ច លោចិត្តសហក្ខ ច ខន្ធា រូប-
 ដិវត្តិយញ្ច កដត្តារូបំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌
ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បាណសល់សហជាត បុរេជាត បច្ឆាជាត អាហារ
និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ដែលប្រឡំ
ដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
ពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ សហជាត
គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី វិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។
សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកមហាកូតក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្ត-
សមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ វារៈៗ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកនោ-
ចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលកើតមុន
ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកនោចិត្តសហ-
កុក្ខន្ធក្តី កពាឡិដ្ឋាវហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុកាយនេះ ដោយ
អត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកនោចិត្តសហកុក្ខន្ធ
ក្តី រូបដីវិត្តិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសហគុណ បញ្ញាវិហារ

ចិត្តសហគុ ច លោចិត្តសហគុ ច ធម្មា ចិត្តសហគុស្ស
ច លោចិត្តសហគុស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញា-
ណាសហគតោ ឯកោ ខន្ធលោ ច ចក្កាយតនញ្ច ...
បដ្ឋយវាសនិសំ ។

[២០៨] ហេតុយា តីណិ អាម្មណោ នវ អធិ-
បតិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
នវ អញ្ញមញ្ញេ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ
បុរេជាតេ តីណិ បច្ឆាជាតេ តីណិ អាសេវនេ នវ
កកម្ម តីណិ វិចារកេ នវ អាហារេ នវ វ្យាជ្ជិយេ នវ
ណារនេ តីណិ មត្ត តីណិ សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្ប-
យុត្តេ នវ អត្ថិយា នវ នត្ថិយា នវ វិគតេ នវ អវិ-
គតេ នវ ។

[២០៩] ចិត្តសហគុ ធម្មា ចិត្តសហគុស្ស
ធម្មស្ស អាម្មណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
យេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសហគុ ធម្មា
លោចិត្តសហគុស្ស ធម្មស្ស អាម្មណាប្បដ្ឋយេន

ចិត្តសហកុធម៌: បញ្ញាវារ:

ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង
នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបុ-
រេជាត ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុ-
យភនៈក្តី . . . ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។

[២១៨] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
អពាមពាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ចាជា-
តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងកាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងត្រ្រៃយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្ប-
ច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
វិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២១៩] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
ការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌
ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ

អភិធម្មចិដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធមិ ជា
បច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធមិផង នៃនោចិត្តសហកុធមិផង ដោយការម្មណប្ប-
ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្ប-
ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធមិ ជាបច្ច័យ នៃ
នោចិត្តសហកុធមិ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជា-
តប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជា-
តប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្ប-
ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធមិ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្តសហកុធមិ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជា-
តប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជា-
តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធមិផង ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធមិ និងនោចិត្ត-
សហកុធមិផង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសហក្រុម បញ្ញាវារី

ចិត្តសហក្រុម នៅចិត្តសហក្រុម ធម្មា ចិត្តសហក្រុម
 ធម្មស្ស ការម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 ចិត្តសហក្រុម នៅចិត្តសហក្រុម ធម្មា នៅចិត្តសហ-
 ក្រុមស្ស ធម្មស្ស ការម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជា-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បញ្ញាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសហក្រុម នៅ-
 ចិត្តសហក្រុម ធម្មា ចិត្តសហក្រុមស្ស នៅចិត្តសហ-
 ក្រុមស្ស ធម្មស្ស ការម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។

[២២០] នហេតុយា នវ នការម្មណោ នវ សព្វត្ថ
 នវ នោវគតេ នវ ។

[២២១] ហេតុប្បច្ចយា នការម្មណោ ភីណិ ...
 នអធិបតិយា ភីណិ នអនន្តរេ ភីណិ នសមនន្តរេ ភីណិ
 នអញ្ញាមញ្ញា ភីណិ នឧបនិស្សយេ ភីណិ សព្វត្ថ ភីណិ
 នសម្បយុត្តេ ភីណិ នវិប្បយុត្តេ ភីណិ នោនត្តិយា
 ភីណិ នោវគតេ ភីណិ ។

ចិត្តសហកុទុក្ខៈ បញ្ញាវិវាទៈ

ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 នោចិត្តសហកុធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផល
 នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផល ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហ-
 ជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[២២០] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិភតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ។

[២២១] ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ... ក្នុងនអធិបតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនានត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិភតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២២២] នហេតុប្បដ្ឋយា អនុលោ នវ . . .

អនិបតិយា នវ ។

អនុលោមមាតិកា កាតតា ។

ចិត្តសហកុទកំ និដ្ឋិតំ ។

បិត្តានុបវរវត្ថិទុកំ

បដិច្ចវិវា

[២២៣] ចិត្តានុបវរវត្ថិ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តានុបវរវត្ថិ
ធម្មោ ឧប្បជ្ជនិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តានុបវរវត្ថិ ឯកំ ខន្ធ
បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តានុបវរវត្ថិ ចិត្តសម្មដ្ឋានញ រូបំ បដិ-
សន្ធិត្តុលោ ។ បេ ។ យថា ចិត្តសហកុទុកំ ឯវំ ឥមំ
ទុកំ កាតតំ និដ្ឋានាករណំ ។

បិត្តសំសជ្ជសម្មដ្ឋានទុកំ

បដិច្ចវិវា

[២២៤] ចិត្តសំសជ្ជសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
សំសជ្ជសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជនិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្ត-
សំសជ្ជសម្មដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធស
បដិច្ច ឯកោ ខន្ធា បដិសន្ធិត្តុលោ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២២២] ក្នុងការម្សុណាប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ
... ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។

អនុលោមភាគិកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

ចប់ ចិត្តសហកុទុក ។

ចិត្តានុបរិវត្តិទុក៖

បដិច្ចារិវៈ

[២២៣] ចិត្តានុបរិវត្តិធម៌^(១) (ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត) អាស្រ័យ
នូវចិត្តានុបរិវត្តិធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្ត-
សមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តានុបរិវត្តិក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តានុបរិវត្តិកូន្ន ១ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តសហកុទុក៖ យ៉ាងណា ចិត្តានុបរិវត្តិទុក៖នេះ
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនោះដែរ មិនមានការធ្វើឱ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក៖

បដិច្ចារិវៈ

[២២៤] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌^(២) (ធម៌ប្រឡំដោយចិត្តនិងតាំង
ឡើងដោយចិត្ត) អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
នកូន្ន ១ ខន្ន ១ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។

១ គឺ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកូន្ន កាយវិញ្ញត្តិ និងវិចីវិញ្ញត្តិ ។ ២ គឺ វេទនាខន្ធ
សញ្ញាខន្ធ និងសង្ខារកូន្ន ។

ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម បដិច្ចវិញ

ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម បដិច្ច ណាចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋាន
 ណា ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋាន
 ខន្ធបដិច្ច ចិត្តំ ចិត្តសម្មដ្ឋានព្រម រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម ខន្ធបដិច្ច ចិត្តំ កកជត្តា ច
 រូបំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋាន
 ច ណាចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម ធម្មា ឧប្បជ្ជ-
 ជន្ធិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម ឯកំ ខន្ធប
 ចដិច្ច ខន្ធនា ចិត្តញ្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានព្រម ខន្ធនា
 ខន្ធនា . . . បដិសន្ធិ ។ ណាចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម
 បដិច្ច ណាចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានព្រម រូបំ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច កកជត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ត
 វត្តំ បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខតំ . . . មហាក្ខតេ បដិច្ច
 ចិត្តសម្មដ្ឋានព្រម កកជត្តារូបំ ឧបាទានារូបំ ។ ណាចិត្តសំ-
 សដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម ធម្មា
 ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្មយុត្តកា ខន្ធនា
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្មយុត្តកា ខន្ធនា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ វត្តំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្រម ខន្ធនា ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បដិច្ចវារៈ

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌(១) (ធម៌មិនមែនប្រឡំដោយចិត្ត និងមិនមែន
 តាំងឡើងព្រោះចិត្ត) អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី កដត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធក្នុង ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធទ ១ នូវខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
 ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ មហាកូត ១ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 កដត្តារូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត ។ ចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធក្នុង អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។

១ គឺ ចិត្ត រូប និងនិព្វាន ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

លោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋស-
 ម្មដ្ឋានោ ច លោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច
 ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានញ្ច
 លោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋស-
 ម្មដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សម្មដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ
 ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋា-
 នញ្ច លោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្ត-
 សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានេ ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ
 រូបំ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានេ ខន្ធា ច មហាក្ខតេ ច បដិច្ច
 ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានេ
 ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច កដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេ
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេចិត្ត ក្នុងខណៈនៃប-
 ដិសន្និ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្និ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុ ។ ចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទ្វេនោចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
 ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វេចិត្តផង ទ្វេខន្ធ ២ . . . ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្និ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១
 ផង ទ្វេចិត្តផង ទ្វេខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្និ ខន្ធ ២
 អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វេវត្ថុផង ទ្វេខន្ធ ២
 . . . ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
 នធម៌ផង ទ្វេនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេ-
 តុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ
 ផង ទ្វេចិត្តផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
 នក្ខន្ធផង ទ្វេពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្និ កដត្តារូប អា-
 ស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធផង ទ្វេចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្និ

ប៊ុតសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ បដិច្ចវាវោ

ប៊ុតសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ ខន្ធ ច មហាភូតេ ច បដិច្ច
 កកដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ប៊ុតសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ ខន្ធ
 ច វត្តញ្ច បដិច្ច ប៊ុតំ ។ ប៊ុតសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ ខន្ធ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ច បដិច្ច ប៊ុតសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ
 ខន្ធ ច ខន្ធប៊ុតសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ហេតុប្បច្ចយា ប៊ុតសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ ឯ ឯកំ ខន្ធសញ្ច
 ប៊ុតញ្ច បដិច្ច ខន្ធ ខន្ធប៊ុតសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ រូបំ ខន្ធ ខន្ធ
 ... បដិសន្ធិក្ខណោ ប៊ុតសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ ឯ ឯកំ ខន្ធសញ្ច
 ប៊ុតញ្ច បដិច្ច ខន្ធ ខន្ធកកដត្តា ច រូបំ ខន្ធ ខន្ធ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ប៊ុតសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធសិទ្ធិកេ ឯ ឯកំ ខន្ធសញ្ច
 វត្តញ្ច បដិច្ច ខន្ធ ខន្ធប៊ុតញ្ច ខន្ធ ខន្ធ ... ។
 សន្ធិក្ខំ ។

[២២៥] ហេតុយា នវ អារម្មណោ នវ អធិបតីយា
 នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ នវ អញ្ញា
 មញ្ញា នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ ចរុជាតេ
 បញ្ច អាសេវនេ បញ្ច កម្មេ នវ វិចារកេ នវ សព្វត្ត
 នវ អវិគតេ នវ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន៤៤៖ បដិច្ចវារៈ

កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង នូវពួកមហាក្កតផង
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង
 នូវវត្ថុផង ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នូវវត្ថុផង
 នូវខន្ធ ២ . . . ។ សេចក្តីប្រញូញ ។

(២២៩) ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអា-
 សេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិបាកប្ប-
 ដ្ឋយ មានវារៈ ៧ គ្រប់ប្បដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគ-
 តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

(២២២) ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
អហេតុកំ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ
ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វិចិត្តក្ខា-
សហកតេ ឧទ្ធច្ចសហកតេ ខន្ធា បដិច្ច វិចិត្តក្ខា-
សហកតោ ឧទ្ធច្ចសហកតោ មោហោ ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកេ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សម្មដ្ឋានេ ខន្ធា បដិច្ច ចិត្តំ ចិត្តសម្មដ្ឋានញ្ច រូបំ
អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច
ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសំ-
សដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
ចិត្តសម្មដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . អហេតុកប្បដិ-
សន្ធិ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្ត-
សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកប្បដិ-
សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច កដន្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ
បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខនំ យាវ អសញ្ញាសញ្ញា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២២៦] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធទ ជាអហេតុកៈ ទ្វេខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃ
អហេតុកប្បជិសន្តិ មោហាៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិកិច្ចា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ
អាស្រ័យ ទ្វេពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយវិចិកិច្ចា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។
នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ជាអហេ-
តុកប្បជិសន្តិ អាស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធទ ជាអហេតុកៈ ។
ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេ
ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធទ ជា
អហេតុកៈ ទ្វេខន្ធ ២ ... ជាអហេតុកប្បជិសន្តិ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
នធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្វេអហេតុកចិត្ត ក្នុង
ខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ កងត្តារូប អាស្រ័យ ទ្វេចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ
ទ្វេចិត្ត ចិត្ត អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុ មហាក្ខត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានីកោ បដិច្ចារោ

លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេ-
 តុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា អហេតុកប្បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា អហេ-
 តុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា
 ខន្ធា វិចិត្តាសហកតំ ឧទ្ធច្ចសហកតំ ចិត្តំ បដិច្ច
 វិចិត្តាសហកតោ ឧទ្ធច្ចសហកតោ មោហោ ។ លោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នោ ច លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ អហេ-
 តុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច
 ខន្ធា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . .
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវអហេតុក-
 ចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដ្ឋសន្និ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដ្ឋសន្និ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ អាស្រ័យ
 នូវវត្ថុ មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ដែលច្រឡំដោយវិចិកិច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ ។ ចិត្តសំសង្កសមុ-
 ដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុកចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដ្ឋ-
 សន្និ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 អហេតុកប្បដ្ឋសន្និ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
 ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវ
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវអហេតុកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្ត
 ផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដ្ឋសន្និ នូវចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង . . . ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដ្ឋសន្និ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធហ្ន វត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ ... វិចិត្តកិច្ចាសហគតេ ឧទ្ធច្ឆសហគតេ
 ខន្ធធ្វេ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច វិចិត្តកិច្ចាសហគតោ ឧទ្ធច្ឆ-
 សហគតោ មោហោ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានញ្ច លោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តសំសដ្ឋស-
 ម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈនិ នហេតុប្បច្ឆយា អហេតុកេ
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានេ ខន្ធធ្វេ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តស-
 ម្មដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកេ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានេ ខន្ធធ្វេ ច
 មហាក្ខតេ ច បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានេ ខន្ធធ្វេ ច ចិត្តញ្ច
 បដិច្ច ករណ៍រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសម្មដ្ឋានេ ខន្ធធ្វេ ច មហាក្ខតេ ច បដិច្ច ករណ៍រូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានេ ខន្ធធ្វេ
 ច វត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានញ្ច លោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋា-
 លោ ច លោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈនិ
 នហេតុប្បច្ឆយា អហេតុកំ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធហ្ន ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសម្មដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធធ្វេ ... អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បជ្ជាន

ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង ទ្វេវវត្ថុផង ទ្វេវខន្ធ ២

... មោហាៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិត្តិញ ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ ទ្វេវ
ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយវិចិត្តិញ ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈផង ទ្វេវចិត្តផង ។

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធមិ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធមិផង ទ្វេវ
នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធមិផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ

ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្វេវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ជាអហេតុកៈ
ផង ទ្វេវចិត្តផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្វេវអហេតុកចិត្តសំសង្កសមុ-

ដ្ឋានក្នុងផង ទ្វេវពួកមហាកូតផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ កងត្តា-
រូប អាស្រ័យ ទ្វេវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង ទ្វេវចិត្តផង ក្នុងខណៈ

នៃអហេតុកប្បជិសន្តិ កងត្តារូប អាស្រ័យ ទ្វេវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង
ផង ទ្វេវពួកមហាកូតផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ចិត្ត អាស្រ័យ

ទ្វេវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង ទ្វេវវត្ថុផង ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធមិក្តិ
នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធមិក្តិ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធមិផង

ទ្វេវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធមិផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
គឺ ខន្ធ ២ ក្តិ ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តិ អាស្រ័យ ទ្វេវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១

ជាអហេតុកៈផង ទ្វេវចិត្តផង ទ្វេវខន្ធ ២ ... វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុង
ខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិច្ចៈ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកេ បដិច្ចវាពេ

[២២៧] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច លោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្មណាប្បច្ចុ-
 យា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធនេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ បដិសន្ធិ ។ លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច
 លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្ម-
 ណាប្បច្ចុយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខុ-
 ណោ ចិត្តំ បដិច្ច កេជន្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ ឯកំ
 មហាក្ខតំ យាវ អសញ្ញាសត្តា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នញ្ច លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្មណាប្បច្ចុយា
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធនេ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តស-
 មុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធនេ ច មហាក្ខតេ
 ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខុណោ ទ្វេ កា-
 តញ្ច ។ សន្ធិត្តំ ។

[២២៨] នហេតុយា នវ នអារម្មណោ ភីណិ នអ-
 ជិបតិយា នវ នអនន្តរេ ភីណិ នសមនន្តរេ ភីណិ
 នអញ្ញាមញ្ញោ ភីណិ នឧបនិស្សយេ ភីណិ នបុរេ-
 ជាតេ នវ នបច្ឆាជាតេ នវ នអាសវំនេ នវ នកម្ម
 ចត្តាវ នវិហាកេ នវ នអាហារេ ឯកំ នស្រ្តិយេ ឯកំ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បដិច្ចវារៈ

[២២៧] នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នរូប ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ។ នោចិត្តសំ-
 សង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត
 មហាក្ខត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អា-
 ស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង នូវពួកមហាក្ខតផង វារៈ ២
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[២២៨] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអពាមញ្ញាប្បច្ច័យ មាន
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

នយោ នេ ធន នេ បេត្តេ នវ នសម្បយុត្តេ ភីណី នវិប្បយុត្តេ
ធន លោនត្តិយា ភីណី លោភិតតេ ភីណី ។

(២២៧) ហេតុប្បច្ចយា ន អារម្មណេ ភីណី ។ សង្ខតំ ។

(២៣០) នហេតុប្បច្ចយា អារម្មណេ នវ . . .
អនន្តរេ នវ ។ សង្ខតំ ។

សហជានិវារោ បដិច្ចវាសនិសោ ។

បបូយវិវា

(២៣១) ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្ត-
សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ។
សង្ខតំ ។ ភីណី បដិច្ចសនិសោ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋស-
ម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បច្ចយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ
វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្កុណោ យាវ មហាគ្វតា ។
នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋស-
ម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បច្ចយា
សម្បយុត្តកា ខន្ធ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ
ខន្ធ បដិសន្ធិក្កុណោ ទ្វេបិ កាតព្វា ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សម្មដ្ឋានញ្ច នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បច្ចយា

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងនិយានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦
ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

(២២៧) ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្ប-
ច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

(២៣០) ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនិហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងននិទ្ទវប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ សហ-
ជាតវារៈ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

បច្ច័យវារៈ

(២៣១) ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។
មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក
នឹងនោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ
ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃ
បដិសន្ធិ មានរហូតដល់ពួកមហាក្សត ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹង
ផ្អែក នឹងនោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានក្ខន្ធ
ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ចុះ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ផង

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកេ បច្ចុប្បវាហ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆម្មា ឧប្បជ្ជនិ ហេតុប្បច្ចុ-
 យា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច
 បច្ចុយា ទ្វេ ខន្ធិ ទ្វេ ខន្ធិ . . . ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច វត្តញ្ច បច្ចុយា ទ្វេ ខន្ធិ
 ទ្វេ ខន្ធិ . . . បដិសន្ធិក្កុណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ
 បច្ចុយា នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆម្មា ឧប្បជ្ជនិ
 ហេតុប្បច្ចុយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធិ ច ចិត្តញ្ច
 បច្ចុយា នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានេ ខន្ធិ ច មហាក្កតេ ច បច្ចុយា នោចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធិ ច វត្តញ្ច
 បច្ចុយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្កុណោ ភិណិបិ កាតញ្ច ។ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ
 បច្ចុយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានោ ច ឆម្មា ឧប្បជ្ជនិ ហេតុប្បច្ចុយា ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បច្ចុយា ទ្វេ ខន្ធិ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធិ . . . ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច វត្តញ្ច បច្ចុយា ទ្វេ ខន្ធិ ចិត្តញ្ច
 ទ្វេ ខន្ធិ . . . បដិសន្ធិក្កុណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បច្ចយវិរៈ

នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២
 . . . ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងវត្ថុផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹង
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង
 នឹងចិត្តផង នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានក្នុងផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានក្នុងផង នឹងវត្ថុផង វារៈ ៣ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិចុះ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងចិត្តផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
 ក្នុង ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បវត្តនំ

[២៣២] ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្ត-
សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អាម្ពណាប្បច្ចយា
តណំ បដិច្ចសទិសា ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ
បច្ចយា នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អា-
ម្ពណាប្បច្ចយា ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ
កាយាយតនំ . . . វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ នោ-
ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋា-
នោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អាម្ពណាប្បច្ចយា ចក្ខាយតនំ
បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហកតា ខន្ធា កាយាយ-
តនំ . . . ចិត្តំ បច្ចយា សម្បយុត្តកា ខន្ធា វត្ថុំ បច្ច-
យា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្រេបិ
កាតព្វា ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា
ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ
ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អាម្ពណាប្បច្ចយា ចក្ខាយតនំ បច្ច-
យា ចក្ខុវិញ្ញាណំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា កាយាយ-
តនំ . . . វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា
បដិសន្ធិក្ខណោ ឯកំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្វ
នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានព្វ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសំ-
សដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អាម្ពណាប្បច្ចយា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៣២] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាន-
ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹង
បដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសំ-
សដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ
ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយាយតនៈ . . . ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ
មានបដិសន្ធិដែរ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ដែល
ប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ នឹងកាយាយតនៈ . . .
ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក
នឹងវត្ថុ វារៈ២ បណ្ឌិត គប្បវេជ្ជី ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិបុរៈ ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ នឹងកាយាយតនៈ . . .
ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
សន្ធិ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ផង
នឹងនោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ

ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ បច្ចយវារោ

ចក្កវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធាន្ត ចក្កាយតនន្ត
 ចក្កវិញ្ញាណន្ត បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . កាយ-
 វិញ្ញាណសហគតំ . . . ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធាន្ត ចិត្តន្ត បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធាន្ត វត្តន្ត បច្ចយា ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេ កាតត្វា ។
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានន្ត លោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានន្ត
 ធម្មំ បច្ចយា លោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតេ ខន្ធា ច
 ចក្កាយតនន្ត បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណ-
 សហគតេ . . . ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានេ ខន្ធា ច វត្តន្ត
 បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ឯកំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សម្មដ្ឋានន្ត លោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានន្ត ធម្មំ បច្ចយា
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច លោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ
 ឯកំ ខន្ធាន្ត វត្តន្ត បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តន្ត ទ្វេ
 ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ឯកំ ។ សង្ខតំ ។

[២៣៣] ហេតុយា នវ អារម្មណោ នវ អធិ-
 បតិយា នវ សព្វត្ត នវ អវិកតេ នវ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បច្ចយវារៈ

គី ខន្ធ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយ-
តនៈផង នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងខន្ធ២ . . . ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ
. . . ខន្ធ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានកូន្ន១ ផង នឹងចិត្តផង នឹង
ខន្ធ ២ . . . ខន្ធ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានកូន្ន១ ផង នឹងវត្ថុផង
នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹង
នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ
ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹង
ចក្ខុយតនៈផង ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹង
ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានកូន្នផង នឹងវត្ថុផង វារៈ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត-
សំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើត
ឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត-
សំសង្កសមុដ្ឋានកូន្ន ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ១ ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីប្រែប្រួល ។

(២៣៣) ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែ
មានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៣២] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
ឯវំ នវំ បញ្ញា កោតញា បច្ចយវារេ បញ្ច វិញ្ញាណម្ប
កោតតំ វីណិយេវ មោហោ ។

[២៣៥] នហេតុយា នវំ នអារម្មណេ វីណិ
នអធិបតិយា នវំ នអនន្តរេ វីណិ នសមនន្តរេ វីណិ
នអញ្ញមញ្ញេ វីណិ នឧបទិស្សយេ វីណិ នបុរេជាតេ
នវំ នបច្ឆាជាតេ នវំ នអាសេវនេ នវំ នកម្មេ បត្តាវិ
នវិចារកេ នវំ នអាហារេ ឯកំ នឥន្ទ្រិយេ ឯកំ ន-
យានេ នវំ នមក្កេ នវំ នសម្បយុត្តេ វីណិ នវិច្ឆ-
យុត្តេ បញ្ច នោនត្តិយា វីណិ នោវិកតេ វីណិ ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ គណនាបិ ទិស្សយវារេបិ
កោតញា ។

សំសដ្ឋានំ

[២៣៦] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ
ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្ប-
ច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ទុំ សំសដ្ឋា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៣៤] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ បញ្ញាទាំង ៧ បណ្ឌិត
គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ឯបញ្ញាវិញ្ញាណ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងបច្ចយវារៈចុះ
មានវារៈ ៣ មានមោហា : ។

[២៣៥] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣
ក្នុងនសមនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអពាមញ្ញប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣
ក្នុងនឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧
ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧
ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាហា-
រប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឈានប្ប-
ដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោនត្តិប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនោវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

ការរាប់ ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅពីនេះក្តី និស្សយវារៈក្តី
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។

សំលេងដ្ឋានៈ

[២៣៦] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ប្រឡំ នឹងចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ

បិទ្កសំសង្កសម្មដ្ឋានីកោ សំសង្ការិកោ

ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ សំសង្ការោ នោចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានេ ខន្ធ សំសង្កំ ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ សំសង្ការោ ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធ សំសង្ការោ ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ សំសង្ការោ ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ សំសង្ការោ សម្បយុត្តកា ខន្ធ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានញ្ច នោចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានញ្ច ធម្មំ សំសង្ការោ ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធន្ត ចិត្តញ្ច សំសង្ការោ ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ សង្ខតំ ។

(២៣៧) ហេតុយា បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច អធិបតិយា បញ្ច សត្វត្ត បញ្ច អវកតេ បញ្ច ។

(២៣៨) ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានំ ធម្មំ សំសង្ការោ ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា ។ សង្ខតំ ។ តណិយេវ មោហោ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខៈ សំសង្ការៈ

នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ នោចិត្ត
 សំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ច្រឡំ នឹងពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
 នក្នុង ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ច្រឡំ
 នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តក្តី ច្រឡំ នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិ-
 សន្ធិ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ច្រឡំ នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្នុង ជា
 បដិសន្ធិ ច្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសំ-
 សង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង
 នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។

[២៣៧] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្សណប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។

[២៣៨] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនោហេតុប្បដ្ឋយ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។ មាន
 វារៈ ៣ នឹងមានមោហៈ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៣៧] នេហេតុយា បញ្ច នអនិបតិយា បញ្ច
នបុរេជាតេ បញ្ច នបច្ឆាជាតេ បញ្ច នអាសេវនេ បញ្ច
នកម្មេ តិណិ នវិចារកេ បញ្ច នយានេ បញ្ច នបក្កេ
បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតវេ ទ្វេ កណានាបិ សម្បយុត្តវារោបិ កាតត្វ ។

បញ្ញាវិវា

[២៤០] ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសំ-
សដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ
ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ
ហេតុប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ បដិសន្ធិ ។ ម្ងលំ កាតត្វំ
ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ហេតុ ចិត្តស្ស ចិត្តសម្មដ្ឋានា-
នញ្ច រូចានំ ហេតុប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ បដិសន្ធិ ។ ម្ងលំ
កាតត្វំ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ហេតុ សម្បយុត្តកានំ
ខន្ធនំ ចិត្តស្ស ធម្ម ចិត្តសម្មដ្ឋានានញ្ច រូចានំ ហេ-
តុប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ បដិសន្ធិ ។

[២៤១] ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្ត-
សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន
បច្ឆយោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានេ ខន្ធភារត្ត ចិត្តសំ-
សដ្ឋសម្មដ្ឋានា ខន្ធនំ ឧប្បដ្ឋន្តិ ។ ម្ងលំ កាតត្វំ

អភិធម្មបិណ្ឌ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៣៧] ក្នុងនេហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនេអធិបតិប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនេបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនេបច្ចុប្បន្នជាតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនេអាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនេកម្មប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនេវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនេឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
ក្នុងនេមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនេវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី

បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។

បញ្ញាវិវរៈ

[២៤០] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានហេតុ ជា
បច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដោយហេតុប្បច្ច័យ ។
មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានហេតុ ជាបច្ច័យ គឺ
ជាបដិសន្ធិ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។
មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានហេតុ ជាបច្ច័យ គឺ
ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប
ផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[២៤១] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
ធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ កើតឡើង
ព្រោះប្រាណ ឬវិញ្ញាណចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ បញ្ញាវិហា

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធភារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។
 ម្ហូលំ កាតត្ថំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធភារត្ត ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ឧប្បជ្ជន្តិ ។ វោចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានោ ធម្មោ វោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា និព្វានំ បច្ច-
 វេត្តន្តិ និព្វានំ កោត្រកុស្ស ។ សន្និទ្ធិតំ ។ យថា
 ចិត្តសហកុទុកេ អារម្មណំ ឃំ កាតត្ថំ និព្វានាករណំ
 នវចំ បញ្ញា ។

[២២២] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អារម្មណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ភីណិ ។ ទ្វេបំ អធិ-
 បតិ កាតត្ថា ។ វោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 វោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ភីណិ ។
 ទ្វេបំ អធិបតិ កាតត្ថា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច
 វោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណា-
 ធិបតិ ។ ឯកាយេវ អធិបតិ កាតត្ថា នវចំ បញ្ញា
 យថា ចិត្តសហកុទុកំ ឃំ កាតត្ថា និព្វានាករណំ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាវត្ត ឡើងក្នុងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ។ មូល
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្នុងក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រាវត្ត
 ឡើងក្នុងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការមូណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ
 តិចារណា ឡើងព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន (ជាបច្ច័យ) នៃគោត្រកូ ។ សេចក្តី
 ចម្រើន ។ ការមូណប្បច្ច័យ ក្នុងចិត្តសហកុទុកៈ យ៉ាងណា ការមូណ-
 ប្បច្ច័យ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ
 ឯបញ្ញាមាន ៧ ។

[២២២] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការមូណាធិបតិ នឹងសហជា-
 តាធិបតិ មានវារៈ ៣ ។ ឯអធិបតិ ទាំង ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 ចុះ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការមូណាធិបតិ នឹងសហជាតា-
 ធិបតិ មានវារៈ ៣ ។ អធិបតិ ទាំង ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។
 ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
 សំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការមូណាធិបតិ ។
 អធិបតិ ១ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ឯបញ្ញា មាន ៧ ចិត្តសហកុទុកៈ យ៉ាង
 ណា (អធិបតិប្បច្ច័យ) បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ មិនមានការធ្វើ
 ឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

[២២៣] ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាដ្ឋានោ ឆម្មោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសម្មាដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 នវេបិ បញ្ញា ចិត្តសហកុទ្ធកសទិសា ។ ... សមនន្តរ-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវេ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 នវេ បដិច្ចសទិសា ។ ... អញ្ញាមញ្ញប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 នវេ បដិច្ចសទិសា ។ ... និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 នវេ បច្ចយសទិសា ។ ... ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ នវេ បញ្ញា ចិត្តសហកុទ្ធកសទិសា និដ្ឋា-
 នាករណំ ។

[២២៤] នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មាដ្ឋានោ ឆម្មោ នោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អាម្មណាបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ តីណិ ។
 ចិត្តសហកុទ្ធកសទិសា និដ្ឋានាករណំ ។

[២២៥] ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាដ្ឋានោ ឆម្មោ នោចិត្ត-
 សំសដ្ឋសម្មាដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស បច្ឆាជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ចិត្តសហកុទ្ធកសទិសា និដ្ឋានាករណំ
 តីណិ បិ បច្ឆាជាតា ទ្វេ ឯកម្មណា ឯកា យដនា ។
 ... អាសេវនប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវេ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៤៣] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ មានបញ្ញា ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហ-
 កុទុកៈដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧
 ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈ
 ដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូច
 គ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ
 មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ឯបញ្ញាមាន ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហកុទុកៈដែរ មិនមាន
 ការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ។

[២៤៤] នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជាតាប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជាត នឹង
 វត្ថុបុរេជាត មានវារៈ ៣ ។ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហកុទុកៈដែរ មិនមាន
 ការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ។

[២៤៥] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ ដោយបច្ច័យជាតាប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហកុទុកៈដែរ
 មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ មានវារៈ ៣ បានដល់បច្ច័យជាត មាន
 ឯកមូល ពីរដង មានតំណ តែមួយ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយការសវ
 នប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកេ បញ្ញាវិពោ

[២៤៦] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ
 ចិត្តសហកុទ្ធកសទិសា និដ្ឋានាករណា តីណិប័
 សហជាតា នានាខណិកា ។ . . . វិចាកប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ នវ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ចិត្តស-
 ហកុកមនសទិសា ឯកោយេវ កតទ្ធិញ្ញំ អាហា-
 រោ^(១) ។ . . . ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ឈា-
 នប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ មក្កប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 តីណិ សម្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ បញ្ច ។

[២៤៧] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ស-
 ហជាតំ បញ្ញាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ
 ធម្មោ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បញ្ញាជាតំ ។ សង្ខតំ ។
 នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
 បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

១ មៈ ឯកយេវ កតទ្ធិញ្ញំ អាហារំ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ហាវារៈ

[២៤៦] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហកុទុកៈដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ មានវារៈ ៣ តែជាសហជាតនិងនានាខណៈ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយវិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចដំណើរក្នុងចិត្តសហកុដែរ កតឡឺណ័រាហារ មានតែ ១ ទេ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ជាបច្ច័យ ដោយឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

[២៤៧] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិវត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បុរេជានំ ចក្ខាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ កាយាយតនំ . . . វត្ត
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បច្ឆយោ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មា ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ច
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជានំ បុរេ-
 ជានំ ។ សហជានំ បដិសន្ធិក្កុណា វត្ត ចិត្តស្ស សម្ម-
 យុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។
 បុរេជានំ ចក្ខាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្មយុត្តកា-
 នញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ កាយាយតនំ
 . . . វត្ត ចិត្តស្ស សម្មយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ វិប្ប-
 យុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច
 នោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច ធម្មា នោចិត្តសំសដ្ឋ-
 សម្មដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ
 សហជានំ បច្ឆជានំ ។ សន្ធិត្តំ ។

[២២៨] ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មា ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ
 បដិច្ចសនិសា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ធម្មា នោចិត្ត-
 សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បុរេជាត គឺ ចក្ខុយាននៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយាននៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេ-
 ជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
 ផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ
 ចក្ខុយាននៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយាននៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។
 សេចក្តីបំប្រញ ។

(២៤៨) ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ

បិទ្កិសំសង្ក័សម្ពុដ្ឋានទុកេ បញ្ញាកំរោ

សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសំសង្ក-
សម្ពុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋានស្ស ច លោ-
ចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ បដិច្ចសទិសា ។ លោចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋានោ
ធម្មោ លោចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ
ភ្ន្រិយំ ។ បុរេជាតសទិសំ បុរេជាតំ កាតតំ ។ សតំ
សង្ខតំ វិត្តារតតំ ។ លោចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋានោ ធម្មោ
ចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ច-
យោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ ចិត្តំ សម្បយុត្ត-
កានំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ
ចិត្តំ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
បដិសន្ធិក្ខណោ វិត្តំ ចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋានានំ ខន្ធានំ
អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ បុរេជាតសទិសំ
និប្ពានាករណំ ។ លោចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋានោ ធម្មោ
ចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋានស្ស ច លោចិត្តសំសង្កសម្ពុដ្ឋា-
នស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
បុរេជាតំ ។ សហជាតំ ចិត្តំ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
ចិត្តសម្ពុដ្ឋានានេវ រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខៈ បញ្ញាការៈ

បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្ត-
សំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្តិ-
ប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។
បុរេជាត ដូចគ្នានឹងបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើផងចុះ ។
សេចក្តីបំប្រញ ទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីឲ្យពិស្តារផងចុះ ។ នោចិត្តសំ-
សង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្តិប្ប-
ច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជា
បច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃ
បដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ដោយអត្តិប្ប-
ច្ច័យ ។ បុរេជាត ដូចគ្នានឹងបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យ
ផ្សេងៗ គ្នាទេ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្ក-
សមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ
បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ
នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ កេដត្តា
 ប រូបានំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 ចិត្តស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ អត្តិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ បុរេជាតសទិសំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សម្បដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ច ធម្មា ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសម្បដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណាស-
 ហាគតោ ឯកោ ខន្ធា ច ចក្កវិញ្ញាណញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ
 ចក្កវិញ្ញាណាសហាគតោ ឯកោ ខន្ធា ច ចក្កាយត-
 នញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ កាយវិញ្ញាណាសហាគតោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ឯកោ ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ
 អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ឯកោ
 ខន្ធា ច វត្ថុ ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្រេបិ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ច នោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ច ធម្មា នោចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋា-
 នស្ស ធម្មស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេ-
 ជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ វិន្រ្ទិយំ ។ សហជាតំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណាសហាគតោ ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច ចក្កវិញ្ញាណស្ស
 អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយវិញ្ញាណាសហាគតោ . . .

អភិធម្មប្រដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួក
 កងត្រាប្រផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត ដូច
 គ្នានឹងបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នៅចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ
 បានដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃខន្ធ ២ ខន្ធ ១ ដែល
 ប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃខន្ធ ២ ចិត្តសំ-
 សង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃខន្ធ ២ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ក្តី វត្ថុក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ដែរ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នៅចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃនៅចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 បុរេជាត បច្ឆាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួក
 ខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . .

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ បញ្ញាវារោ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច ចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានំ រូបាណំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានា ខន្ធា ច មហាក្កតា ច ចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានំ រូបាណំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានា ខន្ធា ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស អត្តិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ តិណី ។ បច្ឆាជាតា ចិត្តសំ-
សដ្ឋសមុដ្ឋានា ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច បុរេជាតស្ស ឥមស្ស
នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស កាយស្ស អត្តិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ខន្ធា ច
ចិត្តញ្ច កតធិដ្ឋានោ អាហារោ ច ឥមស្ស នោចិត្តសំ-
សដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស កាយស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
បច្ឆាជាតា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច រូប-
ជីវិត្រ្យញ្ច កជត្តារូបាណំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច
ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
ជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ
ឯកោ ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច ទ្ធិន្ធិ ខន្ធានំ ចក្ក-
វិញ្ញាណស្ស ច អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ន្ទ ខន្ធា ...

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ចាវាៈ

ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
 រូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខក្តី ពួកមហាកូតក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ពួកចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានទុក្ខក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ មានវាៈ ៣ ។ បច្ចាជានត គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខ-
 ក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានកាយនេះ ដែលកើត
 មុន ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជានត គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខក្តី
 ចិត្តក្តី ភពឡើងវិញហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានកាយ
 នេះ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជានត គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខ-
 ក្តី ចិត្តក្តី រូបដរិតទ្រ្ទិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្តិប្ប-
 ច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផល នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផល
 ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជានត និងបុរេជានត ។ សហជានត
 គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខាយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃខន្ធ ២ ផល នៃចក្ខុវិញ្ញាណផល ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ...

អរិយធម៌បដិកេ អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

កាយវិញ្ញាណសហគតោ . . . ។ សហជាតោ ចិត្ត-
 សំសង្កសម្មដ្ឋានោ ឯកោ ខន្ធា ច ចិត្តក្ខ ទ្ធិន្តំ
 ខន្ធានំ ចិត្តសម្មដ្ឋានានក្ខ រូបានំ អត្តិប្បច្ឆយេន
 បច្ឆយោ ទ្វេ ខន្ធា . . . ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានោ ឯកោ
 ខន្ធា ច វត្ថុ ច ទ្ធិន្តំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច អត្តិប្បច្ឆយេន
 បច្ឆយោ ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ ។

[២៤៧] ហេតុយា តីណិ អារម្មណេ នវ អធិប-
 តិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ នវ
 អញ្ញាមញ្ញេ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ បុរេ-
 ជាតេ តីណិ បច្ឆាជាតេ តីណិ អាសេវនេ នវ កក្ក
 តីណិ វិចារកេ នវ អាហារេ នវ វេទ្ធិយេ នវ ឈានេ
 តីណិ មក្កេ តីណិ សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្បយុត្តេ បញ្ច
 អត្តិយា នវ នត្តិយា នវ វិកតេ នវ អវិកតេ នវ ។

[២៤០] ចិត្តសំសង្កសម្មដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្ត-
 សំសង្កសម្មដ្ឋានស្ស នម្កស្ស អារម្មណប្បច្ឆយេន
 បច្ឆយោ សហជាតប្បច្ឆយេន បច្ឆយោ ឧបនិស្ស-
 យប្បច្ឆយេន បច្ឆយោ កក្កប្បច្ឆយេន បច្ឆយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ។ សហជាត គឺ ចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានទូន្ម ១ ក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋាន-
រូបផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទូន្ម ១ ក្តី
វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃចិត្តផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២
. . . មានវារៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

[២៤៧] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
អញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប-
និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ឆា-
ជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្ប-
ច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២៥០] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
 ការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្ម-
 ប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផល
 នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផល ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជា
 បច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយភ្នៀយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំ-
 សង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃ
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុ-
 រេជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំ-
 សង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
 សំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហ-
 ជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ចា-
 ជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង
 ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[២៥១] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ គ្រប់បច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនោអវិភតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ។

បិទ្កសំសង្កសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកេ បដិច្ចវិពោ

[២៥២] ហេតុប្បដ្ឋយា ន អារម្មណេ តីណិ . . .
ន អធិបតិយា នវ ន អនន្តរេ តីណិ ន សមនន្តរេ តីណិ
ន អញ្ញាមញ្ញោ ឯកំ ន ឧបនិស្សយេ តីណិ សព្វត្ថ តីណិ
ន សម្បយុត្តេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ តីណិ នោនត្ថយា
តីណិ ពោវគតេ តីណិ ។

[២៥៣] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .
អធិបតិយា នវ សព្វត្ថ នវ ។

អនុលោមមាតិកា កាតក្កា ។

បិទ្កសំសង្កសមុដ្ឋានទុកំ និដ្ឋិតំ ។

បិទ្កសំសង្កសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ
បដិច្ចវិពោ

[២៥៤] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ ធម្មំ បដិច្ច
ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋ-
យា ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ
ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធវេ . . . បដិសន្ធិត្តណោ ។ បេ ។ យថា
ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកំ ឯវំ ឥមម្បិ ទុកំ និដ្ឋា-
នាករណំ ។

បិទ្កសំសង្កសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ និដ្ឋិតំ ។

ចិត្តសំសដ្ឋិសមុដ្ឋានសហភ័ព្វៈ បដិច្ចវារៈ

[២៥២] ក្នុងនិការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ . . . ក្នុងនិកមិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិអញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនិឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ គ្រប់បទទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៣ ក្នុងនិសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនិវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរោតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិរោវិត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[២៥៣] ក្នុងនិការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ . . . ក្នុងនិកមិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ គ្រប់ប្បច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ។

អនុលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

ចប់ ចិត្តសំសដ្ឋិសមុដ្ឋានទុកៈ ។

ចិត្តសំសដ្ឋិសមុដ្ឋានសហភ័ព្វៈ

បដិច្ចវារៈ

[២៥៤] ចិត្តសំសដ្ឋិសមុដ្ឋានសហភ័ព្វមិ^(១) (ធម៌ដែលច្រឡំនឹងចិត្តតាំងឡើងព្រោះចិត្ត និងកើតជាមួយនឹងចិត្ត) អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសដ្ឋិសមុដ្ឋានសហភ័ព្វមិ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ខន្ធល អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសដ្ឋិសមុដ្ឋានសហភ័ព្វខន្ធទ ខន្ធល . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តសំសដ្ឋិសមុដ្ឋានទុកៈ យ៉ាងណា ចិត្តសំសដ្ឋិសមុដ្ឋានសហភ័ព្វទុកៈនេះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ៗ គ្នាទេ ។

ចប់ ចិត្តសំសដ្ឋិសមុដ្ឋានសហភ័ព្វៈ ។

១ គឺ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ និងសង្ខារខន្ធ ។

អភិធម្មបំណែក អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុកំ

បដិប្បវាណោ

[២៤៥] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ ធម្មំ បដិច្ច
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុ-
 ប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ យថា
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ ឯកំ ឥមម្បំ ទុកំ វិញ្ញាណ-
 ករណំ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុកំ ធិដ្ឋិតំ ។

អជ្ឈតិកទុកំ

បដិប្បវាណោ

[២៤៦] អជ្ឈតិកំ ធម្មំ បដិច្ច អជ្ឈតិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
 អជ្ឈតិកំ កដត្តារូបំ ។ អជ្ឈតិកំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិ-
 រោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកោ ខន្ធោ ចិត្តសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុក៖

បដិប្បវារៈ

[២៥៥] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិធម៌^(១) (ធម៌ដែលច្រឡំនឹង ចិត្ត តាំងឡើងព្រោះចិត្ត និងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត) អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិកូន ១ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុង ខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក៖ យ៉ាងណា ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុក៖នេះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យ ផ្សេង ៗ គ្នាទេ ។

ចប់ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុក៖ ។

អដ្ឋវត្តិកទុក៖

បដិប្បវារៈ

[២៥៦] ធម៌ ខាងក្នុង^(២) អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើប កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ^(៣) អាស្រ័យ នូវ ធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកូនក្នុង ចិត្តសមុដ្ឋានុបក្កិ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

១ គឺ វេទនាទន្ធសញ្ញាទន្ធនិងសង្ខារពន្ធន ។ ២ គឺ អាយតនៈខាងក្នុង ៦ ។ ៣ គឺ អាយតនៈខាងក្រៅ ៦ ។

អដ្ឋត្តិកទុកេ បដិច្ចវិហឹ

ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធា ពាហិរំ កដត្តា ច រូបំ ។
 អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
 សម្បយុត្តកោ ខន្ធា អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តា-
 រូបំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ពាហិរំ កដត្តា ច
 រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . ខន្ធា បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ខន្ធា
 ឯកំ មហាក្ខតំ . . . មហាក្ខតេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ កដត្តារូបំ ឧបាទារូបំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិ-
 កោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ពាហិរោ ខន្ធា
 បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរោ ខន្ធា បដិច្ច ចិត្តំ
 អដ្ឋត្តិកំ កដត្តា ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ វត្ថុ
 បដិច្ច ចិត្តំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ
 ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ

អង្គត្រីកោណៈ បដិច្ចវារៈ

ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូប ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌
 ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តា-
 រូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ
 អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូប ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១
 ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... វត្ថុ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ពួកខន្ធ អាស្រ័យ
 នូវវត្ថុ នូវមហាកូត ១ ... ចិត្តសមុជ្ជានរូប កងត្តារូប និងឧបាទារូប
 អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត ។ ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាង
 ក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវ
 ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី កងត្តារូប ខាងក្នុងក្តី
 អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ
 នូវវត្ថុ ខាងក្រៅ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ
 នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ...
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កងត្តារូប ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ។ អដ្ឋតិកញ្ច
 ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋតិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បដ្ឋយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ ច
 ខន្ធ បដិច្ច អដ្ឋតិកំ កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋតិកញ្ច
 ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេ-
 តុប្បដ្ឋយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ន្ទ
 ខន្ធ ចិត្តសម្មដ្ឋានញ្ច រូបំ ន្ទ ខន្ធ . . . ចិត្តញ្ច មហា-
 ក្ខតេ ច បដិច្ច ចិត្តំ ចិត្តសម្មដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ន្ទ ខន្ធ ពា-
 ហិរំ កដត្តា ច រូបំ ចិត្តញ្ច មហាក្ខតេ ច បដិច្ច ពា-
 ហិរំ កដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច
 ពាហិរោ ខន្ធ ។ អដ្ឋតិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ន្ទ
 ខន្ធ អដ្ឋតិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ ន្ទ ខន្ធ . . . ។

(២៥៧) អដ្ឋតិកំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ អារម្មណាប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា
 ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ
 នូវធម៌ ខាងក្នុងផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ថ្នយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្តផង
 នូវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង
 ផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២
 . . . ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវពួកមហាក្ខត
 ផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូប ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ
 នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង កងត្តារូប ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តផង នូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ អា-
 ស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ
 នូវធម៌ ខាងក្នុងផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ថ្នយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំង
 ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ។

(២៥៧) ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះការម្មណាប្បថ្នយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។

អដ្ឋត្តិកទុកេ បដិច្ចវារោ

ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ
 ខន្ធធ្វេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ខន្ធា ។ ពាហិរំ
 ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ អារម្មណាប្បច្ច-
 យា ពាហិរោ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ពា-
 ហិរោ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច
 ចិត្តំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ
 ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . .
 បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច
 ខន្ធា ។ អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ អារម្មណាប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធា
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . . បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធធ្វេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធា
 ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា ។
 សន្ធិត្តំ ។

អធិប្បវាណៈ បដិច្ចវារៈ

ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
 ណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ . . .
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្នុង អា-
 ស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត
 អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ
 នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
 ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១
 ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អា-
 ស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ
 នូវធម៌ ខាងក្នុងផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
 ណាប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវ
 ខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាង
 ក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្ត-
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវ
 វត្ថុផង ។ សេចក្តីបំប្រញា ។

អភិធម្មប្រដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៥៨] ហេតុយា នវ អារម្មណោ បញ្ច អធិ-
 បតិយា បញ្ច អនន្តរេ បញ្ច សមនន្តរេ បញ្ច សហ-
 ជាតេ នវ អញ្ញមញ្ញោ បញ្ច និស្សយេ នវ ឧបនិស្ស-
 យេ បញ្ច បុរេជាតេ បញ្ច អាសេវនេ បញ្ច កម្មេ នវ
 វិនាគេ នវ សព្វត្ថ នវ សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្បយុត្តេ
 នវ អត្តិយា នវ នត្តិយា បញ្ច វិតតេ បញ្ច អវិតតេ នវ ។

[២៥៩] អជ្ឈត្តិកំ ធម្មំ បដិច្ច អជ្ឈត្តិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បដិច្ច អជ្ឈត្តិកំ កដត្តារូបំ ។ អជ្ឈត្តិកំ ធម្មំ
 បដិច្ច ភាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នញ្ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា ភាហិរំ កដត្តា ច រូបំ វិចិក្ខិត្តា-
 សហគតំ ឧទ្ធច្ចសហគតំ ចិត្តំ បដិច្ច វិចិក្ខិត្តាសហ-
 គតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។ អជ្ឈត្តិកំ ធម្មំ
 បដិច្ច អជ្ឈត្តិកោ ច ភាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មចិណ្ឌក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៥៨] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណប្បដ្ឋាយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអនន្តរប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងសមនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឧបនិស្សយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥
 ក្នុងអាសេវនប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិបា-
 កប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុង
 សម្បយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្តិ-
 ប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្តិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិគតប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។

[២៥៩] ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាង
 ក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តស-
 មុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ជាអហេតុកៈ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូប ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត
 មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្ត ដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ ។ ធម៌ ខាងក្នុង
 ក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង

អដ្ឋត្តិកទុកេ បដិច្ចវារោ

នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
សម្បយុត្តកា ខន្ធា អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ ។
ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេ-
តុប្បដ្ឋយា អហេតុកំ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . អហេតុកប្បដិ-
សន្ធិក្ខណោ យាវ អសញ្ញាសត្តា វិចិត្តិញ្ញាសហគតេ
ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធា បដិច្ច វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
សហគតោ មោហោ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិ-
កោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកេ
ពាហិរេ ខន្ធា បដិច្ច ចិត្តំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
ពាហិរេ ខន្ធា បដិច្ច ចិត្តំ អដ្ឋត្តិកំ កដត្តា ច រូបំ
អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។ ពាហិរំ
ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកំ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ
ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . អហេតុ-
កប្បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
ចិត្តញ្ច អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ អហេតុកប្ប-
ដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។

អដ្ឋកថាទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ តី ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធក្តី កដត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។
 ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះន-
 ហេតុប្បដ្ឋយ តី ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុ-
 កក្ខន្ធទ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ មោ-
 ហៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខុច្ចា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ
 ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខុច្ចា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។
 ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេ-
 តុប្បដ្ឋយ តី ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ជាអហេតុកៈ ក្នុង
 ខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី កដត្តារូប ខាងក្នុងក្តី អាស្រ័យ នូវ
 ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវ
 វត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ តី ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធទ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុង
 ខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កដត្តារូប ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃអហេ-
 តុកប្បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។

អរិយធម៌បដិពេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ ច ខន្ធ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកំ
 កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ
 ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្ត-
 សម្បដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធ . . . អហេតុកំ ចិត្តញ្ច
 មហាក្កតេ ច បដិច្ច ចិត្តសម្បដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ពាហិរំ កដត្តា ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តញ្ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច ពាហិរំ កដត្តារូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច វត្តញ្ច បដិច្ច ពា-
 ហិរោ ខន្ធា វិចីកិច្ឆាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធ
 ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច វិចីកិច្ឆាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ
 មោហោ ។ អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្ប-
 ច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច
 កដត្តារូបំ ទ្វេ ខន្ធ . . . ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ ទ្យវធម៌ ខាងក្នុងផង ទ្យវធម៌ ខាងក្រៅផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្បជិសន្តិ
 កដក្ការូប ខាងក្នុង អាស្រ័យ ទ្យវចិត្តផង ទ្យវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។
 ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ ទ្យវធម៌ ខាងក្នុងផង ទ្យវធម៌ ខាងក្រៅផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី
 អាស្រ័យ ទ្យវអរហេតុកក្ខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង ទ្យវចិត្តផង ទ្យវខន្ធ ២ ...
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្យវចិត្ត ជាអរហេតុកៈផង ទ្យវពួកមហាក្វក
 ផង ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្បជិសន្តិ ខន្ធ ២ ក្តី កដក្ការូប ខាងក្រៅ
 ក្តី អាស្រ័យ ទ្យវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង ទ្យវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃអរហេ-
 តុកប្បជិសន្តិ កដក្ការូប ខាងក្រៅ អាស្រ័យ ទ្យវចិត្តផង ទ្យវពួកមហា-
 ក្វកផង ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្បជិសន្តិ ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ
 ទ្យវចិត្តផង ទ្យវវត្តផង មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិច្ចា ច្រឡំដោយ
 ឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ ទ្យវពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិច្ចា ច្រឡំដោយ
 ឧទ្ធច្ចៈផង ទ្យវចិត្តផង ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អា-
 ស្រ័យ ទ្យវធម៌ ខាងក្នុងផង ទ្យវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនរហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្បជិសន្តិ ខន្ធ ២ ក្តី
 កដក្ការូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ ទ្យវខន្ធ ១ ខាង
 ក្រៅផង ទ្យវចិត្តផង ទ្យវខន្ធ ២ ... ។

អដ្ឋត្តិកទុកេ បដិច្ចវារោ

[២៦០] អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
 អដ្ឋត្តិកំ កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិ-
 រោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច ពាហិរំ
 កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ច ពា-
 ហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈនិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តា-
 រូបំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ន អារម្មណាប្បច្ចយា ពាហិរេ ខន្ធម បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរេ ខន្ធម បដិច្ច ពាហិរំ កដត្តា-
 រូបំ ពាហិរេ ខន្ធម បដិច្ច វត្ថុ ឯកំ មហាក្ខនំ យាវ
 អសញ្ញាសត្តា ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរេ
 ខន្ធម បដិច្ច អដ្ឋត្តិកំ កដត្តារូបំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច
 អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈនិ ន អារម្មណាប្ប-
 ច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរេ ខន្ធម បដិច្ច អដ្ឋត្តិកញ្ច
 ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ
 បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណាប្បច្ចយា

អង្គធាតុទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

(២៦០) ធម៌ ខាន់ក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាន់
 ក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្នុង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ខាន់ក្រៅ
 អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់
 ក្នុង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 កងត្តារូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាន់
 ក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ វត្ថុ អា-
 ស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ មហាកូត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។
 ធម៌ ខាន់ក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាន់ក្នុង អា-
 ស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី អា-
 ស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ
 នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់
 ក្នុងផង នូវធម៌ ខាន់ក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច សម្មយុត្តកេ ច ខន្ធ
 បដិច្ច អដ្ឋត្តិកំ កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច
 ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរេ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នអារម្មណាប្បច្ច-
 យា ពាហិរេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ ចិត្តញ្ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ន្ធ ។ អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ
 បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរេ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ន-
 អារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច សម្មយុត្ត-
 កេ ច ខន្ធ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តា-
 រូបំ ។ សន្តិកំ ។

[២៦១] នហេតុយា នវ នអារម្មណោ នវ នអ-
 ធិបតិយា នវ នអនន្តិវេ នវ សព្វត្ត នវ នកម្មេ ភីណិ
 នវហេតេ បញ្ច នអាហារេ ឯកំ នស្រ្តិយេ ឯកំ ។

[២៦២] អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរេ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នយានប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ បដិច្ច សម្ម-
 យុត្តកោ ខន្ធ កាយវិញ្ញាណំ ... ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច
 ពាហិរេ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នយានប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញា-
 ណាសហគតំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ន្ធ ខន្ធ ន្ធ ខន្ធ ...

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវ
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុងផង
 នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត-
 សមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ឈ-
 នរូប អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវពួកមហាកូតផង មានវារៈ ២ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាង
 ក្នុងផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ
 គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ អាស្រ័យ
 នូវចិត្តផង នូវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[២៦១] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
 ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ។

[២៦២] ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ នូវកាយវិញ្ញាណ . . . ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ
 នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ នូវខន្ធ ២ . . .

អដ្ឋកថាទុកេ បដិព្វារា

កាយវិញ្ញាណសហគតំ . . . ពាហិរំ . . . អាហារ-
សមុជ្ជានំ . . . ឧតុសមុជ្ជានំ . . . អសញ្ញាសត្តានំ . . . ។
ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នឈា-
នប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតេ ខន្ធ បដិច្ច ចក្ក-
វិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណសហគតេ ខន្ធ បដិច្ច កាយ-
វិញ្ញាណំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិ-
រោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ នឈានប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណ-
សហគតំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចក្កវិញ្ញាណាញ
ទ្វេ ខន្ធ . . . កាយវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធ . . . ។
អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ជតិ នឈានប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ
ខន្ធា ចក្កវិញ្ញាណាញ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធ . . .
កាយវិញ្ញាណសហគតំ . . . ។ ចក្កំ ។

[២៦៣] នឈានេ បញ្ច នមក្កេ នវ នសម្បយុត្តេ
នវ នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នោនត្តិយា នវ នោវិគតេ នវ ។

[២៦៤] ហេតុប្បច្ចយា នអារម្មណេ នវ . . .
នអធិបតិយា នវ ។ សន្តិវំ ។

អង្គត្រីកោណៈ បដិច្ចវិវរៈ

ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ខាងក្រៅ . . . អាហារសមុជ្ជាន
 . . . ឧត្តសមុជ្ជាន . . . របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ . . . ។ ធម៌ ខាងក្នុង
 អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយ-
 វិញ្ញាណ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ។ ធម៌
 ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ២ ក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១
 ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ នូវខន្ធ ២ . . . នូវខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយ
 កាយវិញ្ញាណ . . . ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុងផង
 នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នូវចក្ខុវិញ្ញាណ
 ផង នូវខន្ធ ២ . . . ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ។ ចក្កៈ ។

[២៦៣] ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងនោតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២៦៤] ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 . . . ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រុង ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៦៥] ធម្មតុប្បច្ឆយា អារម្មណោ បញ្ច . . . អ-
នន្តរេ បញ្ច សមនន្តរេ បញ្ច សហជាតេ នវ ។ សង្ខតំ ។
សហជាតវារោថេ បដិច្ចវារសទិសោ ។

បបូយវារោ

[២៦៦] អដ្ឋតិកំ ធម្មំ បច្ឆយា អដ្ឋតិកោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ឆយា តីណិ បដិច្ចសទិសា ។ ពាហិរំ
ធម្មំ បច្ឆយា ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ឆយា
ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បច្ឆយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច យាវ
អដ្ឋតិកោ មហាក្ខតា វត្ថុំ បច្ឆយា ពាហិរោ ខន្ធា ។ ពាហិរំ
ធម្មំ បច្ឆយា អដ្ឋតិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ឆយា
ពាហិរេ ខន្ធា បច្ឆយា ចិត្តំ វត្ថុំ បច្ឆយា ចិត្តំ បដិ-
សន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។ ពាហិរំ ធម្មំ បច្ឆយា
អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ឆ-
យា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ បច្ឆយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
រូបំ ទ្វេ ខន្ធា . . . វត្ថុំ បច្ឆយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច
ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។ អដ្ឋតិកញ្ច
ពាហិរញ្ច ធម្មំ បច្ឆយា អដ្ឋតិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៦៥] ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីប្រែប្រួល ។

ឯសហជាតវារៈ ប្រហែលគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

បឋមវិវាទៈ

[២៦៦] ធម៌ ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ធម៌ ខាង
ក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្ខី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នឹងខន្ធ ២
... វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ រហូតដល់ពួក
មហាកូត ខាងក្នុងចុះ ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ធម៌
ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
ច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹង
វត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាងក្នុង
ក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្ខី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១
ខាងក្រៅ នឹងខន្ធ ២ ... ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹង
វត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាងក្នុង
ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង

អដ្ឋត្តិកទុកេ បច្ចយវារោ

ហេតុប្បដ្ឋយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ
 ច ខន្ធិ បច្ចយា អដ្ឋត្តិកំ កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្តិ-
 កញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ពាហិរោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច
 បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធិ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ចិត្តញ្ច មហា-
 ក្ខតេ ច បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តញ្ច វត្តញ្ច បច្ច-
 យា ពាហិរោ ខន្ធិ បដិសន្ធិក្ខណោ ភីណិបិ កាតញ្ច ។
 អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បច្ចយា អដ្ឋត្តិកោ ច
 ពាហិរោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធិ
 អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ ទ្វេ ខន្ធិ . . . ។

[២៦៧] អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ បច្ចយា អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុ-
 វិញ្ញាណំ កាយាយតនំ . . . ។ អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ បច្ចយា
 ពាហិរោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ចក្ខាយ-
 តនញ្ច ចក្ខុវិញ្ញាណញ្ច បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហ-
 គតា ខន្ធិ កាយាយតនញ្ច . . . ចិត្តំ បច្ចយា សម្ប-
 យុត្តកោ ខន្ធិ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ
 បច្ចយា អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ

អដ្ឋកថាទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តផង នឹងពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹង
 ធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្ខី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង
 នឹងចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ជានុប ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងពួកមហាក្ខតផង
 ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង វារៈ ៣ បណ្ឌិត
 គប្បធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូប ទាំង
 ខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នឹងចិត្តផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . ។

[២៦៧] ធម៌ ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ នឹង
 កាយាយតនៈ . . . ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
 ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈផង នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងកាយាយតនៈផង . . .
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ធម៌
 ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អារម្មណាប្បច្ចយា ចក្កាយតនំ បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ កាយាយតនំ ... ។ ពាហិរំ
 ធម្មំ បច្ចយា ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា
 ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធោ ...
 បដិសន្ធិត្តុលោ វត្ថុំ បច្ចយា ពាហិរោ ខន្ធោ ។ ពាហិរំ
 ធម្មំ បច្ចយា អជ្ឈតិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ច-
 យា ពាហិរោ ខន្ធោ បច្ចយា ចិត្តំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្ធិត្តុលោ ទ្វេបិ កាកត្វា ។ ពាហិរំ ធម្មំ បច្ចយា
 អជ្ឈតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្ប-
 ច្ចយា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធោ បដិសន្ធិ-
 ត្តុលោ ឯកំ ។ អជ្ឈតិកត្វា ពាហិរត្វា ធម្មំ បច្ចយា
 អជ្ឈតិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា ចក្ក-
 វិញ្ញាណាសហគតេ ខន្ធោ ច ចក្កាយតនត្វោ បច្ចយា
 ចក្កវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណាសហគតេ ... ។ អជ្ឈតិ-
 កត្វា ពាហិរត្វា ធម្មំ បច្ចយា ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណាប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណាសហគតំ ឯកំ ខន្ធត្វា
 ចក្កាយតនត្វោ ចក្កវិញ្ញាណត្វោ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធវោ ទ្វេ
 ខន្ធវោ ... កាយវិញ្ញាណាសហគតំ ... ពាហិរំ ឯកំ
 ខន្ធត្វា ចិត្តត្វា បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធវោ ទ្វេ ខន្ធវោ ...

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក
នឹងចក្ខុយតនៈ នឹងកាយយតនៈ . . . ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក
នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌
ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹង
ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បវដ្តី ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹង
ធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ធម៌
ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើត
ឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ
ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង ដែលប្រឡំដោយ
កាយវិញ្ញាណ . . . ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង
នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង
នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងខន្ធ ២ . . . ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . .
ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . .

អដ្ឋត្តិកទុកេ បច្ចយវារោ

ចិត្តញ្ច វត្តញ្ច បច្ចយា ពាហិរោ ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ
 ទ្រេបិ កាតញ្ច ។ អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បច្ចយា
 អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណា-
 ប្បច្ចយា ច ក្រវិញ្ញាណាស ហតតំ ឯកំ ខន្ធា ច ក្រាយ-
 តនញ្ច បច្ចយា ទ្រេ ខន្ធា ច ក្រវិញ្ញាណញ្ច ទ្រេ ខន្ធា
 ... ។ សន្ធិតំ ។

(២៦៨) ហេតុយា នវ អារម្មណោ នវ អធិបតិយា
 បញ្ច អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ នវ អញ្ញ-
 មញ្ញេ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ បុរេជាតេ
 នវ អាសេវនេ នវ កម្មេ នវ សត្វត្តេ នវ អវិគតេ នវ ។

(២៦៩) អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ បច្ចយា អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បច្ចយា អដ្ឋត្តិកំ កជន្តារូបំ ចក្រាយតនំ បច្ចយា
 ចក្រវិញ្ញាណំ ។ សន្ធិតំ ។ ឯវំ នវបិ បញ្ញា កាតញ្ច
 បញ្ញវិញ្ញាណាម្បិ បវេសេតតំ តិណិយេវ មោហោ ។

អដ្ឋកថាទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាង
 ក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅ
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[២៦៨] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណ៍ប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អព្រាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងពា-
 សេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យ
 ទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២៦៩] ធម៌ ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ
 កងត្តារូប ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹង
 ចក្ខុយតនៈ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ បញ្ហា ៧ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាង
 នេះចុះ ឯបញ្ហាវិញ្ញាណ គប្បីបញ្ចូលថែមទៀតផង មានវារៈ ៣ មាន
 មោហៈដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៧០] ឧបោត្តយា នវំ នវារាម្មណោ នវំ នវចិ-
 បតិយា នវំ នវនន្តរេ នវំ នវសមនន្តរេ នវំ នវអញ្ញ-
 បញ្ញា នវំ នវឧបនិស្សយេ នវំ នវបុរេវាតេ នវំ នវបច្ឆា-
 វាតេ នវំ នវអាសេវនេ នវំ នវកម្មេ ភិណិ នវំនាតេ
 បញ្ច នវំអាហារេ ឯកំ នវំនិទ្ធិយេ ឯកំ នវំណារេ នវំ
 នវមត្តេ នវំ នវសម្បយុត្តេ នវំ នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នវំ
 នវតិយា នវំ នវាវិគតេ នវំ ។

ឯវំ ឥតវេ ទ្វេ កណាណាបិ និស្សយវារេបិ កាតញ្ច ។

សំសដ្ឋារិពោ

[២៧០] អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ សំសដ្ឋា វាហិរេ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ សំសដ្ឋា សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ សំសដ្ឋា សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា ។ វាហិរំ ធម្មំ សំសដ្ឋា វាហិរេ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បដ្ឋយា វាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ វាហិរំ ធម្មំ
 សំសដ្ឋា អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា
 វាហិរេ ខន្ធា សំសដ្ឋំ ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៧០] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនពារម្មណប្បដ្ឋាយ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនសមនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញាប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥
 ក្នុងនអាហារប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ១ ក្នុង
 នណានប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្ប-
 យុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោខ-
 ត្តិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិតតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។

ការពប់ ២ យ៉ាងក្រៅនេះក្តី និស្សយវារៈក្តី
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។

សំលៀង:

[២៧១] ធម៌ ខាងក្រៅ ប្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ប្រឡំ នឹងចិត្ត ក្នុងខណៈ
 វៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ប្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ប្រឡំ
 នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ
 នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈវៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។
 ធម៌ ខាងក្នុង ប្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ដ្ឋាយ គឺ ចិត្ត ប្រឡំ នឹងពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈវៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។

អដ្ឋត្តិកទុកេ សំសដ្ឋិវារេ

ពាហិរំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរេ ច ធម្មា
 ទុប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ សំសដ្ឋា ទ្វេ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធវេ . . . បដិសន្ធិក្កុលោ ។ បេ ។
 អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ សំសដ្ឋោ ពាហិរេ ធម្មា
 ទុប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច
 សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធវេ . . . បដិសន្ធិក្កុលោ
 ។ បេ ។ សន្ធិត្តំ ។

[២៧២] ហេតុយា បញ្ច អារម្មណេ បញ្ច អធិ-
 បតិយា បញ្ច សត្វត្ត បញ្ច អវិគតេ បញ្ច ។

[២៧៣] អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ពាហិរេ
 ធម្មា ទុប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បដ្ឋយា ឯវំ បញ្ច កាតញ្ច
 តិណិយេវ មោហោ ។

[២៧៤] នហេតុយា បញ្ច នអធិបតិយា បញ្ច
 នបុរេនាតេ បញ្ច នបច្ឆាជានេ បញ្ច នអាសេវនេ បញ្ច
 នកម្មេ តិណិ នវិទានេ បញ្ច នណនេ បញ្ច នមត្តេ
 បញ្ច នសម្បយុត្តេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតេ ទ្វេ កណាណាបិ សម្បយុត្តវារេបិ កាតញ្ច ។

អង្គជំនុំជម្រះ សំណើរ:

ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ប្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ប្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ខាង
ក្រៅ នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ
ប្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នឹងចិត្ត
ផង នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រែប្រួល ។

[២៧២] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្មណាប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងបដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
វារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។

[២៧៣] ធម៌ ខាងក្រៅ ប្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ប្រស្តាទាំង ៥ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ
មានវារៈតែ ៣ ទេ ឯមោហៈក៏មានដែរ ។

[២៧៤] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចុប្បន្នជាតប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥
ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុង
នវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ទាំង ២ យ៉ាងក្រៅពីនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះ ។

បញ្ញាវិវា

(២៧៥) ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរោ ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធា-
 នំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរោ ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធា-
 នំ ពាហិរោនញ្ច កេដត្តារូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស ហេ-
 តុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរោ ហេតុ ចិត្តស្ស ហេតុ-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរោ ហេតុ
 ចិត្តស្ស អដ្ឋត្តិកានញ្ច កេដត្តារូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ច ពាហិរស្ស
 ច ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរោ ហេតុ
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ពា-
 ហិរោ ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច អដ្ឋត្តិ-
 កានញ្ច ពាហិរោនញ្ច កេដត្តារូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។

(២៧៦) អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តំ អារម្ម ចិត្តំ ទុប្បជ្ជតិ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បញ្ញាវិវរៈ

[២៧៥] ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្រៅផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុងផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាន់ក្រៅផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[២៧៦] ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាណ ម្លូចិត្ត ។

អង្គត្តិកទុកេ បញ្ចវារិកេ

មូលំ បុច្ឆិតតំ ចិត្តំ អារត្ត ពាហិរា ខន្ធា ឧប្បជ្ជន្តិ ។
 មូលំ បុច្ឆិតតំ ចិត្តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច
 ខន្ធា ឧប្បជ្ជន្តិ ។ ពាហិរា ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ នានំ ... សីលំ ...
 ឧបោសថកម្មំ កត្តា តំ បច្ចវេក្ខតិ អស្សាទេតិ អភិ-
 នន្តតិ តំ អារត្ត រាតោ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ
 បុព្វេ សុច្ឆិណ្ឌានិ បច្ចវេក្ខតិ យា ជា វុដ្ឋហិត្វា យានំ
 ... អរិយា មត្តា វុដ្ឋហិត្វា មត្តំ ... ដលំ ... និព្វានំ
 បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ គោត្រកុស្ស វេទានស្ស មត្តស្ស
 ដលស្ស អាវុដ្ឋនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិ-
 យា ពាហិរេ បហិរេ កិលេសេ បច្ចវេក្ខន្តិ វិក្ខម្ពិតេ
 កិលេសេ ... បុព្វេ សមុទាច្ឆិណ្ឌោ កិលេសេ ជានន្តិ
 រូបេ ។ បេ ។ វត្ថុំ ... ពាហិរេ ខន្ធោ អនិច្ចតោ ។ បេ ។
 ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្កនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វា-
 យ សោតនាតុយា សទ្ធិំ សុណានិ ចេតោចរិយញ្ញា-
 យោន ពាហិរចិត្តសមន្តិស្ស ចិត្តំ ជានាតិ អាតាសា-
 នញ្ញាយតនំ វិញ្ញាណញ្ញាយតនស្ស អាតិញ្ញញ្ញាយតនំ
 នេវសញ្ញា នសញ្ញាយតនស្ស រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណាសហកតានំ ខន្ធានំ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ

អង្គធាតុទុក្ខៈ បញ្ញាវិវាទៈ

ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ មូល បណ្ឌិត គប្បីស្ករផងប៉ុះ ពួកខន្ធ ខាង
ក្រៅ កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ ខ្ញុំចិត្ត ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីស្ករ
ផងប៉ុះ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ ខ្ញុំ
ចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយអារម្ម-
ណ៍ប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល ខ្ញុំទាន ... ខ្ញុំសីល ... ធ្វើ ខ្ញុំឧបោសថ-
កម្ម ហើយពិចារណា ខ្ញុំកុសលនោះ ត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ ព្រោះ
ប្រាវព្វ ខ្ញុំកុសលនោះ ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ពិចារ-
ណា ខ្ញុំពួកកុសល ដែលសន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន ចេញ អំពីឈាន
ខ្ញុំឈាន ... ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ អំពីមគ្គ ខ្ញុំមគ្គ ... ខ្ញុំ
ផល ... ពិចារណា ខ្ញុំព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃការ
ពិចារណា ខ្ញុំគោត្រកូ រោទានៈ មគ្គ និងផល ដោយអារម្មណ៍ប្ប-
ច្ច័យ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា ខ្ញុំពួកកិលេស ខាងក្រៅ ដែលលះបង់
ហើយ ខ្ញុំពួកកិលេស ដែលសន្តតសន្តិទេហើយ ... ដឹង ខ្ញុំពួក
កិលេស ដែលសន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន ខ្ញុំពួករូប ។ បេ ។ ខ្ញុំវត្ថុ ...
ខ្ញុំពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល
ឃើញ ខ្ញុំរូប ដោយទិព្វចក្ក ព្វ ខ្ញុំសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ
ដឹង ខ្ញុំចិត្ត របស់បុគ្គលអ្នកប្រកបដោយចិត្តខាងក្រៅ ដោយចេតោ-
បរិយញ្ញាណ អាគាសានញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃវិញ្ញាណញ្ញា-
យតនៈ វេទិតញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃវេទិតញ្ញាយតនៈ
តនៈ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្កវិញ្ញាណ

អភិធម្មបដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ . . . ពាហិរា ខន្ធា ឥន្ទ្រិវិធានា-
 ណាស្ស ចេតោបរិយញ្ញាណាស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិ-
 ញ្ញាណាស្ស យថាកម្មបកត្តាណាស្ស អនាគតំសញ្ញា-
 ណាស្ស អារជ្ជនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 ពាហិរេ ធម្មោ អជ្ឈតិកកស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ នាទំ . . . សីលំ . . . ឧចោសថ-
 កម្មំ . . . តំ បច្ចវេក្ខតិ អស្សាទេតិ អភិទន្ធតិ តំ
 អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ បុព្វេ សុចិណ្ណានំ . . . យានា
 វុដ្ឋហិត្តា យានំ . . . ។ សង្ខតំ សត្វំ កាតតំ ។
 បុព្វេ សម្មនាថិណ្ណោ . . . រូបេ ។ បេ ។ វត្ថុំ អនិច្ច-
 តោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ អស្សាទេតិ អភិទន្ធតិ តំ
 អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ ធម្មេន ចក្កេន រូបំ បស្សតិ ។
 សង្ខតំ ។ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណាស្ស ដោដ្ឋញ្ញាយ-
 តនំ . . . ពាហិរា ខន្ធា ឥន្ទ្រិវិធានាណាស្ស ចេតោ-
 បរិយញ្ញាណាស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណាស្ស យថា-
 កម្មបកត្តាណាស្ស អនាគតំសញ្ញាណាស្ស អារជ្ជនាយ
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ពាហិរេ ធម្មោ អជ្ឈតិ-
 កកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ នាទំ . . . សីលំ . . . ឧចោសថកម្មំ . . .

អភិធម្មបំណិន អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ដោយដ្ឋានយតនៈ . . . ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា
 ខ្យវត៌្មិវិធាណា ចេតោបរិយញ្ញាណា បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណា យថា-
 កម្មបគតិញ្ញាណា និវិអនាគតិសញ្ញាណា ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ។ ធម៌
 ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល
 (ឱវ) ខ្យវទាន . . . ខ្យវសីល . . . ខ្យវឧបោសថកម្ម . . . ពិចារណា
 ខ្យវកុសលនោះ គ្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ ខ្យវ
 កុសលនោះ ខ្យវពួកកុសល ដែលសន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន . . . ឃើញ
 អំពីឈាន ខ្យវឈាន . . . ។ សេចក្តីបំប្រួញ បទទាំងអស់ បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើចុះ ។ ដែលធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន ខ្យវពួករូប ។ បេ ។
 ឃើញ ខ្យវវត្ថុ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ គ្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើត
 ឡើង ព្រោះប្រារព្ធ ខ្យវវត្ថុនោះ បុគ្គល ឃើញ ខ្យវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ។
 សេចក្តីបំប្រួញ ។ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណា ដោយដ្ឋាន-
 យតនៈ . . . ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា ខ្យវត៌្មិ-
 វិធាណា ចេតោបរិយញ្ញាណា បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណា យថាកម្មប-
 គតិញ្ញាណា និវិអនាគតិសញ្ញាណា ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយការម្មណប្ប-
 ច្ច័យ គឺ បុគ្គល ឱវ ខ្យវទាន . . . ខ្យវសីល . . . ខ្យវឧបោសថកម្ម . . .

អដ្ឋត្តិកទុកោ បញ្ញាវិហោ

តំ បច្ចុវេក្ខតិ អស្សនេតិ អភិទន្ធតិ តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច
សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ សង្ខតំ សត្វំ
កាតតំ ។ ពាហិរ ខន្ធន្ធ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ
។ បេ ។ អស្សនេតិ អភិទន្ធតិ តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច
សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ និព្វេន ចក្កនា រូបំ
បស្សតិ ។ សង្ខតំ ។ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស
សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធនំ ដោជ្ឈញ្ចាយតនំ . . .
ពាហិរ ខន្ធា ឥន្ទ្រវិញ្ញាណស្ស ចេតោបរិយញ្ញា-
ណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណស្ស យថា កម្ម-
បកញ្ញាណស្ស អនាគតសញ្ញាណស្ស អារម្មណយ
អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចុយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ច ពា-
ហិរោ ច នម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស នម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ច-
យេន បច្ចុយោ តិណិ ។

[២៧៧] អដ្ឋត្តិកោ នម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស នម្មស្ស
អនិបតិប្បច្ចុយេន បច្ចុយោ អារម្មណាដិបតិ អដ្ឋត្តិកោ
ខន្ធនំ ចិត្តំ ករុំ កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ ។ អដ្ឋត្តិកោ
នម្មា ពាហិរស្ស នម្មស្ស អនិបតិប្បច្ចុយេន បច្ចុយោ
អារម្មណាដិបតិ សហជាតាដិបតិ ។ អារម្មណា-
ដិបតិ ចិត្តំ ករុំ កត្វា ពាហិរ ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។

អង្គត្រីកោណៈ បញ្ញាវារៈ

ពិចារណា នូវកុសលនោះ គ្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវកុសលនោះ ។ សេចក្តីបំប្រញា
 បទទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ បុគ្គល ឃើញច្បាស់ នូវពួក
 ខន្ធ ខាន់ក្រៅ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ គ្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវខន្ធនោះ បុគ្គល ឃើញ-
 នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។ រូបាយគនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយផ្សាយគនៈ . . . ពួក
 ខន្ធ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥន្ទ្រវិញ្ញាណ ចេតោបរិ-
 យញ្ញាណ បុព្វេនិវាសនុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបគ្គណាណ និងអនា-
 គតិសញ្ញាណ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅ
 ក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។
 (២៧៧) ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយ
 អធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ គឺ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះ
 ធ្វើ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្នុង និងចិត្ត ឲ្យជាទីគោរព ។ ធម៌
 ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បាន
 ដល់ការម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ ការម្មណាធិបតិ គឺ
 ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវចិត្ត ឲ្យជាទីគោរព ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតាធិបតិ ចិត្តាធិបតិ សម្បយុត្តកោនំ ខន្ធានំ
 ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 មូលំ បុត្តតត្ថំ អារម្មណាធិបតិ អដ្ឋត្តិកំ ចិត្តំ ករុ
 កត្តា ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកោ ច ខន្ធា ខុប្បដ្ឋត្តិ ។
 ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ។ អារម្ម-
 ណាធិបតិ វានំ ទត្តា ... តីណិ ។ ទ្វេ អធិបតិ
 តិណ្ណាម្បិ កាតត្តា ។ អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្ម
 អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 តីណិ ។ តិណ្ណាម្បិ ឯកាយេវ អធិបតិ ។

[២៧៨] អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស
 អនន្តរាប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស
 បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរាប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ ។
 ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អនន្តរាប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បុរិមា បុរិមា ពាហិរោ ខន្ធា បច្ឆិមានំ បច្ឆិ-
 មានំ ខន្ធានំ អនន្តរាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អនុលោមំ
 កោត្រកុស្ស តីណិ ។ តិណ្ណាម្បិ ឯកសទិសា ។
 អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដ្រង
 នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានុបដ្ឋង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បី
 ស្មារតីចុះ ការម្មណាធិបតិ គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង
 ព្រោះធ្វើ ឡូចិត្ត ខាន់ក្នុង ឲ្យជាទីគោរព ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ
 នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ និង-
 សហជាតាធិបតិ ។ ការម្មណាធិបតិ គឺ បុគ្គល ឲ្យ ឡូទាន . . . មាន
 វារៈ ៣ ។ អធិបតិ ទាំង ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ដោយអំណាចនៃបច្ច័យ
 ទាំង ៣ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង
 ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។ អធិបតិ តែ ១ នៃវារៈទាំង ៣ ។

(២៧៨) ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយ
 អនន្តរប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុន ។ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយ ។ ដោយ
 អនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់
 ក្រៅ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ មុន ។ ជាបច្ច័យ នៃ
 ពួកខន្ធ ក្រោយ ។ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ អនុលោម (ជាបច្ច័យ) នៃ
 គោត្រកូ មានវារៈ ៣ ។ ឯវារៈទាំង ៣ មានសេចក្តីដូចគ្នានឹងវារៈ ១
 ដែរ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង

អដ្ឋត្តិកទុកេ បញ្ញាវិកេ

អនន្តរច្ឆាយេន បច្ឆាយោ ភីណិ ។ . . . សមនន្ត-
 រច្ឆាយេន បច្ឆាយោ សហជាតច្ឆាយេន បច្ឆាយោ
 នវ បនិច្ចសទិសា ។ . . . អញ្ញាមញ្ញាច្ឆាយេន បច្ឆ-
 ាយោ បញ្ច បនិច្ចសទិសា ។ . . . និស្សយច្ឆាយេន
 បច្ឆាយោ នវ បច្ឆយវាសទិសា ។

(២៧៧) អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកាស្ស ធម្មស្ស
 ឧបនិស្សយច្ឆាយេន បច្ឆាយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ
 អនន្តរ្ថបនិស្សយោ បកត្តបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្ត-
 បនិស្សយោ ចិន្តំ ចិន្តស្ស ឧបនិស្សយច្ឆាយេន
 បច្ឆាយោ ភីណិ ។ ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
 ឧបនិស្សយច្ឆាយេន បច្ឆាយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ
 អនន្តរ្ថបនិស្សយោ បកត្តបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្ត-
 បនិស្សយោ សទ្ធិំ ឧបនិស្សយ នានំ នេតិ មាណំ
 ជម្រេតិ ទិដ្ឋិ កណ្ណាតិ សីលំ ។ បេ ។ សេនាសនំ ឧប-
 និស្សយ នានំ នេតិ ។ បេ ។ សង្ឃំ កិណ្ឌតិ សទ្ធា ។ បេ ។
 សេនាសនំ សទ្ធាយ ។ បេ ។ ធលសមាបត្តិយា ឧប-
 និស្សយច្ឆាយេន បច្ឆាយោ ។ ភីណិ បិ បូរេត្វា កាតព្វា
 ចិន្តស្សាតិ កាតព្វា សម្បយុត្តកោនព្វាតិ កាតព្វា ។

អដ្ឋកថាទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ដោយអនន្តរច្បង គឺ មានវារៈ ៣ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្ត-
រច្បង ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតច្បង គឺ មានវារៈ ៧ ដូចបដិច្ចវារៈ
ដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាញច្បង គឺ មានវារៈ ៥ ដូច
បដិច្ចវារៈដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយច្បង គឺ មានវារៈ ៧
ដូចបច្ច័យវារៈដែរ ។

(២៧៧) ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយឧប-
និស្សយច្បង បានដល់ការម្មណ្ឌបនិស្សយ អនន្តបនិស្សយ និងប-
កក្ខបនិស្សយ ។ បេ ។ ឯបកក្ខបនិស្សយ គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
ដោយឧបនិស្សយច្បង មានវារៈ ៣ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ
នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយឧបនិស្សយច្បង បានដល់ការម្មណ្ឌប-
និស្សយ អនន្តបនិស្សយ និងបកក្ខបនិស្សយ ។ បេ ។ ឯបកក្ខប-
និស្សយ គឺ បុគ្គល អាស្រ័យ ទ្យូសត្ថា ហើយឲ្យ ទ្យូសាន ដំ-
ឡើង ទ្យូសានៈ ប្រកាន់ ទ្យូទិដ្ឋិ ទ្យូសីល ។ បេ ។ បុគ្គល អាស្រ័យ
ទ្យូសេនាសនៈ ហើយឲ្យ ទ្យូសាន ។ បេ ។ ចំបែក ទ្យូសង្ឃ
សត្វ ។ បេ ។ សេនាសនៈ ជាបច្ច័យ នៃសត្វ ។ បេ ។ នៃ
ផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយច្បង ។ ពួកបច្ច័យ បណ្ឌិត
គប្បីធ្វើ បំពេញឲ្យមានវារៈ ៣ ហើយគប្បីធ្វើ ថា ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
ដូច្នោះផង គប្បីធ្វើ ថា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដូច្នោះផងចុះ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុណោមទុកប្បដ្ឋានំ

អដ្ឋង្គិកោ ឬ ពាហិរោ ឬ ធម្មា អដ្ឋង្គិកស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយេប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ភីណិ ។

[២៨០] អដ្ឋង្គិកោ ធម្មា អដ្ឋង្គិកស្ស ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណាបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្មណាបុរេជានំ ចក្កំ ។ បេ ។ កាយំ អនិច្ចតោ វិបស្សនំ ។ បេ ។ អស្សានេតិ អភិទន្ទតិ តំ អារត្ត បិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។ វត្ថុបុរេជានំ ចក្កាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស កាយាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋង្គិកោ ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណាបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្មណាបុរេជានំ ចក្កំ ។ បេ ។ កាយំ អនិច្ចតោ វិបស្សនំ ។ បេ ។ អស្សានេតិ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ។ វត្ថុបុរេជានំ ចក្កាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ កាយាយតនំ កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋង្គិកោ ធម្មា អដ្ឋង្គិកស្ស ឬ ពាហិរស្ស ឬ ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណាបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្មណាបុរេជានំ ចក្កំ ។ បេ ។ កាយំ អនិច្ចតោ វិបស្សនំ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។

[២៨០] ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយ
បុរេជានប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាន និងវត្ថុបុរេជាន ។
អារម្មណបុរេជាន គឺ ទ្វេវចក្ខុ ។ បេ ។ ពិចារណាយេញច្បាស់ ទ្វេ
កាយ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង
ព្រោះប្រាវព្វ ទ្វេវត្ថុនោះ ។ ឯវត្ថុបុរេជាន គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ)
នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយ
បុរេជានប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ
ដោយបុរេជានប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាន និងវត្ថុបុរេជាន ។
អារម្មណបុរេជាន គឺ ទ្វេវចក្ខុ ។ បេ ។ បុគ្គល ពិចារណាយេញច្បាស់
ទ្វេកាយ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ត្រេកអរ ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើត
ឡើង ។ ឯវត្ថុបុរេជាន គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែល
ច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែល
ច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជានប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង
ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាន់ក្រៅផង ដោយបុរេជាន-
ប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាន និងវត្ថុបុរេជាន ។ អារម្មណបុរេ-
ជាន គឺ ទ្វេវចក្ខុ ។ បេ ។ ពិចារណាយេញច្បាស់ ទ្វេកាយ ថាមិនទៀង

អដ្ឋត្តិកទុកេ បញ្ចវិហេ

។ បេ ។ តំ អារត្ត ចិត្តត្តា សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ វត្តបុរេជានំ ច កាយានំ ច ក្កវិញ្ញាណស្ស
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ កាយាយានំ កាយវិញ្ញា-
 ណស្ស សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ បុរេជានប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ឆម្មោ ពាហិរស្ស ឆម្មស្ស បុរេជាន-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្តបុរេជានំ ។
 អារម្មណបុរេជានំ រូបេ ។ បេ ។ ដោជ្ឈត្វេ ... វត្តំ
 អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។
 វត្តបុរេជានំ វត្ត ពាហិរំ ខន្ធានំ បុរេជានប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ឆម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ឆម្មស្ស
 បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ត-
 បុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ រូបេ ។ បេ ។ ដោជ្ឈត្វេ
 ... វត្តំ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ តំ អារត្ត
 ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ វត្តបុរេជានំ វត្ត ចិត្តស្ស បុរេជាន-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ឆម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស
 ច ពាហិរស្ស ច ឆម្មស្ស បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អារម្មណបុរេជានំ វត្តបុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ
 រូបេ ។ បេ ។ ដោជ្ឈត្វេ ... វត្តំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។
 តំ អារត្ត ចិត្តត្តា សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។

អង្គវត្តិក្រុមៈ បញ្ញាការៈ

១. បេ ។ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ ទ្វេវវត្ថុ
នោះ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង
នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណផង
នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជា
បច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ៍-
បុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណ៍បុរេជាត គឺ ទ្វេវត្ថុរូប
២. បេ ។ ទ្វេវត្ថុកដោដ្ឋព្វៈ . . . បុគ្គល ពិចារណាយើញ្ញាណស្រី ទ្វេវវត្ថុ
ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង ។ ឯវត្ថុបុរេជាត
គឺ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។
ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយបុរេជាតប្ប-
ច្ច័យ បានដល់អារម្មណ៍បុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណ៍បុរេជាត
គឺ ទ្វេវត្ថុរូប ។ បេ ។ ទ្វេវត្ថុកដោដ្ឋព្វៈ . . . បុគ្គល ពិចា-
រណាយើញ្ញាណស្រី ទ្វេវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ចិត្ត កើតឡើង
ព្រោះប្រារព្ធ ទ្វេវវត្ថុនោះ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្ត ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌
ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់
អារម្មណ៍បុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណ៍បុរេជាត គឺ ទ្វេវត្ថុរូប
២. បេ ។ ទ្វេវត្ថុកដោដ្ឋព្វៈ . . . ទ្វេវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។
ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ ទ្វេវវត្ថុនោះ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វត្ថុបុរេជានំ វត្ថុ ចិត្តិស្ស សម្បយុត្តកានព្វា ខន្ធនំ
 បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ អដ្ឋតិកោ ច ពាហិ-
 រោ ច ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ឆយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។
 ចក្ខាយតនព្វា វត្ថុ ច ចិត្តិស្ស កាយាយតនព្វា វត្ថុ
 ច ចិត្តិស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ រូនាយតនព្វា
 ចក្ខាយតនព្វា ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ដោដ្ឋញាយតនព្វា
 កាយាយតនព្វា កាយវិញ្ញាណស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន
 បច្ឆយោ ។ អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា ពាហិ-
 រស្ស ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ អារម្មណ-
 បុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ ចក្ខាយតនព្វា វត្ថុ ច ពាហិរាជំ
 ខន្ធនំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ កាយាយតនព្វា
 វត្ថុ ច ពាហិរាជំ ខន្ធនំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ
 រូនាយតនព្វា ចក្ខាយតនព្វា ចក្ខុវិញ្ញាណស ហតតានំ
 ខន្ធនំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ដោដ្ឋញាយតនព្វា
 កាយាយតនព្វា កាយវិញ្ញាណស ហតតានំ ខន្ធនំ
 បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរោ
 ច ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជាន-
 ប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ធីវត្តបុរេជានត ភី វត្ត ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
ផង ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ ។ ធមិ ខាន់ភ្នំភ្នំ ធមិ ខាន់ក្រៅភ្នំ
ជាបច្ច័យ នៃធមិ ខាន់ភ្នំ ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ-
បុរេជានត និងវត្តបុរេជានត ។ ចក្ខុយតនៈភ្នំ វត្តភ្នំ (ជាបច្ច័យ) នៃចិត្ត
កាយាយតនៈភ្នំ វត្តភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ រូបា-
យតនៈភ្នំ ចក្ខុយតនៈភ្នំ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយរូបាយតនៈភ្នំ
កាយាយតនៈភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ ។
ធមិ ខាន់ភ្នំភ្នំ ធមិ ខាន់ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃធមិ ខាន់ក្រៅ ដោយ
បុរេជានតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជានត និងវត្តបុរេជានត ។ ចក្ខុ-
យតនៈភ្នំ វត្តភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ដោយបុរេជានតប្ប-
ច្ច័យ កាយាយតនៈភ្នំ វត្តភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ដោយ
បុរេជានតប្បច្ច័យ រូបាយតនៈភ្នំ ចក្ខុយតនៈភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួក
ខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ ដោយរូបា-
យតនៈភ្នំ កាយាយតនៈភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយ
កាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ ។ ធមិ ខាន់ភ្នំភ្នំ ធមិ
ខាន់ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃធមិ ខាន់ភ្នំផង នៃធមិ ខាន់ក្រៅផង
ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជានត និងវត្តបុរេជានត ។

អដ្ឋតិកទុកេ បញ្ញាវារោ

ចក្ខុយាននញ្ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស សម្មយុត្តកានញ្ច
 ខន្ធានំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ កាយាយាននញ្ច
 វត្ថុ ច . . . រូបាយាននញ្ច ចក្ខុយាននញ្ច ចក្ខុវិញ្ញា-
 ណាស្ស សម្មយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ ដោដ្ឋញ្ចាយាននញ្ច . . . ។

[២៨០] អដ្ឋតិកោ ធម្មោ អដ្ឋតិកស្ស ធម្មស្ស
 បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ បច្ឆាជាតា អដ្ឋតិកា
 ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស អដ្ឋតិកស្ស កាយស្ស
 បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ ម្ហលំ កាតតំ បច្ឆា-
 ជាតា អដ្ឋតិកា ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស ពាហិ-
 រស្ស កាយស្ស បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។
 ម្ហលំ កាតតំ បច្ឆាជាតា អដ្ឋតិកា ខន្ធា បុរេជា-
 តស្ស ឥមស្ស អដ្ឋតិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច កា-
 យស្ស បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ ឃី នវចំ បញ្ញា
 កាតញ្ច ។ . . . អាសេវនប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ នវ
 បញ្ញា កាតញ្ច ។

អង្គវត្តិកុកុរៈ បញ្ញាវិរៈ

ចក្ខុយតនៈក្តី វត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធវង
 ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ កាយាយតនៈក្តី វត្តក្តី . . . រូបាយតនៈក្តី
 ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធវង
 ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈក្តី . . . ។

[២៨១] ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយបច្ច័-
 ជាតប្បច្ច័យ បានដល់បច្ច័យជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃកាយ
 ខាន់ក្នុងនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើផងចុះ បច្ច័យជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាន់
 ក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បី
 ធ្វើផងចុះ បច្ច័យជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃកាយ ទាំងខាន់
 ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ។ ឯ
 បញ្ញាទាំង ៧ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយ
 អាសេវនប្បច្ច័យ បញ្ញាទាំង ៧ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

អភិធម្មបទិកោ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៨២] ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
 កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នានាខណិកា ។
 សហជាតា ពាហិរោ បេតនា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 នានាខណិកា ពាហិរោ បេតនា វិទាកានំ ពាហិរោនំ
 ខន្ធានំ កដត្តា ច រូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋិត្តកស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ សហជាតា នានាខណិកា ។ សហជាតា
 ពាហិរោ បេតនា ចិត្តស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 នានាខណិកា ពាហិរោ បេតនា វិទាកស្ស ចិត្តស្ស
 អដ្ឋិត្តកានញ្ច កដត្តារូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋិត្តកស្ស ច ពាហិរស្ស
 ច ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នា-
 នាខណិកា ។ សហជាតា ពាហិរោ បេតនា សម្ប-
 យុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ
 កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នានាខណិកា ពាហិរោ
 បេតនា វិទាកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច អដ្ឋិត្តកានញ្ច
 ពាហិរោនញ្ច កដត្តារូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

វិទាកប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ នវ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បវដ្តាន

[២៨២] ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយកម្ម-
 ប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា
 ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា ខាងក្រៅ ជា
 បច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធ ខាងក្រៅផង នៃពួកកដក្ការូបផង ដោយកម្ម-
 ប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយកម្ម-
 ប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា
 ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ
 គឺ ចេតនា ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃវិបាកចិត្តផង នៃពួកកដក្ការូប ខាងក្នុង
 ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង
 នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានា-
 ខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។
 ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង នៃ
 ចិត្តផង នៃពួកកដក្ការូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅផង ដោយកម្មប្ប-
 ច្ច័យ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយវិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ។

អដ្ឋត្តិកទុកោ បញ្ញាវារោ

(២៨៣) អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស
អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកា
អាហារា អដ្ឋត្តិកានំ កដត្តារូទានំ អាហារប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ អដ្ឋត្តិកា អាហារា សម្មយុត្តកានំ
ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ អាហារ
ប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកា អា
ហារា សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពាហិរនញ្ច កដត្តា
រូទានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ម្ងលំ កាតតំ
បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកា អាហារា សម្មយុត្តកានំ
ខន្ធានំ អដ្ឋត្តិកានញ្ច ពាហិរនញ្ច កដត្តារូទានំ អា
ហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស
ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរា អាហារា
សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ អា
ហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរោ ក
តដ្ឋិក្ការោ អាហារោ ពាហិរស្ស កាយស្ស អាហារប្ប
ច្ចយេន បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស
ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរា អាហារា
ចិត្តស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ

អង្គជំនុំជម្រះ បញ្ជាក់:

(២៨៣) ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្រៅផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើផងចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កតទ្យំន្តីពហារ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាន់ក្រៅ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ពាហិរោ អាហារោ ចិត្តស្ស អជ្ឈតិកានេត្វ កេដត្តា-
 រូទានំ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ពាហិរោ កត-
 ធិង្គារោ អាហារោ អជ្ឈតិកស្ស កាយស្ស អាហា-
 រប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ពាហិរោ ធម្មា អជ្ឈតិ-
 កស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ពាហិរោ អាហារោ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស
 ច ចិត្តសមុដ្ឋានេត្វ រូទានំ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 បដិសន្ធិក្កុលោ ពាហិរោ អាហារោ សម្បយុត្តកានំ
 ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច អជ្ឈតិកានេត្វ ពាហិរោនេត្វ កេដត្តា-
 រូទានំ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ពាហិរោ កតធិង្គា-
 រោ អាហារោ អជ្ឈតិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច កេដត្តា-
 រូទានំ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អជ្ឈតិកោ ច
 ពាហិរោ ច ធម្មា អជ្ឈតិកស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្កុលោ អជ្ឈតិកោ ច ពាហិ-
 រោ ច អាហារោ អជ្ឈតិកានំ កេដត្តារូទានំ អាហារប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ។ អជ្ឈតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា
 ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អជ្ឈតិ-
 កោ ច ពាហិរោ ច អាហារោ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តសមុដ្ឋានេត្វ រូទានំ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ពួកអាហារ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុងផង
 ដោយអាហារប្បច្ច័យ កតទ្បិញ្ញាវហារ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃកាយខាន់
 ក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង
 ផង នៃធម៌ ខាន់ក្រៅផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាន់
 ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋា-
 នរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាន់
 ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប
 ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ កតទ្បិញ្ញាវហារ
 ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅ ដោយ
 អាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខាន់ក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាន់
 ក្នុងក្តី ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុង ដោយអាហារប្ប-
 ច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ
 ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាន់ក្នុងក្តី ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ

អដ្ឋត្តិកទុកេ បញ្ញាវិពេ

បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកា ច ពាហិរា ច អាហារា
 សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពាហិរានញ្ច កដន្តារូទានំ អា-
 ហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច
 ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អាហា-
 រប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកា ច ពា-
 ហិរា ច អាហារា សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ អដ្ឋត្តិកានញ្ច
 ពាហិរានញ្ច កដន្តារូទានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[២៨២] អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកា
 ឥន្ទ្រិយា អដ្ឋត្តិកានំ កដន្តារូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុវិញ្ញាណស្ស កាយិន្ទ្រិយំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ អដ្ឋត្តិកា ឥន្ទ្រិយា សម្មយុត្ត-
 កានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកា ឥន្ទ្រិយា
 សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពាហិរានញ្ច កដន្តារូទានំ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុវិញ្ញា-
 ណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ

អដ្ឋត្តិកទុក្ខៈ បញ្ចវារៈ

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខានក្នុងភ្នំ ខានក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តារូប ខានក្រៅផង ដោយអាហារ-
 របៀបច្នៃ ។ ធម៌ ខានក្នុងភ្នំ ធម៌ ខានក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខានក្នុងផង នៃធម៌ ខានក្រៅផង ដោយអាហារប្រច្នៃ គឺ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខានក្នុងភ្នំ ខានក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខានក្នុង ទាំងខានក្រៅផង ដោយ
 អាហារប្រច្នៃ ។

(២៨២) ធម៌ ខានក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខានក្នុង ដោយឥន្ទ្រិ-
 យប្រច្នៃ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខានក្នុង ជាបច្ច័យ នៃ
 ពួកកដត្តារូប ខានក្នុង ដោយឥន្ទ្រិយប្រច្នៃ ចក្ខុន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ កាយន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិ-
 យប្រច្នៃ ។ ធម៌ ខានក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខានក្រៅ ដោយ
 ឥន្ទ្រិយប្រច្នៃ គឺ ពួកឥន្ទ្រិយ ខានក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្រច្នៃ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខានក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
 ផង នៃពួកកដត្តារូប ខានក្រៅផង ដោយឥន្ទ្រិយប្រច្នៃ ចក្ខុន្ទ្រិយ ជា
 បច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្រច្នៃ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

កាយិន្ទ្រិយំ កាយវិញ្ញាណោ ស បាតកានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយ-
 យប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ឆម្មោ អដ្ឋត្តិ-
 កស្ស ធម ពាហិរស្ស ធម ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកោ ឥន្ទ្រិយា សម្ម-
 យុត្តកានំ ខន្ធានំ អដ្ឋត្តិកានព្វ ពាហិរពព្វ កដត្តា-
 រូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កន្ទ្រិយំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណស្ស សម្មយុត្តកានព្វ ខន្ធានំ កាយិន្ទ្រិយំ កាយ-
 វិញ្ញាណស្ស សម្មយុត្តកានព្វ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ពាហិរេ ឆម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
 ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ពាហិរេ ឥន្ទ្រិយា សម្ម-
 យុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសម្មដ្ឋានានព្វ រូទានំ ឥន្ទ្រិ-
 យប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរេ ឥន្ទ្រិ-
 យា សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពាហិរពព្វ កដត្តា-
 រូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ រូបដិវិត្តន្ទ្រិយំ ពា-
 ហិរេនំ កដត្តារូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 ពាហិរេ ឆម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ពាហិរេ ឥន្ទ្រិយា ចិត្តស្ស ឥន្ទ្រិយប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរេ ឥន្ទ្រិយា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

កាយទ្រុឌិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយ
 ឥទ្ធិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌
 ខាន់ក្រៅផង ដោយឥទ្ធិយប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥទ្ធិយ
 ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខាន់
 ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅផង ដោយឥទ្ធិយប្បច្ច័យ ចក្ខុទ្រុឌិយ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កាយទ្រុឌិយ ជាបច្ច័យ នៃ
 កាយវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយឥទ្ធិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌
 ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយឥទ្ធិយប្បច្ច័យ គឺ ពួក
 ឥទ្ធិយ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តស-
 មុដ្ឋានរូបផង ដោយឥទ្ធិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥទ្ធិយ
 ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកកដត្តារូប ខាន់
 ក្រៅផង ដោយឥទ្ធិយប្បច្ច័យ រូបដីវិតិទ្រុឌិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប
 ខាន់ក្រៅ ដោយឥទ្ធិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខាន់ក្នុង ដោយឥទ្ធិយប្បច្ច័យ គឺ ពួកឥទ្ធិយ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្ត ដោយឥទ្ធិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥទ្ធិយ ខាន់ក្រៅ

អដ្ឋតិកទុកេ បញ្ញារាម

ចិត្តស្ស អដ្ឋតិកានំ កកដត្តារូទានំ ឥន្ទ្រិយប្ប-
 ច្ឆាយេន បច្ឆាយោ រូបជីវិត្រិយំ អដ្ឋតិកានំ ក-
 កដត្តារូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ឆាយេន បច្ឆាយោ ។ ពាហិរា
 ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ឆាយេន បច្ឆាយោ ពាហិរា ឥន្ទ្រិយា សម្មយុត្ត-
 កានំ ខន្ទានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានានំ រូទានំ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ឆាយេន បច្ឆាយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរា
 ឥន្ទ្រិយា សម្មយុត្តកានំ ខន្ទានំ ចិត្តស្ស ច អដ្ឋតិ-
 កានំ ពាហិរានំ កកដត្តារូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ឆាយេន
 បច្ឆាយោ រូបជីវិត្រិយំ អដ្ឋតិកានំ ពាហិរានំ
 កកដត្តារូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ឆាយេន បច្ឆាយោ ។ អដ្ឋតិ-
 កោ ច ពាហិរា ច ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ធម្មស្ស
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ឆាយេន បច្ឆាយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋតិ-
 កា ច ពាហិរា ច ឥន្ទ្រិយា អដ្ឋតិកានំ កកដត្តា-
 រូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ឆាយេន បច្ឆាយោ ចក្កត្រិយញ្ច
 ឧបេត្តិត្រិយញ្ច ចក្កវិញ្ញាណស្ស ឥន្ទ្រិយប្បច្ឆាយេន
 បច្ឆាយោ កាយិត្រិយញ្ច សុខិត្រិយញ្ច កាយិត្រិ-
 យញ្ច ទុក្ខិត្រិយញ្ច កាយវិញ្ញាណស្ស ឥន្ទ្រិយប្បច្ឆ-
 ាយេន បច្ឆាយោ ។ អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរា ច ធម្មា

អដ្ឋត្រីកទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប ខានក្នុងផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
 រូបជីវិត្រិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូបខានក្នុង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។
 ធម៌ ខានក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខានក្នុងផង នៃធម៌ ខានក្រៅផង
 ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ពួកឥន្ទ្រិយ ខានក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខានក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខានក្នុង ទាំងខានក្រៅផង
 ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ រូបជីវិត្រិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ទាំង
 ខានក្នុង ទាំងខានក្រៅ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខានក្នុងក្តី ធម៌
 ខានក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខានក្នុង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខានក្នុងក្តី ខានក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃពួកកដត្តារូប ខានក្នុង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយក្តី ឧបេក្ខៈ-
 ន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយិ-
 ន្ទ្រិយក្តី សុខិន្ទ្រិយក្តី កាយិន្ទ្រិយក្តី ទុក្ខិន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយ-
 វិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខានក្នុងក្តី ធម៌ ខានក្រៅក្តី

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ពាហិរស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អដ្ឋ-
 តិកា ធម ពាហិរា ធម ឥន្ទ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តសម្មដ្ឋានានញ្ច រូបានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋតិកា ធម ពាហិរា ធម ឥន្ទ្រិយា
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពាហិរានញ្ច កដន្តារូបានំ
 ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ធមក្ខន្ធិយញ្ច ឧបេក្ខន្ធិ-
 យញ្ច ធមក្ខវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ កាយិន្ទ្រិយញ្ច សុខិន្ទ្រិយញ្ច កាយិន្ទ្រិ-
 យញ្ច ទុក្ខិន្ទ្រិយញ្ច កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ
 ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋតិកា ធម ពាហិ-
 រា ធម ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ធម ពាហិរស្ស ធម ធម្មស្ស
 ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋតិកា
 ធម ពាហិរា ធម ឥន្ទ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 អដ្ឋតិកានញ្ច ពាហិរានញ្ច កដន្តារូបានំ ឥន្ទ្រិយ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ធមក្ខន្ធិយញ្ច ឧបេក្ខន្ធិយញ្ច
 ធមក្ខវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយិន្ទ្រិយញ្ច ... ។

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់
 ក្នុងភ្នំ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង
 នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្នុងភ្នំ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដក្ការូប ខាន់ក្រៅផង ដោយឥន្ទ្រិយប្ប-
 ច្ច័យ ចក្ខុឥន្ទ្រិយភ្នំ ឧបេត្តិឥន្ទ្រិយភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយឥន្ទ្រិយភ្នំ សុខិឥន្ទ្រិយភ្នំ
 កាយឥន្ទ្រិយភ្នំ ទុតិឥន្ទ្រិយភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយ
 កាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងភ្នំ ធម៌ ខាន់
 ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាន់ក្រៅផង ដោយ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្នុងភ្នំ ពួក
 ឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដក្កា-
 រូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុឥន្ទ្រិយភ្នំ
 ឧបេត្តិឥន្ទ្រិយភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង
 ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយឥន្ទ្រិយភ្នំ . . . ។

អដ្ឋត្តិកទុកេ បញ្ញារាង

[២៨៥] ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស ណា-
នប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ភីណិ ។ . . . មក្កប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ ភីណិ សម្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បញ្ច ។

[២៨៦] អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស
វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆា-
ជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ អដ្ឋត្តិកានំ
កដត្តារូចានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ បុរេ-
ជាតំ ចក្ខុយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស កាយាយតនំ
កាយវិញ្ញាណស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
បច្ឆាជាតា អដ្ឋត្តិកា ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥបស្ស អដ្ឋត្តិ-
កស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្ប-
ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។
សហជាតា អដ្ឋត្តិកា ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូចានំ
វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ . . . ។
បុរេជាតំ ចក្ខុយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ
កាយាយតនំ កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ វិប្ប-
យុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ បច្ឆាជាតា អដ្ឋត្តិកា ខន្ធា

អដ្ឋកថាទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

[២៨៥] ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

[២៨៦] ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សហជាត
គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកកងគ្រាបូរ ខាងក្នុង ដោយ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯ
បច្ចាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាងក្នុងនេះ ដែល
កើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌
ខាងក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និង
បច្ចាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តស-
មុជ្ជានុប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ . . . ។ បុរេ-
ជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុ-
វិញ្ញាណ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយ-
វិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ចាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្នុង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បុរេជាតស្ស ឥមស្ស ពាហិរស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្ត-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស
 ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជាតំ បុរេជាតំ បដ្ឋាជាតំ ។ សហជាតំ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកោ ខន្ធា អដ្ឋត្តិកានព្វា ពាហិ-
 រានព្វា កដត្តារូទានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 បុរេជាតំ ច កាយតនំ ច កុវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកា-
 នព្វា ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយាយ-
 តនំ កាយវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានព្វា ខន្ធានំ
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ បដ្ឋាជាតំ បដ្ឋាជាតា
 អដ្ឋត្តិកោ ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស អដ្ឋត្តិកស្ស
 ច ពាហិរស្ស ច កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្ត-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បដ្ឋាជាតំ ។
 សហជាតំ សហជាតា ពាហិរោ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានានំ
 រូទានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ខន្ធា វត្ថុស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វត្ថុ
 ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ បុរេជាតំ វត្ថុ
 ពាហិរានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាងក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។
 សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួក
 កដត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច័យ ។ បុរេជាត
 គឺ ចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច័យ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺ
 ពួកខន្ធ ខាងក្នុង ដែលកើតក្រោយ ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាងក្នុង និង
 ខាងក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច័យ បានដល់សហជាត
 បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ដែល
 កើតជាមួយគ្នា ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច័យ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច័យ ។ បុរេជាត
 គឺ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច័យ ។

អដ្ឋត្តិកទុកេ បញ្ញាវារោ

បច្ឆាជាតំ បច្ឆាជាតា ពាហិរា ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស
 ពាហិរស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។
 ពាហិរោ ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ឆយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សហ-
 ជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរា ខន្ធា អដ្ឋត្តិកានំ កដ-
 ត្តារាទានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ បុរេជាតំ
 វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ បច្ឆាជាតំ
 បច្ឆាជាតា ពាហិរា ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស អដ្ឋត្តិ-
 កស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ ពា-
 ហិរោ ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆា-
 ជាតំ ។ សន្ធិតំ ។ អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា
 អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ
 សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរា ច ខន្ធា អដ្ឋត្តិកានំ ក-
 ដត្តារាទានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ បច្ឆាជាតំ
 បច្ឆាជាតា សន្ធិតំ ។ អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច
 ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ

អដ្ឋត្តកទុក្ខៈ បញ្ចារិរៈ

ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ដែលកើតក្រោយ ជាបច្ច័យ នៃកាយ
 ខាន់ក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់
 ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់
 សហជាត បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ដែលកើត
 ក្រោយ ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាន់ក្នុងនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់
 ក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។
 សេចក្តីបំប្រួញ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខាន់ក្នុង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។
 សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាន់
 ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 ឯបច្ឆាជាត គឺ ដែលកើតក្រោយ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី
 ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ

អភិវឌ្ឍន៍បំណែក អនុលោមទុកប្បញ្ញត្តិ

សហជាតិ បច្ចុប្បន្ន ។ សង្ឃីត្តិ ។ អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា-
ហិរោ ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មាហិរស្ស ធម្មស្ស
វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចុប្បន្ន ។ សហជាតិ បច្ចុប្បន្ន ។
សហជាតិ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្តិកោ ធម្មាហិរ
ធម្មា សង្ឃីត្តិ ។

(២៨៧) អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស
អត្ថប្បដ្ឋយេន បច្ចុប្បន្ន សហជាតិ បុរេជាតិ បច្ចុប្បន្ន ។
សហជាតិ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ អដ្ឋត្តិកោនំ កតត្តា-
រូបាណំ អត្ថប្បដ្ឋយេន បច្ចុប្បន្ន ។ បុរេជាតិ ចិត្តំ ។ បេ ។
កាយំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ បុរេជាតិសនិសំ និច្ចាណា-
ករណំ ។ បច្ចុប្បន្ន បច្ចុប្បន្នសនិសំ កាតត្តំ ។
អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋយេន
បច្ចុប្បន្ន សហជាតិ បុរេជាតិ បច្ចុប្បន្ន ។ សហជាតិ
សហជាតិ អដ្ឋត្តិកោ ខន្ធិ សម្បយុត្តកោនំ ខន្ធិ
ចិត្តសម្មដ្ឋានានញ្ច រូបាណំ អត្ថប្បដ្ឋយេន បច្ចុប្បន្ន ។
សង្ឃីត្តិ ។ ឥត អត្ថំ សម្មដ្ឋានេន សហជាតិ បច្ចុប្បន្ន-
សនិសំ បុរេជាតិ បុរេជាតិសនិសំ បច្ចុប្បន្ន បច្ចុប្បន្ន-
សនិសំ កាតត្តំ និច្ចាណាករណំ ។ អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង
ក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាន់
ក្រៅផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។
សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាន់
ក្រៅក្តី សេចក្តីបំប្រែញ ។

(២៨៧) ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ

បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកកដក្ការូប ខាន់ក្នុង ដោយអត្តិប្ប-
ច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ខ្យវចក្ក ។ បេ ។ ខ្យវកាយ ថាមិនទៀង ។ បេ ។
ដូចគ្នានឹងបុរេជាតប្បច្ច័យ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។ ឯបច្ចា-
ជាត គឺ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ឲ្យដូចគ្នានឹងបច្ចាជាតប្បច្ច័យផងចុះ ។ ធម៌
ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់
សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុង
ដែលកើតជាមួយគ្នា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្ត-
សប្បដ្ឋានរូបផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ ក្នុងបច្ច័យ
នេះ (សេចក្តីអធិប្បាយ) មានក្នុងទីទាំងពួង សហជាត ដូចបច្ច័យព័រៈ
បុរេជាត ដូចបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ ឯបច្ចាជាត ក៏ដូចបច្ចាជាតប្បច្ច័យដែរ
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង

អដ្ឋតិកទុក្ខេ បញ្ញារិកេ

អដ្ឋតិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បន្ទាជាតំ ។ សង្ខតំ ។
 ពាហិរេ ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ សហជាតំ បុរេជាតំ បន្ទាជាតំ អាហារំ វេទ្រិយំ ។
 សត្វំ វិត្តារេតត្វំ ។ ពាហិរេ ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ធម្មស្ស
 អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បន្ទាជាតំ
 អាហារំ វេទ្រិយំ ។ សង្ខតំ ។ ពាហិរេ ធម្មា អដ្ឋតិ-
 កស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ សហជាតំ បុរេជាតំ បន្ទាជាតំ អាហារំ វេទ្រិយំ ។
 សង្ខតំ ។ អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរេ ច ធម្មា អដ្ឋតិ-
 កស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
 បុរេជាតំ បន្ទាជាតំ អាហារំ វេទ្រិយំ ។ សហជាតា
 ចក្កវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច ចក្ក-
 វិញ្ញាណស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយវិញ្ញាណ-
 សហគតា ខន្ធា ច . . . បដិសន្ធិក្កុណោ អដ្ឋតិកោ
 ច ពាហិរេ ច ខន្ធា អដ្ឋតិកានំ កដន្តារូបានំ
 អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ចក្កាយតនញ្ច
 វត្ថុ ច ចិត្តស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយា-
 យតនញ្ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ

អដ្ឋត្តិកទុកៈ បញ្ចវារៈ

ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ
 បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចុប្បន្ន ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ធម៌
 ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ស-
 ហជាត បុរេជាត បច្ចុប្បន្ន អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 ឲ្យពិស្តារ គ្រប់ទំពាំងអស់ផងចុះ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខាងក្នុង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចុប្បន្ន អា-
 ហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃ
 ធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ស-
 ហជាត បុរេជាត បច្ចុប្បន្ន អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។
 ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយ
 អត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចុប្បន្ន អាហារ និង
 ឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
 ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ពួកខន្ធ
 ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណក្តី . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ
 ខាងក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាងក្នុង ដោយ
 អត្ថិប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយ
 អត្ថិប្បច្ច័យ កាយយតនៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

រូបាយតនញ្ច ចក្ខុយតនញ្ច ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ដោ-
 ជ្ជញ្ចាយតនញ្ច កាយាយតនញ្ច កាយវិញ្ញាណស្ស
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា អជ្ឈត្តិកា ច
 កាយស្ស ពាហិរេ ច ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស អជ្ឈ-
 ត្តិកស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា អជ្ឈ-
 ត្តិកា ច ពាហិរេ ច ខន្ធា កតទ្បិដ្ឋានេ អាហារេ ច
 បុរេជាតស្ស ឥមស្ស អជ្ឈត្តិកស្ស កាយស្ស អត្ថិប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា អជ្ឈត្តិកា ច ពាហិរេ
 ច ខន្ធា រូបជីវិត្រ្ទិយញ្ច អជ្ឈត្តិកានំ កដត្តារូបានំ
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អជ្ឈត្តិកោ ច ពាហិរេ
 ច ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។
 សហជាតោ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ ខន្ធា
 ច ចក្ខុយតនញ្ច ចក្ខុវិញ្ញាណញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សហជាតំ បច្ចយ-
 វាសទិសំ និព្វានាករណំ បឋមគមនសទិសំយេវ ។
 សព្វេ បទា បឋមយជនានយេន វិភជិតញ្ច ។
 អជ្ឈត្តិកោ ច ពាហិរេ ច ធម្មា អជ្ឈត្តិកស្ស
 ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

រូបាយតនៈក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋាយតនៈ

ក្តី កាយាយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។

បច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយ

ខាន់ក្នុងនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ

ខាន់ក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅក្តី កពទ្យិណិកហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយ

ខាន់ក្នុងនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ

ខាន់ក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅក្តី រូបជីវិតទ្រ្តិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប

ខាន់ក្នុង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជា

បច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត

បច្ឆាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំ

ដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២

ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ សហជាត ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ មិនមានការ

ធ្វើឱ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ដូចដំណើរទី ១ ដែរ ។ បទទាំងអស់ បណ្ឌិត

គប្បីចែក តាមន័យនៃតំណទី ១ ចុះ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី

ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ

អដ្ឋកថាបញ្ញាវិហារ

សហជាតំ ចុរជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។

សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ឃតោ ខន្ធវា ច

ចក្ខុយតនព្វា ទ្ធិនំ ខន្ធនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ច អត្ថិប្ប-

ច្ចយេន បច្ចយោ ។ សង្ខតំ ។ សព្វេ បទា វិកតតត្វា

បមេមយដនានយេន ។ . . . នត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ

វិកតតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អវិកតតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

(២៨៨) ហេតុយា តីណិ អាម្មណោ នវ អតិប-

តិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ

នវ អញ្ញមញ្ញេ បញ្ច និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ

ចុរជាតេ នវ បច្ឆាជាតេ នវ អាសេវនេ នវ កម្ម

តីណិ វិទាកេ នវ អាហារេ នវ ឥន្ទ្រិយេ នវ ឈានេ

តីណិ មត្តេ តីណិ សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្បយុត្តេ នវ

អត្ថិយា នវ នត្ថិយា នវ វិកតេ នវ អវិកតេ នវ ។

អដ្ឋត្តិកទុកៈ បញ្ញាវារៈ

បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ឆាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។
 សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយាននៈក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ សេចក្តី
 បំប្រួញ ។ បទទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីចែក តាមន័យនៃដំណើរ ១
 ចុះ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយនត្តិប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយវិតតប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអវិតតប្បច្ច័យ ។

[២៤៨] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 មគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តិ-
 ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

(២៨៧) អដ្ឋតិកោ ធម្មោ អដ្ឋតិកស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
 យន បដ្ឋាយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ
 បុរេជាតប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋាយន
 បដ្ឋាយោ ។ អដ្ឋតិកោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ សហជាតប្បដ្ឋាយន
 បដ្ឋាយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ បុរេជា-
 តប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ
 អដ្ឋតិកោ ធម្មោ អដ្ឋតិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
 យន បដ្ឋាយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ បុរេជា-
 តប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ ។
 ពាហិរេ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋាយន
 បដ្ឋាយោ សហជាតប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ ឧបនិស្ស-
 យប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ បុរេជាតប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ
 បច្ឆាជាតប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ កម្មប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ
 អាហារប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ វេទ្ធិយប្បដ្ឋាយន បដ្ឋ-
 យោ ។ ពាហិរេ ធម្មោ អដ្ឋតិកស្ស ធម្មស្ស អារម្ម-
 ណប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ សហជាតប្បដ្ឋាយន បដ្ឋាយោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៨៧] ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយការម្ម-
 ណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាត-
 ប្បច្ច័យ ។ ធម៌ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យនៃធម៌ខាន់ក្រៅ ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។
 ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ខាន់ក្រៅផង ដោយ
 ការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយ
 ការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យជា បច្ច័យ ដោយអាហារប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃ
 ធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ

អដ្ឋតិកទុកេ បញ្ញាវិវា

ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរោជិតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បន្ទាជិតប្បច្ចយេន បច្ចយោ កម្មប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ច
 ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជិតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បុរោជិតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បន្ទាជិតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ អាហារប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អដ្ឋ-
 តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជិតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរោ-
 ជិតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បន្ទាជិតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា ពាហិរស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជិតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរោ-
 ជិតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បន្ទាជិតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អន្លើតិកទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង វិនធម៌ ខាន់ក្រៅផង ដោយអារម្មណប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 អាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី
 ធម៌ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មប៊ិដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ច
ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋ-
យេន បដ្ឋយោ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វគ្គិ-
យប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[២៧០] នហេតុយា នវ នអារម្មណេ នវ សព្វត្ត
នវ នោអវិគតេ នវ ។

[២៧១] ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណេ ភីណិ . . .
នអធិបតិយា ភីណិ នអនន្តរេ ភីណិ នសមនន្តរេ ភីណិ
នអញ្ញាមញ្ញា ភីណិ នឧបនិស្សយេ ភីណិ សព្វត្ត ភីណិ
នសម្បយុត្តេ ភីណិ នវិប្បយុត្តេ ភីណិ នោនតិយា
ភីណិ នោវិគតេ ភីណិ ។

[២៧២] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .
អធិបតិយា នវ ។ អនុលោមមាតិកោ កាតព្វា ។
. . . អវិគតេ នវ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ធមិ ខានក្កក្កិ ធមិ ខានក្រក្កិ ជាបច្ច័យ នៃធមិ ខានក្កិផង នៃធមិ ខានក្រក្កិផង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[២៧០] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២៧១] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអត្រាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៣ ក្នុងនសម្បយុត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[២៧២] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើអនុលោម- មាតិកាផងចុះ ។ ... ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

ចប់ អដ្ឋត្តិកទុក ។

អភិធម្មបិដកេ

បដ្ឋានស្ស នវិមោ ភាគោ

អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ បដ្ឋិមំ

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា អង្កេត

សារម្មណទុកំ

បដិច្ចវេទ ១

បច្ចយវេទ ៧

សំសង្កវេទ ១២

បញ្ញាវេទ ១៣

បិត្តទុកំ

បដិច្ចវេទ ២៦

បច្ចយវេទ ៣៤

សំសង្កវេទ ៣៧

បញ្ញាវេទ ៤១

បេតសិកទុកំ

បដិច្ចវេទ ៥៧

បច្ចយវេទ ៦៦

អភិធម្មបិដក

បដ្ឋាន នវមភាគ

អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន ខាងបង

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា ទំព័រ

សារម្មណ៍ទុក៖

បដិច្ចវារៈ	១
បច្ចយវារៈ	៧
សំសង្កវារៈ	១២
បញ្ញាវារៈ	១៣

បិដ្ឋទុក៖

បដិច្ចវារៈ	២៦
បច្ចយវារៈ	៣៤
សំសង្កវារៈ	៣៧
បញ្ញាវារៈ	៤១

បេតសិកទុក៖

បដិច្ចវារៈ	៥៧
បច្ចយវារៈ	៦៦

មាតិកាបញ្ជី

មាតិកា	អង្កែ
សំសង្កត់រោ	៧១
បញ្ជីរោ	៧៤

បិត្តសម្បយុត្តទក្កំ

បដិច្ចរោ	៧១
បច្ចយរោ	៧៦
សំសង្កត់រោ	១០០
បញ្ជីរោ	១០១

បិត្តសំសង្កត់ទក្កំ

បដិច្ចរោ	១១៣
--------------------	-----

បិត្តសមដ្ឋានទក្កំ

បដិច្ចរោ	១១៤
បច្ចយរោ	១២៣
បញ្ជីរោ	១២៨

បិត្តសហវក្កទក្កំ

បដិច្ចរោ	១៥២
បច្ចយរោ	១៥៧
សំសង្កត់រោ	១៦០

សន្លឹកប្រាក់មាតិកា

មាតិកា	ទំព័រ
សំសង្កេតៈ	៧១
បញ្ហា វារៈ	៧៤

បិត្តសម្បយុត្តិកៈ

បដិច្ចវារៈ	៧១
បច្ចុយវារៈ	៧៦
សំសង្កេតៈ	១០០
បញ្ហា វារៈ	១០១

បិត្តសំសង្កេតៈ

បដិច្ចវារៈ	១១៣
----------------------	-----

បិត្តសមដ្ឋានៈ

បដិច្ចវារៈ	១១៤
បច្ចុយវារៈ	១២៣
បញ្ហា វារៈ	១២៤

បិត្តសហវារៈ

បដិច្ចវារៈ	១៥២
បច្ចុយវារៈ	១៥៧
សំសង្កេតៈ	១៦០

មាតិកាបន្តានី

មាតិកា	អង្កែ
បញ្ហាវារេ	១៦២

បិត្តានុបរិវត្តិទុក្ខំ

បដិច្ចវារេ	១៧៤
----------------------	-----

បិត្តសំសជ្ជសមដ្ឋានទុក្ខំ

បដិច្ចវារេ	១៧៤
បច្ចយវារេ	១៨២
សំសជ្ជវារេ	១៨៦
បញ្ហាវារេ	១៨៨

បិត្តសំសជ្ជសមដ្ឋានសហភវទុក្ខំ

បដិច្ចវារេ	១៧៧
----------------------	-----

សំសជ្ជសមដ្ឋានានុបរិវត្តិទុក្ខំ

បដិច្ចវារេ	២០០
----------------------	-----

អង្សត្តិកទុក្ខំ

បដិច្ចវារេ	២០០
បច្ចយវារេ	២១០
សំសជ្ជវារេ	២១៤
បញ្ហាវារេ	២១៦

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា	ទំព័រ
បញ្ហាវារៈ	១៦២

បិត្តានុបរិវត្តិទុកៈ

បដិច្ចវារៈ	១៧៤
----------------------	-----

បិត្តសំសង្កសមដ្ឋានទុកៈ

បដិច្ចវារៈ	១៧៤
បច្ចយវារៈ	១៨២
សំសង្កវារៈ	១៨៦
បញ្ហាវារៈ	១៨៨

បិត្តសំសង្កសមដ្ឋានសហភាពទុកៈ

បដិច្ចវារៈ	១៩៧
----------------------	-----

សំសង្កសមដ្ឋានានុបរិវត្តិទុកៈ

បដិច្ចវារៈ	២០០
----------------------	-----

អដ្ឋិតិកទុកៈ

បដិច្ចវារៈ	២០០
បច្ចយវារៈ	២១០
សំសង្កវារៈ	២១៤
បញ្ហាវារៈ	២១៦

វិទ្យាវិទ្យបតិ
១ ១ ១ ១

វិទ្យុបាយ	អវិទ្យុបាយ	អង្ក	រដ្ឋលេខាយ
គត្តិសមុដ្ឋានំ	ចិត្តិសមុដ្ឋានំ	៧	៤០
អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ	អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ	១៦	១
បេសិកទុកេ	បេតសិកទុកេ	៦៣	១
បេសិកទុកេ	បេតសិកទុកេ	៧៣	១
បច្ចយោ	បច្ចយោ ។	១០២	១៧
បច្ចយោ	បច្ចយោ ។	២៤០	៧

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាប់
នឹងផ្អែក	នឹងផ្អែក	៨	៣
បច្ច័យ	បច្ច័យ	១៧	១៣
ដោយកម្មប្បច្ច័យ	ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។	២២	១២
ចិត្តក្តី	ចិត្តក្តី	២៧	៤
ក្នុងនអាណន្តវប្បច្ច័យ	ក្នុងនអាណន្តវប្បច្ច័យ	៣៣	៧
នឹងនោចិត្តធម៌	នឹងចិត្តធម៌	៣៧	១៤
ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ	ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ	៤០	២
មានវារៈ ៥	មានវារៈ ៧	៦១	១៤
ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ	ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ	៦៥	៣
ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ	ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។	១០៤	៧
នូវកាយទុក្ខ	នូវកាយកទុក្ខ	១០៥	១១
ក្នុងនអាណន្តវប្បច្ច័យ	ក្នុងនអាណន្តវប្បច្ច័យ	១១២	១០
នៃពួកវិបាកក្នុងផល	នៃពួកវិបាកក្នុងផល		
	នៃចិត្តផល	១៤០	១៦
ពួកចិត្តសមុជ្ជនាហារ	ពួកនោចិត្តសមុជ្ជនាហារ	១៤២	៤

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
ឆ្មោះណៈនៃបដិសន្ធិ	ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ	១៦៧	១៦
នោចិត្តសហកុធម៌ផង	នោចិត្តសហកុធម៌	១៧២	១៣
ក្នុង អារម្មណប្បច្ច័យ	ក្នុង អារម្មណប្បច្ច័យ	១៧៣	១៣
នឹងវត្ថុផង ក្នុងខណៈ នៃបដិសន្ធិ	នឹងវត្ថុផង	២១៣	២
ដោយ អារម្មណប្បច្ច័យ			
មូល	មូល	២១៧	២
ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ	ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ	២២៧	១២
អន្លិក្ខតទុកៈ បញ្ញាវិរៈ	អន្លិក្ខតទុកៈ បញ្ញាវិរៈ	២៣៥	១

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ដោយប្រាក់អំណោយនៃ
អ្នកមាងក្រោមនេះ ៖

Printing costs were kindly met by the follwing organizations

Toshiko Maruyama

4-3-2-907 Ogawahigashi-cho, Kodaira-shi, Tokyo Japan

この本は次の方によって復刻されました。

丸山敏子（南無の会会員）

東京都小平市小川東町4-3-2-907

ព្រះត្រៃបិដក ភាគទី ១១០ " អភិធម្មបិដក "

ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ

ការបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ របស់សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

បោះពុម្ព ថ្ងៃទី ១០ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សហប្រតិបត្តិការរៀបរៀង និងបោះពុម្ពនៅប្រទេសជប៉ុន

TRIPITAKA VOL.102

“ABHIDHAMMA PITAKA”

Published by the Buddhist Institute, Phnom Penh

Reproduced with the kind cooperation of the

TRIPITAKA PUBLISHING COMMITTEE

First edition 1994

printed in Japan by Hirosaki Sogo Printing Ltd.

トリピタカ (南伝大藏經) 全110卷・アビダルマピタカ第102卷

発行：プノンペン仏教研究所

復刻救援：カンボジア版トリピタカ(南伝大藏經)復刻救援委員会

発行：1994年12月8日

印刷・製本／弘前相互印刷株式会社

製作にあたり弘前相互印刷株式会社の多大な協力を得ました。

